

የአማርኛ የቃላት አፈታተን .

በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ፈተና መነሻነት ::

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ
የድንረ ምረቃ ትምህርት ቤት

በቋንቋዎች ጥናት ተቋም

አማርኛን በማስተማር ዘዴ

ለማስተርስ ዲግሪ ማሟያ የቀረበ ጥናት ::

ሰኔ ፫ 1988 ዓ.ም.

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ድንረ ምረቃ ትምህርት ቤት

የአማርኛ የቃላት አፈታተን-በሁለተኛ
ደረጃ መልቀቂያ ፈተና መነሻነት

በ
ትንሣኤ ብርሀኔ
የቋንቋ ጥናት ተቋም

የፈተና ቦርድ አባላት ማረጋገጫ

ዳ. ገብረ-ገብረ
አማካሪ

[Signature]
ፊርማ

ሃይለማርያም
ፊታኛ

Zeke Meshesha
ፊርማ

ተ. ለ. ለ. ገብረ
ፊታኛ

[Signature]
ፊርማ

_____
ፊታኛ

_____
ፊርማ

ምስጋና 1

አጠቃሎ (Abstract) 1

ምዕራፍ አንድ

1.	መግቢያ	1
1.1.	የጥናቱ ዓራ	1
1.2.	የጥናቱ ዓላማ	3
1.3.	የጥናቱ አስፈላጊነት	3
1.4.	የጥናቱ ወሰን	4
1.5.	በጥናቱ ወቅት ያጋጠሙ ችግሮች	5
1.6.	የቃላት ትርጓሜና የምስጋና ቃላት አጠቃቀም	6
1.6.1.	የቃላት ትርጓሜ	6
1.6.2.	ምህፃረ ቃላት	7

ምዕራፍ ሁለት

2.	የተዛማጅ ጽሁፎች ክለሣ	9
2.1	ቋንቋን ማስተማርና ቋንቋን መፈተን	9
2.1.1	ቋንቋን ማስተማር	10
2.1.2	ቋንቋን መፈተን	11
2.2	የቋንቋ ፈተና ዓይነቶች	13
2.2.1	የችሎታ መለኪያ ፈተና	14
2.2.1.1	ብያሄ	14

2.2.1.2	የፈተናዎቹ ዘዴዎች መሠረቶች	16
2.2.1.3	ናሙና	17
2.2.1.4	የጥያቄ አቀራረብ ስልት	18
2.2.1.5	የአዘገጃጀት ዝርዝር መርሆዎች	20
2.2.2	ብቃትን መለኪያ ፈተና	21
2.2.3	ጥንካሬና ድክመትን መለኪያ ፈተና	22
2.2.4	ቅድመ ችሎታን መለኪያ ፈተና	22
2.3	የጥሩ ፈተና ባህርያት ወይም መስፈርቶች	23
2.3.1	አስተማማኝነት	24
2.3.1.1	የይዘት አስተማማኝነት	24
2.3.1.2	ላሕያዊ አስተማማኝነት	25
2.3.2	ህያውነት	26
2.3.3	ተተግባሪነት	27
2.4	ቃላትን ማስተማርና መፈተን	28
2.4.1	ቃላትን ማስተማር	29
2.4.2	ቃላትን መፈተን	31
2.5	የቋንቋ ፈተናዎችን የገመገሙ ቀደምት ጥናቶች	35

ምዕራፍ ሦስት

3.	የአጠናን ዘዴ	38
3.1	የትምህርት ቤቶች፣ የተማሪዎችና የፈተናዎች ናሙና አመራረጥ	38

3.1.1	የት/ቤቶች ናሙና አመራረጥ	38
3.1.2	የተማሪዎች ናሙና አመራረጥ	40
3.1.3	የፈተና ^{ዎች} ና ናሙና አመራረጥ	40
3.2	የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎች	41
3.2.1	መጠይቆች	42
3.2.1.1	የመምህራን መጠይቅ	42
3.2.1.2	የተማሪዎች መጠይቅ	44
3.2.2	ቃለ መጠይቅ	45
3.2.3	የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሶችና መማሪያ መጻሕፍት	46
3.2.4	የተፈታኞች ውጤት	46
3.2.5	ፈተናዎች	46

ምዕራፍ አራት

4.	የጥናቱ ውጤት ትንተና እና ማብራሪያ -----	48
4.1	አስተማማኝነት	48
4.1.1	ላህያዊ አስተማማኝነት	48
4.1.2	የይዘት አስተማማኝነት	50
4.1.2.1	የፈተናዎቻቸው ግልጽነት	62
4.1.2.2	የፈተናው የቃላት አመራረጥ	67
4.1.2.3	የተገቢ አውድ አዘገጃጀት	75
4.1.2.4	የአሳሳቾች ተአማኒነት	80
4.1.2.5	ትክክለኛው መልስ አንድ ብቻ መሆኑን ማረጋገጥ	82

4.2	ህያውነት	89
4.3	ተተግባሪነት	97

ምዕራፍ አምስት

5.	ማጠቃለያ፣ መደምደሚያና አስተያየት.....	99
5.1	መጠቃለያ	99
5.2	መደምደሚያ	105
5.3	አስተያየት	107
-	ዋቢዎች	110
-	አባሪዎች	117
አባሪ ሀ.	የፈተናዎቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች	117
አባሪ ለ.	የቀድሞዎቹ እና የአሁኖቹ መግሪያ መጻሕፍት የቃላት መልመጃዎች	139
አባሪ ሐ.	የቀድሞዎቹ እና የአሁኖቹ ሲለበሶች ስለቃላት ትምህርት ያሳሏቸው ነጥቦች.....	169
አባሪ መ.	የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ መምህራን መጠይቅ	173
አባሪ ሠ.	የተማሪዎች መጠይቅ	176
አባሪ ረ.	የአማርኛው ፓናል ሐላፊ ቃለመጠይቅ	178
አባሪ ሰ.	የተፈቃኞች ውጤት.....	179
አባሪ ሸ.	መረጃ ቅጽ 01.....	183

የሰንጠረዥ ዝርዝር

ሰንጠረዥ	ርዕስ	ገጽ
1.	የመምህራን መጠይቅ ስርጭት፣ ተሞልተው የተመለሱ ቁጥርና መቶኛ	44
2.	የትምህርት ይዘቶች በማስተማሪያ መሣሪያዎችና በፈተናዎች ውስጥ ያላቸው ውክልና	51
3.	ሲለበሶቹ ለቃላት ትምህርት የነደፏቸው ይዘቶች	54
4.	የቀድሞዎቹ (ቀ) እና የአሁኖቹ (አ) መማሪያ መጻሕፍት ስለቃላት/ፈሊጥ ትምህርት ያቀረቧቸው መልመጃዎች	56
5.	ከ1980-1987 ዓ.ም. የተዘጋጁት የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. ቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች አቀራረብ፣ ቁጥርና መቶኛ	60
6.	መምህራን ስለቃላት /ፈሊጦች ትምህርት አሰጣጥ ለቀረቡላቸው ጥያቄዎች የሰጧቸው መልሶች	61
7.	የቃላት አመራረጥ መስፈርቶችን በተመለከተ የቀረቡ ጥያቄዎችና መምህራኑ የሰጧቸው መልሶች	67
8.	ከፈተናዎቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ በመማሪያ መጻሕፍቱ መልመጃዎች ተዛምደው የተገኙ ቃላትና ፈሊጦች	68
9.	ዘዬ ቃላትን በተመለከተ መምህራኑ የሰጧቸው መልሶች	71
10.	ያለአውድ የቀረቡ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎችን በተመለከተ መምህራኑ የሰጧቸው መልሶች	76
11.	አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች	83
12.	የቃላት ጥያቄዎች ውጤት ትንተና	90
13.	ዘዬ ቃላትን በትክክል የመለሱ ተፈታኞች ብዛት በአፍ መፍቻ ቋንቋ	94

ምስጋና

ከሁሉም በላይ የጥናቱን ረቂቅ ደጋግመው እያነበቡ በማረም የማያቋርጥ ድጋፋቸውን ለሰጡኝ አማካሪዬ ዶ/ር ደጀኔ ለታ ጥልቅ፤ ከፍተኛና ልባዊ ምስጋናዬን አቀርባለሁ። በተጨማሪም ዶ/ር ተሾመ ደምሴ ለሰጡኝ ሙያዊ ድጋፍ ላቅ ያለ ምስጋና አቀርባለሁ።

ጥናቱ ተጀምሮ እስቲጨረስ መረጃዎችን በመሰብሰብ፤ በሀሳብና በሞራል በመደገፍ የበርካታ ግለሰቦች ውለታ አለብኝ። ከእነዚህም ውስጥ መረጃ ቅጽ 01ን ያስሞሉልኝ 17 የድገረ ምረቃው ክፍል ተማሪዎች፣ መጠይቁን በመሙላት የተባበሩኝ መምህራንና ተማሪዎች፣ ቃለመጠይቁን የመለሱልኝ የአማርኛው ፓናል ሐላፊ፤ ለፈተናዎቹ መልስ በመስጠት የረዱኝ 6 ባለሙያዎች፤ ባለው አቅም ሁሉ መረጃዎችን እንዳገኝ በግሉ ቀና ጥረት ያሳዩኝ የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ጽ/ቤት ሪከርድ ክፍል ሀላፊ ጥቂቶቹ ናቸው። እነዚህ ግለሰቦች መረጃዎችን ለማሰባሰብ ያበረከቱልኝ አስተዋጾኦ ከፍተኛ በመሆኑ ላመሰግናቸው እወዳለሁ።

በሀሳብና በሞራል እየደገፉ እስከ ጥናቱ መጨረሻ ድረስ ከጎኔ ያልተለዩት ውድ ጓደኞቼ የአቶ ጥላዬ ካሣሁን፣ የአቶ አለማየሁ ቢሻው፣ የአቶ ጌትነት ደምሴና የቤተሰቦቼ ውለታ ታላቅና ምንጊዜም የማልረሳው ነው።

በመጨረሻም ጽሑፉን በጥንቃቄ የተየቡልኝ ወ/ሮ አሰፋሸ፣ ወ/ሮ ብርቁ እና ወ/ሮ አልማዝን ከልቤ አመሰግናለሁ።

አጠቃሎ

የዚህ ጥናት ዋና አላማ በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና ውስጥ የሚቀርቡት የቃላት ጥያቄዎች ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ መሆን ወይም አለመሆናቸውን መመርመር ነበር።

ለጥናቱ በናሙናነት የሰምንት አመታት (1980-87 ዓ.ም. የተዘጋጁ ናቸው) የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተናዎች ተመርጠዋል። የእነዚህን ፈተናዎች 269 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በጥሩ የፈተና ባህርያትና በቃላት አፈታተን መርሆዎች በመገምገም የጥናቱን አላማ ለማሳካት ተሞክሯል። በግምገማው ሂደት ከመምህራንና ከተማሪዎች መጠይቅ እንዲሁም ከአማርኛው ፓናል ሐላፊ ቃለመጠይቅ የተገኙ መልሶች ተተንትነዋል።

ፈተናዎቹን በጥሩ የፈተና በሕርያትና በቃላት አፈታተን መርሆዎች በመገምገም እንዲሁም የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎችን በመተንተን የተሻው ውጤት አብዛኞቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ አለመሆናቸውን አመልክቷል። በተለይ ያለአውድ የቀረቡት 187 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በመመዘኛ መስፈርቶቹ ሲገመገሙ ከጠንካራ ጎናቸው ይልቅ ደካማ ጎናቸው እንደሚያይልላ^{ፍፍት} አረጋግጧል።

ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች አላማ ግልጽ ያለመሆን፣ አቀራረባቸው የትምህርቱን አላማ፣ የማስተማሪያ ዘዴና የመማሪ መጽሀፍቱን መልመጃዎች መሠረት አለማድረግ፣ አመራረጣቸው ዘፈቀዳዊ መሆን (በዚህ ስር 23 ቃላት ዘዬ ቃላት መሆናቸው፣ 18 ቃላትና ፈሊጦች መደጋገማቸውና 18 ቃላትና ፈሊጦች ብቻ ከመማሪያ መጻሕፍቱ መልመጃዎች መመረጣቸው ተጠቅሷል)፣ ለጥያቄው ተገቢ አውድ አለማዘጋጀትና ለ55 ጥያቄዎች ባለሙያዎች የሚሰማሙበት አንድ ትክክለኛ መልስ አለማቅረብ በግምገማው ከታዩት ዋና ዋና ድክመቶች የሚጠቀሱ ናቸው። በዚህም የተነሣ ለሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ የቃላት ትምህርት አሰጣጥ አንድን ቃል ወይም ፈሊጥ ያለአውድ እያቀረቡ መፈተን ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ አለመሆኑን ጥናቱ አሳይቷል።

በሌላ በኩል በአውድ የቀረቡት 87 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በመመዘኛ መስፈርቶች ተገምግመው ጠንካራ ጎናቸው አይሉ ተገኝቷል። ስለሆነም በአውድ የቀረቡት ጥያቄዎች

ለሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ የቃላት ትምህርት አሰጣጥ ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ መሆናቸውን ጥናቱ አመልክቷል።

በጥናቱ ውጤት ላይ በመመርኮዝም ያለአውድ የሚቀርቡ ጥያቄዎች በአውድ እንዲተኩ ለፈተና የሚመረጡት ቃላትና ፈሊጦች በአብዛኛው በመማሪያ መጻሕፍቱና በክፍል ውስጥ ልምምድ ላይ እንዲመሠረቱ፣ ፈተናዎቹ ልዩ ልዩ የአጠያየቅ ስልቶችን እንዲያካትቱ፣ የመፍትሔ ሐሳቦች ተጠቁመዋል።

ምዕራፍ አንድ

መግቢያ

ይህ ምዕራፍ የጥናቱን ዳራ፣ የጥናቱን ዓላማ፣ የጥናቱን አስፈላጊነት፣ የጥናቱን ወሰን፣ በጥናቱ ወቅት ያጋጠሙ ችግሮችን እና የቃላትና የምህፃረ ቃላት አጠቃቀምን በቅደም ተከተል ያቀርባል።

1.1 የጥናቱ ዳራ / Background of the study /.

ሂተን /1975/፣ ሂዮዝ /1989/ ና ዴቪስ /1968/ እንደሚያረጋግጡት ፈተና ከማስተማር ጋር ጥብቅ ግንኙነት አለው። በተለይ ከፈተና አይነቶች ውስጥ የችሎታ መለኪያ ፈተና /Achievement test / የሚባለው መሰረት የሚያደርገው ተማሪው የተማረውን ትምህርት ወይም ይማረዋል የተባለውን የትምህርት ነገራትም በመሆኑ ከማስተማር ጋር ጥብቅ ግንኙነት እንዲኖረው ይጠበቃል ። በአጠቃላይ ፈተና የመማር ማስተማሩ ሂደት አንድ አካል ነው በሚለው ሐሳብ በርካታ ምሁራን ይስማማሉ። ስለዚህ የአንድ ፈተና በወጉ መዘጋጀትና አለመዘጋጀት በመማር ማስተማር ሂደቱ ላይ የሚያስድረው ተፅእኖ /ካሁን በኃላ ባክዋሽ እያልን የምንጠራው/ አይቀሬ ነው። በርግጥ ባክዋሹ ጠቃሚ ወይም ጎጂ ሊሆን ይችላል። ፈተናው በጥሩ ሁኔታ ሲዘጋጅ ባክዋሹ ጠቃሚ ነው። በተቃራኒው ሲሆን ደግሞ ጎጂ ይሆናል።

በመሆኑም የአንድን ፈተና በብቃት መዘጋጀት ወይም አለመዘጋጀት መገምገም የመማር ማስተማሩን ሂደት ለማቃናት ለሚደረገው ጥረት የበኩሉን አስተዋጽኦ ያበረክታል ተብሎ ይታመናል። ለምሳሌ እንደ ግሮንላንድ /1988:8/ እምነት አንድ ፈተና በተገቢው መንገድ ከተገመገመ ከግምገማው የሚገኙት መረጃዎች ለትምህርቱ ግምገማና መሻሻል አጋዥ ናቸው። በዚህም መረጃዎቹ አንደኛ የትምህርቱን አላማዎች ተግባራዊነትና

ተገቢነት፣ ሁለተኛ የመማሪያ ማስተማሪያ መሣሪያዎችን ጠቃሚነትና ሶስተኛ የማስተማሩን ዘዴ ውጤታማነት ለመገምገም ያስችላሉ።

በዚህም መሠረት በየጊዜው የሚዘጋጁ የቋንቋ ፈተናዎች በባለሙያዎች ሲገመገሙ ቆይተዋል። በውጭ ሀገር የተደረጉ የገምገማ ጥናት ውጤቶችን መሠረት አድርገው ሂደቱ /1989:1/ እንደሚመሰክሩት የአብዛኛዎቹ ፈተናዎች አዘገጃጀት ደካማ ነው። በዚህም የተነሳ ባክዋሹ ጎጅ ነው። ስለዚህ ለማስተማር ዘዴያችን የምንጠበበውን ያህል ለአፈታተናችንም እንድንጠበብ ይመክራሉ።

በሀገራችንም የቋንቋ ፈተናዎችን ድክመት ጥንካሬ የገመገሙ ጥናቶች አያሌ ናቸው። የሚከተሉትን ለአብነት ያህል እንጠቅሳለን። አበበ /1975/፣ ንጉሤ /1978/፣ ወርቁ /1979/፣ መንገሻ /1984/፣ አለም /1983/ እና ደጅኔ /1990/። እነዚህ ጥናቶች ለየተነሱበት ርዕስ ጉዳይ የፈተናዎቹን ድክመትና ጥንካሬ በመገምገም ውጤቶቻቸውን አቅርበዋል። የአብዛኛቹ ውጤት የሚጠቁመው የፈተናዎቹን ደካማነት ነው።

ይህ ጥናት ከፍ ሲል ከተጠቀሱት ጥናቶች ጋር ቢያንስ ፈተናዎችን በመገምገሙ ተመሳሳይነት አለው። ይሁን እንጂ አጥኚው ባደረገው አሰሳ እስካሁን የአማርኛ ቃላትን አፈታተን በተናጠል ወስዶ የመረመረ ጥናት ስላላጋጠመው ከሌሎች ጥናቶች ይለያል። የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተናዎች ቃላትን ከሌሎች የቋንቋ ዘርፎች እየነጠሉ በመፈተን ይታወቃሉ። ከዚህም በተጨማሪ ከፈተናዎቹ ጥያቄዎች ውስጥ አብዛኛዎቹ የቃላት ጥያቄዎች ናቸው። ስለዚህ እነዚህን ጥያቄዎች በተናጠል ወስዶ ብቃት ያላቸው መመዘኛዎች መሆን አለመሆናቸውን በመመርመር የመማር ማስተማሩን ሂደት ለማቃናት ለሚደረገው ጥረት መጠነኛ አስተዋጽኦ ማድረግ ይቻል ይሆን? የሚል ጥያቄ ለማንሳት አስገድዷል። በዚህም መሠረት በጥናቱ የሚከተሉትን ጥያቄዎች ለመመለስ ይሞክራል።

1. የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሶችና መማሪያ መጻሕፍት ለቃላት /ፈሊጦች ትምህርት የሚሰጡት ትኩረት ምን ያህል ነው? ፈተናዎቹስ?

- 2. የፈተናዎቹ የቃላት / ፈሊጥ ጥያቄዎች ከጥሩ የፈተና ባህርያትና ከቃላት አፈታተን መርሆዎች አንፃር ሲመዘኑ ጠንካራ ኅናቸው ያይላል ? ወይስ ደካማ ኅናቸው?
- 3. አማርኛን በአፍ መፍቻነት መናገር ወይም አለመናገር የፈተናዎቹን የቃላት/ፈሊጥ ጥያቄዎች በትክክል ለመመለስ ያለው ተጽዕኖ ምን ያህል ነው?

1.2 የጥናቱ አላማ /Objective of the study /

የዚህ ጥናት አጠቃላይ አላማ የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና የቃላት/ፈሊጥ ጥያቄዎች ተገቢ ወይም ጥሩ የመመዘኛ መሣሪያ መሆን አለመሆናቸውን መመርመር ነው። አጠቃላይ አላማውን መሠረት በማድረግ ጥናቱ የሚከተሉት ዝርዝር አላማዎች አሉት።

- 1. የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሶችና መማሪያ መጽሐፍት ስለቃላት/ፈሊጦች ትምህርት የሚያነሷቸውን ነጥቦች መመርመር ።
- 2. ፈተናዎቹን ከጥሩ የፈተና ባህርያትና ከቃላት አፈታተን መርሆዎች አንፃር መመርመር ።
- 3. የተፈታኞችን የመልስ ትንተና ውጤት መሠረት በማድረግ አማርኛን በአፍ መፍቻነት መናገር ወይም አለመናገር የፈተናዎቹን የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ለመመለስ የሚኖረው ተጽእኖ ካለ መመርመር።
- 4. የተሻለ የአፈታተን ስልት የሚቀየሰበትን መንገድ መጠቀም።

1.3 የጥናቱ አስፈላጊነት / Importance of the Study/

በየጊዜው የሚዘጋጁ ፈተናዎችን መገምገም የማስተማሪያ መሣሪያዎችንና ዘዴዎችን ለማሻሻል ከመርዳቱም በላይ ፈተናዎች በመማር ማስተማሩ ሂደት ላይ የሚያሳድሩት ተጽዕኖ ወይም ባክዋሹ አዎንታዊ እንዲሆን ያግዛል። ስለዚህ ይህ ጥናት የሚከተሉት ጠቀሜታዎች ስላሉት አስፈላጊ ሊሆን ይችላል።

1. ፈተና አውጭዎች ተግባራቸውን በታላቅ ጥንቃቄ እንዲያከናውኑ በመገፋፋትና የሚያዘጋጁቸው ፈተናዎችም ለጥሩ ማስተማር ድጋፍ ሰጪ እንዲሆኑ በማበረታታት፤
2. የተሻሉ የአጠያየቅ ስልቶችን በመጠቀም፤
3. የአማርኛን ቋንቋ የመማር ማስተማር ሂደት ይበልጥ የተቃና ለማድረግ ለሚደረገው ጥረት የበኩሉን ጠቃሚ ሀሳብ በማስገኘት፤
4. እንዲሁም ለመሰል ጥናቶች መነሻ በመሆን ጥናቱ መጠነኛ አስተዋጽኦ ሊያደርግ ይችላል።

1.4 የጥናቱ ወሰን / Delimitation of the study /.

የዚህ ጥናት ዐቢይ ትኩረት በ8 አመታት የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. ውስጥ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ መሆን አለመሆናቸውን መገምገም ነው። ግምገማው ከጥሩ የፈተና ባህርያትና ከቃላት አፈታተን መርሆዎች አንፃር ይከናወናል። ከጥሩ የፈተና ባህርያት አስተማማኝነትን ህያውነትንና ተተግባሪነትን ይመረምራል። በአስተማማኝነት ሥር የቃላት አፈታተን መርሆዎች በዝርዝር ይመረመራሉ ። በህያውነት ስር ደግሞ በሀገራችን በተለያዩ ክልሎች የሚማሩ ተማሪዎች በ1987 ፈተና ውስጥ ለቀረቡ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የሰጧቸው መልሶች ይተነተናሉ።

ይሁን እንጂ ጥናቱን በስፋት ለማካሄድ በሚጠይቀው ሰፊ ጊዜና ወጪ ምክንያት በሁሉም የኢትዮጵያ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች ውስጥ የሚማሩ ተማሪዎችን ናሙና ውጤት መውሰድ አልተቻለም ። ስለዚህ ጥናቱ ከ20 ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች የተወሰዱ የ200 ተፈታኞችን ውጤት ብቻ የሚመለከት ነው። ጥናቱ በፈተናው ግምገማ የተገኙ ውጤቶችን ማመልከት እንጂ አዲስ የቃላት ፈተና በማዘጋጀት ውጤቱን አነፃፅሮ የሚያመለክት አይደለም። ከዚህም በተጨማሪ ጥናቱ በአብዛኛው በአፈታተን ስልት ላይ የሚያተኩር ስለሆነ የማስተማሪያ መሣሪያዎቹን በብቃት መዘጋጀት/ አለመዘጋጀት በጥልቀት የሚመረምር አይደለም።

አለው/ ለመስጠት ፈቃደኛ ቢሆን ኖሮ አሁን የተደረሰበትን የጥናት ውጤት ይበልጥ ማጠናከር ይቻል ነበር። ቢዚህ አጋጣሚ ጽ/ቤቱ ለጥናትና ምርምር ሥራዎች በሩን ክፍት ቢያደርግ መልካም መሆኑን ለማሳሰብ እንወዳለን።

1.6 የቃላት ትርጓሜና የምህፃረ ቃላት አጠቃቀም /Definition of terms/

1.6.1 የቃላት ትርጓሜ

. የቃላት አፈታተን /Testing Vocabulary/

በዚህ ጥናት የቃላት አፈታተን የሚለው ሐረግ የሚመለከተው የይዘት ቃላትን /ስም፣ ግስና ቅጽል/ ሆኖ ጽንሰ ሐሳቡ ድርብ ቃላትን /compound words/ ፣ ፈሊጦችን /idioms/ እና አንዳንድ ጊዜ ደግሞ ሐረጎችን ያጠቃልላል። በዚህም መሠረት በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና ውስጥ ለአንድ ቃል፣ ፈሊጥ ወይም ሐረግ ፍች እንዲሰጥ የሚጠይቁ ጥያቄዎች የቃላት አፈታተን በሚል መጠሪያ ተመልክተዋል። ዋላስ /1982 :119/ እና ካርትና ሜክካርዚ /1988:19/ ለቃላት የሰጡት ብያኔ ለጽንሰ ሐሳቡ ትርጓሜ በመሠረትነት አገልግሏል ።

. ቃላትን በአውድ መፈተን

ቃላት ወይም ፈሊጦች በዐ. ነገር አገባብ ወይም በምንባብ ውስጥ ወይም የተለየውን ቃል አወጣ በሚል ለፈተና መቅረባቸውን ያመለክታል። በአውድ የሚለው የእንግሊዘኛውን 'with context' የሚተካ ነው።

. ቃላትን ያለአውድ መፈተን

ቃላት ያለምንም ዐ.ነገራዊ ወይም ምንባባዊ አውድ ለፈተና መቅረባቸውን ያመለክታል። ለምሳሌ ነፈረቀ ሀ. አለቀሰ ለ. ሳቀ ሐ.. አዘነ መ. ፈረከሰ፣ ያለ አውድ የሚለው የእንግሊዘኛውን 'without context' የሚተካ ነው።

. የቃላት አመራረጥ

ፈተና አውጭው ለፈተና የሚቀርቡ ቃላትን እንዴት እንደሚመርጥቸው የሚያመለክት ነው። ይህም አመራረጡ በመማሪያ መጻሕፍት፣ ሲለበሶች፣ ወዘተ. መመስረት አለመመስረቱን ለመመርመር የተሰጠ መጠሪያ ነው።

• ዘዬ ቃላት

በተለያዩ አካባቢ የሚነገሩ የአማርኛ ቃላትን ይመለከታል። አንዳንድ ሰዎች ቀበሌኛ በሚል ይጠሩታል። የእንግሊዝኛው ቃል dialect ነው።

• ተደጋጋሚ ቃላት

በየአመቱ በሚዘጋጁ የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተናዎች ውስጥ አንድ ቃል ቢያንስ በሁለት ዓመት ፈተናዎች ውስጥ ለፈተና መቅረቡን የሚመለከት ነው።

• አሳሳቾች /distractors/

ከዋናው መልስ ጋር በአማራጭነት የሚቀርቡ መልሶችን ይመለከታል። ተአማኒ አሳሳቾች ሲባልም በአማራጭነት የቀረቡ መልሶች መልስ የመምሰል ባህርያቸውን ይመለከታል።

1.6.2 ምህፃረ ቃላት

ሁ.ደ.መ.አ.ፈ.። የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና/ዎች/።

ሁ.ደ.መ.ጽ/ቤት ። የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ጽ/ቤት

ቀ. ። ለማስተማሪያ መሣሪያዎች ሲውል የቀድሞዎቹ የ2ኛ ደረጃ የአማርኛ መማሪያ መጻሕፍትና ሲለበሶች ማለት ነው። የተዘጋጁበት ዘመን ከ1972 ዓ.ም. ጀምሮ ሲሆን እስከ 1983 ዓ.ም. ድረስ አገልግሎት ሰጥተዋል። ለፈተናዎቹ ሲውል ደግሞ ከ1980 - 83 ዓ.ም. ድረስ የተዘጋጁትን ይመለከታል።

አ.። ለማስተማሪያ መሣሪያዎች ሲውል የአሁኖቹ የ2ኛ ደረጃ የአማርኛ መማሪያ መጻሕፍትንና ሲለበሶችን ይመለከታል። የተዘጋጁበት ዘመን ከ1984 ዓ.ም. ጀምሮ ሲሆን እስካሁን አገልግሎት እየሰጡ ነው። ለፈተናዎች ሲውል ደግሞ ከ1984 - 87 ዓ.ም. ድረስ የተዘጋጁትን የአማርኛ ፈተናዎች ይመለከታል።

ጥ. ጥያቄ

k.። The No. of items in the test

p.። Item Difficulty or proportion of correct responses to a particular item.

q.። Proportion of incorrect responses to a particular item

s^2 = Variance

ምዕራፍ ሁለት

የተዛማጅ ጽሑፎች ክለሣ

ይህ ምዕራፍ ምሁራን በፈተና በተለይም ደግሞ በቋንቋ ፈተና መስክ ባካሄደዋቸው ንድፈ ሐሳባዊና ምርመራዊ ሥራዎች ላይ ያተኩራል። በመስኩ ከተካሄዱ በርካታ ንድፈ ሐሳባዊና ምርመራዊ ስራዎች ደግሞ ለጥናቱ ዓላማ መሠረት የሚሆኑትን ወይም የሚዛመዱትን ለመምረጥ ተሞክሯል። ምዕራፉን በአምስት ንዑሳን ክፍሎች በመክፈል እንደሚከተለው ለማቅረብ ይሞክራል ።

2. 1. ቋንቋን ማስተማርና ቋንቋን መፈተን

በርካታ ምሁራን መፈተንና ማስተማር ጥብቅ ግንኙነት እንዳላቸው ይመስክራሉ። ለምሳሌ ሂተን (1975) ሲገልፁ "መፈተንና ማስተማር በእጅጉ የተቆራኙ ናቸው። በዚህም የተነሳ አንደኛውን መስክ ከሌላው ነጥሎ ለመስራት በፍፁም የሚቻል አይደለም። ይልቁንም የሁለቱን ቁርኝት በውል በመገንዘብ ለሁለቱም መስኮች ተገቢውን ትኩረት መስጠት የዘወትር ተግባራችን መሆን አለበት።" ብለዋል። ሂተን (1975:15)

በተመሳሳይ ሁኔታ ሃሪስን (1983:1) ሲያስረዱ " መፈተንና ማስተማር ጥብቅ ግንኙነት አላቸው። ፈተና የክፍል ክንውኑ ቀጣይ ስራ ተደርጎ መታየት አለበት። በዚህም ፈተናው ለመምህሩና ለተማሪው ጠቃሚ መረጃዎችን በመስጠት ለትምህርቱ ሂደት መሻሻል መሠረት ነው። " ብለዋል። ሜክአርተር (1983:12) እና ኢብል (1979:22) ከላይ የተጠቀሰውን ሀሳብ የሚጋሩ ናቸው።

"ዴቪስ (1968:7) በበኩላቸው " ጥሩ ፈተና ማስተማርን ስለሚከተልና ያስተማርከውንም ጠይቅ ስለሚል የትምህርቱ ቅን ታዛዥ ነው። " ብለዋል። በሌላ በኩል ሂዩዝ (1989) ግን የዴቪስን (1968) ሀሳብ መሉ ለሙሉ አይቀበሉትም። እንደ እርሳቸውም እምነት "እኛ ሁልጊዜ መፈተን ማስተማርን እንዲከተል መጠበቅ የለብንም በምትኩ የፈተናው ተግባር ዘወትር ለጥሩ ማስተማር ድጋፍ ሰጪ እንዲሆን መጣር አለብን። አስፈላጊም ሆኖ ሲገኝ ፈተናው በመጥፎ ማስተማር ላይ በጎ ተጽእኖውን በማሳደር ማስተማሩ የሚስተካከልበትን መንገድ የሚጠቁም እንዲሆን ይጠበቃል።" ይላሉ። (ሂዩዝ ፣1989 :2)

በዚህ የሂደት አመለካከት መፈተን ከማስተማር ጋር ያለውን ግንኙነት ሳይክዱ ግንኙነቱ ግን የአዛዥና የታዛዥ ወይም የሽርክና ባህርይ መላበስ እንደሌለበት ያስገነዝቡናል።

በአጠቃላይ ከላይ ከጠቀስናቸውና ከሌሎች ምሁራን እንደምንገነዘበው መፈተንና ማስተማር ጥብቅ ዝምድና አላቸው። በእርግጥ እንደሚዘጋጀው ፈተና አይነት፣ እንደፈተናው አላማ፣ እንደፈተናው የአዘገጃጀት ጥራት ወዘተ. የግንኙነቱ መጠን ጥብቅ ወይም ልል ሊሆን ይችላል። ያም ሆኖ ግን ጆን (1973፣8) እንዳሉት መፈተንና ማስተማር የትምህርቱ የአንድ ሳንቲም ሁለት ገጽታዎች ስለሆኑ ግንኙነታቸው አይቀሬ ነው። ግንኙነት መኖር ብቻ ሳይሆን አንደኛው በሌላው ላይ ተጽእኖ እያሳደሩ እስከዛሬ መዝለቃቸውም የሚያጠያይቅ አይደለም።

2.1.1. ቋንቋን ማስተማር

ቋንቋን ማስተማር ማለት አንድ ወይም ከአንድ በላይ የሆኑ ሰዎችን ቋንቋን ለማሳወቅ የሚደረግ ዝግጅት ያለው ክንዋኔ ነው። በጥቅሉ ሲታይ ቋንቋው አፍ መፍቻቸው የሆኑትን ተማሪዎች የምናስተምርበት ዓላማ በቋንቋው ጥሩ ተናጋሪዎች፣ ጥሩ አድማጮች፣ ጥሩ አንባቢዎች፣ ጥሩ ጸሐፊዎችና ጥሩ ተመራማሪዎች እንዲሆኑ ለመርዳት ነው። (ተስፋዬ፣ 19 81.) ተስፋዬ በገጽ 62 ሃሌዲይና ስትሬቪንስ ን (1964:223-25) በመጥቀስ እንደሚገልጹት የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማር እንደመርህ የሚቆጠሩ ዘዴዎች^{ታይ}ዕዛዛዊ (Rescriptive) ፣ ገላጭ (Descriptive) ና ውጤታዊ (Productive) ናቸው።

የአፍ መፍቻ ቋንቋን ለማስተማር ከሚረዱ ዘዴዎች ይልቅ በስነጽሑፉ አለም በብዛት የምናገኛቸው ሁለተኛ ወይም የውጭ ቋንቋን ለማስተማር የሚረዱ ዘዴዎችን ነው። የዘዴዎቹ ብዛት ከፀሐፊ ፀሐፊ ቢለያይም ሪቻርደስና ሮጀርስ (1991) ባቀረቧቸው አሥራ ሶስት ዘዴዎች ይጠቃለላሉ ። እነሱም ስዋስው ወትርጉም ዘዴ፣ ቀጥተኛ ዘዴ፣ አዳምጦ የመመለስ ዘዴ፣ የአረምም ዘዴ፣ ሀሳብ ጠቋሚ ዘዴ፣ ማህበረሰባዊ ዘዴ፣ አካላዊ ምላሽ ሰጭ ዘዴ፣ ተግባራዊ ዘዴ፣ ሁነታዊ ዘዴ፣ ንባባዊ ዘዴ፣ ተፈጥሯዊ ዘዴ፣ ምስለ-ዕዝን ዘዴ እና ግንዛቤያዊ ዘዴ ናቸው።

የአፍ መፍቻ ቋንቋንም ሆነ ሁለተኛን ቋንቋ በማስተማር ሂደት አንድ ወይም ብቸኛ ዘዴ ተጠቅሞ ማስተማሩ ያመጣው ውጤት አመርቂ አይደለም። ስለዚህ ቋንቋውን እንደምናስተምርበት ዓላማ ተስማሚውን የማስተማሪያ ዘዴ እየመረጡ አስፈላጊም ሲሆን እየቀየጡ ማስተማሩ፣አንድ ዘዴ ብቻውን ከሚያመጣው ውጤት የተሻለ

ሂተን (1988) የቋንቋን ፈተና የዕድገት ደረጃዎች ወይም ዘዴዎች እንደሚከተለው በአራት ይከፍሏቸዋል ።

1. ድርሰት ወትርጉም ዘዴ (the Essay Translation approach)
2. መዋቅራዊ ዘዴ (the Structuralist approach)
3. ውህዳዊ ዘዴ (the Integrative approach)
4. ተግባቦታዊ ዘዴ (the communicative approach) (ሂተን ፣1988:15)

እነዚህ የዕድገት ደረጃዎች በጊዜ ቅደም ተከተል የተሰደሩ ቢሆኑም አንደኛው ዘዴ ከሌላው ዘዴ ጋር ፈፅሞ በማይገናኝ ድንበር የተከለሉ ናቸው ማለት እንዳልሆነ ግን ሂተን ያስረዳሉ። እያንዳንዱን ዘዴም በጣም ባጭሩ እንደሚከተለው ለማቅረብ ይሞከራል።

1. ድርሰት ወትርጉም ዘዴ-ይህ በብዙ ምሁራን ዘንድ ቅድመ ሳይንሳዊ የፈተና ዘዴ በመባል ይታወቃል። በሰለጠነ የፈተና ባለሙያ አለመዘጋጀቱና ለመምህሩ ሕሊናዊ ዳኝነት (Subjective judgement) ከፍተኛ ቦታ መሰጠቱ ዓይነተኛ ባሕሪው ሲሆን በአብዛኛው ለፈተና የሚቀርቡትም ጥያቄዎች ድርሰት መጻፍ ፣መተርጎምና የስዋሰው ትንተና ናቸው ። (ገጽ፣15)

2. መዋቅራዊ ዘዴ:- ይህ በአብዛኞቹ ምሁራን ዘንድ ሳይንሳዊ የፈተና ዘዴ በመባል ይታወቃል። በሰለጠነ የፈተና ባለሙያ መዘጋጀቱ ፣ ከመምህሩ ሕሊናዊ ዳኝነት ይልቅ ሰፊ ያለ ናሙና ለማቅረብ በሚያመች አብጀክቲቭ (Objective) ጥያቄዎች ላይ ማተኮሩ ፣የቋንቋውን ክፍሎችና ክሂሎች እየነጠለና ከአውዳቸው እያፋታ ማቅረቡ እንዲሁም ለሀያውነት (Reliability) ከፍተኛ ትኩረት መሰጠቱ ዓይነተኛ ባሕሪዎቹ ናቸው። (ገጽ16)

3. ውህዳዊ ዘዴ :-ይህ መዋቅራዊ ዘዴ የቋንቋን ክፍሎችና ክሂሎች እየነጠለና ከአውዳቸው እያፋታ ማቅረቡን በመቃወም የተፈጠረ ዘዴ ነው። ትኩረቱ ለፍቺና ለአጠቃላይ የንግግር (discourse) ውጤት ነው። የቋንቋውን ክፍሎችና ክሂሎች

ሳይነጣጥል በውሐደት ማቅረቡና ሁልጊዜም ጥያቄዎቹን አውዳዊ ማድረግ ዓይነተኛ ባህሪዎቹ ናቸው ። (ገጽ 16-18)

4. ተግባቦታዊ ዘዴ :- ይህ አንዳንድ ጊዜ ከውህዳዊ ዘዴ ጋር ይዛመዳል። በተለይ ሁለቱም ዘዴዎች ከቅርጽና ከመዋቅር ይልቅ ለአጠቃላይ የንግግር ውጤትና ፍች ትኩረት ስለሚሰጡ ይመሳሰላሉ። ይሁን እንጂ የተግባቦታዊ ፈተና ዘዴ የቅድሚያ ትኩረት ተፈታኝ ቋንቋውን በተግባቦት ውስጥ እንዴት እንደሚጠቀምበት መመርመር ነው። ይህም ከውህዳዊ ዘዴ ይለየዋል። ቋንቋውን ለማስተማር ለተፈለገበት ዓላማና ለተማሪዎች ፍላጎት ከፍተኛ ግምት መስጠቱ፣ የፈተናው ተግባራት ከዕለት ተዕለት የመግባቢያ ቋንቋ ጋር በእጅጉ መዛመዳቸውና መቀናጀታቸው የዘዴው ዓይነተኛ ባህሪዎች ሊባሉ ይችላሉ። (ገጽ 18-19)

እንደ ሂደዝ (1989) እምነት ጥሩ ፈተና ወይም የፈተና ዘዴ የሚባል የለም። ምክንያቱም አንድ ፈተና ወይም የፈተና ዘዴ ለአንድ ዓላማ በጣም ጠቃሚና ጥሩ ሆኖ ሲገኝ በአንፃሩ ያው ፈተና ወይም የፈተና ዘዴ ለሌላ ዓላማና ሁኔታ ጥሩ ሳይሆን ይችላል። ስለዚህ ፈተና ስናዘጋጅ ተስማሚ ሆነው የምናገኛቸውን የፈተና ዘዴዎች ሁሉ መጠቀሙ ተገቢም ተመራጭነት ያለውም ነው። ይህም ማለት ከተግባቦታዊ፣ ከውህዳዊ፣ ከመዋቅራዊና ከስዋሰው ወትርጉም ዘዴ ጠቃሚ የሆኑትን እየመረጥንና እየቀላቀልን መጠቀሙ አስፈላጊ ነው ማለት ነው። (ሂተን ፣1988)

በጥቅሉ ለማስተማር ዘዴዎችን የምንጠበበውን ያህል ለአፈታተን ዘዴዎችንም መጠበብ ይኖርብናል። ቋንቋን መፈተን ዛሬ ሰፊ ጥናትና ምርምር እየተደረገበት የሚገኝ የሙያ ዘርፍ መሆኑ ለሙያው የተሰጠውን ትኩረት የሚያስገነዝብ ነው። በተለይ ከ1970ዎቹ አጋማሽ ጀምሮ ከተግባራዊ ሰነልሳንና ከስነልቦና ጋር በመተባበር የተጻፉት አያሌ የቋንቋ ፈተና መጻሕፍት፣ በየጊዜው የሚታተሙት ጆርናሎች፣ የጥናትና የምርምር ጽሁፎች፣ የሰሚናር ወረቀቶች፣ ወዘተ. ለመስኩ የተሰጠውን ከፍተኛ ትኩረት የሚያመለክቱ ናቸው ።

2.2 የቋንቋ ፈተና ዓይነቶች

የቋንቋ ፈተናዎች ቢያንስ በሚሰጡት መጠነኛ መረጃና በሚዘጋጁበት ዓላማ የተነሣ የተለያዩ ሊሆኑ ይችላሉ። የቋንቋ ፈተና ዓይነቶች ብዛት ከፀሐፊ ፀሐፊ ቢለያይም አብዛኞቹ ምሁራን በአራት ይከፍሏቸዋል። እነሱም " የችሎታ መለኪያ ፈተና (achievement test)፣ የብቃት መለኪያ ፈተና (proficiency test) የጥንካሬና ድክመት መለኪያ ፈተና (diagnostic test) እና የቅድመ ችሎታ መለኪያ ፈተና

(Aptitude test) ናቸው። -ሂተን ፣1975፣ ሂዩዝ፣1989፣ሃሪሰን ፣1983 ይህንን ክፍፍል ከሚደግፉ ምሁራን ጥቂቶቹ ናቸው። የሌሎች ምሁራን ክፍፍልም ቢሆን እንደኛውን በሌላው ውስጥ የማካተት ወይም የመዘርዘር እንጂ መሠረታዊ ልዩነት አይታይበትም።

ይህ ጥናት ሁሉንም የቋንቋ ፈተና አይነቶች በዝርዝር አይመለከትም ። ይሁን እንጂ ከጥናቱ ርዕስ ጉዳይ ጋር የሚዛመዱትን በዝርዝር ሌሎችን ደግሞ በጥቅል ለመመልከት ይሞክራል ።

2.2.1. የችሎታ መለኪያ ፈተና / Achievement test /

2.2.1.1 ብያኔ

በርካታ ምሁራን የችሎታ መለኪያ ፈተናን በተመሳሳይ መንገድ በይነውታል። የሂተንን (1975) ብያኔ መጥቀሱ ብቻ በቂ ይሆናል። "ብዙዎቹ በየዓመቱ የሚሰጡ የት/ቤት ፈተናዎች የችሎታ መለኪያ ፈተናን ቅርፅ ይወስዳሉ። እንዲሁም ማንኛውም የተወሰነ የትምህርት ዝርዝር መዳበሩን ወይም መጠናቀቁን ለማወቅ በብሔራዊ ደረጃ የሚሰጡ ፈተናዎች የችሎታ መለኪያ ፈተናዎች ናቸው።" (ሂተን፣1975 ፣153)

በብያኔያችንም መሠረት የኢትዮጵያ ሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተናዎች (ካሁን በኃላ ሁ.ደ.መ.አ.ፈ.) የችሎታ መለኪያ ፈተናዎች ናቸው። ለዚህ በርካታ ማስረጃዎች ማቅረብ ቢቻልም ጽ/ቤቱ ያወጣውን የመመሪያ መጽሐፍ (ሀንድ ቡክ) መመልከቱ ብቻ በቂ ነው። " የችሎታ መለኪያ ፈተና በአንድ የተወሰነ ደረጃ የሚሰጥን ትምህርት ወይም የስልጠና ተግባር ላጠናቀቁ ተማሪዎች የሚዘጋጅ የመመዘኛ ፈተና ነው። በዚህም መሠረት የኢ.ሁ.ደ.መ.ፈ የዚህ ፈተና ዓይነት አካል ነው።" (ሁ.ደ.መ.ፈ. ጽ/ቤት ፣1985 ፣7)

ጽ/ቤቱ ካወጣው የመመሪያ መጽሐፍ ሳንወጣ የፈተናዎችን ዓላማ ፣ፈተናው የሚመሰረትበትንና የሚያቅፋቸውን የትምህርት ዓይነቶች እንዲሁም አዘገጃጀቱን ለመመልከት እንሞክራለን ።

የሁ.ደ.መ.ፈ ሌሎች ጉዳዮችን ጨምሮ ስድስት ዋና ዋና ተግባራትን ያከናውናል ። እነሱም የሚከተሉት ናቸው።

1ኛ. የከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርትን ለሚያጠናቅቁ ተማሪዎች በችሎታ መለኪያ ፈተናዎች አማካኝነት የዕውቀትና የክሂሎት ደረጃቸውን በመመዘን መረጃ ወይም ስርተፊኬት መስጠት ፤

2ኛ. የተማሪዎችን ደረጃ በማውጣት ወደ ድንረ ሁለተኛ ደረጃ የትምህርት ተቋምች የሚገቡ ተማሪዎችን ማወዳደር፤

3ኛ. የከፍተኛ ትምህርት ተቋሞችና ወኪሎቻቸው ጀማሪ ተማሪዎቻቸውን በተወሰነ ቦታ ለመመደብ የሚያደርጉትን መረጣ ለመርዳት፤

4ኛ. በአንድ ት/ቤት ውስጥም ሆነ በሁሉም ከፍተኛ 2ኛ ደረጃ ት/ቤቶች መካከል የተመሳሰለ የትምህርት አሰጣጥ እንዲኖር ማገዝ፤

5ኛ. መምህራንና የትምህርት አስተዳደር ባለሙያዎች ለሥርዓተ ትምህርቱ ታማኝ እንዲሆኑና የመማር ማስተማር ሂደቱን እንዲያሻሽሉ መርዳት ፤

6ኛ. አጠቃላይ የትምህርት አሰጣጡን መገምገም ፣ በተለይም ደግሞ በከ/2ኛ ደረጃ ት/ ቤቶች በጊዜና በቦታ ተመጥኖ ለሚሰጠው ትምህርት ምዘናዊ ውሳኔን ማሳለፍ ። (ገጽ፣11)

ፈተናው የሚመሠረትበትንና የሚይዛቸውን የትምህርት ዓይነቶች በተመለከተ የሚከተለውን እናገኛለን ።

የሁ.ደ.መ.ፈ የሚመሠረተው በከ/2ኛ ደረጃ ት/ቤት (ከ9ኛ-12ኛ) ባለው የትምህርት ሚኒስቴር ስርዓተ ትምህርት ላይ ነው። ከ1977 እስከ ዛሬ (1986) የሚሰጡት የትምህርት ዓይነቶች አማርኛ፣ እንግሊዝኛ፣ ግዕዝ፣ ፈረንሳይኛ፣ ሂሳብ፣ ኮሙኒኬሽን ሂሳብ፣ ፊዚክስ፣ ኬሚስትሪ ፣ጄኔራል ሳይንስ፣ ባይዎጂ፣ ጆግራፊ፣ ታሪክ፣ ኢኮኖሚክስና ቡክኪቢንግ ናቸው ። እስከ 1978 ድረስ የአማርኛ ቋንቋ ፈተና ከሂሳብና ከእንግሊዝኛ ቋንቋ ፈተና ጋር እንደ ዋና ትምህርት (Compulsory subject) ይቆጠር ነበር። ከ1978 በኋላ ግን የአማርኛ ፈተና እንደዋና ትምህርት መቆጠሩ ቀርቷል። (ገጽ፣12)

የፈተናውን አዘገጃጀት በሚመለከት ደግሞ የሚከተለውን እናገኛለን። የፈተናው አመራር ለዩኒቨርሲቲው በገላፊነት ከተሰጠበት ጊዜ አንስቶ በየትምህርት ዓይነቱ በቂ ችሎታና ልምድ ያላቸው ሰዎች ከዩኒቨርሲቲው የተለያዩ ፋኩልቲዎች ተመርጠው

ፈተናውን ያዘጋጃል። ፈተናውን የሚያዘጋጀው ከአንድ ሰው በላይ በሚሆንበት ጊዜ ዋናው አዘጋጅ ማን እንደሆነ ተለይቶ ይታወቃል። ጽ/ቤቱ በሙያው ልምድ ያላቸውን አዘጋጆች ለበርካታ ዓመታት እንዲያገለግሉት ጥረት ያደርጋል። የሁሉንም ፈተና አዘጋጆች ስም ደግሞ በሚሰጠር ይይዛል ወይም እንዳይታወቅ ያደርጋል። (ገጽ፣13)

2.2.1.2. የፈተናው ይዘት መሠረቶች

የችሎታ መለኪያ ፈተናዎች ይዘት ቀጥተኛ ተዛምዶን በተመለከተ በመስኩ ምሁራን መካከል የአመለካከት ልዩነት አለ። ይኸውም አንዳንድ ምሁራን ለምሳሌ ሂተን (1975)፣ሃሪሰን(1983) እና ማድሰን (1983) ተዛምዶው ከዝርዝር የሲለቦሱ ይዘትና ከመማሪያ መጻሕፍቱ ይዘት ጋር መሆን አለበት ይላሉ። በአንፃሩ እንደ ሂዩዝ (1989) እና ባችማን (1990) እምነት ተዛምዶው ከትምህርቱ ዓላማ ጋር መሆን አለበት። ሂተን የ1975 እምነታቸውን በ1990 መጽሐፍቸው ለውጠው በእነሂዩዝ ሀሳብ ይስማማሉ።

እንደ ሂዩዝ (1989) እምነት የፈተናው ይዘት በዝርዝር ሲለቦሱና የመማሪያ መጻሕፍቱ ይዘት ላይ መመስረቱ ቢያንስ ተማሪው ምን ተማረ? ምንስ አወቀ የሚለውን ለመመዘን ጥሩ ቢሆንም ዘዴው አንድ ደካማ ጎን አለው። ይኸውም ሲለቦሱ ወይም መማሪያ መጻሕፍቱ በጥሩ ሁኔታ ካልተዘጋጁ ከፈተናው የሚገኛው ውጤት ወደተፈለገው ግብ የማያደርስ እንዲያውም ወደ ተሳሳተ መደምደሚያ የሚያመራ ይሆናል። በሌላ አገላለጽ ፈተናውን በጥሩ ውጤት ማለፍ የትምህርቱን ዓላማ ጠንቅቆ ማወቅን ላያመለክት ይችላል። (ሂዩዝ ፣1989:11).

ስለዚህ የፈተናውን ይዘት በሲለቦሱና መማሪያ መጻሕፍቱ ይዘት ላይ ከመመስረት ይልቅ በትምህርቱ ዓላማ ላይ መመስረቱ ተገቢና ጠቀሜታ ያለው ነው። ከበርካታ ጠቀሜታዎቹም መካከል አላማ ነዳፊውን ግልፅ አላማ እንዲነድፍ የግድ ማለቱና የፈተናዎቹ ክንዋኔዎች (performance) ተማሪው ምን ያህል የትምህርቱን ዓላማ እንዳወቀ መመዘናቸው የሚጠቀሱ ናቸው። (ገጽ 11-12)

ሂዩዝ ን (1989) በዋቢነት በመጥቀስ ደጅኔ (1990) እንደሚያስረዱት የችሎታ መለኪያ ፈተናዎችን ይዘት በዓላማው ላይ መመስረቱ በርካታ ጠቀሜታዎች ቢኖሩትም ዘዴውን ሁል ጊዜ እንከተል ብንል ግን ችግርም ያጋጥመናል ይላሉ። ለዚህም በአስረጅነት የሚጠቀሱት የእንግሊዝኛን ቋንቋ በኢትዮጵያ ከፍተኛ 2ኛ

ደረጃ ት/ቤቶች ውስጥ ለማስተማር የተነደፉት ዓላማዎች እጅግ ጥቅልና ግልጽ ያለመሆናቸውን ነው። በዚህም የተነሳ የእንግሊዝኛን ቋንቋ ፈተና ይዘት በትምህርቱ ዓላማ ለመመስረት አስቸጋሪነቱን ገልጸው በምትኩ የፈተናውን ይዘት በመማሪያ መጻሕፍቱ ይዘት ላይ መመስረቱ ተገቢ መሆኑን ይመሰክራሉ። (ደጀኔ ፣1990 ፡59)

* በአጠቃላይ የችሎታ መለኪያ ፈተናዎች ተማሪው ምንተምሮ ምን እንዳወቀ ለመመዘን የሚዘጋጁ በመሆናቸው ግልፅ የሆነ ዓላማ ለተነደፈላቸው የቋንቋ ትምህርቶች የፈተናውን ይዘቶች በዓላማዎች መመስረት ያስፈልጋል ። የትምህርት ዓላማቸው በእጅጉ ጥቅልና ኢግልፅ ለሆኑት ደግሞ የፈተናውን ይዘቶች በሲለበሶችና በመማሪያ መጻሕፍቱ ይዘቶች ላይ መመሥረቱ ተገቢ ይሆናል። ከቶውንም ግን ሂልናዱቢን (1981 ፡135) እንዳሉት የችሎታ መለኪያ ፈተና ይዘት ከትምህርቱ አላማ ወይም ከሲለበሶችና ከመማሪያ መጻሕፍቱ ይዘት ውጭ መሆን አይኖርበትም።

2.2.1.3 ናሙና /Sampling /

እንደ ሂተን (1990:14) እምነት ከሌሎች የቋንቋ ፈተና ዓይነቶች ይልቅ በችሎታ መለኪያ ፈተናዎች ውስጥ ምን ማካተት እንዳለብን መወሰን ያዳግታል። ይህም ያለምክንያት አይደለም። ፈተናው ተማሪው ለረጅም ጊዜ ሲማረው የቆየውንና ይማረዋል ተብሎ የሚገመተውን እንዲመዘን ስለሚጠበቅ በምናቀርባቸው ጥያቄዎች ውስጥ የትምህርቱን ወካይ ናሙናዎች በብርቱ ጥንቃቄ መርጦ ማካተት ስለሚያስፈልግ ነው።

በተመሳሳይ አገላለጽ ላይ (1961)፣ዴቪስ (1977)፣ ማድሰን (1983)ና ባችማን (1990) እንደሚሉት የፈተናውን ናሙናዎች ስንመርጥ ትምህርቱ ለየክሂሎቹና ዘርፎች የሰጠውን ትኩረት ከግምት ውስጥ ማስገባት ይኖርብናል። በሌላ አገላለጽ በትምህርቱ ሂደት ለየክሂሎችና ዘርፎቹ የተሰጠውን ትኩረት በሚመጥን መልኩ ጥያቄዎችን መምረጥ ያስፈልጋል። ይህም ጥያቄዎቹ ወካይ ናሙና እንዲሆኑ ይረዳል።

በአጠቃላይ በችሎታ መለኪያ ፈተናዎች ውስጥ የናሙና አወሳሰድ ብርቱ ጥንቃቄን ይጠይቃል። ሁሉንም የትምህርት ይዘቶች ለፈተና ማቅረብ ባይቻልም በተቻለ መጠን ባዛ ያሉ ጥያቄዎች በማቅረብ የትምህርት ይዘቶችን ለማዳሰስ መጣር አስፈላጊ ነው። የጥያቄዎቹ መብዛት ብቻ ሳይሆን ጥያቄው ለትምህርቱ ወካይ ናሙና መሆኑንም ማረጋገጥ ያስፈልጋል። ይህንን ለማድረግ ደግሞ ከፈተና አዘጋጅቶ የሚጠበቅ

ኃላፊነት አለ። ይኸውም በመጀመሪያ ደረጃ በታላቅ ትዕግስት የትምህርቱን ዓላማ የመማሪያ መጻሕፍቱንና የሲለበሶችን ይዘቶች በውል መመርመር ያስፈልጋል። ቀጥሎም የሚፈትኑበትን አላማ ተረድቶ የመረመሯቸውን ይዘቶቹ ወደ ጥያቄ ለመለወጥ ሰፊ ያለ ጊዜ መውሰድ ያስፈልጋል። በመጨረሻም ጥያቄዎቹ የትምህር ቱ ወካይ ናሙናዎች ለመሆናቸው ሳይሰለጩ፣ እየደጋገሙ መመልከትና አስፈላጊም ሲሆን ከሙያ ባልደረቦች ጋር መመካከር ያሻል። (ሃሪሰን፣1983:137).

2.2.1.4 የጥያቄ አቀራረብ ስልት

ለአንድ አይነት ፈተና ብቸኛው የጥያቄ አቀራረብ ስልት ይህ ነው ብሎ ለመናገር ያዳግታል ። ይሁን እንጂ በተወሰነ ሁኔታ ውስጥ አንደኛው የጥያቄ አቀራረብ ስልት ከሌላው የተሻለ ስለሚሆን ምርጫችንን መወሰን ተገቢ ነው። (ዴቪስ፣1984 እና አጉኒ ፣1990)

በፈተናዎቻችን ውስጥ የምንከተለውን የጥያቄ አቀራረብ ስልት ለመወሰን በቅድሚያ የቋንቋ ፈተናዎች የሚቀርቡበትን የአጠያየቅ ስልት ከነጠቀሜታቸውና ጉዳታቸው ማወቅን ይጠይቃል። ቀጥሎም ለጥሩ የችሎታ መለኪያ ፈተና ከሁሉም የጥያቄ አቀራረብ ስልቶች ተስማሚው እየተመረጠና እየተቀላቀለ ቢቀርብ ጠቃሚ መሆኑን መረዳት ያሻል። በመጨረሻም የፈተናውን የጥያቄ አቀራረብ ለመወሰን የፈተናው አስተማማኝነት ፣ህያውነትና ተተግባሪነት ከግምት ውስጥ እንዲገቡ ማድረግ ያስፈልጋል። (ዊር፣1988:2)

ግሪን (1963) እንደሚያስረዱት ዋና ዋናዎቹ የጥያቄ አቀራረብ ስልቶች አብጀክቲቪ (Objective) ቃላዊ (Oral)፣ ድርሰታዊ (Subjective) እና ተግባራዊ (Functional) ናቸው። ይሁን እንጂ ሂተን (1975) እንደሚገልጹት ብዙ የቋንቋ ፈተናዎች የሚጠቀሙበት የጥያቄ አቀራረብ ስልት አብጀክቲቭ የተባለውን ነው። ከአብጀክቲቭ ውስጥ ደግሞ ምርጫ ሰጭ (Multiple choice) በጣም የተለመደ ነው።

*He has about 30-40 minutes to write
They have about 35-40 minutes to write*

አብጀክቲቭ የጥያቄ አቀራረብ ስልት ምርጫ ሰጭ፣ እውነት/ውሸት፣ አዛምድ፣ ክፍት ቦታ ሙሉ እና አጭር መልስ የሚሹ (Short answer) ጥያቄዎችን እንደሚያጠቃልል ማድሰን (1983) ያስገነዝባሉ ።

ለምርጫ ሰጭ ጥያቄ አማራጭ (Options) የሚሆኑ መልሶችን አራት ወይም አምስት ማድረግ ይመረጣል። ለአቀራረብ ስልቱ አንደ መርህ የሚቆጠሩት ነጥቦች ደግሞ የሚከተሉት ናቸው ።

1. እያንዳንዱ ጥያቄ አንድ ትክክለኛ መልስ ብቻ መያዙን አረጋግጥ።
2. ጥያቄዎቹ በተቻለ መጠን አጭርና ግልጽ እንዲሆኑ አድርግ።
3. አሳሳቾች (Distractors) ትክክለኛ መልስ የመምሰል ተአማኒነታቸውን አረጋግጥ።
4. ከአማራጮች ውስጥ ሆን ተብሎ የገባና ትክክለኛውን መልስ የሚጠቁም ፍንጭ አለመኖሩን አረጋግጥ ።
5. ጥያቄዎቹ ከቀላል ወደከባድ የሚሄዱ መሆናቸውን አረጋግጥ ።
6. ሁሉም መልስ አይደሉም ወይም ናቸው የሚለውን አማራጭ አስወግድ ። (ሂተን ፣ 1975 :30 ና ትሮንዳይክና ሄግን ፣1977 :222-24).

ምርጫ ሰጭ የጥያቄ አቀራረብ በብዛት የተለመደ ቢሆንም ዘዴው ጠንካራና ደካማ ጎኖች አሉት። አብዛኞቹ ምሁራን ጠንካራ ጎን የሚሉዋቸው ነጥቦች የሚከተሉት ናቸው።

1. ህያውና አፋጣኝ በሆነ ስልት ሊታረም መቻሉ ፣
2. ያለማስመሰልና መዘላበድ በፍጥነት ለመመለስ አመቺ መሆኑ፣
3. በርካታ ተፈታኞችን በአንድ ጊዜ ለመፈተን ማስቻሉ፣
4. በስታስቲካዊ ስሌት ውጤቶችን ለመተንተን አመቺ መሆኑ ፣
5. ብዙ ጥያቄዎችን ለማቅረብ ማስቻሉ፣ (ጆን፣1973፣ ሂተን፣1975ና ሂዩዝ ፣1989)

የምርጫ ሰጭ ጥያቄዎች ደካማ ጎኖች ደግሞ የሚከተሉት ናቸው።

1. የሚፈትነው በማስታወስ ላይ የተመሰረቱ ዕውቀቶችን ብቻ መሆኑ ወይም የሀሳብ አቀናጃጀት ችሎታን አለመመዘኑ ፣

2. ምን መፈተን እንዳለብን በእጅጉ የሚገደብ መሆኑ ፣
3. ግመታን ስለሚያደፋር የፈተናውን ውጤት መሠረት በማድረግ የተማሪውን ዕውቀት ለመለካት ሳንካ መፍጠሩ፣
4. ጥሩ ጥያቄዎችን ለመጻፍ አስቸጋሪና አድካሚ መሆኑ ፣
5. በክዋሹ ጎጅ ሊሆን መቻሉ፣
6. ለመኮራረጅ በር ከፋች መሆኑ ፣ (ሂዩዝ፣1989 እና ጆን፣1973)

እንደ ሂዩዝ (1989 :60) እምነት የምርጫ ሰጭ የጥያቄ አቀራረብ አንዳንድ ጠቀሜታዎች ቢኖሩትም ዛሬ ቋንቋን ለመፈተን በተደረሰበት የዕድገት ደረጃ ግን ጉዳቱ ያመዝናል። ይህ ማለት ግን በፈተናዎቻችን ውስጥ የምርጫ ሰጭ ጥያቄዎችን መጠቀም የለብንም ማለት አይደለም። ይልቁንም የዘዴውን ጎጂ ጎን ተገንዝቦ በአግባቡ መጠቀም እንድንችል ለማሳሰብ ነው ። ስለዚህ ዋናው ጉዳይ የፈተናው አቀራረብ ስልት አብጅክቲቭ ወይም ድርሰት ነክ መሆኑ ሳይሆን ለሚዘጋጀው ፈተና የትኛው የጥያቄ አቀራረብ ስልት እንደሚሰማው መምረጡ ላይ ነው ። ጥሩ የችሎታ መለኪያ ፈተና ደግሞ የተለያዩ የጥያቄ አቀራረብ ስልቶችን እንዲያካትት ይጠበቃል ።

2.2.1.5. የአዘገጃጀት ዝርዝር መርሆዎች

በዚህ ክፍል የሚቀርቡት ነጥቦች ማንኛውንም የቋንቋ ፈተና ዓይነት ለማዘጋጀት ሊረዱ ይችላሉ። ይሁን እንጂ አብዛኞች ነጥቦች በጥናቱ ርዕስ ጉዳይ ላይ እንዲያተኩሩ ለማድረግ ተሞክሯል። እያንዳንዱ ነጥብ የተወሰደበትን ምንጭ በተደጋጋሚ ከመጥቀስ ይልቅ ብዙዎቹ ነጥቦች የተወሰዱባቸውን ምንጮች መጥቀስ ተመርጧል። ዝርዝር መርሆዎቹም የሚከተሉት ናቸው።

- ለምን እንደምትፈትን እወቅ ወይም የምትፈትንበትን ዓላማ እወቅ።
- ይህ መርህ የትምህርቱን ዓላማ ጠንቅቆ በመረዳት አንድ ፈተና አዘጋጅ ምን ለመፈተን እንደፈለገ ግልጽ የሆነ ዓላማ እንዲኖረው የሚጠይቅ ነው። በዚህም ፈተናው ጠቃሚ ችሎታዎችን እንዲመዝን ይጠበቃል።

- የፈተናው መመሪያዎች ግልጽ ፣ አጭርና ቀላል መሆናቸውን አረጋግጥ።
- ፈተናው በተስማሚ የጥያቄ አቀራረብ ስልት መዘጋጀቱን አረጋግጥ ።
- ሰፊ ያለና ወካይ ናሙና አቅርብ ።

ሰፊ ያለ ናሙናለማቅረብ በርከት ያሉ ጥያቄዎችን ማዘጋጀት ጠቃሚ ነው ጥያቄዎቹ ወካይ ናሙና እንዲሆኑ ለማድረግ ደግሞ ጠቅላላ ፈተናውን ለዓላማናይዘት ከፋፍሎ ከየይዘቱ ተመጣጣኝ የሆነ ቁጥር መውሰድ አስፈላጊ ነው ።

- በፈተናው ውስጥ አላስፈላጊ ወገናዊነትን (Bias) የሚያሳዩ ጥያቄዎችን አስወግድ።

ይህ መርህ በፈተናዎቻችን ውስጥ የጾታ ፣ የባህል ፣ የእምነት ወዘተ . ወገናዊነትን እንድናስወግድ የሚጠይቅ ነው። ለምሳሌ ለአጠቃላይ ተግባራዊ ፈተና በሚዘጋጁ የቃላት ጥያቄዎች ውስጥ ሙያ ነክ ወይም ዘዩ ቃላትን ብናቀርብ ለተወሰኑ ተፈታኞች አድሎአዊነት ስለሚኖራቸው ተቀባይነት የላቸውም።

- ፈተናውን ለማዘጋጀት ሰፊ ጊዜና ትዕግስት ይኑር።
- ፈተናው በምርጫ ሰጭ የጥያቄ አቀራረብ ስልት የሚቀርብ ከሆነ አንድ ትክክለኛ መልስ ብቻ መኖሩን አረጋግጥ።
- የፈተናው ባክዋሽ ጠቃሚ እንዲሆን ጣር። ይህ መርህ በተቻለ መጠን ፈተናው ለጥሩ ማስተማር ድጋፍ እንዲሰጥ መጥፎ ማስተማርን ደግሞ እንዲያስተካክል የሚጠይቅ ነው። (ሪቨርስ ፣1968፣ ትሮንዳይክና ሂግን ፣1977 ፣ ሂዩዝ ፣1989፣ ማድሰን ፣1983 እና ደጆኔ፣ 1994)

2.2.2 ብቃትን መለኪያ ፈተና (Proficiency test)

ይህ ምንም ስልጠና ወይም ትምህርት ከመቅረቡ በፊት የተማሪውን ብቃት ወይም ችሎታ ለመመዘን የሚቀርብ ፈተና ነው። ስለሆነም የፈተናው ይዘት በትምህርቱ ዓላማ ወይም ይዘት ላይ የተመሠረተ አይደለም። ይልቁንም ተፈታኞች በዚያ ቋንቋ

ለመገልገል ብቁ መሆን አለመሆናቸውን በሚያረጋግጡ መመዘኛዎች ላይ ይመሰረታል። (ሂዩዝ፣1989:9)

ይህ ፈተና ጥያቄዎችን ለመምረጥ የሚያግዙ ናሙናዎችን ለማግኘት የሚያስችል የተነደፈ ሲለበስ የለውም። ወይም ተፈታኝ ቀደም ሲል በተማረው ትምህርት ላይ የተመሰረተ አይደለም። ይሁን እንጂ የፈተናው ሲለበስ ከፈተና አዘጋጁ አእምሮታዊ ክሂሎት በመመንጨት ተማሪው በዚያ ቋንቋ ለመገልገል ወይም የተወሰነ የትምህርት ደረጃን ለመከታተል ያለው ብቃት ይመዘንበታል። ከቋንቋ ፈተና ወጣ ብንል የመንጃ ፍቃድ ፈተና ጥሩ ምሳሌ ይሆናል። ምክንያቱም በመንጃ ፍቃድ ፈተና የሁሉም ተፈታኞች ዳራ አንድ ይሁን ወይም ይለያይ የሚለካው ነገር ብቃት ብቻ ነው። (ባችማን ፣1990:46)

በአጠቃላይ ከላይ ከጠቀስናቸው ምሁራንና ከሌሎች እንደምንገነዘበው ብቃትን የመለኪያ ፈተና ተማሪው ቀደም ሲል በተማሪው ትምህርት ላይ አይመሰረትም። በምትኩ ፈተናው መሠረት የሚያደርገው የቋንቋን ብቃት ንድፈህሳብና በዚህ የፈተና ዓይነት መመዘን የሚገባቸውን ችሎታዎች ነው። በሌላ አገላለጽ ለዚህ ፈተና መሠረት የሚሆነው ቀደም የተሰጠ ትምህርት ሳይሆን ለአንድ ለተወሰነ ደረጃ ይገባል ወይም ያስፈልጋል ተብሎ የተወሰደ የደረጃ ግምት ነው። ከታወቁት የዚህ ፈተና ምሳሌዎችም መካከል "እንግሊዝኛን እንደውጭ ቋንቋ መፈተን " (TOEFL) አይነተኛ ምሳሌ ይሆናል።

2.2.3 ጥንካሬና ድክመትን መለኪያ ፈተና /Diagnostic test /.

የጥንካሬና ድክመት መለኪያ ፈተናዎች ከችሎታ መለኪያ ፈተናዎች ጋር በእጅጉ ይመሳሰላሉ ። የሚለዩበት አንድ መንገድ ቢኖር አላማቸው በቋንቋው ውስጥ በተወሰኑ የቋንቋው ክሂሎች ወይም ንጥረ ነገሮች (elements)ተማሪው ያለበትን ድክመትና ጥንካሬ ለመመርመር የታቀዱ መሆናቸው ነው ። (ላዶ ፣1961:369).

በተመሳሳይ አገላለጽ ሂተን (1975 :163) እና ሂዩዝ (1989:13) እንደሚያስረዱት የዚህ ፈተና የቅድሚያ ትኩረት የተማሪውን ጠንካራና ደካማ ጎን በመለየት ተጨማሪ ትምህርት የሚያስፈልግበትን የቋንቋ ክሂልና ክፍል ማሰስ ነው። በዚህ የቅድሚያ ትኩረቱ ከችሎታ መለኪያ ፈተና ሲለይ በአብዛኛው ባህሪው ግን ከችሎታ መለኪያ ፈተና ጋር ይመሳሰላል ።

2.2.4 ቅድመ ችሎታን መለኪያ ፈተና /Aptitude Test/

ይህ ፈተና ተማሪዎች ገና ለመማር ያልጀመሩትን የውጭ ቋንቋ ለመማር ሊኖራቸው የሚችል ተፈጥሯዊ ችሎታ መኖር አለመኖሩን የሚመዝን ነው። ቋንቋን የመማር ቅድመ ችሎታ (Language learning aptitude) የሚለው ጽንሰ ሐሳብ በእጅጉ ውስብስብ ነው። ጽንሰ ሐሳቡ እንደ ኢንተለጀንስ ፣ ዕድሜ ፣ መቀስቀስ (Motivation) ፣ ማስታወስ ወዘተ. ጉዳዮችን ያካትታል። ለእነዚህ ጉዳዮች የሚሰጠው ክብደትና ቅለት ከግለሰብ ግለሰብ መለያየቱ ደግሞ ነገሩን በእጅጉ ውስብስብ ያደርገዋል። ስለዚህ እንደ ብዙ የቋንቋ ፈተና ባለሙያዎች እምነት በቋንቋ ቅድመ ችሎታን ለመመዘን አንድም አይቻልም ወይም ማዘጋጀቱ አስፈላጊ አይደለም። (ሂተን ፣1988:173)

2.3. የጥሩ ፈተና ባህርያት ወይም መስፈርቶች

ፈተናዎች ጥሩ የመመዘኛ መሣሪያ እንዲሆኑ በውል ልናዘጋጃቸው ይገባል። ለዝግጅቱ ደግሞ የጥሩ ፈተና ባህርያትን ጠንቅቆ መገንዘብ ያሻል። "ቼዝ ለመጫወት ስንፈልግ ፈረሱ እንዴት እንደሚሄድ ካላወቅን መጫወት እንደማንችል ሁሉ ፈተና ስናዘጋጅም መሠረታዊ መርሆዎችን ማወቅ ግድ ይሆናል ።" (ሃሪስን ፣1983:10)

በመሆኑም አንድ ፈተና ሲዘጋጅ በጥሩ ሁኔታ መዘጋጀት አለመዘጋጀቱን ለመፍረድ አብዛኞቹ ምሁራን በዓቢይነት የሚያነሱባቸው መስፈርቶች ሶስት ናቸው። እነሱም አስተማማኝነት፣ ህያውነትና ተተግባሪነት ናቸው። አንዳንድ ምሁራን ለምሳሌ ፊኖቸሪና ሳኮ (1983) አጠቃላይነትን (Comprehensiveness) በመጨመር ባህርያቱን አራት ያደርጓቸዋል። ሆኖም ይህንን ባህርይ አብዛኞቹ ምሁራን በአስተማማኝነት ስር ይመለከቱታል። ስለዚህ የዚህ ጥናት አቅራቢም አጠቃላይነትን በተናጠል አይመለከትም።

አንዳንድ ፈተናዎች ከሌሎቹ የተሻሉ ሆነው ተዘጋጅተዋል ሲባል ሶስቱን የጥሩ ፈተና ባህርያት አሟልተዋል ማለት ነው። ስለእያንዳንዱ መስፈርት ምንነት እንደሚከተለው ለማቅረብ ይሞከራል ።

2.3.1 አስተማማኝነት /Validity /

ሁሉም ምሁራን አስተማማኝነትን የበየኑት በተመሳሳይ አገላለጽ ነው። አንድ ፈተና አስተማማኝ ነው የሚባለው መመዘን የሚገባውን ነገር በትክክል የመዘነ እንደሆነ ነው። ለምሳሌ የጽሕፈት ክሂልን ለመመዘን ታስቦ ተማሪው " ፎቶግራፍ ማንሳት ጥበብ ነው ወይስ ሳይንስ? ተብሎ ቢጠየቅ አስተማማኝ ምዘና እንዳልተካሄደ ይታወቀናል። ምክንያቱም ተማሪው እንዲጽፍ የተጠየቀበት ርእስ ጉዳይ ከጽሕፈት ክሂሉ ውጭ የፎቶግራፍ ዕውቀትን የሚጠይቅ ነውና።" (ሂተን ፣1975 :159)

በሌላ አገላለጽ አንድ ፈተና የቋንቋውን ድምፅ አነባበብ (pronunciation) ለመመዘን ታልሞ የተዘጋጀ ቢሆን ፈተናው አስተማማኝነት አለው የሚባለው በትክክል የቋንቋውን ድምጽ ች አነባበብ ሲመዘን እንጂ ለቃላት አገባቡ ወይም ፍቺው ሊሆን አይገባም ። (ላዶ ፣1961)

የአንድን ፈተና አስተማማኝነት ለማረጋገጥ በመጀመሪያ ከቋንቋው ትምህርት ውስጥ ትክክለኛ የቋንቋውን አጠቃቀምና የትምህርቱን ዓላማዎች መወሰን፣ ቀጥሎም ፈተናው የቱን ችሎታና እውቀት እንደሚጠይቅ መመርመር፣ በመጨረሻም ፈተናዎቹ ከትምህርቱ ዓላማዎችና ይዘቶች ጋር ያላቸውን ግንኙነት መመርመር ያስፈልጋል። (ትሮንዳይክና ሄግን፣1977 :58).

የአስተማማኝነት ዓይነቶች በርካታ ናቸው። ይሁን እንጂ ዴቪስ (1984) እንደሚመስክሩት የችሎታ መለኪያ ፈተናዎችን ለመገምገሚያነት የሚውሉት የይዘትና የላህያዊ አስተማማኝነት ናቸው። የዚህ ጥናት ትኩረትም የችሎታ መለኪያ ፈተናዎች ናቸው። ስለዚህ ከአስተማማኝነት አይነቶች ውስጥ ለጥናቱ መሠረት የሚሆኑትን ብቻ (የይዘትና የላህያዊ አስተማማኝነት) እንደሚከተለው ለማቅረብ ይሞከራል።

2.3.1.1. የይዘት አስተማማኝነት/Content validity /

አንድ ፈተና የይዘት አስተማማኝነት አለው የሚባለው የፈተናውን ናሙና አወሳሰድና ይዘቱን ለግምገማው መሠረት ስናደርግ ነው። ይህ ግምገማ መከናወን ያለበት ደግሞ ቋንቋውን በማስተማርና በመፈተን የረጀም ጊዜ ልምድ ባላቸው ሰዎች ነው። ይህ ማለት ግን ፈተናውን በቀጥታ ያዘጋጁት ሰዎች ግምገማውን ማካሄድ አለባቸው ማለት አይደለም ። በአጠቃላይ ተገቢ ናቸው በተባሉት የቋንቋ ትምህርት ይዘቶች

ላይ ተመስረቶ ይዘቶችን በተመጣጠነና ወካይ በሆኑ ናሙናዎች የሚያቀርብ ፈተና የይዘት አስተማማኝነት አለው ሊባል ይችላል። (ሂደት፣ 1989: 22 ና ሃሪሰን፣ 1983:11).

በተመሳሳይ አገላለፅ ካርሜንስና ዜለርን (1985) ጠቅሰው ደጀኔ (1990) እንዳቀረቡት የይዘት አስተማማኝነትን ለመጠበቅ አንድ ፈተና የግድ ይህን ያህል ቁጥር ያለው ጥያቄ መያዝ አለበት ብሎ ለመወሰን ያስቸግራል ። ይሁን እንጂ ፈተናው ጥቂት ጥያቄዎችን ከሚይዝ ይልቅ በርካታ ያሉ ጥያቄዎችን ቢይዝ ተመራጭነት አለው ።

* በሌላ በኩል አለር (1979) እንደሚሉት " የይዘት አስተማማኝነት የሚመለከተው ፈተናው የቋንቋውን ተገቢ ጠቀሜታ እና በሕብረተሰቡ ዘንድ ያለውን ተቀባይነት ማንፀባረቁን መመርመር ሆኖ ይህም ከተፈታኝ ክሂል ጋር የተዛመደ እንዲሆን ይጠበቃል ።"(አለር ፣1979:70).

ለማጠቃለል የይዘት አስተማማኝነት የሚመረምረው የትምህርቱ ዓላማና ይዘት በፈተናው ውስጥ ወካይ በሆኑ ናሙናዎች መቅረቡን ነው ። ይህንን ለማድረግ ደግሞ በርካታ ያሉ ጥያቄዎችን ማዘጋጀቱ ተመራጭም አመችም ነው ። በአንድ ፈተና ውስጥ የይዘት አስተማማኝነት መጠበቁን ለመገምገም የሚደረገው ጥረት በጣሙን አስፈላጊ ቢሆንም አድካሚ መሆኑ ግን ሊታወቅ ይገባል ። ያም ሆኖ ግን ግምገማው ትምህርቱን ለረጅም ጊዜ በማስተማርና በመፈተን ልምድ ባላቸው ሰዎች ቢካሄድ ውጤታማ ይሆናል ። ከዚህም በላይ ዴቪስ (1968) እንደሚገልጹት "የቋንቋን ፈተና ለመገምገም የተወሰነ መስፈርት በሌለበት ሁኔታ ፈተና አውጭው የይዘት አስተማማኝነትን መቃኘት ግድ ይለዋል ።"(ዴቪስ፣1968:159)

2.3.1.2. ላህያዊ አስተማማኝነት /Face Validity/

ተማሪዎችና መምህራን ስለፈተናው ምን ያስባሉ? የሚለው ጥያቄ አይነተኛ ትኩረቱ ነው። ይህም ማለት ፈተናው የተማሪዎችን ችሎታ ለመለካት ተገቢ የመምሰል ባህሪ አለው ወይስ የለውም? ፈተናው በጣም ቀላቸዋል ወይስ ከብደቸዋል? የሚሉትንና የመሳሰሉትን ጥያቄዎች አፋዊ በሆነ መልኩ የሚመልስልን ነው ማለት ነው። በአንድ ፈተና ውስጥ ላህያዊ አስተማማኝነት መኖሩን ለማረጋገጥ የመምህራንና የተማሪዎችን አመለካከት ማወቅን ይጠይቃል። አመለካከታቸውን ለማወቅ ደግሞ በመጠይቅ ፣በውይይት ፣በቃለመጠይቅና በመሳሰለው ዘዴ መጠቀም ይቻላል ።

ፊኖቺሮና ሳኮን (1983) ጠቅሰው ደጀኔ (1990) እንዳቀረቡት አንድ ፈተና ላህያዊ አስተማማኝነት አለው ለመባል ፈተናው ትክክል ወይም ተገቢ መሆን ብቻ ሳይሆን ትክክል ወይም ተገቢ የመምሰል ባህሪም ሊኖረው ይገባል ። ስለዚህ ላህያዊ አስተማማኝነት የሪፓርተርና የህዝብ ግንኙነት ተግባርን የሚፈጽም ነው ማለት ይቻላል። (ደጀኔ ፣1990:64).

በአጠቃላይ አንድ ፈተና ላህያዊ አስተማማኝነት አለው የሚባለው ፈተናው ለሌሎች ባለሙያዎች፣ ለመምህራንና ለተፈታኞች ተገቢ መምሰል የቻለ እንደሆነ ነው። ይህንን ለማወቅ ደግሞ መጠይቅ ፣ ውይይት ፣ ቃለመጠይቅና የመሳሰሉትን ዘዴዎች መጠቀም ይቻላል። ፈተናው ቢያንስ በተፈታኞቹ ዘንድ አፋዊ ተቀባይነት ካገኘ ደግሞ ተፈታኞች ፈተናውን ለመስራት ስለሚነቃቁ ላህያዊ አስተማማኝነት ጠቀሜታ ይኖረዋል።

2.3.2. ህያውነት /Reliability /.

ይህ ሌላው የጥሩ ፈተና ባህርይ ወይም መስፈርት ነው ። ከአስተማማኝነት ጋርም በእጅጉ ይዛመዳል ። አብዛኞቹ ምሁራን እንደሚከተለው ይበይኑታል ። ህያውነት አንድ ፈተና ለተፈታኞች በቀረበበት ጊዜ ሁሉ የውጤቱ ዘላቂነት (Consistency) ምን ያህል እንደሆነ የሚመዘን መስፈርት ነው። በሌላ አገላለጽ ፈተናው በተለያዩ ጊዜ ወይም ሁኔታ ለተፈታኞች በሚቀርብበት ጊዜ የሚገኘው ውጤት ምን ያህል ተመሳሳይ መሆኑን ወይም በአንድ ፈተና ውስጥ ለሚገኙ ጥያቄዎች ተፈታኝ በዘላቂነት የሰጣቸውን መልሶች መመርመር የህያውነት ተግባር ነው። ሂተን (1975)፣ ኢብል (1979)፣ ጋይ (1980)፣ ፊኖቺሮና ሳኮን (1983) እና ሂዩዝ (1989) ከላይ በተጠቀሰው ብያኔ ከሚስማማው ምሁራን ጥቂቶቹ ናቸው።

ምንም እንኳን በርካታ የህያውነት ዓይነቶች ቢኖሩም (ለምሳሌ ቴስት-ሪቴስት፣ ውስጣዊና ውጫዊ-አራሚዘላል(Inter-marker andlor intra marker)ወዘተ) ለዚህ ጥናት አስፈላጊ የሆነው የህያውነት ዓይነት ውስጣዊ ዘላቂነት የተባለው ነው። ውስጣዊ ዘላቂነት (Internal Consistency) በአንድ ፈተና ውስጥ በተመሳሳይ ክፍሎች (ለምሳሌ በቃላት ፈተና በቻ) (ወይም በተለያዩ ክፍሎች (ለምሳሌ ቃላት ፣ ስዋሰው አንብቦ መረዳት ፣ ወዘተ...) ለቀረቡት ጥያቄዎች ተፈታኝ የሰጠውን መልስ በመተንተን ህያውነቱን የሚመረምር ነው። ይህንን ለማድረግ ደግሞ የተለያዩ ዘዴዎችን መጠቀም ይቻላል። መሳለመሳ ቅርደዳ ዘዴ (Split half method) እና የኩደር ሪቻርደሰን (KR20) ቀመር በጣም የተለመዱ ዘዴዎች እንደሆኑ ኢ ብል

(1979:278) ይገልጻሉ። ይህ ጥናት የኩደር ሪፖርትንን ቀመር መሠረት በማድረግ የፈተናዎችን ህያውነት ለመመርመር ይሞክራል ።

እንደ ሂተን (1975:164) እምነት "ከአስተማማኝነትና ከህያውነት ምረጡ ብንባል ቅድሚያ የምንሰጠው ለአስተማማኝነት ሆኖ ፈተናው ህያውነት እንዲኖረው ደግሞ ብርቱ ጥረት እናደርጋለን። "በሁለቱ መካከል ያለውን ግንኙነት በተመለከተ ሃሪስን (1983:11) ሲያስረዱ" አንድ ፈተና አስተማማኝ ሳይሆን ህያው ሊሆን ይችላል። በሌላ በኩል ደግሞ አንድ ፈተና ህያውነት ሳይኖረው ግን አስተማማኝ ሊሆን አይችልም።"በሌላ አገላለጽ " አስተማማኝ ፈተና ሁል ጊዜም ህያው ነው ። ነገር ግን ህያው ፈተና ሁል ጊዜ አስተማማኝ ሳይሆን ይችላል" (ጋይ ፣1980:202)

2.3.3. ተተግባሪነት / Practicality /.

ይህ መስፈርት በተለይ ፈተናው ለበርካታ ተፈታኞች የሚቀርብ ከሆነ በጣሙን አስፈላጊ ነው። የፈተናው ተተግባሪ አለመሆን ኢ-ህያውና ኢ-አስተማማኝ የሆኑ የፈተና ውጤቶችን ሊያስገኝ ስለሚችል ጥንቃቄ ማድረግ ያስፈልጋል። (ግሮንላንድና ሮበርት ፣ 1990)

እንደ ሂዩዝ (1989) እምነት የፈተናውን ተተግባሪነት ለመጠበቅ የሚከተሉት ሁለት ነጥቦች ሊሟሉ ይገባል።

ሀ. ዝግጅት -ይህ ነጥብ ፈተናው ሰፊ ያለ ጊዜ ተስጥቶት በጥንቃቄ እንዲዘጋጅ የሚያሳስብ ነው። በዝግጅቱም ሂደት አንደኛ ፈተናውን ለማዘጋጀት የምንጠቀምባቸው መሣሪያዎችና ቁሳቁሶች ፣ ሁለተኛ የረዳትና ዋና ፈታኞች ምደባ፣ ሶስተኛ የተፈታኞች አቀማመጥ፣ አራተኛ የመፈተኛ ክፍሎች አዘገጃጀት ሊታሰብበት ይገባል።

ለ. የፈተናው አስተዳደር :- ይህ ፈተናው በሚሰጥበት ጊዜ ያለውን አስተዳደር ይመለከታል ። ለምሳሌም ያህል ከፈታኝና ከተፈታኞች የሚጠበቅ ዲስፒሊን ፣ የአርፋጅ ተማሪዎችን ሁኔታ፣የጸጥታ አጠባበቅ ሁኔታ፣ወዘተ. በምን መልክ እንደሚካሄድ የምንወስንበት ነው። (ሂዩዝ ፣ 1989 ፣ 152)

2.4 ቃላትን ማስተማርና መፈተን

ቃላትን ስለማስተማርና መፈተን ከመመልከታችን በፊት የሚከተሉትን ሁለት ጥያቄዎች ለመመለስ እንሞክር :: ቃላት ስንል ምን ማለታችን ነው? በአፍ መፍቻ ቋንቋም ሆነ በሁለተኛ ቋንቋ አንድ ሰው ቃላትን አወቀ የሚባለው ምን ችሎታ ሲኖረው ነው ?

ዋሳሰ (1982:19)፣ ማድሰን (1983: 14) ና ካርትና ሜክ ካርዚ (1988:19) እንደሚያስገነዝቡት በአንድ ቋንቋ ውስጥ የሚገኙ ድርብ ቃላት (Compound Words) እና ፈሊጦች (Idioms) የቃላት አንድ ክፍል ናቸው :: ስለዚህ በዚህ ጥናት ውስጥ የአማርኛን ቃላት ማስተማር ወይም መፈተን ስንል ፅንሰ ሐሳቡ በተለይ የሚመለከተው የይዘት ቃላትን (ማለትም ግስ፣ ስም፣ ቅጽል..) ሆኖ ድርብ ቃላትንና ፈሊጦችን ወይም ፈሊጣዊ አነጋገሮችን ሙሉ በሙሉ ሲይዝ አንዳንድ ጊዜ ደግሞ ሐረጎችን ሊጨምር ይችላል።

አንድ ሰው በአፍ መፍቻ ቋንቋውም ሆነ በሁለተኛ ቋንቋው ቃላትን አወቀ ማለት የሚከተሉትን ችሎታዎች አገኘ ማለት ነው።

- ሀ. በንግግር ወይም በጽሁፍ ቅርፁ ቃሉን ማወቅ፣
- ለ. ቃሉን በተፈለገው ጊዜ ለማስታወስ መቻል፣
- ሐ. ቃሉን ከትክክለኛው ፅንሰ ሀሳብ ጋር መዛመድ መቻል፣
- መ. በትክክለኛው ሰዋሰዋዊ ቅርፅ ለመጠቀም መቻል፣
- ሠ. በንግግር ወይም በንባብ ጊዜ ቃሉ በሚታወቅባቸው የአነባበብ ስልት ለመጥራት መቻል፣
- ረ. በጽሑፊት ጊዜ የቃሉን ትክክለኛ የሆኔያት አፃፃፍ ጠብቆ ለመፃፍ መቻል፣
- ሰ. ከሌላ ቃል ጋር ተጣምሮ በሚነገርበት ጊዜ (አብዛኛውን ጊዜ ፈሊጥ ሲሆን) የሚሰጠውን ውስጣዊ ፍቻ ማወቅ፣
- ሸ. በትክክለኛው የመደበኛ አጠቃቀም ለመጠቀም መቻል፣ እና

ቀ. የቃሉን እማራያዊና ፍካሬያዊ ፍች ለመረዳት መቻል ናቸው። (ዋላስ፣1982 :27)

እንደ አቺሰን (1987)፣ ዋላስ (1982) ና ብራይትና ግሪጎር (1978) እምነት ማንኛውም ጤናማ ሰው አፋን በፈታበት ቋንቋ (በተለይ ከሁለተኛ ቋንቋው ጋር ሲነፃፀር የዕውቀቱ መጠን በጣም ከፍተኛ ነው) በርካታ ቃላትን ያውቃል። የተማሩ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተናጋሪዎች የሚያውቋቸው የቃላት ብዛት ከተመራማሪ ተመራማሪ ቢለያይም አብዛኞቹ የሚገምቱት ከመቶ ሺህ እስከ ሁለት መቶ ሺህ ባለው ነው።

አቺሰን (1987) እንደሚያምኑት ግን የአንድ የተማሪ ጎልማሳ የቃላት ዕውቀት ከሃምሳ አምስት ሺህ እንደሚያንስና እስከ ሁለት መቶ ሃምሳ ሺህ ከፍ ሊል እንደሚቻል ግምታቸውን ያስቀምጣሉ። ፀሐፊዋ ፎደር ን(1981) በመጥቀስ እንደሚያስረዱት የአፍ መፍቻ ቋንቋ ተናጋሪዎቹ ስለ ቃላቱ እጅግ ብዙ ያውቃሉ። ዕውቀታቸው በአውዳዊ አጠቃቀምና ትክክለኛ ፍቻቸውን በመስጠት ይንፀባረቃል። ይህም ማለት ተናጋሪዎቹ ስለአንድ ቃል በመዝገብ ቃላት ከተገለጸው ፍች የበለጠ በአእምሯዊ መዝገብ ቃላቸው (Mental lexicon) አማካኝነት ብዙ ያውቃሉ ማለት ነው። (አቺሰን፣ 1987:7)

2.4.1. ቃላትን ማስተማር

የቃላት ትምህርት ሁለት ገፅታዎችን ይይዛል። የመጀሪያው ገጽታ ለቋንቋው ለመዳ የሚያስፈልጉትን ቃላት ጥልቅና ትክክለኛ ፍች ማወቅ ሲሆን ሁለተኛው ገፅታ ደግሞ የማስተማሩ ቅንብር በተቻለ መጠን ቃሉን ለማስታወስ በሚያስችል መንገድ እንዲከናወን ማድረግ ነው። ከዚህም በተጨማሪ በቃላት ትምህርት የአንድን ቃል ፍችና አጠቃቀም በተሟላ ሁኔታ ለመረዳት አንደኛ ቃሉን ማስታወስ፣ ሁለተኛ የራስን ፈጠራ መጠቀም፣ ሶስተኛ ቃሉን ከሌሎች ቃላት ጋር አዛምዶ መገንዘብ እና አራተኛ ከቃሉ የሚፈጠሩትን እርባታዎች መገንዘብ አስፈላጊ ናቸው። (ኮርኑ፣ 1978: 262)

ቃላትን በአውድ ማስተማር ጠቃሚ ዘዴ መሆኑን በርካታ ምሁራን ይመሰክራሉ። ለምሳሌ ብራይትና ግሪጎር (1978:151) "ተገቢ አውድ የቃላትን ትክክለኛ ፍች ለመረዳት በጣም አስፈላጊ ነው።" ሲሉ አንደርሰንና አርቶኒ (1975:72) ደግሞ "አውድ አሻሚ ፍችን ግልጽ ለማድረግ አንድን ቃል በተሻለ ሁኔታ ለመረዳት ይጠቅማል።" ላዶ (1964:118) በበኩላቸው "ለፍች ህያውነት አወድ በጣሙን አስፈላጊ ስለሆነ የማስተማር ዘዴያችን አውዳዊ መሆን አለበት።" ብለዋል። ዋላስም (1982:13) "አንድ ቃል በቅርፁ ተመሳሳይ ሆኖ የተለያየ ፍች ሊሰጥ ይችላል። የቃሉን ትክክለኛ ፍች የምናውቀው ቢያንስ ቃሉ በዐረፍተ ነገራዊ ዐውድ ውስጥ ሲገባ

እንደመሆኑ የማስተማሪያ ዘዴያችን አውዳዊ ሊሆን ይገባል።" ይላሉ። ሳሙኤልስ (1968:361) ደግሞ በአጭሩ "አውድ የንባብ ፍጥነታችንን ያሳድግልናል" ብለዋል።

ለአፍ መፍቻ ቋንቋ ተናጋሪዎችም ሆነ ለሁለተኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች ተገቢው የቃላት ማስተማሪያ ዘዴ የሚከተሉትን ያጠቃልላል። አንደኛ ተማሪዎች ለትምህርት በቀረበው ቋንቋ የሚጋለጡበትን ሁኔታ (situation) ማመቻቸት ። ሁለተኛ ቃላቱን ፍቺያቸው በሚታወቅበት አውድ ማዘጋጀት። ሶስተኛ የአዳዲስ ቃላትን ፍቺ ከአውዱ መገመት እንዲችሉ መገፋፋት። (ዋላስ፣ 1982:28-31)

ምንም እንኳን ፈሊጦች የቃላት አንድ ክፍል መሆናቸው ባይካድም ስለአማርኛ ፈሊጦች አንዳንድ ነጥቦችን ማንሳቱ ተገቢ ይመስላል። ምክንያቱም አንደኛ የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. ፈሊጦችን የሚያቀርቧቸው ከቃላት ለይተው በመሆኑ ግምገማው በተናጠል የሚካሄድበት ጊዜ ያጋጥማል። በሁለተኛም ደረጃ ፈሊጦቹ ከተራ ቃላት በተለየ መልክ የሚታዩበት ሁኔታ አለ። ያም ሆኖ ግን አንድ ሰው ቃላትን አወቀ ስንል የሚያገኛቸው ችሎታዎችና ቃላትን ስለማስተማር ያነሣቸው ዘዴዎች ለፈሊጦችም እንደሚውሉ መዘንጋት የለበትም።

በርካታ ምሁራን ፈሊጦችን (idioms) በተመሳሳይ መንገድ በይነዋል። ለምሳሌ ያህል ሰይድ /1978:4/ "ሁለት ወይም ከሁለት በላይ የሆኑ ቃላት በአንድነት ተገጣጥመው የሚፈጥሩት አንድ ነጠላ ፍቺ ፈሊጥ ይባላል። ፍቺው የሚገኘው የየቃሉን ተናጥላዊ ፍቺ በማገጣጠም ሳይሆን በውህደት መሆኑ የፈሊጥ ባህሪ ነው።" ይላሉ።

አምሳሌና ዳኛቸው (1979) ደግሞ ስለፈሊጦች እንደሚከተለው በሰፊው ያስረዳሉ። ፈሊጣዊ አነጋገር በቃላት በልዩ ልዩ ዘዴ የመጠቀም አንደኛው መንገድ እንደመሆኑ ባጠቃላይ ይዘቱ እያንዳንዱ ቃል ከሌሎች ጋር በሚቀናጅበት ጊዜ በመሠረቱ ከነበረው ፍቺ የተለየ ፍቺ የሚሰጥበት ሁኔታ ሲሆን በዝርዝር ይዘቱ ደግሞ ቃላት መጀመሪያ ለቆሙለት እሳቤ ተመሳሳይ ለሆኑ ለሌሎች እሳቤዎች በመዋል ትርጉማቸውን እያሰፉ የሚያድጉበት ዘዴ ነው። ባጠቃላይ ይዘቱ ለምሳሌ "ሆደ ሰፊ" በምንልበት ጊዜ በሁለቱ ቃላት እየቅል ትርጉም የአንድን ሰው ሆድ መስፋት ሳይሆን የምናስገነዝበው ሰውየው ቻይና ታጋሽ መሆኑን ነው። በዝርዝር ይዘቱ ደግሞ ለምሳሌ "ዐይን" የሚለውን ቃል ብንወስድ መጀመሪያ ቃሉ የዋለው ለማያ ለሚያገለግል ህዋስ መሆኑን እንረዳለን። ስለሆነም ከጊዜ በኋላ ይኸው ቃል ለሌሎች ተመሳሳይ እሳቤዎች በመዋል የእንጀራ ዐይን፣ የመርፌ ዐይን፣ የእንጨት ዐይን በማስኛት ይሠራበታል። (አምሳሌና ዳኛቸው፣ 1979:3)

ፈሊጦችን በእንዴት ያለ ዘዴ እናስተምር የሚለው ጥያቄ በተደጋጋሚ ሲነሣ ቆይቷል። አንዳንድ ምሁራን ከአንድና ከተመሳሳይ ቃል የሚፈጠሩ ፈሊጦችን በአንድነት እየበደኑ ማስተማሩ ጠቃሚ ነው። በሚል ሙከራ ማድረጋቸውን ዋላስ /1982/ ይገልጻሉ። ይኸውም ለምሳሌ በአማርኛ "ሆደ ሰፊ" "ሆደ ቡቱ" "ሆደ መጋዝ" ወዘተ. ፈሊጦችን በአንድነት በድኖ እንደማስተማር ማለት ነው። ይሁን እንጂ ይህ ዘዴም ቢሆን ያመጣው ውጤት በጣም ዝቅተኛ ነው። ምክንያቱም በአንድነት የተበደኑት ፈሊጦች የሚመሳሰሉት በቅርጽ እንጅ በፍች ስላልሆነ የጉዳዩን አስቸጋሪነት ሊፈታው አልቻለም። (ዋላስ፣ 1992:118)

ስለዚህ ፈሊጦችን በቅርፃቸው እየበደኑ ከማስተማር ይልቅ እያንዳንዱን ፈሊጥ እንደ አዲስ በመቁጠር ፍቺያቸውን በሚያሳይ አውድ ማስተማሩ ተማራጭነት እንዳለው ዋላስ ያስገነዝባሉ። በርግጥ ከፈሊጦች ላይት ያለ ባህሪ አንፃር የተሻለ የማስተማሪያ ዘዴ ሊነደፍ በተገባ ነበር። ይሁን እንጂ እስከዛሬ ይህን ማድረግ አልተቻለም። በመሆኑም ለጊዜው ያለው አማራጭ እያንዳንዱን ፈሊጥ እንደ አንድ የተለየ ቃል ቆጥረን በማስተማሩ ሂደት ተገቢ አውድ ማዘጋጀት እንዲሁም ቃላትን የምናስተምርባቸውን የተለያዩ ዘዴዎች መጠቀም እንደሆነ ዋላስ (1982) ይመክራሉ።

ለማጠቃለል ቃላትን በማስተማር ሂደት አይነተኛው የማስተማሪያ ዘዴ አውዳዊ የተባለው ነው። ቃላትን በአውድ ውስጥ በማስተማር ተማሪው የመዝገብ ቃላት ወይም የመምህር እርዳታ በማያገኝበት ጊዜ የቃሉን ፍች ከአውዱ እንዲገምት ማድረግ በአብዛኛው ምሁራን ዘንድ ተቀባይነት ያገኘ ዘዴ ነው። ከዚህ በላይ የተጠቀሰው ጥቅል መርህ ነው። ስለዚህ ቃላትን በማስተማር ሂደት ተስማሚውን ዘዴ ለመምረጥ ቃላቱን የምናስተምርበት አላማ በውል ሊታወቅ ይገባል። ለምሳሌ በተለየ ሙያ ለማሰልጠን፣ አገር ለመጎብኘት፣ ወይም በቋንቋው ጥሩ ተናጋሪና ፀሐፊ ለማድረግ ወዘተ. ይህ በውል ተለይቶ ሲታወቅ ተስማሚውን ዘዴ መንደፍ ይቻላል። ያም ሆኖ ግን የቃላት ትክክለኛ ፍች የሚታወቀው በአውድ እስከሆነ ድረስ የአውድ አዘገጃጀት ሊተኮርበት እንደሚገባ ዋላስ (1982) በአድንኦት ይገልጻሉ።

2.4.2. ቃላትን መፈተን

በርካታ ምሁራን የቋንቋን ክሂሎችናዘርፎች እየነጠሉ መፈተንን ይኮንናሉ። ለምሳሌ ኬሌ (1978)፣ ሬአ (1978) እና ሞሮው (1979) እንደሚያስረዱት የቋንቋን ክሂሎችና የዕውቀት ንጥረ ነገሮች (elements) ነጣጥሎ ለመፈተን መሞከር ተማሪው በቋንቋው ለመጠቀም ያለውን ችሎታ ስለማያሳዩ እውነተኛ የተግባቦት መመዘኛዎች

አይደሉም። ይህም ማለት ለምሳሌ ቃላት፣ ሰዋሰው፣ ስነድምፅ፣ ንግግር፣ ጽሕፈት፣ ወዘተ. እያሉ በመነጣጠል ለመፈተን መሞከር ተገቢ አይደለም ማለት ነው።

አያሌ ምሁራን የቋንቋን ክሊሎችና ዘርፎች እየነጠሉ መፈተንን በእጅጉ ቢቃወሙትም ዛሬም ድረስ ግን በርካታ የቋንቋ ፈተናዎች ክሊሎችንና ዘርፎችን እየነጣጠሉ እንደሚቀርቡ ሂደት (1989) እና ሂተን (1975) ይመሰክራሉ። እኛም የምናየው ነው። ፍቅ ሳንሄድ የኢ.ሁ.ደ.መ.አ.ፈ ጥሩ ምሳሌ ይሆናል። ንጥል ፈተናዎችን የሚቃወሙ ምሁራን እንዳሉ ሁሉ የአፈታተን ስልቱን የሚደግፉ ምሁራንም አሉ። እንደ ደጋፊዎቹ (ሃሪስ፣ 1969፤ ኩበር፣ 1968፤ እና ኦለር፣ 1976) እምነት ክሊሎችንም ሆነ የዕውቀት ዘርፎችን እየቅል መፈተኑ በርካታ ጠቀሜታዎች አሉት። ከጠቀሜታዎቹም ውስጥ የሚከተሉት በዋናነት ይጠቀሳሉ።

1. የእያንዳንዱን ተማሪ ተጨባጭ ችግሮች በተናጠልና በዝርዝር ለመረዳት ማስቻሉ እና
2. በዛ ያሉ ጥያቄዎችን በተፈለገው ርዕስ ለማቅረብ ማስቻሉ። (ኦለር፣ 1979:70)

እነዚህንና መሰል ጠቀሜታዎችን ለማስገኘት የሚዘጋጁት ንጥል ፈተናዎች ምን ምን ነጥቦችን መያዝ እንዳለባቸው ምሁራኑ የራሳቸውን ሞዴል አቅርበዋል። በሁሉም ሞዴል ውስጥ የዚህ ጥናት ትኩረት የሆነው "ቃላት" ይገኛበታል።

የቃላት ዕውቀት የሥነልሳናን ክሊሎቻችንን ለማዳበር አስፈላጊ ነው። የቃላት ፈተናም የሚመዘነው ቃላትን የመፍታት ችሎታ ነው ማለት ይቻላል። በተጨማሪም ቃላቱ በተለያዩ አውድ ውስጥ በሚገቡበት ጊዜ አብረዋቸው ከሚመጡ ሌሎች ቃላት ጋር በማጣመር የፍቅ ልዩነት ማምጣት አላማምጣታቸውን ተማሪው የሚመዘንበት ነው። (ዋላስ፣ 1982 እና ሂደት፣ 1989)

የቃላት ፈተናን በምርጫ ሰጭ የጥያቄ አቀራረብ ዘዴ መፈተኑ የተሻለ እንደሆነ ሂተን (1975) ይናገራሉ። ምርጫ ሰጪ የቃላት ጥያቄዎችን ስናዘጋጅ ልንከተላቸው የሚገቡ መርሆዎችና ቅደም ተከተሎች የሚከተሉት ናቸው።

1. ለምን እንደምንፈትን በግልጽ ማወቅ፣
2. ለፈተና የሚቀርቡ ቃላትን መምረጥ፣

- 3. ለተመረጡት ቃላት ተገቢ አውድ ማዘጋጀት፤
- 4. ተአማኒ አሳሳቾችን ማዘጋጀት፤
- 5. ግልጽና ቀላል መመሪያዎችን ማዘጋጀት፤
- 6. በመጨረሻም አንድ ትክክለኛ መልስ ብቻ መኖሩን ማረጋገጥ፤
(ማድሰን:1983:17)

የቃላት ፈተና ሲዘጋጅ የፈተናው አላማ በግልጽ ሊታወቅ ይገባል። ይህም ማለት ከተማሪዎች የሚጠበቀው ችሎታ ምንድን ነው? የትምህርቱን አላማ ግብ ለመምታት የሚዘጋጀው ጥያቄ ተገቢ ነው ወይ? በጥቅሉም ፈተናው ምን ለማስገኘት እንደሚዘጋጅ በግልጽ ሊታወቅ ይገባል።

የፈተናው አላማ በግልጽ ከታወቀ በኋላ ለጣቂው ሥራ በፈተናው ውስጥ የሚካተቱትን ቃላት መምረጥ ነው። ፈተና አውጭው የሚመርጣቸው ቃላት ለትምህርቱ ወካይ እንዲሆኑና ተፈላጊውን ዓላማ ግብ ለመምታት እንዲያስችሉ ብርቱ ጥንቃቄ ማድረግ ይጠበቅበታል። ቃላቱንም ከሚከተሉት ምንጮች መምረጥ ይቻላል። አንደኛ ከሲለበሱ /በተለይ ሲለበሱ ተደጋጋሚ የቃላት ዝርዝር የሚሰጥ ከሆነ አመቺ ነው፤ ሁለተኛ ከተማሪው መጻሕፍት፤ ሦስተኛ ለተማሪው ከሚቀርቡት ተጨማሪ የንባብ መጻሕፍት እና አራተኛ ተማሪው ከሚጻፋቸው ነጻ ድርሰቶች። (ሂተን፣ 1975:51)

በተመሳሳይ አገላለጽ ሂደዝ (1989)ና ማድሰን (1983) እንደሚያስረዱት በቃላት ፈተናችን ውስጥ የሚካተቱትን ቃላት ስንመርጥ በመጀመሪያ በትምህርቱ ውስጥ ቃላቱ ያላቸውን ተደጋጋሚነትና ጠቃሚነት መለየት፤ ቀጥሎም በጣም የሚደጋገሙትንና በንግግርም ሆነ በጽሕፈት አዘውትረን የምንገለገልባቸውን መለየት፤ በመጨረሻም የፈተናው አይነት የችሎታ መለኪያ ፈተና ከሆነ ትምህርቱ በምንጭነት የሚገለግልባቸውን ሲለበሶች፤ መማሪያ መጻሕፍትንና ተጨማሪ የንባብ መጻሕፍትን መጻሰስ ያስፈልጋል ። ከቶም ቢሆን ግን የቃላት አመራረጣችን ዘፈቀዳዊ መሆን እንደሌለበት፤ ሂልና ዱቢን(1981) ያስረዳሉ።

ለፈተና የሚቀርቡት ቃላት በጥንቃቄ ከተመረጡ በኋላ ተከታይ ተግባር ለቃላቱ ተገቢ አውድ ማዘጋጀት ነው። በርካታ ምሁራን ቃላትን በተገቢ አውድ ውስጥ መፈተን አስፈላጊ ነው ብለው ያምናሉ። ለምሳሌ ማድሰን (1983:12) እንደሚያስገነዝቡት " በጥቅሉ ቃላትን እንዴት እንፈትን? የሚለውን የሚወስነው ቃላትን እንዴት

እናስተምራለን? የሚለው ቢሆንም በቃላት ፈተናችን ውስጥ ግን አውዳዊ ያልሆኑ ጥያቄዎችን ማስወገድ ይኖርብናል።" ብለዋል። እንደ ሂደዝ (1989:146) እምነትም "ቃላት በአብዛኛው ቢፈተኑ ጠቃሚ የሚሆኑት ከአውድ ጋር ነው። ምክንያቱም ለአንድ ቃል ውሱን ፍች የሚሰጥልን ዐውድ ነውና። ለዚህ ደግሞ ስነልሳናዊና ማህበራዊ ተቀባይነት ያለው ሁነትና አውድ መፍጠር ያስፈልጋል" ዋሳኔ (1982) አለን (1983)ና ሂተን (1975) ቃላትን በአውድ የመፈተኑን አስፈላጊነት ከገለጹ ምሁራን ጥቂቶቹ ናቸው።

የቃላት ትክክለኛ ፍች የሚታወቀው ቃላቱን በተገቢው አውድ ውስጥ ስንጠቀምባቸው እንደመሆኑ የአውድ አስፈላጊነት አጠያያቂ አይደለም። ይልቁንም የሚያሳስበን ጉዳይ እንደምን ተገቢ አውድ እናዘጋጅ የሚለው ነው።

ተገቢ አውድ የማዘጋጀቱ ሥራ አድካሚና አስቸጋሪ እንደሆነ ይታመናል። ይሁን እንጂ ሥራው አድካሚና አስቸጋሪ ነው ተብሎ የሚተው ደግሞ አይደለም። ስለዚህም ሰፊ ጊዜ ወስዶ የቃላቱን ፍች የሚያሳይ ዐ.ነገራዊ አውድ ማቅረብ ይኖርብናል። ተገቢ አውድ ለማዘጋጀት ሌላው መንገድ ደግሞ የተማሪዎችን ደረጃ የሚመጥን ምንባብ ማዘጋጀት ነው። አብዛኛውን ጊዜ የቃላት ፈተናዎች ከምንባብ ጥያቄዎች ጋር ተዳብለው ይሰጣሉ። በዚህ ጊዜ ተፈታኝ ቃሉን እሱ በሚያውቀው ወይም በሚሰማው ስሜት እንዲፈታው ሳይሆን በምንባቡ መሰረት እንዲፈታ የሚገደድበት ነው። ምንም እንኳን የምንባብ ጥያቄዎች አይነተኛ አላማ አንብቦ የመረዳት ችሎታን ለመፈተን ቢሆንም ተገቢ አውድ ለቀረበላቸው ቃላት የቃላትን ፍች ለመጠየቅ አመቺ ናቸው። ስለሆነም አፈታተኑን መጠቀሙ ተገቢነት አለው። (ሂተን፣ 1975)

እንደሌሎች የምርጫ ሰጭ ጥያቄዎች ሁሉ በቃላት ፈተናም ባማራጭ መልስነት የሚቀርቡ አሳሳቾች መልስ የመምሰል ባህሪ ሊኖራቸው ይገባል። ወይም ተአማኒ አሳሳቾችን ማዘጋጀት ያስፈልጋል።

አሳሳቾች ተአማኒ መሆን አለባቸው ሲባል ከዋናው መልስ ጋር በቅርጽ ተመሳሳይ፣ በርዝማኔና በክብደት ደረጃቸው ተመጣጣኝ መሆን አለባቸው ማለት ነው። ይህንን ለማድረግ በመጀመሪያ አማራጭ መልሶቹ በሙሉ በመሪ ዐ.ነገሩ ከተሰጠው ቃል ጋር ተመሳሳይ ምድብ ውስጥ ቢገኙ ይመረጣል። ለምሳሌ መሪው ቅጽል ከሆነ በመልስነት የሚቀርቡ አማራጮችም ቅጽል ቢሆኑ ይመረጣል። ይህም አሳሳቾች በቅርጽ መመሳሰላቸውን ያሳያል። ከልምድ እንደታየው ትክክለኛ መልስ የያዘውን አማራጭ ከሌሎች አማራጮች ማስረዘምና ማክበድ ይዘወተራል። ይህ ዓይነቱ አጠ

ያየቅ ተማሪው ሌሎችን አማራጮች ወይም አሳሳቾች ትቶ ወደ መልሱ የሚመራው ስለሆነ የአሳሳቾችን ተአማኒነት ጥያቄ ውስጥ ያስገባዋል። ስለዚህም አሳሳቾች ከትክክለኛው መልስ ጋር በእርዝማኔና በክብደት ደረጃ ተመጣጣኝ እንዲሆኑ መጣር ያስፈልጋል። (ማድሰን ፣1983:24)

የቃላት ጥያቄ መመሪያዎች ማንኛውም ተማሪ ያለምንም ችግር ሊረዳቸው የሚችሉ መሆን ይኖርባቸዋል። በዚህም መመሪያዎች አጭርና ግልጽ እንዲሆኑ ይጠበቃል። የጥያቄ አቀራረቡ ያልተለመደ ከሆነም በመምሪያው ስር ግልፅ ምሳሌ ማቅረብ ያስፈልጋል። እያንዳንዱ ጥያቄ ባለሙያዎች የሚሰማሙበት አንድ ትክክለኛ መልስ ብቻ መያዙ ሊረጋገጥ ይገባል። ይህንንም ለማረጋገጥ ጥያቄውን መላልሶ ማየት አስፈላጊ ቢሆንም ጥያቄውን ለሙያ ባልደረባ ማሳየቱ ደግሞ ይበልጥ ጠቀሜታ አለው። (ማድሰን፣1983:25)

በመጨረሻም በቃላት ፈተናዎቻችን ውስጥ የሚካተቱት ቃላት ወገናዊነት ወይም አድሎአዊነት እንዳያሳዩ መጠንቀቅ ይኖርብናል። ይህም ማለት ለፈተና የሚቀርቡት ቃላት የሙያ፣ የዕምነት፣ የጾታ ወዘተ ወገናዊነት ሊኖራቸው አይገባም ማለት ነው። ለምሳሌ ከሙያ ቃላት የተወሰዱ እንደ "አካውንቲንግ"፣ "ዴቢት"፣ "ባላንስ" ወዘተ ቃላትን በአጠቃላይ የቃላት ችሎታ መለኪያ ፈተናዎች ውስጥ ብናቀርብ ለነዚህ ቃላት ቀረቤታ ያላቸው የኮሜርስ ተማሪዎች ይበልጥ ተጠቃሚ ስለሚሆኑ ቃላቱ ሙያዊ ወገናዊነት ይኖራቸዋል። በተመሳሳይ መንገድ ለወንዶች ብቻ ቅርበት ያላቸውን እንደ "ካርብሬተር" ያሉትን ቃላትም ብንጠይቅ ጾታዊ ወገናዊነትን (gender bias) ስለሚያሳዩ ተገቢነት የላቸውም። (ሂተን፣ 1975 እና ማድሰን:1983)

2.5 የቋንቋ ፈተናዎችን የገመገሙ ቀደምት ጥናቶች

በዚህ ክፍል በሀገራችን ከተካሄዱ የቋንቋ ፈተና ግምገማ ጥናቶች ውስጥ ከአጥኚው ጥናት ጋር የሚዛመዱት ይቀርባሉ። ቅኝቱን ጠበብ በማድረግ በአብዛኛው በአማርኛ ቋንቋ ፈተናዎች ላይ አትኩረናል። ሆኖም ጥቂት የእንግሊዘኛ ቋንቋ ፈተናዎችን የገመገሙ ጥናቶችንም ለመቃኘት ተሞክሯል።

የአማርኛ ቋንቋ ፈተናዎችን ድክመትና ጥንካሬ ከገመገሙ ጥናቶች ውስጥ በቀደምትነት የሚገኘው /የጥናቱ አቅራቢ በገኘው መረጃ መሰረት/የተስፋዬ ሐይሌ በ1964 ዓ.ም "የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ተፈታኞች ለምን በአማርኛ ፈተና ጥናት ውጤት አያመጡም" የሚለው^{፳፻፶} ጥናቱ የ8 አመት የፈተና ውጤቶችን መሰረት በማድረግ ተማሪዎች ለምን ወደቁ? ለሚለው መሰረታዊ ጥያቄ የማስተማሪያ

መሳሪያዎች በብቃት አለመዘጋጀት፣ አማርኛ የአፍ መፍቻ ቋንቋ የመሆንና ያለመሆን እንዲሁም ፈተናው ስርዓተ ትምህርቱንና የትምህርቱን ይዘት መሰረት አድርጎ አለመዘጋጀት አብይ ምክንያቶች እንደሆኑ ጠቁሟል።

ዋጋዬ ገ/አምላክ (1972) እና አበበ ከበደ (1975) ቀጣዮቹ ጥናቶች ናቸው። ዋጋዬ " ከ1963 -71 ዓ.ም ለ8ኛ ክፍል የተሰጡ የአማርኛ ቋንቋ ብሔራዊ ፈተናዎች ግምገማ " በሚል ርዕስ ያቀረቡት ጥናት የ9ኛን ዓመት ብሔራዊ ፈተናዎች ድክመት ጥንካሬ ይገመግማል። አበበ "የ6ኛ ክፍል መልቀቂያ ብሔራዊ ያማርኛ ፈተና ግምገማ" በሚል ርዕስ ያቀረቡት ጥናት የ10 ዓመት ፈተናዎችን ይገመግማል። ሁለቱም አጥኝዎች የፈተናዎቹን ደካማና ጠንካራ ጎን ካቀረቡ በኋላ የፈተናዎቹ ደካማ ጎን እንደሚያይል አረጋግጠዋል።

ሰለሞን ደስታ በ1976 ዓ.ም "በአዲስ አበባ በ4 ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች በ1975 ዓ.ም የተሰጡ የአማርኛ ፈተናዎች" በሚል ርዕስ የሚኒሊክ፣ የእንጦጦ፣ የናዝሬት እና የቅዱስ ዮሴፍ ት/ቤቶችን በመምረጥ ያዘጋጁዋቸውን ፈተናዎች ገምግመዋል። የግምገማው ውጤት እንደሚያመለክተው ባራቱ ት/ቤቶች የተሰጡት የአማርኛ ፈተናዎች ከጥንካሬያቸው ይልቅ ድክመታቸው ጎልቶ ታይቷል። በተለይ ደግሞ የሁ.ደ.መ.አ.ፈ.በየት/ቤቶች ፈተናዎች ላይ ከፍተኛ ተጽእኖ ማሳደራቸውን አጥኚው አመልክተዋል። በየት/ቤቱ ለተዘጋጁ ፈተናዎች በአብይነት የሚጠቀሱት ደካማ ጎኖች የፈተናው አላማ በውል አለመታወቅ፣ ፈተናዎች በሥርዓተ ትምህርቱና በመማሪያ መጽሐፍቱ ይዘት ላይ አለመመስረትና ፈተናዎቹ ከቋንቋ ትምህርት ውጭ ጥያቄ ማቅረባቸው ናቸው።

ንጉሴ ዳኦታ በ1978 ዓ.ም "የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና አቀራረብና የመማሪያ መፃሕፍቱ ዝምድና " በሚል ርዕስ ባቀረቡት ጥናት ከ1973 -77 የተዘጋጁትን ፈተናዎች ገምግመዋል። በግምገማው ከመማሪያ መፃሕፍቱ ይዘት ውጭ የሆኑ የትምህርት ይዘቶች በየፈተናዎቹ መቅረባቸው ተጠቁሟል። በአጠቃላይ ግን በመማሪያ መፃሕፍቱና በፈተናዎቹ መካከል ያለው ዝምድና በተመሳሰሎ ላይ ስለሚያተኩር ግንኙነቱ አዎንታዊ መሆኑን አረጋግጠዋል።

ወርቁ ዓለሙ በ1979 ዓ.ም "በጎልማሶች ትምህርት መምሪያ ስር በርቀት ትምህርት ዋና ክፍል የሚሰጠው የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ፈተና ግምገማ " በሚል ርዕስ ያቀረቡት ጥናት ደግሞ የፈተናዎቹ ደካማ ጎን እንደሚያይል ያረጋግጣል ። አጥኚው ለፈተናዎቹ ደካማነት በማስረጃነት ካቀረቧቸው ጥያቄዎች በተጨማሪ ድርጅቱ በሙያው የሰለጠኑ ፈተና አዘጋጆች ስለሌሉት፣ ፈተናው ለምን ዓላማና ምን መፈተን እንዳለበት ለማወቅ አስቸጋሪ እንዲሆን አድርጎታል ብለዋል።

መንገሻ ከበደ በ1984 " የ2ኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና የምንባብ ጥያቄዎች ግምገማ " በሚል ርዕስ ያቀረቡት ጥናት ከቅርብ ሥራዎች ውስጥ አንዱ ነው። ይህ ጥናት በአንድ ዘርፍ ብቻ በማተኮሩ ከኔው ጥናት ጋር ይመሳሰላል። ይሁን እንጂ መንገሻ ያተኮሩት በምንባብ ላይ ሲሆን የኔ ግን በቃላት ላይ በመሆኑ ልዩነት አለው። መንገሻ እግረ መንገዳቸውን ስለቃላት በጣም ውሱን ነጥቦችን ቢያነሱም የኔ ጥናት ቃላትን በሰፊ በለሚመለከት ተመሳሳሎ ሊኖረው አይችልም። የመንገሻ ጥናት

ውጤት የፈተናዎቹ ጠንካራ ጎን እንደሚያይል አመልክቷል። በዚህም ምንባቦቹ የተለያዩ ይዘት ያላቸው መሆናቸው፣ ወቅታዊ መሆናቸውና አጠር አጠር ማለታቸው ለአብነት ተጠቅሰዋል። በደካማ ጎን የታዩት ደግሞ በአብዛኛው የምንባቡን ክብደትና ውስብስብነት ግምት ውስጥ አለማስገባትና ቅደም ተከተላቸውም ከቀላል ወደከባድ ያለመደራጀት ናቸው።

አለሙ ፀጋው (1983)" የ6ኛና የ8ኛ ክፍል ብሔራዊ የእንግሊዘኛ ፈተናዎች ግምገማ " በሚል ርዕስ በእንግሊዘኛ ቋንቋ ለማስተርስ ዲግሪ ሟሟያ ያቀረቡት የጥናት ውጤት እንደሚያመለክተው አንደኛ በመማሪያ መጻሕፍቱ ይዘትና ፈተናዎቹ ይዘት መካከል ያለው ዝምድና በጣም ዝቅተኛ ነው። ሁለተኛ ለየይዘቶች የተሰጠው ትኩረት ተመጣጣኝነቱን የጠበቀ አይደለም። ሦስተኛ ፈተናዎች በተማሪዎች መካከል ሊኖር የሚችለውን የችሎታ ደረጃ በመለየት በኩል ደካማ ናቸው። ባጠቃላይ አጥኚው የፈተናዎችን ደካማነት ካረጋገጡ በኋላ የመፍትሄ ሃሳቦችን ሰንዘረዋል።

ደጀኔ (1990) "ችሎታ፣ ወሸባክና ብቃት በኢትዮጵያ ሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ፈተናዎች ውስጥ" በሚል ርዕስ ለ PHD ዲግሪ ሟሟያ ያቀረቡት የጥናት ውጤት እንደሚያመለክተው አንደኛ አጥኚው ያዘጋጁት አዲሱ ፈተና ከሁለተኛው ደረጃ መልቀቂያ ፈተና ይልቅ ችሎታን በመለካት ረገድ የተሻለ ሆኗል። ሁለተኛ ብቃትን በመለካትም ረገድ ቢሆን አዲሱ ፈተና የተሻለ ሆኗል። በአጠቃላይም የተማሪዎችን ችሎታና ብቃት ለመለካት አሁን በሥራ ላይ ያለው የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ፈተና ደካማ መሆኑ ተመልክቷል። በዚህም የተነሳ አጥኚው አዲስና የተሻለ ፈተና የሚዘጋጀበትን ሥልጣንና ሞዴል አቅርበዋል።

ይህ ጥናት ከፍ ሲል ከተጠቀሱት ጥናቶች ጋር የተወሰነ ዝምድና ቢኖረውም ይዘት በተነሳው ውሱን ርዕስና አላማ ከሌሎች ጥናቶች የተለየ ያደርገዋል። ቀጥለን ለመመልከት የምንሞክረው ይህንን ጥናት ለማካሄድ የምንከተለውን ያጠናን ዘዴ ነው።

ምዕራፍ ሦስት

የአጠናን ዘዴ

ይህ ጥናት ገላጭ የምርምር ዘዴን መሠረት በማድረግ የተሰበሰቡትን መረጃዎች ገምግሞ ይተነትናል ። ማጠቃለያም ያቀርባል ።

3.1 የትምህርት ቤቶች፣ የተማሪዎችና የፈተናዎች ናሙና አመራረጥ

3.2 3.1.1 የት/ቤቶች ናሙና አመራረጥ

አጥኚው በነበረው አነስተኛ የገንዘብና የጊዜ ወጭ በሁሉም የሀገራችን ክፍሎች የሚገኙ ት/ቤቶችን ለመምረጥ ቢያዳግተውም 23 ት/ቤቶች በጥናቱ ታቅፈዋል ። የት/ቤቶች የናሙና አመራረጥ በአብዛኛው ተራ የዕጣ ናሙና (simple random sampling) አመራረጥ ስልትን የተከተለ ሲሆን በክፊል ደግሞ ስርዓታዊ የናሙና ስልትን (systematic sampling) የተከተለ ነበር ። በመጀመሪያ ሙሉ ለሙሉ በተራ የዕጣ ናሙና ስልት የተመረጡትን ት/ቤቶች እናቀርባለን ።

ከክልል 14 መስተዳደር ቢሮ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ክፍል በተገኘው መረጃ መሠረት በአዲስ አበባ ከተማ የሚገኙት የመንግስት ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች 25 ናቸው ። ከእነዚህ ውስጥ አንዱ (የግንቦት 20 ት/ቤት) የ12ኛ ክፍል ተማሪዎችን አስፈትኖ ስለማያውቅ ለጥናቱ ጠቃሚ መረጃ ላያስገኝ ይችላል በሚል ግምት ከጥናቱ ውጭ ሆኗል ።

የቀሪዎቹ 24 ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች ስም ዝርዝር በአማርኛ ፊደል ቅደም ተከተል መሠረት ከአንድ እስከ ሃያ አራት ከተጻፈ በኋላ ከጠቅላላው 25 በመቶ የሚሆኑት 6 ት/ቤቶች ተመረጡ ። የናሙናው የአመራረጥ ቅደም ተከተልም በየአራተኛው ተራቁጥር ላይ የሚገኘውን አንድ ት/ቤት በመምረጥ ተካሄዷል ። ይህ አይነቱ አመራረጥ ለየት/ቤቶች እኩል ዕድል እንደሚሰጥ ይታመናል ። የተመረጡትም ት/ቤቶች ሽመልስ ሐብቴ፣ አቃቂ፣ እንጦጦ፣ ከፍተኛ ሰባት፣ኮከበ ጽባሕ እና የካቲት 12 ት/ቤቶች ሲሆኑ የእነዚህ ት/ቤቶች የአማርኛ መምህራን የተዘጋጀውን መጠይቅ እንዲሞሉ ተደርጓል ።

ስርዓታዊ ናሙናን በመከተል የተመረጡት ት/ቤቶች ደግሞ 17 ናቸው ። ይህ የናሙና አመራረጥ ስልት የተመረጠበት ምክንያት የተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ መለያየት የሁ . ደ.መ.አ .ፈ . የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎችን በመመለስ ላይ ያለውን ተጽእኖ ለመመርመር አመቺ በመሆኑ ነው ። በዚህም መሠረት አማርኛ በአብዛኛው የአፍ መፍቻቸው ነው ከሚባሉ ክልሎች 10 ት/ቤቶችን (ቀደም ሲል ከአዲስ አበባ የተመረጡትን ሦስት ት/ቤቶች ይጨምራል)፣ አማርኛ በአብዛኛው የአፍ መፍቻቸው አይደለም ከሚባሉ ክልሎች ደግሞ 10 ት/ቤቶችን ለመምረጥ ታቀደ ።

ከሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ጽ/ቤት በተገኘው መረጃ መሠረት በ1987 ዓ.ም. መደበኛ ተማሪዎች የሚፈተኑባቸው ጣቢያዎች ወይም ት/ቤቶች ጠቅላላ ቁጥር 232 ነው ። ከእነዚህ ውስጥ አማርኛ በአመዛኙ የአፍ መፍቻቸው የሆኑ ክልሎች 82 የመፈተኛ ጣቢያ አላቸው (ክልል 3 ቋ59 እና ክልል 14 ቋ23) ። አማርኛ በአመዛኙ የአፍ መፍቻቸው ያልሆኑት ክልሎች ደግሞ 150 የመፈተኛ ጣቢያ አላቸው (ክልል 1 ቋ 14፣ ክልል 2ቋ1፣ ክልል 4ቋ91፣ክልል 5 ቋ 2፣ ክልል 12 ቋ2፣ ክልል ደቡብ ህዝቦች ቋ 35 እና ክልል ድሬዳዋ ቋ1)።

የመፈተኛ ጣቢያዎችን ወይም ት/ቤቶችን በአመዛኙ አማርኛ በአፍ መፍቻነት የሚነገርባቸውና የማይነገርባቸው ብሎ በመለየት ብቻ የተፈታኙን እውነተኛ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ለማወቅ እንደሚያዳግት እሙን ነው ። ስለዚህ ከአዲስ አበባ ከተማ ውጭ ላሉ 20 የመፈተኛ ጣቢያዎች የ1987 ዓ.ም. የሁ .ደ .መ. ፈ . ፈታኞችን ቀና ትብብር በመጠየቅ (በአብዛኛው የድኅረ ምረቃው ክፍል ተማሪዎች ናቸው) መረጃ ቅጽ 01ን ሞልተው እንዲያመጡ ተደረገ ። (የመረጃውን ቅጽ ዝርዝር በአባሪው ይመለከቷል) ። ክልል 6 እና ድሬዳዋ ከተላኩት ፈታኞች በስተቀር 17ቱ መረጃ ሰብሳቢዎች ቅጹን ሞልተው በማምጣታቸው መረጃው ምሉዕ ሆኗል ። የተሟላ መረጃ ለማግኘት ያልተቻለባቸው ሁለቱ ክልሎች ደግሞ ከጥናቱ ውጭ ሆነዋል ።

መረጃ ቅጽ 01ን መሠረት በማድረግ ጥናቱ ሊያቅፋቸው ያለማቸው ክልሎች በቂ ተጠኝዎች ይዘው ሲቀርቡ ይመረጣሉ ። በዚህም መሠረት አማርኛ በአብዛኛው የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ከሆኑት ውስጥ ከክልል 3 ፣ 7 ት/ቤቶች ተመርጠዋል ። እነሱም ቆላድባ፣ጎጃም በር፣ አዴት፣ መካነየሱስ (እስቴ)፣ላሊበላ፣ መሐል ሜዳእና አረርቲ ናቸው። እንዲሁም ከክልል 14 ቀደም ሲል ከተመረጡት ት/ቤቶች ውስጥ በሙሉ ቁጥር የሚገኙት አቃቂ ፣ከፍተኛ ሰባት እና የካቲት 12 ት/ቤቶች ተመርጠዋል ። በደምሩ 10 ት/ቤቶች ተመርጠዋል ።

አማርኛ በአብዛኛው የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ካልሆኑት ውስጥም 10 ት/ቤቶች ተመርጠዋል። እነሱም ከክልል 1 እዳጋ ሀሙስ፣ ከክልል 2 ዱብቲ፣ ከክልል 4 ቀርሣ ፣ቦጂ ደርመጂና ጊንጫ ፣ከክልል 5 ጅጅጋ ፣ ከክልል 12 ጋምቤላ፣ ከክልል ደቡብ ሕዝቦች እንድብር፣ ሳውልና ጂንካ ናቸው።

3.1.3.የተማሪዎች አመራረጥ

የተማሪዎች አመራረጥም ሁለት መልክ ነበረው ። የመጀመሪያው ለተማሪዎች የተዘጋጀውን መጠይቅ የሚሞሉ ተማሪዎችን የመምረጥ ሂደት ነበር ።ካለው የጊዜና የገንዘብ እጥረት የተነሣ ጥቂት ቁጥር ያላቸው ተማሪዎችን ቀደም ሲል ከተመረጡት 6 የአ.አ.ከተማ 2ኛ ደረጃ ት/ቤቶች መምረጥ የግድ ነበር። በተለይ አጥኚው በእንጦጦ ት/ቤት የ1987 ዓ.ም. የሁ .ደ .መ. ፈተናን ይፈትን ስለነበር በዚህ ት/ቤት የሚማሩ ተማሪዎችን መምረጥ አመቺ ሆኖ ተገኘ ። አመራረጡ ተራ የዕጣ ናሙና ስልትን የተከተለ ነበር ። በዚህም በ40 የመፈተኛ ክፍሎች እንዲፈተኑ ከተመደቡት ተማሪዎች ውስጥ በተራ ቁጥር 20 ወይም በክፍል 20 የተመደቡት ተማሪዎች ዕጣው ስለደረሳቸው በጥናቱ ታቀፉ ። የተማሪዎቹ ቁጥር 30 ስለነበር ሁሉም ፈተናውን ተፈትነው ከጨረሱ በኋላ መጠይቁን እንዲሞሉ ተደርጓል ።

በሁለተኛደረጃ የተመረጡት ተማሪዎች ከ20ዎቹ የመፈተኛ ጣቢያዎች በመረጃ ቅጽ 01 የተመዘገቡት ናቸው ። እነዚህ ተማሪዎች የተመረጡት ተራ የዕጣ ናሙና ስልትን በመከተል ነበር ። ለምሳሌ መረጃው 50 ተፈታኞችን መዝግቦ ከሆነ በየ5ኛው ተራ ቁጥር የሚገኘው ተፈታኝ ይመረጣል ። ሆኖም የተመረጠው ተፈታኝ የአፍ መፍቻ ቋንቋ የተፈለገው ባይሆን፣/ለምሳሌ በአመዛኙ አማርኛ አፍ መፍቻቸው በሆኑት ክልሎች መረጃው ተልኮ የተፈታኙ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ከአማርኛ ሌላ ቢሆን/እንደ አመቺነቱ ተከታዩ ወይም ለጣቂው ቁጥር ላይ የተመዘገበው ተፈታኝ ይመረጣል ። በዚህ አይነት ከ20ዎቹ የመፈተኛ ጣቢያዎች አስር አስር ተማሪዎችን በመምረጥ ጠቅላላ ቁጥራቸው 200 ሊሆን ችሏል። የተማሪዎቹ አመራረጥ በአፍ መፍቻ ቋንቋ ከመሆኑም በተጨማሪ መደበኛ የቀን ተማሪዎች እንዲሆኑ ያስፈለገበት ምክንያት አለ ። ይኸውም የተፈታኙ ያለፈ ዳራ (Back ground) በውጤቱ ላይ የሚያመጣው ተጽእኖ ካለ አስቀድሞ ለመቆጣጠር ነው።

3.1.2.የፈተናዎች አመራርጥ

ቀደም ሲል በምዕራፍ አንድ እንደተጠቀሰው የጥናቱ አላማ የሁ .ደ.መ.አ.ፈ. የቃላት ጥያቄዎች ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ መሆን አለመሆናቸውን መመርመር እንደመሆኑ ለጥናቱ ወካይ የሚሆኑ ናሙና ፈተናዎችን መምረጥ የግድ ነበር ። በዚህም መሠረት በርካታ የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተናዎች ከታሰሱ በኋላ ለጥናቱ አላማ ወካይ ናቸው የተባሉ የስምንት አመት ፈተናዎች ተመርጠዋል ። እነሱም በኢትዮጵያ ዘመን አቆጣጠር ከ1980 - 87 ዓ.ም. የተዘጋጀ የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተናዎች ናቸው ።

እነዚህ ፈተናዎች በሚከተሉት ዋና ዋና ምክንያቶች የተነሣ ሊመረጡ ችለዋል ።

1. በስምንት አመታት ከቀረቡት 655 ጥያቄዎች ውስጥ 269 ወይም 41.1 በመቶ የሚሆኑት የቃላት ጥያቄዎች ናቸው። የጥያቄዎቹ መብዛት ደግሞ ጥናቱ ወካይ ናሙና እንዲኖረው ይረዳል ።
2. በትንታኔው ሂደት ማወዳደር አስፈላጊ ቢሆን የተመረጡት ፈተናዎች አመች መሆናቸው። ይህም ማለት በቀድሞዎቹ መማሪያ መጻሕፍትና ሲለበሶች መሠረትነት የተዘጋጁትን የአራት አመት ፈተናዎች (ከ1980 - 83 ዓ.ም.)፣ በአሁኖቹ መማሪያ መጻሕፍትና ሲለበሶች መሠረትነት የተዘጋጁትን የአራት አመት ፈተናዎች (ከ1984 - 87) ለማወዳደር አመቺ ናቸው ማለት ነው።
3. በመጨረሻም በቅርብ አመታት ፈተናዎች፣ ላይ ማትኮሩ መረጃዎችን ለማግኘትና ችግሮች ካሉ በተጨማሪም ለማሳየት ና ወቅታዊ የማስተካከያ እርምጃ ለመወሰድ አመቺ ሆነው በመገኘታቸው ፈተናቹ ተመርጠዋል ።

በአጠቃላይ ካለው የጊዜና የገንዘብ እጥረት አንፃር በተወሰኑ ፈተናዎች ላይ ማትኮሩ ተገቢ ስለሆነ የስምንት አመት ፈተናዎችን መርጠናል። ፈተናዎቹ በርካታ የቃላት ጥያቄዎችን መያዛቸው ፣ የቅርብ አመታት መሆናቸውና ከማስተማሪያ መሣሪያዎቹ ጋር ለማወዳደር አመቺ መሆናቸው ለመመረጣቸው ምክንያቶች ናቸው።

3.2. የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎች

ለዚህ ጥናት አግባብነት አላቸው ተብለው የተመረጡት የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎች መጠይቆች፣ ቃለመጠይቅ፣ የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሶችና

መማሪያ መጻሕፍት፣ የተመረጡ የሁ.ደ.መ.አ.ፈ ምች እና የተፈታኞች ውጤቶች ናቸው። ስለ እያንዳንዱ የመረጃ መሰብሰቢያ አጠቃቀም ዘዴ እንደሚከተለው ለማቅረብ ይሞክራል

3.2.1. መጠይቆች

ለጥናቱ የሚረዱ መረጃዎችን ለማሰባሰብ በመምህራንና በተማሪዎቹ የሚሞሉ ሁለት መጠይቆች ተዘጋጅተው ነበር።

3.2.1.1. የመምህራን መጠይቅ

የመምህራን መጠይቅ የሚከተሉት ዋና ዋና አላማዎች አሉት።

1. ቃላትና ፈሊጦችን ለማስተማር መማሪያ መጻሕፍቱና ሲለበሶቹ የሚሰጡት ድጋፍ ምን ያህል እንደሆነ ለማወቅ ፣
2. መምህራኑ አዳዲስ ቃላትና ፈሊጦችን የሚያስተምሩባቸውን ዘዴዎች ለማወቅ፣
3. መምህራኑ የሚሰጡት የቃላት ትምህርት ከሁ.ደ.መ.አ.ፈ.የቃላት ጥያቄዎች ጋር ያላቸውን ተመሳሳይነትና ልዩነት ለማወቅ፣
4. በፈተናዎቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ የቃላቱን አመራረጥ፣ ዘዴን ፣ አውዳዊነትን፣ አንድ መልስ ለመስጠት አዳጋች መሆንን ወዘተ... በተመለከተ መምህራኑ ያላቸውን አመለካከት ለማወቅ፣
5. በአጠቃላይ ስለፈተናዎቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ና ስለትምህርቱ ሂደት ያላቸውን አስተያየት ለማወቅ የታቀዱ ናቸው።

በዚህም መሠረት መጠይቁ በአጥኚው ከተዘጋጀ በኋላ በሦስት ባለሙያዎች እንዲገመገም ተደርጓል። ባለሙያዎቹ ያቀረቧቸው ማሻሻያዎች ከታከሉ በኋላ በዋናው ጥናት ላልታቀሩ 15 መምህራን መጠይቁ ቀርቦላቸው ነበር። ይህ ወቅት የጥናቱ የመነሻ ጥናት (pilot study) የሚካሄድበት ስለነበር የመጠይቁ ጥያቄዎች በክፊል መልስ አስመራጭ በክፊል ደግሞ የተሰጠውን ክፍት ቦታ መሙላት (open ended) ላይ ያተኮሩ ነበሩ።

መጠይቁ በመነሻ ዋናቱ ከተሞከረ በኋላ መምህራኑ የሰጧቸውን መልሶችና አስተያየቶች መሠረት በማድረግ ለዋናቱ አስፈላጊ ያልሆኑ ዋናዎቻችን በማውጣት፣ ግልጽ ያልሆኑ ቃላትና ሐረጎችን በመለወጥ እና በክፍት ቦታ ሙሉ የተጠየቁትን ዋናዎች ወደ መልስ አስመራጭነት በመቀየር ለመጨረሻ ጊዜ መጠይቁ ተሻሽሎ እንዲዘጋጅ ተደርጓል ።

ለመጨረሻ ጊዜ ተሻሽሎ የቀረበው መጠይቅ (ዝርዝሩን በአባሪ መ ይመለከቷል) “መግቢያ ” በሚለው ክፍል የመጠይቁን አላማ በግልጽ አስቀምጧል ። በመጠይቁ ክፍል አንድ “ የግል ሁኔታ ” በሚል ርዕስ ስለ መምህራኑ ፡

የት/ደረጃ፣ የስራ ልምድ፣ የአፍ መፍቻ ቋንቋ ወዘተ...በመጠየቅ የመምህራኑን ዳራ ለማወቅ ዋረት ተደርጓል። በመጠይቁ ክፍል ሁለት “ የቃላት ትምህርት አሰጣጥንና “ አፈታተንን በተመለከተ 25 ዋናዎች ቀርበዋል። ሃያ አምስቱ ዋናዎች እያንዳንዳቸው አራት አማራጭ መልሶች አሏቸው። አማራጭ መልሶቹም አራት የውሳኔ ሀሳቦችን የያዙ ናቸው። እነሱም በጣም አስማማለሁ (4)፣ እስማማለሁ (3)፣ አልስማማም (2) እና በጣም አልስማማም (1) ናቸው ። መጠይቁ ከላይ በተጠቀሰው ተዋረድ ተዘጋጅቶ እንደተጠናቀቀ ቀደም ሲል በተመረጡ 6 ት/ቤቶች ቋንቋውን በሚያስተምሩ መምህራን ልክ ተባዝቶ ተሠራጩ። አጥኝው መጠይቆችን ካሠራጩ በኋላ በሰጠው የሁለት ሳምንት ጊዜ ውስጥ መጠይቆች ተሞልተው ተመልሰዋል ። የሚከተለው ሰንጠረዥ ለየት/ቤቱ የተሠራጩትን መጠይቆች ቁጥርና ተሞልተው የተመለሱትን ቁጥር ያመለክታል።

ሰንጠረዥ 1 የመምህራን መጠይቅ ስርጭት፣ ተሞልተው የተመለሱ ቁጥርና መቶኛ

ተ.ቁ	የት/ቤቱ ስም	የተሠራጨው ቁጥር	የተመለሰው ቁጥር	መቶኛ (%)
1	ሽመልስ ሐብቴ	6	5	83.3
2	አቃቂ	7	6	85.7
3	እንጦጦ	14	12	85.7
4	ክፍተኛ ሰባት	9	8	88.9
5	ኮከበ ጽባሕ	12	11	91.7
6	የካቲት 12	10	8	80
	ድምር	58	50	86.2

ሰንጠረዥ እንደሚያመለክተው በ6ቱም ት/ቤቶች ቋንቋውን ከ9ኛ - 12ኛ ክፍል ለሚያስተምሩ 58 መምህራን መጠይቁ ቢሰራጭም ተሞልተው የተመለሱት 50 መጠይቆች ወይም 86.2% የሚሆኑ ናቸው። ስለዚህ ይህ ጥናት በመረጃነት የሚገለገልባቸው 50 የመምህራን መጠይቆችን ይሆናል ማለት ነው።

3.2.1.2. የተማሪዎች መጠይቅ

የዚህ መጠይቅ ዋና አላማ ተፈታኞቹ ስለፈተናው ያላቸውን ጥቅል አስተያየት በማወቅ የፈተናዎቹን ላህያዊ አስተማማኝነት ለመመዘን ለሚደረገው ጥረት አጋዥ መረጃ ለማግኘት ነው። በዚህም መሠረት መጠይቁ በአጥፊው ከተዘጋጀ በኋላ በሶስት ባለሙያዎች እንዲገመገም ተደርጓል። ባለሙያዎቹ የሰጧቸውን ማሻሻያዎች መሠረት በማድረግ መጠይቁ ተሻሽሎ ከተዘጋጀ በኋላ በጥናቱ ባልታቀፉ 10 ተማሪዎች ተሞልቶ ተመልሷል። ተማሪዎቹ የሰጧቸውን መልሶች መሠረት በማድረግ ደግሞ ለመጨረሻ ጊዜ መጠይቁ ተሻሽሎ እንዲዘጋጀ ተደርጓል።

ለመጨረሻ ጊዜ ተሻሽሎ የቀረበው መጠይቅ (ዝርዝሩን በአባሪ ሠ ይመለከቷል) ሁለት ክፍሎች አሉት። - መግቢያ - በሚለው የመጀመሪያ ክፍል መጠይቁ ስለተዘጋጀበት ግላማና ከመጠይቁ ስለሚገኙ ትክክለኛ መረጃዎች ጠቀሜታ የተገለፀበት ሲሆን በመጠይቁ ላይ ስም፣ ክፍል ወይም ተራ ቁጥር መጻፍ እንደሌለበት ማሳሰቢያ ቀርቦበታል። በዚህም ተማሪዎች በተረጋጋ መንፈስ መጠይቁን አንዲሞሉ ጥረት ተደርጓል። በሁለተኛው ክፍል ደግሞ ከላህያዊ አስተማማኝነት ጋር

በማድረግ መጠይቁ ተሻሽሎ ከተዘጋጀ በኋላ በጥናቱ ባልታቀፉ 10 ተማሪዎች ተሞልቶ ተመልሷል። ተማሪዎቹ የሰጧቸውን መልሶች መሠረት በማድረግ ደግሞ ለመጨረሻ ጊዜ መጠይቁ ተሻሽሎ እንዲዘጋጅ ተደርጓል።

ለመጨረሻ ጊዜ ተሻሽሎ የቀረበው መጠይቅ (ዝርዝሩን በአባሪ ሠ ይመለከቷል) ሁለት ክፍሎች አሉት። “ መግቢያ ” በሚለው የመጀመሪያ ክፍል መጠይቁ ስለተዘጋጀበት ዓላማና ከመጠይቁ ስለሚገኙ ትክክለኛ መረጃዎች ጠቀሜታ የተገለፀበት ሲሆን በመጠይቁ ላይ ስም፣ ክፍል ወይም ተራ ቁጥር መጻፍ እንደሌለበት ማሳሰቢያ ቀርቦበታል። በዚህም ተማሪዎች በተረጋጋ መንፈስ መጠይቁን እንዲሞሉ ጥረት ተደርጓል። በሁለተኛው ክፍል ደግሞ ከላህያዊ አስተማማኝነት ጋር የተያያዙ 8 ጥያቄዎች ቀርበዋል ። የመጨረሻው ጥያቄ ነፃ አስተያየትን የሚጠይቅ ከመሆኑ በስተቀር ሰባቱ ጥያቄዎች እያንዳንዳቸው ሶስት አማራጭ መልሶች አሏቸው። አማራጭ መልሶችም ሦስት የውሳኔ ሀሳቦችን የያዙ ናቸው። እነሱም እስማማለሁ (3)፣ አልስማማም (2) እና መልስ የለኝም (1) ናቸው።

መጠይቁ ከላይ በተጠቀሰው አኳኋን ተዘጋጅቶ እንደተጠናቀቀ በተማሪዎች ልክ ተባዝቶ ተሠራጩ። ተማሪዎቹ የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. ተፈትነው ከጨረሱ በኋላ አጥኚው በተገኘበት መጠይቁን እንዲሞሉ ተደርጓል። ስለመጠይቁ አላማና ስለአሞላሉ አጥኚው ገለፃ ደረገላቸው ሲሆን ጥያቄ ካላቸው እንዲጠይቁ ዕድል ተሰጥቷቸዋል። ሆኖም ምንም ዓይነት ጥያቄ ስላልነበራቸው በ30 ደቂቃ ውስጥ መጠይቁን ሞልተው መልሰዋል። ቀደም ሲል በተማሪዎች አመራረጥ እንደተገለፀው መጠይቁን የሞሉት ተማሪዎች በ20ኛው ክፍል የተመደቡት የእንጦጦ ት/ቤት ተማሪዎች ናቸው።

3.2.2. ቃለ መጠይቅ

ቃለመጠይቅ የቀረበው በስርዓተ ትምህርት ምርምርና ጥናት ተቋም ለአማርኛው ፓናል ሐላፊ ነው። የቃለ መጠይቁ ዋና አላማ ተቋሙ የሚያዘጋጃቸው የማስተማሪያ መሣሪያዎች ከሁ.ደ.መ.አ.ፈ. በተለይም ደግሞ ከቃላትና ፈሊጦች ጥያቄዎች ጋር ያላቸውን ዝምድና ለማወቅ ነው። አጥኚው ቃለ መጠይቁን ካዘጋጀ በኋላ ሐላፊው አስቀድመው እንዲዘጋጁበት ጽሑፉን ሰጥቷቸዋል። አመቺ በሆነው የጊዜ ቀጠሮ ሐላፊው ለእያንዳንዱ ጥያቄ በቃል የሰጡት መልስም በጥንቃቄ ተመዝግቧል። ዝርዝሩን በአባሪ ረ ይመለከቷል።

3.2.3. የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሶችና መማሪያ መጻሕፍት

የሁ.ደ.መ.አ.ፈ . መሠረት ያደርጉት የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሶችና መማሪያ መጻሕፍትን እንደሚሆን የሁ.ደ.መ.ፈ .ጽ/ቤት ያዘጋጀው መመሪያ መጻሕፍ /ሀንድቡክ/ ይመሰክራል ። ስለዚህ እነዚህ የመረጃ ምንጮች ጠቃሚ መረጃዎችን እንደሚያስገኙ ይገመታል።

በዚህም መሠረት የቀድሞዎቹ (ቀ) እና የአሁኖቹ (አ) መማሪያ መጻሕፍትና ሲለበሶች ስለቃላት ትምህርት ያሳደጉት ነጥቦች በየክፍል ደረጃው በዝርዝር ተመርምረዋል። የተነሱት ነጥቦች በየክፍል ደረጃው በአባሪ ለ እና ሐ ተመልክተዋል። በትንታኔው ክፍል ደግሞ አበይት ነጥቦችን በማንላት ለትንተናው በመረጃነት ተጠቅመንባቸዋል።

3.2.4. የተፈታኞች ውጤት

ተፈታኝ ተማሪዎች ከ20 የመፈተኛ ጣቢያዎች ከተመረጡ በኋላ እያንዳንዱ ተፈታኝ በ1987 ዓ.ም. የሁ.ደ.መ.አ.ፈ . ለቀረቡት 33 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የሰጠው መልስና በአማርኛ ፈተና ያገኘው አጠቃላይ ውጤት ከሁ.ደ.መ.ፈ . ጽ/ቤት በጥቅምት ወር 1988 ዓ.ም. ተወስኗል። ይህ መረጃ የፈተናዎችን ህያውነት ለመመዘን ለሚደረገው ጥረት አጋዥ ይሆናል ተብሎ ይታመናል። ከዚህም በተጨማሪ ተፈታኞች የሰጡትን መልስ በመተንተን (item analysis) የትኞች ጥያቄዎች ተፈታኞችን በጉልህ እንደሚፈታተኛቸው ለመለየት የሚያግዙ ናቸው።

3.2.5. ፈተናዎች

የጥናቱ አላማ ፈተናዎችን መገምገም እንደመሆኑ የተመረጡት የስምንት አመት ፈተናዎች የጥናቱ አይነተኛ የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎች ናቸው። ፈተናዎቹን ለመገምገም ደግሞ ከላይ የተጠቀሱት የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎች አጋዥ ስለሚሆኑ እንደአስፈላጊነቱ በተናጠልና በቅንጅት እየተተነተኑ ግምገማው ተካሂዷል። ለግምገማው በአቢይ የመመዘኛ መስፈርትነት የተጠቀምነው አስተማማኝነት / validity/ ህያውነት /Reliability/ እና ተተግባሪነትን /practicality/ ነው ።

በእነዚህ የጥሩ ፈተና ባህርት ስርም የተሰበሰቡት መረጃዎች ማለትም የመምህራንና የተማሪዎች መጠይቆች፣ የአማርኛው ፓናል ሐላፊ ቃለመጠይቅ፣ የማስተማሪያ መሣሪያዎችና የተፈታኞች ውጤት አግባብ ባለው ቦታ ሁሉ እየተተነተኑ ለግምገማው መሠረት ይሆናሉ። ከእነዚህም በተጨማሪ ምሁራን ስለቃላት አፈታተን ያነሷቸው መርሆዎች በንዑስ ርዕስነት እየቀረቡ አቢይ የመመዘኛ መስፈርቱን ያጎላሉ።

በአጭሩ ይህ ጥናት እያንዳንዱን የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያ በተናጠል የሚተነተን ሳይሆን በጥሩ የፈተና ባህርት ስር መረጃዎቹን እንደአስፈላጊነቱ እየነጠለና አያቀናጀ ንተን የጥናቱን ውጤት የሚያቀርብ ነው። የጥናቱን የውጤት ትንተናና ማብራሪያ ለጣቂው ምዕራፍ በዝርዝር ያቀርባል።

ምዕራፍ አራት **የጥናቱ ውጤት ትንተና እና ማብራሪያ**

በምዕራፍ አንድ እንደተገለጸው የዚህ ጥናት አቢይ ዓላማ የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና የቃላት ጥያቄዎች ተገቢ ወይም ጥሩ የመመዘኛ መሣሪያ መሆን አለመሆናቸውን መመርመር ነው ።

የዚህ ምዕራፍ ትኩረት ደግሞ ጥናቱን ዓላማ መሠረት በማድረግ መረጃዎቹን እየተነተነ የተገኘውን ውጤት ከማብራሪያው ማቅረብ ነው። ለመረጃ አቀራረብና አተናተን ይመች ዘንድም ምዕራፉን በሶስት ንዑሳን ክፍሎች ለመክፈል ተሞክሯል።

በመጀመሪያው ንዑስ ክፍል አስተማማኝነትን (Validity) እንደ አንድ የመመዘኛ መስፈርት በመውሰድ ፈተናዎቹን ለመገምገም ይሞክራል ። በግምገማውም አግባብነት ባለው ባታ ሁሉ ከመጠይቅ ፣ ከቃል መጠይቅ ፣ ከማስተማሪያ መሣሪያዎቹ እና ከፈተናዎቹ የተገኙ መረጃዎች በተናጠልና በቅንጅት ይተነተናሉ ።

በሁለተኛው ንዑስ ክፍል ህያውነትን (Reliability) እንደ አንድ የመመዘኛ መስፈርት በመውሰድ የ200 ተፈታኞችን ውጤት ለመተንተን ይሞክራል። በሦስተኛው ንዑስ ክፍል ደግሞ ተተግባሪነትን (Practicality) እንደ አንድ የመመዘኛ መስፈርት በመውሰድ ፈተናዎቹን ለመገምገም ይሞክራል ።

4.1 አስተማማኝነት (Validity)

በምእራፍ ሁለት ለመግለጽ እንደተሞከረው አንድ ፈተና አስተማማኝ (Valid) ነው የሚባለው መመዘን የሚገባውን ነገር በትክክል መመዘን የቻለ እንደሆነ ነው።

አንድ ፈተና አስተማማኝ መሆን አለመሆኑን ለማረጋገጥ ደግሞ ሁሉንም የአስተማማኝነት ገጽታዎች መዳሰስ አስፈላጊ ይሆናል። ይሁን እንጂ የችሎታ መለኪያ

ፈተናዎችን ለይህ ጥናት የሚመለከተው መሆኑ ሊታወስ ይገባል ፣ አስተማማኝነት ለማረጋገጥ ላህያዊና የይዘት አስተማማኝነትን ብቻ መመልከቱ በቂ እንደሆነ ይሰበሰብ ይቻላል ፣ ይመሰክራል። በዚህም መሠረት ጥናቱ በላህያዊና በይዘት አስተማማኝነት ላይ በማትኮር ትንታኔውን እንደሚከተለው ያቀርባል።

4.1.1. ላህያዊ አስተማማኝነት (Face Validity)

አንድ ፈተና ላህያዊ አስተማማኝነት አለው ለመባል ፈተናው መመዘን የሚገባውን ነገር በትክክል መመዘን መቻል ብቻ ሳይሆን ትክክል ወይም ተገቢ የመምሰል ባህሪም ሊኖረው ይገባል። በሌላ አገላለጽ ፈተናው ተማሪዎችና መምህራንን የሚቀበሉት ዓይነት ሲሆን ላህያዊ አስተማማኝነቱ ጥሩ ነው ይባላል። ይህንን ለማረጋገጥ ደግሞ መጠይቅ ፣ ቃለ መጠይቅ ፣ ውይይትና የመሳሰሉትን ዘዴዎች መጠቀም እንደሚቻል በምዕራፍ ሁለት ተገልጿል።

በዚህም መሠረት ከስምንቱ ዓመታት ፈተናዎች ውስጥ የ1987 ዓ.ም. ፈተናን በመምረጥ ላህያዊ አስተማማኝነቱን ለመመርመር ተሞክሯል። ይህ ፈተና የተመረጠበት ምክንያት ተፈታኞችንና መምህራንን በቀላሉ ለማግኘት አመቺ ሆኖ በመገኘቱ ነው። ለተማሪዎቹና ለመምህራን መጠይቅ ፣ ለአማርኛው ፓናል ኃላፊ ደግሞ ቃለ መጠይቅ በማቅረብ የተገኘው የትንታኔ ውጤት እንደሚከተለው ይቀርባል።

ለተማሪዎች በቀረበው መጠይቅ ውስጥ ካላህያዊ አስተማማኝነት ጋር የተያያዙ ስምንት ጥያቄዎች ቀርበዋል/ ዝርዝሩን በአባሪ ሠ ይመለከቷል/ ። እነሱም በመጠይቁ ተራ ቁጥር 1-8 ላይ ይገኛሉ ። መጠይቁን የሞሉት ተማሪዎች 30 ሲሆኑ ለየጥያቄው የሰጡት መልስም የሚከተለውን ይመስላል።

ለመጀመሪያው ጥያቄ አብዛኛዎቹ ተፈታኞች 33.3% ፈተናው የምረጡትን የአማርኛ ትምህርት በማንጸባረቅ ችሎታዬን ለመመዘን ጥሩ ነው ብለዋል ። ይህም ተፈታኞቹ ለፈተናው ጥሩ አመለካከት እንዳላቸው የሚጠቁም ነው። በሌላ በኩል ደግሞ ለመምህራን በቀረበው መጠይቅ ተራ ቁጥር 11 ውስጥ ተመሳሳይ ጥያቄ ተጠይቆ 84% የሚሆኑ መላሾች ፈተናው የተማሪውን ችሎታ ለመለካት ተገቢ አለመሆኑን አረጋግጠዋል። የአማርኛው ፓናል ኃላፊ መልስም ከመምህራኑ አመለካከት ጋር ተመሳሳይ ነው። ስለዚህ ተፈታኞቹ ፈተናው ተገቢ ይመስላል ሲሉ መምህራኑና የአማርኛው ፓናል ኃላፊ ግን ተገቢ አይመስልም ብለዋል።

ለሁለተኛው ጥያቄ 43.3 % የሚሆኑ ተፈታኞች ፈተናው ይከብደናል ሲሉ 23.3 % የሚሆኑት ደግሞ ቀላል ነው ብለዋል ። መልስ የለኝም ያሉት 33.4% ናቸው ። እነዚህ ተፈታኞች ፈተናውን በመካከለኛ ደረጃ የሚመለከቱት ይመስላል።

ለሦስተኛው ጥያቄ አብዛኞቹ ተፈታኞች / 80% / ስምምነታቸውን ገልጸዋል። ይህም ማለት ተፈታኞቹ የቃላት ጥያቄዎችን በትክክል ለመመለስ የተቸገሩበት አንዱ ምክንያት ቃላቱ ለተማሪው አካባቢ እንግዳ በመሆናቸው ነው ማለት ነው።

ለአራተኛው ጥያቄ አብዛኞቹ ተፈታኞች / 86.6% / ስምምነታቸውን ገልጸዋል ። ይህም ቃላትና ፈሊጦችን በትክክል ለመመለስ የተቸገሩበት አንድ ምክንያት በክፍል ውስጥ ቃላትና ፈሊጦችን አለመማራቸው መሆኑን የሚገልጽ ነው ። ይህ የተፈታኞች መልስ ከጥያቄ 1 መልስ ጋር የሚጋጭ ይመስላል። በሌላ በኩል ደግሞ አብዛኞቹ መምህራን /ለጥያቄ 12 እና 13 በሰጡት መልስ / የፈተናዎቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በክፍል ውስጥ ከማስተማራያቸው ቃላትና ፈሊጦች ጋር የጠበቀ ዝምድና የላቸውም ካሉት ጋር የሚስማማ ነው ።

ለአምስተኛው ጥያቄ አብዛኞቹ ተፈታኞች /76.6 %/ የማይስማሙ መሆናቸውን ገልጸዋል። ይህም ማለት ቃላትና ፈሊጦቹን ያለአውድ መቅረባቸው ጥያቄዎቹን በትክክል ለመመለስ ችግር አልሆነባቸውም ማለት ነው። በአንጻሩ አብዛኞቹ መምህራን እና የፓናሉ ኃላፊ ቃላትና ፈሊጦችን ያለአውድ እያቀረቡ መፈተን ጉልህ ችግር መሆኑን አረጋግጠዋል።

ለስድስተኛው ጥያቄ ተፈታኞች የሰጡት መልስ ግማሽ በግማሽ ነው ማለት ይቻላል። ይኸውም 53.3% የሚሆኑት የአማራጭ መልሶቹ አሻሚ መሆን ትክክለኛው መልስ ለመምረጥ አስቸግሮናል ሲሉ 47.7% የሚሆኑት ደግሞ ችግር አልፈጠረብንም ብለዋል። ለሰባተኛው ጥያቄ ደግሞ የአብዛኞቹ ተፈታኞች መልስ /70%/ አሉታዊ ነው። ይህም ማለት የፈተናዎቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎችን በትክክል ለመመለስ ትምህርቱን በሚገባ አለመማርና አለማጥናት እንደችግር አልተቆጠረም ማለት ነው። ይህ የተፈታኞች መልስ ከጥያቄ 5 ጋር የሚመሳሰል ይመስላል።

የመጨረሻው ጥያቄ ስለፈተናው የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች አስተያየታቸውን እንዲሰጡ የሚጋብዝ ነበር ። አብዛኞች ተፈታኞች /80%/ የባላገር ቃላትን በመጠ

የቃቸን ግራ ገበቶናል "እና" ፈተናው በአዲስ አበባ አማርኛ ላይ ቢያተኩር ጥሩ ነው "የሚል አስተያየት ሰጥተዋል። ይህም ለፈተናው የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ጥሩ አመለካከት እንደሌላቸው የሚጠቁም ይመስላል።

ለማጠቃለል ሌላ አብዛኞቹ ተፈታኞች በጥቅሉ ለፈተናው ጥሩ አመለካከት ስላላቸው ላህያዊ አስተማማኝነት ያለ ይመስላል። ሆኖም አብዛኞቹ ተፈታኞች ለፈተናው የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ጥሩ አመለካከት ስለሌላቸው የጥያቄዎቹን ላህያዊ አስተማማኝነት አጠያያቂ ያደርገዋል። በሌላ በኩል አብዛኞቹ መምህራንና የፓናሉ ኃላፊ ፈተናው በጥቅልም ሆነ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በዝርዝር የተማሪውን ችሎታ ለማንጸባረቅ ተገቢ አይደሉም ስለሚሉ ላህያዊ አስተማማኝነት ያለመጠበቅን ይመስክራሉ። ስለዚህ የፈተናዎቹን የይዘት አስተማማኝነት በጥልቀት መመርመር አስፈላጊ ይመስላልና ወደዚያው እናመራለን ።

4.1.2. የይዘት አስተማማኝነት(Content Validity)

አንድ ፈተና የይዘት አስተማማኝነት አለው የሚባለው የትምህርት ይዘቶች ተመጣጣኝና ወካይ በሆኑ ናሙናዎች ሲቀርብ ነው ። ከዚህም በተጨማሪ የፈተናዎቹ ጥያቄዎች የሚቀርቡበት የአቀራረብ ስልት ለይዘት አስተማማኝነት ግምገማው መለኪያ ይሆናል። /ሂደቱ፣ 1989፣ ሂተን ፣ 1975 እና ባችማን፣ 1990/ ከዚህ መሠረት ሃሳብ በመነሳት የፈተናዎቹን የይዘት አስተማማኝነት ለመመርመር ተሞክሯል። በዚህም ቋንቋውን ለረጅም ጊዜ ያስተማሩ መምህራንን አስተያየት፣ የፓናሉን ኃላፊ አመለካከት፣ የማስተማሪያ መሣሪያዎቹን ዓላማና ይዘቶች እና ተፈታኞቹን በመረጃ ምንጭነት ተጠቅመናል። መምህራኑ በክፍል ሁለት ለቀረቡት ጥያቄዎች የሰጡት መልስ አግባብነት ባለው ቦታ ሁሉ ተተንትኖአል። ሆኖም በክፍል አንድ የሰጡት መልስ ቀጥሎ በመግቢያ መልክ ይቀርባል።

ለመምህራን በቀረበው መጠይቅ ክፍል አንድ ውስጥ የመምህራኑ የት/ ደረጃ ፣ አማርኛን በሁለተኛ ደረጃ ያስተማሩባቸውን ዓመታት ብዛት፣ አሁን የሚያስተምሩበትን የክፍል ደረጃ ወዘተ ጥያቄዎችን በማቅረብ ዳራቸውን (Back ground) ለማወቅ ተሞክሯል። የመምህራኑ መልስ እንደሚያመለክተው 38ቱ መምህራን የቢ.ኤ.ዲ.ግሪ ያላቸው ሲሆኑ 12ቱ ደግሞ ሲ.ፐ.ሲ. ሲሆኑ ናቸው። አማርኛን በሁለተኛ ደረጃ ያስተማሩባቸው ዓመታት በአማካይ 18 ነው። ትንሹ የአገልግሎት ዘመን 12 ሲሆን ትልቁ ደግሞ 29

ዓመት ነው። በተጨማሪም አብዛኞቹ መምህራን በሁሉም የክፍል ደረጃዎች አማርኛን እንዳስተማሩ አረጋግጠዋል። ሂደቱ /1989/ የይዘት ግምገማ ሲከናወን ቋንቋውን ለረጅም ጊዜ ያስተማሩ መምህራን ቢሳተፉበት መልካም ነው ይላሉ ። ስለዚህ እነዚህ መምህራን በክፍል ሁለት ለቀረቡላቸው ጥያቄዎች የሚሰጡት መልስ ጠቃሚ ነው ተብሎ ይታመናል።

በይዘት አስተማማኝነት ግምገማ በመጀመሪያ የሚታየው የትምህርት ይዘቶች ተመጣጣኝ በሆነ መልክ በፈተናው ውስጥ መንጸባረቅ አለመንጸባረቅ ቸውን መመርመር ነው። ይህንን ለመመርመር ደግሞ ሲለበሶችና መማሪያ መጻሕፍቱ የሚያቀርቧቸውን የትምህርት ይዘቶች ማመሳከር ያስፈልጋል። የሲለበሶችንና የመማሪያ መጻሕፍቶችን ይዘቶች በ10፣ የፈተናውን ይዘቶች ደግሞ በ6 ማጠቃለል ይቻላል። ዝርዝር የማመሳከሩ ተግባር የዚህ ጥናት ትኩረት ባይሆንም የሚከተለውን ሠንጠረዥ በመመልከት ጥቅል መረጃ ማግኘት ይቻላል።

ሰንጠረዥ 2 የትምህርት ይዘቶች በማስተማሪያ መሣሪያዎችና በፈተናዎች ያላቸውን ውክልና በመቶኛ የሚያሳይ።

ተ.ቀ	የትምህርት ይዘት	በሲለበሶች ይዘትነት		በመማሪያ መጻሕፍት መልመጃነት		በፈተናዎች ጥያቄነት	
		ቀ	አ	ቀ	አ	ቀ	አ
1	ቃላት	24.7	20.7	36.4	44.7	26.2	29.6
2	ፈሊጦች	-	-	0	0	10.8	14.4
3	አገባብና አጻጻፍ	6.9	15.1	13.8	13.8	7.8	13.9
4	ተረትና ምሳሌ	2.3	1.9	0	0	11.4	9.3
5	ቅኔ	2.3	1.9	0	0	8.3	7.4
6	አንብቦ መረዳት	30.2	26.4	38.1	28.1	35.5	25.4
7	መናገር	4.6	11.3	11.7	3.2	-	-
8	መጻፍ	19.8	17.0	12.7	3.8	-	-
9	ማዳመጥ	2.3	1.9	0.4	0.1	-	-
10	ዕውቀት አዘል	6.9	3.8	-	-	-	-
	ድምር	100	100	100	100	100	100

* ዕውቀት አዘል የተባለው የቋንቋ መሠረታዊ ጠባዮችን የግጥምና የልብ ወለድ ባህርያትን የሚያቀርበው የትምህርት ይዘት ነው ። ይዘቱ በመማሪያ መጻሕፍቱ ውስጥ በአንብቦ መረዳት ተጠቃሏል። በፈተናዎቹ ይዘት ውስጥ ግን አይታይም።

* በሲ.ሊ.ቦ.ሶችና በመማርያ መጻሕፍቱ ውስጥ አንድ ይዘት በመቶኛ የተቀመጠው የክፍል ደረጃው /ከ9ኛ-12ኛ/ ያሉት ይዘቶች ተቆጥረው ለአራት ከተካፈሉ በኋላ ወደ መቶኛ በመለወጥ ነው ።

* የትምህርት ይዘቶች በቀድሞቹ ፈተናዎች /1980-83 ዓ.ም/ በጥያቄነት የቀረቡትን በመቶኛ በዝርዝር የሚመለከት ሲሆን በአሁኖቹ ፈተናዎች ያለውም ዝርዝር ቀጥሎ መቅረቡን ያጠይቃል።

ከሠንጠረዥ 2 መረዳት እንደሚቻለው አንዳንድ የትምህርት ይዘቶች ተመጣጣኝነት ባለው መንገድ ሊወክሉ ቀርቶ በፈተናው ውስጥ ፈጽሞ አይታዩም። እነዚህም ይዘቶች ማዳመጥ፣ መናገር፣ መጻፍና የእውቀት አዘል ናቸው። በአንጻሩ አንዳንድ ይዘቶች ደግሞ ተመጣጣኝነት ባለው መንገድ ሲወክሉ እናገኛለን። ለምሳሌ የቃላትና አንብቦ የመረዳት ይዘቶች በማስተማሪያ መሳሪያዎች የተሰጣቸውን ትኩረት ያህል በፈተናዎችም ውስጥ ትኩረቱ እንዳልተነፈጋቸው ሰንጠረዥ ያመለክታል። በሌላ በኩል ግን የማስተማሪያ መሳሪያዎቹ በቂ ትኩረት ላልሰጧቸው ይዘቶች የፈተናው ይዘቶች ትኩረት ሲሰጧቸው እናገኛለን። እነዚህም ይዘቶች ቅኔ፣ ተረትና ምሳሌ፣ ፈሊጦች እና አገባብና አጻጻፍ ናቸው።

እንደ ሂደቱ/1989/ እና ሂተን/1975/ እምነት የትምህርት ይዘቶችን ተመጣጣኝነት ለመጠበቅ ለእያንዳንዱ የትምህርት ይዘት በማስተማሪያ መሳሪያዎቹ የተሰጠውን ትኩረት በሰንጠረዥ መንደፍ እንዲሁም በማስተማሩ ሂደት ለይዘቱ የተሰጠውን ትኩረት ከግምት ውስጥ ማስገባት ያስፈልጋል። ከላይ በሰንጠረዥ 2 ለማሳየት እንደተሞከረው ግን ፈተናዎቹ ይህን መርህ የሚያከብሩ አይመስሉም። ምክንያቱም ለአንዳንድ የትምህርት ይዘቶች የማስተማሪያ መሳሪያዎች በቂ ትኩረት ቢሰጡም ይዘቶቹ በፈተናዎች ውስጥ ፈጽሞ አይታዩም። በሌላ በኩል ደግሞ የማስተማሪያ መሳሪያዎች በቂ ትኩረት ላልሰጧቸው ይዘቶች ፈተናዎቹ ከፍተኛ ትኩረት ሲሰጡ ይታያሉ። ስለዚህ የትምህርት ይዘቶች /ከጥቂት የትምህርት ይዘቶች በስተቀር/ በፈተናዎቹ ውስጥ ተመጣጣኝነት ባለው መንገድ እንዳልተወከሉ የትንታኔው ውጤት አመልክቷል።

የዚህ ጥናት ትኩረት በቃላት /ፈሊጦችን ይጨምራል/ ትምህርት አሰጣጥና አፈታተን ላይ እንደመሆኑ የተለያዩ የትምህርት ይዘቶች ተመጣጣኝነትና ወካይነት ባለው መንገድ በፈተናዎቹ ውስጥ መካተት አለመካተታቸውን በጥልቀት መመርመር አላስፈለገም። ስለዚህ በጥናቱ ርዕስ ጉዳይ ላይ በማተኮር የአማርኛ የቃላት ትምህርት አሰጣጥ ምን መልክ አለው? የፈተናዎቹን የአቀራረብ ስልት ምን ይመስላል? የአፈታተኑ መሰረት

የትምህርት አሰጣጡ ነው ወይስ አይደለም? የሚሉትን ጥያቄዎች በመመለስ የይዘት አስተማማኝነት መጠበቅ አለመጠበቁን ለማረጋገጥ ይሞክራል።

በሌላ አገላለጽ የአማርኛ የቃላት ትምህርት አላማ ምንድን ነው? ለአላማው ምን ምን ይዘቶች ተመርጠዋል? የትምህርት መሳሪያዎቹ የቃላትን ትምህርት የሚያቀርቡት መንገድ ምን ይመስላል? መምህራኑን የሚያስተምሩበት ዘዴ ምንድን ነው? የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. የቃላት ጥያቄ አላማ የትምህርቱን አላማ ከዳር ለማድረስ ተገቢ ነው? የአቀራረብ ስልቱን በማስተማሪያ መሳሪያዎች የቀራረብ ስልት ላይ የተመሰረተ ነው ወይስ የተለየ? በፈተናዎቹ አንድ ቃል ወይም ፈሊጥ በጥያቄነት የሚመረጠው በምን መስፈርት ነው? ወዘተ... ጥያቄዎችን ስንመልስ የይዘት አስተማማኝነት መጠበቅ አለመጠበቁን ለማረጋገጥ እንችላለን።

ከላይ ያነሳናቸው ጥያቄዎች በርካታ እንደመሆናቸው አንዳንድ ጊዜ በተናጠል ሌላ ጊዜ በቅንጅት ለመመለስ እንሞክራለን። በመጀመሪያው ጥያቄ እንጀምር። ለመሆኑ የአማርኛ የቃላት ትምህርት አላማ ምንድን ነው?

በቀድሞዎቹም ሆነ በአሁኖቹ ሲለበሶች አጠቃላይ ዓላማ ውስጥ ስለቃላት ትምህርት የተነደፈ ዓላማ የለም። ሆኖም በሁለቱም ሲለበሶች ዝርዝር ዓላማ ውስጥ የቃላት ትምህርት /ፈሊጦችን አይጨምርም / ሰፊ ቦታ ተሰጥቶት እናገኛለን። የተነደፉትን ዝርዝር ዓላማዎች በሚከተሉት ነጥቦች ማጠቃለል ይቻላል። /በዝርዝር ለመረዳት ደግሞ አባሪ ሐን ይመለከቱል!

- የቃላት ችሎታውን ያዳብራል።
- የቋንቋውን አሰካክ ያውቃል።
- ምዕላዶችን ያውቃል።
- የሥነጽሁፍ ችሎታውን ያዳብራል ።
- ድርሰት መጻፍ ይችላል።
- ቋንቋ ነክ ሃሳቦችን ያዳብራል።

እነዚህን ዓላማዎች በመመልከት ብቻ የቃላት ትምህርቱን ዓላማ ለማወቅ ይቻላል። ዓላማው ይብልጥ ግልጽ የሚሆንልን ይዘቶችንና የክፍል ውስጥ የመማር ማስተማር ክንውኖችን (activities) ስንመለከት ነው። የሚከተለው ሠንጠረዥ ለቃላት ትምህርት የተነደፉትን ይዘቶች ያመለክታል።

በሰንጠረዥ 3 ሲለበሱት በቃላት ትምህርት የነደፏቸውን ይዘቶች በክፍል ደረጃ የሚያሳይ።

ይዘት	9ኛ		10ኛ		11ኛ		12ኛ	
	ቀ	አ	ቀ	አ	ቀ	አ	ቀ	አ
1. የቃላት አመሰራረት	X	X	X	X	X	X	X	X
2. የቃላትን ትርጉም ከአገባብ መረዳት	X	X	X	X	X	X	X	X
3. በውስጠ ታዋቂነት የቀሩ ሐሳቦችን የሚገልጹ ቃላት የነደላቸውን ዐ.ነገሮች መለየት	X	X	X	X	X	X	X	X
4. የቃላት በስርዓት መደርደር የትርጉም ለውጥ ምጣት	X	X	X	X	X	X	X	X
5. የቃላት ቀጥታ ትርጉም	X	X	X	X	X	-	-	-
6. ቃላትን አገጣጠም ዐ.ነገር መጻፍ	X	X	X	X	X	-	-	-
7. ተመሳሳይና ተቃራኒ ቃላት	X	X	X	X	X	-	-	-
8. በቃል ውስጥ የድምፅ መጥበቅና መላላት	X	X	X	X	X	-	-	-

- (-) ይህ ምልክት ያለባቸው ይዘቱ በክፍል ደረጃው አለመኖሩን የሚያመለክቱ ናቸው።
- (-) ይህ ምልክት ያለባቸው ደግሞ ይዘቱ በክፍል ደረጃው መኖሩን ያመለክታሉ።

በሰንጠረዥ 3 ከተዘረዘሩት ዋና ዋና የቃላት ትምህርት ይዘቶች በተጨማሪ የክፍል ውስጥ የመማር ማስተማር ክንውኖቹ የማስተማሪያ ዘዴውን ሲጠቀሙ እናገኛለን። በሁለቱም ሲለበሱት የተዘረዘሩትን ክንውኖች በዘርዘር ማቅረብ የሚፈጅውን ጊዜና ፋይዳ ከግምት ውስጥ በማስገባት ዋና ዋናዎቹንና ለአብነት የሚሆኑንን ብቻ እንጠቅሳለን።

አንድ ቃል በቀጥታና በአገባብ ትርጉም የሚገኝበትን ሁኔታ ስጥቶ ተማሪዎች የቃሉን ቀጥተኛና አገባባዊ ትርጉም ለይተው ማውጣት እንዲችሉ ማድረግ።

የአንድ ቃል አገልግሎት ከቀጥታ ትርጉም ይልቅ የአገባብ ትርጉም ይበልጥ የሰፋና ጠቃሚ መሆኑን ማስገንዘብ።

በዐ.ነገር ውስጥ የሚያስፈልግ የቃላት መደጋገም ጽሁፉንም ሆነ ንግግርን እንደሚያበላሽ አስገንዝቦ ድግግሞሹን ለማስቀረት በተለያዩ መለመጃዎች ማስተማር።

ለደረጃው ከሚመጥን ጽሁፍ ውስጥ በውስጠ ታዋቂነት የቀሩ ሀሳቦችን የሚገለጹ ቃላት ያገደሏቸውን ዐ.ነገሮች ለይተው እንዲያወጡና ማሟያዎችን ልዩ ልዩ ቃላትም እንዲሰጡ ማድረግ።

ዐ.ነገሮችን አቅርቦ ከውስጣቸው የተወሰኑ ቃላትን በማውጣት በአገባቡ መሰረት ለቃላቱ ትክክለኛ ትርጉም መስጠት እንዲችሉ ማድረግ።

ባዶ ስፍራ ያላቸውን ዐ.ነገሮች ሰጥቶ ተማሪዎች ቀጥሎ ባሉት ምሳሌዎች መሠረት አሟልተው አንዲያቀርቡ በማድረግ ማለማመድ።

ምሳሌ 1. ላሚ ወተት —:: /ጠጣች፣ ታለበች፣ አፈሰሰች/.

የሲለበሶችን ዝርዝር አላማ ይዘት እና ክንውኖች በውህደት በመመልከት የአማርኛ የቃላት ትምህርት አላማ ምን እንደሆነ መረዳት ይቻላል። አላማው ባጭሩ ለቋንቋው ክህሎት አዘል እና ዕውቀት አዘል ዘርፎች መዳበር የበኩሉን አስተዋጽኦ ማበርከት ይመስላል። ይህም ማለት ተማሪው ቃላትን እንዲማር የሚፈለግበት ዋና አላማ በተለየ ሙያ ለመስልጠን የሚያስፈልጉ ሙያዊነት ቃላትን /Technical words/ እንዲያውቅ ሳይሆን ተራ ቃላትን /Common words/ አውቆ አጠቃላይ የተግባራት ክህሎትን እንዲያዳብር ነው ማለት ነው።

በሌላ አገላለጽ የቃላት ትምህርቱን ዓላማ አጠቃላይ የትምህርቱ ዓላማ በመመርኮዝ ተማሪው በቋንቋው ጥሩ አድማጭ፣ ተናጋሪ፣ አንባቢና፣ ጸሐፊ እንዲሆን የበኩላቸውን አስተዋጽኦ ማበርከት ነው ማለት ይቻላል። ለምሳሌ የቃላት ትምህርት ከማንበብ ክህሎት ጋር ስለሚዛመድ ተማሪው በሚያነብበት ወቅት የሚያጋጥሙትን አዳዲስ ቃላት ከአውዳቸው እንዴት እንደሚፈታቸው በማስተማር የንባብ ክህሎትን ለማዳበር አንድ መንገድ ይሆናል።

ሲለበሶቹ ተደጋጋሚ የቃላት ዝርዝር /List/ ስለማያቀርቡ ተማሪው የትኞቹን ቃላት በትኩረት መማር እንዳለበት አይቁሙም። እንዲሁም ሲለበሶቹ ስለፈሊጦች ትምህርት በዓላማዎቻቸው፣ ይዘቶቻቸውና ክንውናቸው የሚያነሱት ነጥብ ስለሌለ የፈሊጦችን ትምህርት ህላማደ በግልፍ ለመረዳት ያዳግታል። ይሁን እንጂ ፈሊጦቹ የቃላት አንድ ክፍል ለሆኑ ለቃላት ትምህርት የተነደፈው ዓላማ ለፈሊጦችም እንደሚያገለግል ይገመታል።

ከዚህ በላይ የአማርኛ የቃላት ትምህርት ዓላማ ምንድነው? የሚለውን ጥቂ በሲለበሶች አማካይነት ለመመለስ ተሞራል። ቀጥለን ደግሞ የመማሪያ መጻሕፍቱን የቃላት ትምህርት አሰጣጥና የአቀርቦት ስልት ለመመልከት እንሞክራለን። መማሪያ መጻሕፍቱ የቃላት /የፈሊጦች ትምህርት/ የሚያቀርቡት በመልመጃዎቻቸው አማካይነት ነው። ምንም እንኳን በሁለቱም መማሪያ መጻሕፍት ውስጥ ቀረቡት የቃላት /ፈሊጦች ዝርዝር በአባሪ ለ የቀረበ ቢሆንም በየመልመጃው መመሪያ የቀረቡትን ቃላት፣ ቁጥርና የአቀራረቡበስልት ለማወቅ የሚከተለውን ሰንጠረዥ መመልከቱ ይጠቅማል።

ሰንጠረዥ 4 የቀድሞቹ /ቀ/ እና የአሁኖቹ /አ/ መማሪያ መጻሕፍት ስለቃላት /ፈሊጥ ተምህርት ያነሳቸውን ነጥቦች በቁጥርና በክፍል ደረጃ የሚያሳይ።

የመልመጃው መመሪያ ወይም የተነሳው ነጥብ	9ኛ		10ኛ		11ኛ		12ኛ		ድምር		የመምሪያው ጠቅላላ ድምር
	ቀ	አ	ቀ	አ	ቀ	አ	ቀ	አ	ቀ	አ	
1 በሚከተሉት ቃላትና ሐረጎች ዐ.ነገት ሠርተህ አሳይ	69	59	101	50	12	44	32	56	331	209	540
2 ለሚከተሉት ቃላት ፍች ስጥ	6	85	30	74	30	74	3	32	69	265	334
3 በጥንዱ ቃላት መካከል ያለውን የፍቼ ልዩነት አስረዳ ወይም በዓ.ነገት አስገብተህ አሳይ	22	26	12	10	12	46	61	677	107	149	256
4 ቃላትን አዛምድ	15	30	11	31		17	43	34	69	112	181
5 ከተጠቀሱት አማራጮች ውስጥ ትክክለኛ መልስ ምረጥ።	35	26	14	44	7	1		12	56	83	139
6 ለሚከተሉት ፈሊጣዊ እነጋገሮች ፍች ስጥ።			1	2	2	17	2	34	5	53	58
7 ሌሎች ልዩ ልዩ መምሪያዎች /ለምሳሌ የተለየው ቃል አውጣ፣ ቃላትን መሠርት ወዘተ..../ ጠቅላላ ድምር	29	8	18			29	13	2	60	39	99
									697	910	1607

ከሰንጠረዥ መረዳት እንደሚቻለው መግሪያ መጻሕፍቱ ለቃላት ትምህርት ከፍተኛ ትኩረት ሰጥተዋል። የቀድሞዎቹ መግሪያ መጻሕፍት 692 ቃላትን እንዲሁም የአሁኖቹ መግሪያ መጻሕፍት 857 ቃላትን ለልምምድ ማቅረባቸው ይህንኑ የሚጠቁም ነው። በአንፃሩ መግሪያ መጻሕፍቱ ለፈሊጦች ትምህርት ዝቅተኛ ትኩረት ሰጥተዋል። በቀድሞዎቹ 5 ፈሊጦች፣ በአሁኖቹ ደግሞ 53 ፈሊጦች መቅረባቸው ይህንኑ ይጠቁማል ። የመምሪያው ዝርዝር አቀራረብ የሚከተለውን ይመስላል።

ሰንጠረዥ እንደሚያመለክተው በሁለቱም መግሪያ መጻሕፍት ውስጥ ከፍተኛውን ቁጥር የያዘው መልመጃ ዐ. ነገር ሥራ የሚለው ነው። ዐ.ነገር ሰርተህ አሳይ በሚለው መመሪያ ስር ተማሪው ዐ.ነገር የሚሰራው በምንባቡ መሠረት፣ ከምንባቡ ውጭ፣ ቃላቱ ሲጠብቁና ሲላሉ በሚሰጡት ፍቺ፣ የቃላቱን እማሪያዊና ፍካሬያዊ ፍቺ በመስጠት እና ቃላቱ ከአንድ የበለጠ ፍቺ እንዲሰጡ በማድረግ ነው። ይህ ዓይነቱ የቃላት ልምምድ ለውጤታማ /Productive/ የቃላት ትምህርት አሰጣጥ ጠቃሚና ተገቢ መሆኑን ማድሰን /1983/ ይመሰክራሉ። ከሌሎች መምሪያዎች ይልቅ መግሪያ መጻሕፍቱ ውጤታማ ለሆነው ልምምድ ከፍተኛ ትኩረት መስጠታቸው ትምህርቱ በተግባራዊ ልምምድና የተግባቦት ችሎታ ላይ መመስረቱን የሚጠቁም ነው።

የመልመጃዎቹ መምሪያዎች በሁለተኛ ደረጃ ከፍተኛ ቁጥር /69/ ቀ/ እና 265 /አ/ በድምሩ 334/ ያላቸውን ቃላት የሚያቀርቡት የቃላትን ፍቺ ስጥ በሚል ነው። በዚህ ስር ተመሳሳይ ወይም ተቃራኒ ፍቺ ስጥ፣ የቃላቱን ፍቺ አብራራ እና በራስህ አባባል ግለጽ የሚሉ መምሪያዎችን እናገኛለን። በመልመጃነት የቀረቡት ቃላት በሙሉ ከተለያዩ ምንባቦች የወጡ ናቸው። በዚህም ተማሪው ቃላት በተለያዩ አውድ ውስጥ ሲገቡ የሚሰጡትን ፍቺ ይለማመዳል። የአቀራረብ ስልቱ ማድሰን /1983/ እና ሂተን /1975/ የቃላት ትምህርትና ፈተና ከአንብቦ መረዳት ከሂል ጋር ተዳብሎ ቢሰጥ የንባብ ክሂልን ያዳብራል የሚሉትን የሚያሟላ ነው።

በመመሪያ ሦስት የቀረቡት ጥንድ ቃላትን የመፍታት መልመጃዎች በስራቸው ዐነገር ሠርተህ አሳይ፣ ፍቺያቸውን ግለጽ ወዘተ... መምሪያዎች ስላሉት ከመምሪያ አንድና ሁለት ጋር አዛምድ። የዚህ መምሪያ አይነተኛና ልዩ ጠባዩ ተቀራራቢ የሆኑ ቃላትን በማቅረብ ተማሪው በቃላቱ መካከል ያለውን የፍች አንድነትና ልዩነት እንዲገነዘብ መታቀዱ ነው። ለምሳሌ ማዳመጥ እና መስማት ተቀራራቢ ቃላት ናቸው በእነዚህ ቃላት መካከል ያለውን የፍች ተመሳሳይነትና ልዩነት እንዲያውቅ ዐነገር ይሰራል። ሰው ይጠይቃል ወይም መረጃ መጸህፍትን ተጠቅሞ ፍቺያቸውን ያብራራል ወይም ይገልጻል። በመልመጃው ውስጥ ከሚቀርቡት ተቀራራቢ ቃላት ቢያንስ አንዱ በምንባቡ ውስጥ ይገኛል። ይህ ዓይነቱ አቀራረብ ተማሪው በሚናገርበትንና በሚጽፍበት ጊዜ የትኛው ቃል ለንግግሩ ወይም ለጽሁፉ ይበልጥ የሚስማማ መሆኑን እንዲያውቅ ስለሚረዱት ሲለበሱ ለነደፈው ዓላማ ተገቢ መልመጃዎች ይመስላሉ።

በአራተኛው መምሪያ ከተሰጡት አማራጮች ውስጥ ትክክለኛውን መልስ ምረጥ የሚለውን እናገኛለን ። በዚህ መምሪያ ስር ቃሉ በአረፍተ ነገር ውስጥ ቀርቦ ይሰመርበትና ለቃሉ ተመሳሳይ ወይም ተቃራኒ ፍች እንዲሰጥ መጠይቅ ፣ በዐነገር ውስጥ አንድ ቃል ጎድሎ ወይም ከፍት ቦታ ተስጥቶ ይቀርብና የጎደለውን ቃል በትክክል የሚያሟላ የትኛው እንደሆነ መምረጥ ፣ እና የመሳሰሉት መልመጃዎች ቀርቦታል። በዚህም መልመጃ የሚቀርቡት አብዛኞቹ ቃላት ቢያንስ ዐነገራዊ አውድ ስላላቸው ተማሪው ቃላትን ከአውድ የመፍታት አቅሙን ለማጎልበት የታቀዱ መሆናቸው አያጠያይቅም።

በስድስተኛው መምሪያ ለሚከተሉት ፈሊጣዊ አነጋገሮች ፍች ስጥ የሚል እናገኛለን ። በዚህ መምሪያ ስር 58 ፈሊጦች መቅረባቸውን ሠንጠረዥ ያመለክታል። ሆኖም ከቀድሞዎቹ መማሪያ መጻሕፍት መልመጃዎች ውስጥ ይህን መምሪያ በየትኛውም የክፍል ደረጃ አናገኘውም። የቀረቡት 58 ፈሊጦችም አባባሎች በሚል በመምሪያ ሁለት ከቀረቡት የተለቀሙ ፈሊጦች ናቸው ። በአሁኖቹ የ9ኛ ና የ10ኛ ክፍል መልመጃዎች መምሪያውን አናገኛውም ። ስለዚህ የቀድሞዎቹ መማሪያ መጻሕፍትና የአሁኖቹ የ9ኛና የ10ኛ ክፍል መማሪያ መጻሕፍት ሆን ብለው ፈሊጦችን አያለማምዱም ማለት ይቻላል።

በአንጻሩ የአሁኖቹ የ11ኛ ና የ12ኛ ክፍል መልመጃዎች 51 ፈሊጦችን በመመሪያ ስድስት አማካኝነት በማቅረብ ሆን ብለው ፈሊጦችን ያለማምዳሉ ። የፈሊጦች ልምምድ በ11ኛ ክፍል የተጀመረበት ምክንያት ግልጽ ካለመሆኑም በላይ ልምምዱ

በአውድ ላይ ላለማትከፋ ምክንያት ማግኘት የሚያስችግር ይመስላል። የፈሊጦች ልምምድ አነስተኛ ከመሆኑ ባሻገር የቃላት ትምህርቱን ዓላማ ለማዳበር የሚያበረክቱትን አስተዋፅኦ በግልጽ ለማየት ይቻላል።

በሰባተኛው መመሪያ ልዩ ልዩ መምሪያዎች የሚል እናገኛለን ። በዚህ መምሪያ ስር የተለየውን ቃል አውጣ ፣ የስም ገላጮችን ስጥ ፣ ቃላትን መስርት ና አርባ በሚል 99 ቃላት መቅረባቸውን ሰንጠረዥ ያመለክታል። በዚህ መምሪያ የቀረቡት መልመጃዎችም ለቃላት ትምህርቱ አላማ መዳበር ጠቃሚ ይመስላሉ ። ለምሳሌ የተለየውን ቃል አውጣ በሚል መመሪያ ከሚቀርቡት ቃላት መካከል አንዱ ቃል በፍቺ ወይም በአገባብ ስለማይዛመድ ቃሉን ማመልከት ተፈላጊው ነጥብ ነው። ዋላስ /1982/ አንድ ሰው ቃላትን አወቀ ሲባል የሚዛመዱና የሚቀራረቡ ቃላትን አወቀ ማለት ነው ባሉት መሠረት ይህ መልመጃ ጠቃሚ ይሆናል።

ከዚህ በላይ መማሪያ መጽሀፍቱ ስለቃላት /ፈሊጦች ትምህርት ያነሷቸውን ነጥቦችና የአቀራረብ ስልታቸውን ለማመልከት ሞክረናል። ቀጥለን ደግሞ የሁ.ደ.መ.አ.ፈ.የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎችን የአቀራረብ ስልት ለማመልከት እንሞክራለን።

በስምንቱ አመታት ፈተናዎች የተጠየቁት ጥያቄዎች ጠቅላላ ብዛት 655 ነው። ከእነዚህ ውስጥ 269 ወይም 41.1% የሚሆኑት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ስለሆኑ ጥናቱ የሚመለከታቸው ናቸው። ሁሉም የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በምርጫ ሰጪ የጥያቄ አቀራረብ ስልት የቀረቡ ቢሆኑም ጥያቄዎቹ በአውድ ውስጥ With Context/ እና ያለአውድ (With out Context) ሲቀርቡ ተስተውሏል። የፈተናዎቹን የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ዝርዝር የአቀራረብ ስልት ለመረዳት የሚከተለውን ሰንጠረዥ መመልከቱ ይጠቅማል። /ዝርዝሩን ደግሞ በአባሪ ሀ ይመለከቷል። /

ሰንጠረዥ 5 ከ1980 - 1987 ዓ.ም. የተዘጋጁትን የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች አቀራረብ፣ ቁጥር እና መቶኛ የሚያሳይ።

የተዘጋጀበት ዓ. ም	ቃላት			ፈሊጦች		መቶኛ (%)	
	በአውድ ተመሳሳይ	ያለአውድ		በአውድ ተመሳሳይ	ያለአውድ ተመሳሳይ		ጠቅላላ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ብዛት
		ተመሳሳይ	ተመሳሳይ			ተቃራኒ	
1980	12	5	-	2	5	24	32
1981	29	5	-	1	5	40	44.4
1982	7	14	-	1	-	22	27.5
1983	9	6	-	-	20	35	43.8
ድምር	57	30	-	4	30	121	37.2
1984	4	8	10	1	10	33	42.3
1985	4	15	11	1	16	47	52.2
1986	6	10	10	-	9	35	43.8
1987	4	7	10	1	11	33	41.3
ድምር	18	40	41	3	46	148	41.8
ጠቅላላ ድምር	75	70	41	7	76	269	41.1

ከሰንጠረዥ መረዳት እንደሚቻለው በአውድ የቀረቡ የቃላት ጥያቄዎች 75 ናቸው። በአውድ የቀረቡት ፈሊጦች ደግሞ 7 ናቸው። ያለአውድ የቀረቡ የቃላት ጥያቄዎች 111 ሲሆኑ ያለ አውድ የቀረቡ የፈሊጥ ጥያቄዎች ደግሞ 76 ናቸው። በጠቅላላው በአውድ የቀረቡ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች 82 ሲሆኑ ያለአውድ የቀረቡት ደግሞ 187 ናቸው። ይህም የሚያመለክተው ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በአውድ ከቀረቡት 128% ያህል መብለጣቸውን ነው።

* ይህ ምልክት ያለባቸው ፈሊጦች በፈተናዎች ውስጥ ቃላትና ሐረጎች ተብለው ቢጠየቁም ቃላቱ ፈሊጦች መሆናቸው ስለተረጋገጠ በተጠቀሰው ክፍል እንዲታዩ ተደርጓል።

ሰንጠረዥ እንደሚያመለክተው በየዘመኑ ከፍተኛ ቁጥር ያላቸው የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ቀርበዋል። ከፍተኛውን የመቶኛ ቁጥር የያዘው የ1985 ዓ.ም. ፈተና (52.2%) ነው። ዝቅተኛውን የመቶኛ ቁጥር የያዘው ደግሞ የ1982 ዓ.ም. ፈተና (27%) ነው። አማካኛ መቶኛ 41.1% እንደመሆኑ የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. የቃላት አፈታተን ብቃት መመርመር ከፈተናዎቹ ጥያቄዎች ግማሹን ያህል እንደመመርመር ሊቆጠር ይችላል።

ከዚህ በላይ የማስተማሪያ መሣሪያዎችን የቃላት ትምህርት አላማ፣ ይዘት፣ የማስተማሪያ ዘዴ እና የመልመጃ አቀራረብ ተመልክተናል። እንዲሁም የስምንቱን ዓመታት ፈተናዎች የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የአቀራረብ ስልት ለማየት ተሞክሯል። ቀጥሎ ደግሞ የ2ኛ ደረጃ የአማርኛ መምህራን ስለቃላት /ፈሊጦች ትምህርት አሰጣጥ ያላቸውን ንግድ ለመመርመር ይሞክራል። ለመምህራኑ በቀረበው መጠይቅ ውስጥ የማስተማሪያ መሣሪያዎቹ ቃላትን ለማስተማር ድጋፍ መስጠታቸውን እና የመምህራኑን የማስተማሪያ ዘዴ ለማወቅ ተሞክሯል። የሚተክለውን ሠንጠረዥ መምህራኑ ለየጥያቄው የሰጡትን መልስ ያቀርባል።

ሰንጠረዥ 6 መምህራን ስለቃላት/ፈሊጦች ትምህርት አሰጣጥ ለቀረቡላቸው ጥያቄዎች የሰጧቸውን መልሶች በመቶኛ የሚያሳይ።

	የጥያቄው ተራ ቁጥርና ጥያቄው	የሚሰማሙ(%)	የማይሰማሙ(%)	ድምር
1	ቃላትን በየክፍል ደረጃው ለማስተማር መማሪያ መጽሐፍ ከፍተኛ ድጋፍ ይሰጡኛል ብዬ አምናለሁ።	88	12	100
2	ፈሊጦችን በየክፍል ደረጃው ለማስተማር መማሪያ መጽሐፍቱ ከፍተኛ ድጋፍ ይሰጡኛል ብዬ አምናለሁ።	2	98	100
3	በት/ቤቴ የአማርኛ በአማርኛ መዝገበቃላት ይገኛል።	10	90	100
5	የቃላትን ፍች የማስተምርበት አይነተኛ ዘዴዬ አውዳ ነው።	68	32	100
6	የፈሊጦች ፍች የማስተምርበት አይነተኛ ዘዴዬ አውዳ አይደለም።	74	26	100
7	መማሪያ መጽሐፉም ሆነ ሲለበሱ ምንም ድጋ ስለማይሰጡኝ ፈሊጦችን የማስተምረው በግል ጥረቴ ነው።	92	8	100
9	በማስተምርበት ት/ቤት በሚዘጋጁ የአማርኛ ፈተናዎ ውስጥ ቃላትን የመፍታት ጥያቄዎች አብዛኛውን ጊ ይጠየቃሉ።	100		100
10	በማስተምርበት ት/ቤት በሚዘጋጁ የአማርኛ ፈተናዎ ውስጥ ፈሊጥን የመፍታት ጥያቄዎች አብዛኛውን ጊ ይጠይቃሉ።	100		100

ከሰንጠረዥ መረዳት እንደሚቻለው ለመጀመሪያው ጥያቄ አብዛኞቹ መምህራን ስምምነታቸውን ገልጸዋል። ይህም ቀደም ሲል አጥኝው መማሪያ መጻሕፍቱ ቃላትን ለማስተማር ከፍተኛ ትኩረት ይሰጣሉ ያለውን የሚያጠናክር ነው። በአንጻሩ አብዛኞቹ መምህራን ለጥያቄ 2 ስምምነታቸውን አልገለጹም። በዚህም የተነሳ ይመስላል አብዛኞቹ መምህራን ፈሊጦችን የማስተምረው በግል ጥረቴ ነው ብለዋል (ጥያቄ 7)። ይህም አጥኝው መማሪያ መጻሕፍቱ ፈሊጦችን ለማስተማር በቂ ድጋፍ አይሰጡም ያለውን የሚያጠናክር ነው።

በሌላ በኩል አብዛኞቹ መምህራን በት/ቤታቸው የአማርኛ በአማርኛ መዝገበ ቃላት አለመኖሩን አረጋግጧል። ከሽመልስ ሐብቴ ት/ቤት በስተቀር በሌሎች ት/ቤቶች መዝገበ ቃላት የለም። ይህም ለቃላት ትምህርት አሰጣጥ መምህራን በቂ የመረጃ መሣሪያ የማያገኙ መሆኑን ይጠቁማል። ሰንጠረዥ እንደሚያመለክተው አብዛኞቹ መምህራን ቃላትን የሚያስተምሩበት ዘዴ አውዳዊ ሲሆን የፈሊጦቹ ግን አውዳዊ አይደለም። በመጨረሻም ሁሉም መምህራን የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በት/ቤት ደረጃ በሚዘጋጁ ፈተናዎች እንደሚካተቱ ማረጋገጣቸውን የመጠይቁ የትንተና ውጤት አመልክቷል።

ከ1971:449) በመጥቀስ ባችማን /1990/ እንደሚያስገነዝቡት የይዘት አስተማማኝነት የሚመለከተው ይዘቱ የሚሸፍናቸውን ነጥቦች /Content Coverage/ ብቻ ሳይሆን የአቀራረቡን ተገቢነት /content relevance/ ጭምር ነው። ይዘቱ የሚሸፍናቸውን ነጥቦች በተመለከተ ቀደም ሲል የማስተማሪያ መሣሪያዎቹንና የፈተናዎቹን የቃላት ትምህርት በመተንተን ለማመልከት ተሞክሯል። ቀጥሎ ደግሞ የአቀራረቡን ተገቢነት ለመመርመር ይሞክራል። የይዘቱ የአቀራረብ ተገቢነት ሲባልም የፈተናው አላማ ከትምህርቱ አላማና የማስተማሪያ ዘዴ ጋር የሚጣጣም መሆን አለመሆኑን፣ ፈተናው የተፈታኞችን ችሎታ በጉልህ ለመለየት በሚያስችል ዘዴ መቅረብ አለመቅረቡን፣ ፈተናው ከጾታ፣ ከባህልና ከማህበራዊ አድሎዊነት የፀዳ መሆኑን ወዘተ...የሚመለከት ነው።

በመሆኑም በይዘት አስተማማኝነት ግምገማ ስር የፈተናውን የአቀራረብ ተገቢነት በመመርመር የቃላት ጥያቄዎች የይዘት አስተማማኝነት መጠበቅ አለመጠበቁን ለማረጋገጥ ይቻላል። ይህም ምሁራን ለቃላት ጥያቄዎች አዘገጃጀት እንደ መርህ ያቀረቧቸውን ነጥቦች እንድንመረምር የሚጋብዝ ነው። ስለዚህ የአዘጋጃጀት መርሆዎችን ይዘቱ ከሚሸፍናቸው ነጥቦች ጋር በመመርመር የይዘት አስተማማኝ ነት መጠበቅ አለመጠበቁን እና የጥያቄዎቹን ተገቢ መሆን አለመሆን ለማረጋገጥ ይቻላል። የቃላት ጥያቄዎች የአዘገጃጀት መርሆዎች አምስት ናቸው። እያንዳንዱንም መርህ በተናጠል እንደሚከተለው ለመመርመር ይሞክራል።

4.1.2.1 የፈተናው አላማ ግልጽነት

የአንድን ፈተና አላማ ግልጽ መሆን ወይም አለመሆን ለማረጋገጥ ጥያቄዎቹን ከትምህርቱ አላማ፣ የማስተማሪያ ዘዴ እና ከመልመጃዎቹ አቀራረብ ጋር በማመሳከር መተንተን ያስፈልጋል። በዚህም

መሠረት ሁ.ደ.መ.አ.ፈ. የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎችን ከትምህርቱ አላማ፣ የማስተማሪያ ዘዴ እና የመልመጃ አቀራረብ ጋር ለማመሳከር ጥረት ተደርጓል።8

ፈተናዎቹ ካቀረቧቸው 269 ቃላትና ፈሊጦች ውስጥ 187ቱ ያለአውድ፣ 82ቱ ደግሞ በአውድ መቅረባቸው ቀደም ሲል ተገልጿል። ስለዚህ በመጀመሪያ በአውድ ውስጥ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች አላማ ግልጽ መሆን ወይም ያለመሆኑ ይመረመራል። ቀጥሎም ያለአውድ የቀረቡት ጥያቄዎች ይመረመራሉ።

ፈተናዎቹ በአውድ ካቀረቧቸው 82 ቃላትና ፈሊጦች ውስጥ 75ቱ ቃላት ናቸው። ከ75ቱ ቃላት ውስጥ ደግሞ 58ቱ ምንባባዊ አውድ ያላቸው ናቸው። ይህ አይነቱ አጠያየቅ ተማሪው በንባብ ወቅት የሚያጋጥሙትን አዳዲስ ቃላት እንዴት እንደሚፈታቸው ለመመዘን የታቀደ ይመስላል። የአጠያየቁም ስልት ለሲለበሱ አላማ፣ የማስተማሪያ ዘዴና የመልመጃ አቀራረብ ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ ይመስላል። ምክንያቱም አንደኛ በሲለበሱ የቃላት ትምህርት አንዱ አላማ አንብቦ የመረዳት ክሂልን ማጎልበት ነው። ሁኔታ በሲለበሱ የማስተማሪያ ዘዴ ተደጋግሞ የሚጠቀሰው ተማሪው ቃላትን ከአገባባቸው እንዲረዳ ማለማመድ ነው። ሶስተኛ አብዛኛቹ መምህራን ቃላትን የሚያስተምሩበት አይነተኛ ዘዴ አውዳዊ ነው። እንዲሁም የመማሪያ መጽሐፍቱ የመልመጃ አቀራረብ በአብዛኛው በምንባብ ላይ የተመሠረቱ ናቸው።

ስለዚህ የምንባብ አውድ የተዘጋጀላቸው 58ቱ የቃላት ጥያቄዎች ከሲለበሱ የቃላት ትምህርት አላማ፣ የማስተማሪያ ዘዴና ከመማሪያ መጽሐፍቱ የመልመጃ አቀራረብ ጋር በእጅጉ የሚመስል በመሆኑ የፈተናው አላማ በግልጽ ይታወቃል። ይኸውም ተማሪው ቃላትን ከአውዳቸው እንዴት እንደሚፈታቸው መመዘን ነው። የአጠያየቁ ስልት የትምህርቱን አላማ ከግብ ለማድረስ ጠቀሜታ ስላለውም ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ ነው እንላለን።

ፈተናዎቹ በአውድ ካቀረቧቸው 75 ቃላት ውስጥ 15ቱ በአገባብ ወይም በፍቅር የማይዛመደውን ቃል አውጣ የሚሉ ናቸው። በሲለበሱ ውስጥ የሚዛመዱ ቃላትን ፍቅር በማወቅ ተማሪው ተገቢውን ቃል በተገቢው ቦታ እየተጠቀመ ዐነገር፣ አንቀጽ ወይም ድርሰት እንዲጽፍና እንዲናገር አላማ ተነድፏል፣ ይዘት ተመርጧል፣ የማስተማሪያ ዘዴም ተጠቁሟል። እንዲሁም በመማሪያ መጽሐፍቱ መልመጃዎች ውስጥ በተቀራራቢ ወይም በጥንድ ቃላት መካከል ያለውን የፍቅር አንድነትና ልዩነት ተማሪው እንዲያውቅ በርካታ ልምምዶች ቀርበዋል። ስለዚህ የፈተናዎቹ የአጠያየቅ ስልት የትምህርቱን አላማ፣ የማስተማሪያ ዘዴውንና የመማሪያ መጽሐፍቱን መልመጃዎች መሠረት ያደረገ በመሆኑ አላማውን በግልጽ ለማወቅ አጭታጭቅ ነው።

ፈተናዎቹ በአውድ ካቀረቧቸው 75 ቃላት ውስጥ 2ቱ ዐነገራዊ አውድ የተዘጋጀላቸው ናቸው። በዚህም ተፈላጊው ቃል ከስሩ ተስምሮበት ለቃሉ ተመሳሳይ ፍቅር እንዲሰጥ ተጠይቋል። ይህ አይነቱ አጠያየቅ ተማሪው ቃላትን ከአውዳቸው እንዴት እንደሚፈታ ለመመዘን የታቀደ መሆኑ አይጠራጥርም። ቀደም ሲል ምንባባዊ አውድ ያላቸው ጥያቄዎች ስንመረምር እንደገለጸነው ሁሉ

፡፡ውን ጋሀኔኤ ራህጽሃ ለቀሠመዕ ተላቆሀ ወገኤ፡፡ ወኤኤሃ ፡፡ጠገገገገተሃሃ ኤኤሃ
ሁቲኒሊባፊኔጎ ሲሀህጽገሃ ቀወኤ ቲገብቲሀ ራቲቲቆ ሳሀወተዕ ለጽወ ቲሀቲሀሀኤጽገሃ
ቀወኤ ሻጎጎ ተላቆ ፈጋኤሃፊ ለጎራህብ ወገኤተ ሒሀወ ኤኤሃ ቲጋሀጠቲ ተላቆሀ |

፡፡ህንባጽ ቅሀ ብገቲኤ ቲኒሀቆሀ ቲሀቲሃ ቲገሀሃ ራቲቲቲቲኤጎ ለጎሀህ ፡፡ህቆጎጎጎ ቀወኤህ ጸሃጌሀ
ጎወኤኤሃ ለገገህህህ ተገጠመ ሁገገቲሃ ጸመህመዕ ራቲቲሃጸመ ገገኤመዕ ኔጎወጽዘ ገገኤተሀኤጎ
ኤኤሃ ራቲጋሀጠቲ ተላቆ ቀጠገሃሃፊ ጸገሃ ጎብጽ ፡፡ህህሀመጽ ሲዘመመህ ራቲቲቲ ተላቆ ኤኤሃ
ቋጠቅጥጎጎ ፡፡ወቲኔ ቀጽሀኤጎ ራቲቲ ገገገጎ ለጎራህ ጎብጽ ቀጽሀኤጎ ራቲቲ ገገሀመተ ቋጠገ
ሒሀወ ጠዘኒሃ ፡፡ወቲኔ ተላቆ ጎብገ | 121 ቆሀወ ቲሀህገ ተላቆ 187 ወቲገገቲ ሻወሃህፊ ቋጠጎጎ

፡፡ህገገገገገጎጎ ቋጠቅጥጎ ቲሀገገቲ ሻወሃህፊ ለጎራህ ህቲቀ ፡፡ህኤቀሠተ
ሳብመ ሀቆ ቲኒጸሃጌ ኤኤሃ ቋጠቅጥጎ ሒገገኤ ተገጠመ ሁገገቲሃ ጸመህመዕ ኔጎወጽዘ ገገኤተሀኤጎ
ኔኤኤሃ ራቲጋሀጠቲ ተላቆ ቀጠገሃሃፊ ቋጠጎጎ ፡፡ህቲህህመሃ ተሠወ ትኔቲ ጎሳብመ
ጸሃጌ ኤኤሃ ቋጠቅጥጎ ሒገገጎ ኔቲቲቆ 78 ቲሀገገቲ ሻወሃህ ሒሀወ ቋጠጎጎ ገገሃሃህ

፡፡ህቲቲቲሀገገጎ ሁገገቲኤ ቋጠጎጎጎጎ ቅሀ ኔጎወጽዘ ገገኤተሀኤጎ
ኔኤኤሃ ጸሃጌ ቲጋሀጠቲ ቲሀህገገጎ ቋጠጎጎ ገገኤጎ ገገኤተሀኤጎ ሲጌ ህህሀ ህህሀ ፡፡ህህገገጎ
ቲህኤ ወን ጸሃጌ ኤኤሃ ቋጠቅጥጎ ሒገገጎ ቲሀገገቲ ሻወሃህ ጠዘህህ ፡፡ውን ራህቲጎጎጎጎጎጎ
ራህገገጎጎ ህገጎ ህገጎ ወቲጎጎጎ ራቲህገጎ ወገኤተ ወኔዘጠ ለጎቲጎጎጎ ፡፡ህህህመጽ
ወህፊ ቲኤቀሠ ሳተጎመ ሒሀወ ሻወሃህ ራቲህገጎ ቲህኤመሀ ቲሀቲሃ ህህህህ ሲህ ኔኤኤኔ
ቲጋሀጠቲ ተላቆ ገገገሃሃ ለጎቲጎጎ ጸሃጌሀ ኤኤኔ ቲጋሀጠቲ ተላቆ ቋጠጎጎ ሲኒሃ ለጎጎጎ

፡፡ወጎጎጎጎጎጎጎ ወገጎጎጎ ራቲጎጎጎ ህቲጎጎጎ
ሁህህ ሒህህጎ ራወቲቲቲ ሲጎ ለጎወቲጎጎጎጎ ጎህጎጎጎ ህቆ ህገጎ ራወጎጎ ጎህጎጎ ጎህጎጎ ጎህጎጎ
ጎህጎጎ ለጎቲ ፈተጎህ ቲኔቲኤ ጎጎጎጎ ሕህህጎ ራቲጎጎጎ ሻገጎ ለጎቲጎጎጎ ቆጎጎ ፈጋኤሃሀ፡፡
፡፡ህህገጎ ጎብጎ ሀቆ ጠዘህ ሁቲሃ ቲህጎጎ ኤኤሃ ቲጋሀጠቲ ቲሀህገጎጎ (5) (1979) ወቲጎጎ ህህህህ

፡፡ህቆጎጎ ህጎጎጎ ለጎጎጎጎጎ ለጎጎጎጎ
ኤኤ ቲጋሀጠቲ ተላቆ ህገጎ ሳብህህ ህጎህ ሻጎጎ ተላቆ ቲሀህጎ ጸገሃ ጎብጽ / ህጎጎጎ
ጎቲ ጎጎጎጎጎ ፡፡ወቲኔ ፈተህህ ለጎጎጎ ለጎጎጎ ፡፡ህሃ ገገጎ ቲሀጎጎጎጎ ለጎጎጎ ሒሀወ
ቋጠጎጎጎ መ ቲኔቲኤ መ ገገኤ መ ለጎጎጎ ፡፡ጠጎጎጎ ለጎጎጎ ጸሃጌሀ ጎዘ ገገኤተሀኤጎ ኔኤኤሃ
ቲጋሀጠቲ ሒገገጎ ሒሀወ ቋጠጎጎ ፡፡ወቲኔ ወቲኤ ሻወሃ ሕጎጎጎጎ ቲሀህጎ ለጎጎ ፡፡ጎጎጎጎጎ
5 ጎጎጎጎጎጎ ወቲጎጎጎ ሻወሃህ ቲሀህጎ ጎጎጎጎ ቲላቆ 75 ወቲጎጎጎ ሻወሃህ ቋጠጎጎ

፡፡ህህገጎ ቲኤ ጸሃጌሀ ጎወኤኤሃ ሲህህ ህህህመጎጎ ጎወጎጎ
ጎጎ ሁገገቲሃ ጸመህመዕ ቲኔቲሃጸመ ገገኤመህ ኔጎወጽዘ ኔገገኤተሀኤጎ ኔኤኤሃ ቲጋሀጠቲ ተላቆ ቀጠገሃሃ

2. በሲለበሱ የማስተማሪያ ዘዴ በተደጋጋሚ የሚጠቀመው ቃላትን በአውድ ውስጥ ማስተማር ነው። ለምሳሌ "ለደረጃው ከሚመጥን ምንባብ ውስጥ የተወሰኑ ቃላትን መርጠ በመስጠት ተማሪዎች እንደሁኔታው ተመሳሳይ ወይም ተቃራኒ እንዲፈልጉ ማድረግ።" /የአማርኛ ሲለበስ 9ኛ ክፍል 1972:5/ እንዲሁም አብዛኞቹ መምህራን ቃላትን የማስተማሪያ ዘዴያቸው አውዳዊ ነው።

3. በመመሪያ መጽሐፍቱ የቃላት መልመጃዎች ሙሉ ለሙሉ የሚቀርቡት በአውድ ውስጥ ነው። አውዱ አብዛኛውን ጊዜ ምንባባዊ ሲሆን አንዳንድ ጊዜ ደግሞ ዐነገራዊ ነው።

ከእነዚህ ነጥቦች በመነሳት አንድን ቃል ያለአውድ አቅርቦ የመፈተን አላማ ምንድን ነው? ብለን ብንጠየቅ ግልጽ የሆነ ምክንያት ለማግኘት እንቸገራለን። በመጀመሪያ ደረጃ ከቃላት ትምህርቱ አላማ አንፃር ብናየው ምዘናው ተገቢ አይመስልም። ምክንያቱም የቃላቱ ትምህርት አላማ ተማሪው በቃላት የመጠቀም ችሎታውን ማዳበር እንደመሆኑ ይህን ችሎታ ማግኘት አለማግኘቱን በቃላቱ ዐነገር እንዲሠራ፣ ቃላትን ከአውድ እንዲፈታ፣ እንዲያዘምድ፣ ወዘተ... በመጠየቅ ካልተመዘነ አላማው ግብ መምታቱን ለማረጋገጥ ስለሚያዳግት ነው። አንድ ቃል ያለአውድ ቀርቦ ተማሪው ለቃሉ ተመሳሳይ ወይም ተቃራኒ ፍች እንዲሰጥ መጠየቅ የተማሪውን ሁሉንም የአማርኛ ቃላት የማወቅ ችሎታ ለመመዘን የታቀደ ያስመስላል። ይህ ደግሞ የትምህርቱ አላማ ስለላልሆነ ምዘናው የተማሪውን ችሎታ ለማወቅ የሚያስችል አይደለም። ስለዚህ የአጠያየቅ ስልቱ ተማሪው የትምህርቱን አላማ ጠንቅቆ መረዳቱን ለማወቅ አመቺ ካለመሆኑም በላይ የፈተናው አላማ ግልጽ አለመሆኑን ያመለክታል።

በሁለተኛ ደረጃ ቃላትን ያለአውድ መፈተን ከሲለበሶች የማስተማሪያ ዘዴና ከመምህሩ የማስተማሪያ ዘዴ ጋር የሚቃረን ነው። በሶስተኛም ደረጃ አፈታተኑ ተማሪው ቃላትን ከሚለማመድበት ዘዴ ጋር ይቃረናል። ይህ ተቃርኖ ደግሞ የፈተናውን አላማ ግልጽነት ያደባገዘዋል።

ስለዚህ ያለ አውድ የቀረቡት 121 የቃላት ጥያቄዎች ከተማሪው የሚጠበቀውን ችሎታ በግልጽ የማያመለክቱ ናቸው። ለዚህም ዋናው ምክንያት የፈተናዎቹ አጠያየቅ በትምህርቱ አላማ፣ የማስተማሪያ ዘዴና ልምምድ ላይ አለመመስረት ነው። በመሆኑም ጥያቄዎቹ አንድም የትምህርቱን አላማ ጠንቅቆ ካለመረዳት በመዘጋጀታቸው፣ አሊያም አመቺ ያልሆነ የአጠያየቅ ስልት በመከተላቸው አላማቸውን በግልጽ ለማወቅ ያዳግታል እንላለን።

ፈተናዎቹ ያለአውድ ካቀረቧቸው ጥያቄዎች ውስጥ 75ቱ ፈሊጦች ናቸው። ሁሉም ፈሊጦች ተመሳሳይ ፍችን የሚጠይቁ ናቸው። የአጠያየቅ ስልት የትምህርቱን አላማ፣ የማስተማሪያ ዘዴና የመልመጃ አቀራረብ መሠረት ያደረገ ነው ወይ? ብለን ብንጠይቅ ቁርጥ ያለመልስ ለመስጠት ሊያዳግተን ይችላል። ምክንያቱም የትምህርቱ አላማ፣ የማስተማሪያ ዘዴና ልምምዱ በሲለበሶቹና በመማሪያ መጽሐፍቱ በግልጽ ስለማይታይ ነው። ያም ሆኖ የቃላት ትምህርቱ አላማ ለፈሊጦችም ይውላል እስካልን ድረስ አንድን ፈሊጥ ያለአውድ መፈተኑ ለትምህርቱ አላማ ተስማሚ ዘዴ እንደማይሆን መናገር ይቻላል።

በሌላ በኩል ደግሞ ጥያቄዎቹ የመምህራንን የማስተማሪያ ዘዴና የቀረቡትን ጥቂት መልመጃዎች መሠረት ያደረጉ ይመስላሉ። ይህም ማለት የአጠያየቁ ስልት በመጠይቁ አብዛኛቹ መምህራን ፈሊጦችን የምናስተምረው ያለአውድ ነው ካሉት እና በአሁኖቹ የ11ኛና የ12ኛ ክፍል መማሪያ መጽሐፍት መልመጃዎች ውስጥ ያለአውድ ክቀረቡት ፈሊጦች ጋር ይመሳሰላል ማለት ነው። ይሁን እንጂ አንደኛ ክቀድሞዎቹ መማሪያ መጽሐፍት ውስጥ ምንም የፈሊጥ መልመጃ ሳይኖር ተማሪው ተመዝኖአል። ሁለተኛ መምህራን ተማሪዎቻቸውን ለፈተና ከማዘጋጀት ጉጉት ፈሊጦችን በግል ጥረታቸው የሚያስተምሩ ይመስላል እንጂ ለትምህርት አስጣጡ ተስማሚ ዘዴ መከተላቸው የሚያጠያይቅ ነው። ሦስተኛ በሲለበሱ ደዘት ሳይጠቀሱ በድንገት ደራሽነት በመማሪያ መጽሐፍት የቀረቡት ጥቂት የፈሊጥ መልመጃዎች ያለአውድ የቀረቡበት ምክንያት ግልጽ አይደለም።

ስለዚህ ያለአውድ የቀረቡት 75 የፈሊጥ ጥያቄዎች አምሳሌና ዳኛቸው /1979:5/ ለገለጹት የፈሊጥ ትምህርት አላማ ሆነ ለአጠቃላይ የቃላት ትምህርት አላማ ተስማሚ የመመዘኛ መሣሪያዎች አይመስሉም። በመሆኑም ጥያቄዎቹን ለመመለስ ከተማሪው የሚጠበቀው ችሎታ እስካልታወቀ ድረስ አላማቸው ግልጽ አይደለም እንላለን።

በሌላ አንጻረ ተማሪው ሁሉንም የአማርኛ ፈሊጦች ማወቅ አለበት በሚል አላማ ጥያቄዎቹ ተዘጋጅተው ከሆነ አስቸጋሪነቱ ሊታየን ይገባል። ምክንያቱም አንደኛ ለፈሊጦች ትምህርት ሲለበሱና መማሪያ መጽሐፍቱ በቂ ድጋፍ ስለማይሰጡ ተማሪው በቂ ልምምድ ማድረግ አጠራጣሪ ነው። ሁለተኛ የስነልሣነ ባለሙያዎች ለምሳሌ አቺሰን /1987/ እንደሚያስገንዝቡን የቋንቋ ለመዳ በተለይም የቃላትና የፈሊጦች ሊመዳ የፊደሜ ልክ ሂደት በመሆኑ "ተማሪው ሁሉንም የአማርኛ ፈሊጦች ያውቃል።" የሚል አላማ ለመንደፍና ያንን አላማ መሠረት በማድረግ ለመመዘን አስቸጋሪ ነው።

ለማጠቃለል በስምንቱ አመታት ፈተናዎች በአውድ የቀረቡት 82 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች አላማ ግልጽ መሆኑን የጥናቱ የትንተና ውጤት አመልክቷል። ስለሆነም እነዚህ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ቢያንስ ለቃላት ትምህርቱ አስጣጥ ተስማሚ የመመዘኛ መሣሪያ ይመስላሉ። በአንጻሩ ያለአውድ የቀረቡት 187 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች አላማ ግልጽ ያለመሆኑን የጥናቱ የትንተና ውጤት ጠቁሟል። ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች አላማ ግልጽ አይደለም

የሚለውን የትነታኔ ውጤት ይበልጥ ግልጽ የሚያደርግልን ለጣቂውን መርህ ስንመረምር ስለሆነ ወደዚያው እናመራለን።

4.1.2.2 የፈተናው የቃላት አመራረጥ

ለመምህራን በቀረበው መጠይቅ ውስጥ የፈተናዎችን የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የአፈመራረጥ መስፈርት በተመለከተ 4 ጥያቄዎች ቀርበው ነበር። እነሱም በመጠይቁ ተራ ቁጥር 12፣ 13፣ 18፣ እና 19 ላይ ይገኛሉ። የሚከተለው ስንጠረዥ መምህራኑ ለጥያቄው የሰጡትን መልስ በመቶኛ ያሳያል።

ስንጠረዥ 7 የቃላት አመራረጥ መስፈርትን በተመለከተ የተረቡትን ጥያቄዎችና መምህራኑ የሰጧቸውን መልሶች በመቶኛ የሚያሳይ።

	የጥያቄው ተራ ቁጥርና ጥያቄው	የሚሰማው (%)	የማይሰማው (%)	ድምር
12	የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. የቃላት ጥያቄዎች በክፍል ውስጥ ከማስተማራቸው ቃላት ጋር በአብዛኛው ይመስላሉ።	18	82	100
13	የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. የፈሊጥ ጥያቄዎች በክፍል ውስጥ ከማስተማራቸው ፈሊጦች ጋር በአብዛኛው ይመስላሉ።	38	62	100
18	የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. የቃላት ጥያቄዎች የሚመረጡት በአብዛኛው ከመማሪያ መጽሐፍቱ መልመጃዎች ነው።	12	88	100
19	የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. የፈሊጥ ጥያቄዎች የሚመረጡት በአብዛኛው ከመማሪያ መጽሐፍቱ መልመጃዎች ነው።		100	100

ከስንጠረዥ መረዳት እንደሚቻለው አብዛኞቹ መምህራን የፈተናዎቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በክፍል ውስጥ ልምምድም ሆነ በመማሪያ መጽሐፍቱ ላይ ተመስርተው የሚመረጡ አለመሆናቸውን አረጋግጠዋል። ለአማርኛው ፓናል ሐላፊ ተመሳሳይ ጥያቄ ቀርቦላቸው በመምህራኑ አመለካከት ተስማምተዋል። ሐላፊው ለጥያቄው የሰጡትን ሙሉ መልስ እዚህ ላይ መጥቀሱ ተገቢ ይመስላል።

አንዳንድ ጊዜ ፈተና አውጭዎች መማሪያ መጽሐፍቱንና ሲለበሰቹን ማየታቸውን እንኳ እጠራጠራለሁ። አሁን ለጠየቅኸኝ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የምስጢር መልስ ይህንኑ ነው። ፈተና አውጭው እንደፈለገ ቃላትን መርጦ ለፈተና ያቀርባል እንጂ በማስተማሪያ መጽሐፍት የተማሪውን ደረጃ ይመጥናሉ የሚባሉት ቃላት በፈተናው ውስጥ ሲካተቱ አላይም።

(የካቲት 21፣1988 ከተደረገው ቃለ መጠይቅ የተገኘ መልስ)

ከሁለቱ የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎች በተጨማሪ አጥኚው የፈተናዎቹን የቃላት አመራረጥ መሰፈርት ለመመርመር ሞክሯል። በዚህም በየዘመኑ በተዘጋጁት መማሪያ መጽሐፍት ውስጥ የሚገኙትን ቃላትና ፈሊጦች ከፍተኛዎቹ ቃላትና ፈሊጦች ጋር አመሳክሯል። የሚከተለው ሰንጠረዥ ተዛምዶአቸውን በቁጥርና በመቶኛ ያመለክታል።

ሰንጠረዥ 8 ከፈተናዎቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ በመማሪያ መጽሐፍት ተዛምደው የተገኙትን ቃላትና ፈሊጦች በቁጥርና በመቶኛ የሚያሳይ።

ፈተናው የተዘጋጀበት ዓ.ም.	የተዛመደው ቃል ወይም ፈሊጥ በቁጥር	መቶኛ (%)
1980	2	8.3
1981	2	5
1982	1	4.6
1983	2	5.7
ድምር	7	5.8
1984	2	6.2
1985	3	6.4
1986	3	8.6
1987	3	9.1
ድምር	11	7.4
ጠቅላላ ድምር	18	6.9

ከ1980-83 የተዘጋጁት ፈተናዎች ከቀድሞዎቹ የአማርኛ መማሪያ መጽሐፍት መልመጃዎች ጋር ሲዛመዱ ከ1984-87 ዓ.ም. የተዘጋጁት ፈተናዎች ደግሞ ከአሁኖቹ የመማሪያ መጽሐፍት መልመጃዎች ጋር ተዛምደዋል። ሰንጠረዥ እንደሚያመለክተው በስምንቱ አመታት ፈተናዎች ከቀረቡት 269 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ በመማሪያ መጽሐፍት መልመጃዎች የተገኙት ወይም የተዛመዱት ቃላትና ፈሊጦች 18 ወይም 6.9% የሚሆኑት ብቻ ናቸው።

በሰንጠረዥ እንደተመለከተው ከ1980-83 ዓ.ም. በተዘጋጁት ፈተናዎች ውስጥ ከሚገኙት 121 ቃላትና ፈሊጦች መካከል በመማሪያ መጽሐፍት መልመጃዎች የተገኙት ሰባት ቃላትና ፈሊጦች ናቸው። እነሱም "መደንበር"፣ "አዛጋ"፣ "ቸነፈር"፣ "መንደል"፣ "ደለበ"፣ ቅንጣት እና

"ዓይነ ቁራኛ " ናቸው። ከእነዚህም ውስጥ "ዓይነ ቁራኛ " ፈሊጥ ሲሆን ሌሎቹ ቃላት ናቸው። መማሪያ መጽሐፍቱ ለልምምድ ካቀረቧቸው 692 ቃላት ውስጥ ፈተናዎች ለጥያቄነት የመረጧቸው 6 ቃላትን ብቻ ነው። እንዲሁም መማሪያ መጽሐፍቱ ካቀረቧቸው 5 ፈሊጦች ውስጥ ፈተናዎች አንዱን ፈሊጥ በጥያቄነት መርጠዋል። በአጠቃላይ በአራቱ አመታት ለጥያቄ ክቀረቡት 121 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ በመማሪያ መጽሐፍቱ የተገኙት 7 ወይም 5.8% ያህሉ ብቻ ናቸው። የቁጥሩ እጅግ አነስተኛ መሆን ደግሞ የፈተናው ቃላትና ፈሊጦች የሚመረጡት መማሪያ መጽሐፍቱን መሠረት በማድረግ አለመሆኑን የሚጠቁም ነው።

በሰንጠረዥ እንደተመለከተው በአራቱ አመታት (ከ1984-87 ዓ.ም.) በተዘጋጁት ፈተናዎች ውስጥ ክቀረቡት 148 ቃላትና ፈሊጦች ውስጥ በመማሪያ መጽሐፍቱ መልመጃዎች የተገኙት 11 ቃላትና ፈሊጦች ወይም 7.4% ብቻ ናቸው። እነሱም "ነቀዘ"፣ "ወፍ ሲንጫጫ"፣ "ግልጽ"፣ "ምርቃት"፣ " የምሥራች"፣ "ዘክረ"፣ "እንክን"፣ "ቀጠፈ"፣ "አግቦ"፣ "ቀምጣላ"፣ እና "ወረዘ"፣ ናቸው። ከእነዚህ ቃላት ውስጥ ፈሊጥ የሆነው አንድ ብቻ ነው። ይኸውም "አግቦ" የተባለው ነው። የተዛምደው ቁጥር አነስተኛ ነው። ይህም የፈተናዎቹ ቃላትና ፈሊጦች የሚመረጡት መማሪያ መጽሐፍቱን መሠረት ሳያደርጉ መሆኑን የሚጠቁም ይመስለናል።

በምርጫ ስጭ የቃላት ፈተናዎች ውስጥ ለፈተና የሚቀርቡትን ቃላት ስንመርጥ ብርቱ ጥንቃቄ ማድረግ እንደሚገባ ሂተን /1975/ እና ሂዩዝ /1989/ ያስገነዝባሉ። እንደ ሂተን እምነት የቃላት መረጣው ሀ/ ከሲለበሱ ለ/ ከመማሪያ መጽሐፍቱ ሐ/ ከክፍል ውስጥ ልምምድ እና መ/ ከተጨማሪ የንባብ መጻሕፍት ሊከናወን ይችላል። ሂዩዝም በበኩላቸው የትምህርቱን አላማ ጠንቅቆ በመረዳት አላማውን ከግብ ሊያደርሱ የሚችሉ ቃላትን መምረጥ ተገቢ መሆኑን ይናገራሉ። በሌላ አገላለጽ የቃላቱን ትምህርት አላማ መሠረት በማድረግ በክፍል ውስጥ ሰፊ ልምምድ የተደረገባቸውና ስርጭታቸው ሰፊ በሆኑ ቃላት ላይ በማትኮር የቃላት መረጣውን ማከናወን እንደሚቻል ሂዩዝ ያስገነዝባሉ።

የስምንቱን አመታት የሁ.ደ .መ.አ .ፈ . የቃላትና የፈሊጦችን አመራረጥ ስንመለከት ግን ከዚህ በላይ የተጠቀሱት የቃላት መምረጫ መርሆዎች እንዳልተጠበቁ መረዳት አያግኝትም። በርግጥ የአማርኛ ሲለበሶች ተደጋጋሚ የቃላት ዝርዝር ስለማያቀርቡ የቃላት መረጣውን በሲለበሶች ላይ

መመስረት አይቻልም። ይሁን እንጂ ሌሎች የመምሪያ ምንጮችን በወገ ስላልተጠቀምንባቸው መረጣው ጥንቃቄ የጎደለው ይመስላል። ይህም ማለት፤

1ኛ/ ከ269 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ 18ቱ ብቻ በመማሪያ መጽሐፍቱ መገኘታቸው አመራረጡ በመማሪያ መጽሐፍቱ ላይ ላለመመስረቱ ፍንጭ ይሰጣል። እንዲያውም የተዛምደው ጉልህ አለመሆን 18ቱ ቃላት ሆን ተብለው /consciously/ ከመማሪያ መጽሐፍቱ ለመመረባቸው ዋቢ ሊሆን አይችልም። ይልቁንም ተዛምደው የአጋጣሚ ነው ቢባል ያስኬዳል።

2ኛ/ የቃላት መረጣው በክፍል ውስጥ በቂ ልምምድ ከተደረገባቸው ቃላት ተመርጠዋል እንዳይባል አብዛኛዎቹ መምህራን ይህ እንዳልተከናወነ አረጋግጠዋል።

3ኛ የቃላት መረጣው መሠረት ተጨማሪ የንባብ መጽሐፍት ናቸው እንዳንል ለዋናዎቹ የመማሪያ መጽሐፍት የተሰጠው ትኩረት 6.9% ሆኖ እያለ ለተጨማሪ የንባብ መጽሐፍት 93.1% ትኩረት ይሰጣል ብሎ ለማሰብ አዳጋች ነው። ቢታሰብና ቢደረግም ተገቢ አይሆንም።

ስለዚህ የፈተናዎቹ ቃላት/ፈሊጦች በአብዛኛው የሚመረጡት ከማስተማሪያ መሣሪያዎቹ ያለመሆኑን የጥናቱ የትንታኔ ውጤት አመልክቷል። የቃላት መረጣው በትምህርት መረጃ ምንጮች ላይ ካልተመሠረተ ደግሞ ጥንቃቄ የጎደለው ነው ቢባል ያስኬዳል። በተለይ ያለአውድ የቀረቡት 187 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ጉልህ በሆነ ቁጥር ከመማሪያ መጽሐፍቱ አለመመረባቸው የፈተናውን አላማ ግልጽነት ይበልጥ ያደበዝቱታል። ቀደም ሲል እንደተጠቀሰው ሁሉንም የአማርኛ ቃላትና ፈሊጦች በቃል ማወቅ ከተፈታኑ የሚጠበቅ ይመስላል። ይህ ደግሞ ከሲለበሱ የቃላት ትምህርት ዓላማ ውጭ ስለሆነ የፈተናውን ተገቢነትና የአላማ ግልጽነት አጠያያቂ ያደርገዋል።

ያለአውድ የቀረቡት 187 ቃላትና ፈሊጦች የሚመረጡበት መስፈርት ግልጽ አይደለም ብለናል። ይኸውም ጉዳይ ይበልጥ ጎልቶ የሚታየን የፈተናዎቹን ዘዬና ተደጋጋሚ ቃላት ስናጤን ነው። ስለዚህ ሁለቱን ነጥቦች እጅግ ባጭሩ እንደሚከተለው ለመመልከት እንሞክራለን።

ለመምህራን በቀረበው መጠይቅ ውስጥ የፈተናዎቹን ዘዬ ቃላት በተመለከተ 3 ጥያቄዎች ቀርበው ነበር። እነሱም በመጠይቁ ተራ ቁጥር 4፣ 8 እና 17 ላይ ይገኛሉ። የሚከተለው ሰንጠረዥ መምህራኑ ለጥያቄው የሰጡትን መልስ በመቶኛ ያመለክታል።

ሰንጠረዥ 9 ዘዬ ቃላትን በተመለከተ መምህራኑ የሰጧቸውን መልሶች በመቶኛ የሚያሳይ።

	ጥያቄው	የሚስማሙ (%)	የማይስማሙ (%)	ድምር
4	በቃላት ትምህርት የአማርኛ ዘዬ ቃላትን ማስተማር ጠቃሚ ነው ብዬ ስለማምን አስተምራለሁ።	16	84	100
8	የአማርኛ ዘዬ ቃላትን ለማስተማር ቢያስፈልግ በት/በቴም ሆነ በአካባቢዬ የማስተማሪያ መሣሪያዎችን ማግኘት አይቸግረኝም።	10	90	100
17	በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና ውስጥ ዘዬ ቃላት ለጥያቄ መቅረባቸው ተገቢ ነው ብዬ አምናለሁ።	30	70	100

ከሰንጠረዥ መረዳት እንደሚቻለው አብዛኞቹ መምህራን ዘዬ ቃላትን እያስተምሩም። በዚህም የተነሳ ደመስላል በሁ.ደ.መ.አ.ፈ. ውስጥ መጠየቃቸው ተገቢ አይደለም ብለዋል። በሌላም በኩል ዘዬ ቃላትን ለማስተማር ቢያስፈልግ መርጃ መሣሪያዎችን የማግኘት ችግር እንዳለባቸው የአብዛኞቹ መምህራን መልስ ያመለክታል።

የማስተማሪያ መሣሪያዎች ዘዬ ቃላትን ለማስተማር በቂ ድጋፍ መስጠት አለመስጠታቸውን አጥጊው ለመመርመር ሞክሯል። በዚህም መሠረት ሲለበሱ ስለ ዘዬ ቃላት ያነሱት ነጥብ ስለሌለ ምንም ትኩረት እንዳልሰጡ ለማረጋገጥ ተችሏል። በመማሪያ መጽሐፍቱ መልመጃዎች ውስጥ የቀረቡትን 1549 (692 ቀ + 857አ) ቃላት ስንመረምር ደግሞ አብዛኞቹ በተለመዱ ወይም መደበኛ በሆኑ ቃላት ላይ ያተኮሩ ሆነው እናገኛቸዋለን። በርግጥ አንዳንድ ያልተለመዱና የግዕዝ ቃላት በመማሪያ መጽሐፍት ውስጥ መቅረባቸው የሚካድ አይደለም። ይሁን እንጂ አንዳችም ጊዜ በመልመጃዎቹ መምሪያዎች ተማሪው ዘዬ ቃላትን ሰብስቦ ፍች እንዲሰጥ ወይም በሌላ ዘዴ እንዲለማመድ ዕድል ሲሰጡ አናገኝም። ስለዚህ መማሪያ መጽሐፍቱም ለዘዬ ቃላት ትኩረት አልሰጡም ማለት ይቻላል።

በሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች የአማርኛ የቃላት ትምህርት አሰጣጥ ውስጥ መምህራንና የማስተማሪያ መሣሪያዎቹ ለዘዬ ቃላት ትኩረት እንደማይሰጡ የትንታኔው ውጤት አመልክቷል። ይሁን እንጂ በስምንቱ አመታት ፈተናዎች ውስጥ አልፎ አልፎ ዘዬ ቃላት ለጥያቄ ቀርበዋል። የአማርኛን ዘዬ ቃላት ጠብሰኛ ባለ መንገድ አጥንቶና ሰብስቦ ያስቀመጠ ጥናት የዚህ ጽሑፍ አቅራቢ ባያጋጥመውም አልፎ አልፎ ከተሰሩ የዲግሪ ማሟያ ጽሑፎች፣ በባልደረቦች እገዘና በራሱም እምነት የሚከተሉት 23 ቃላት ዘዬ ናቸው በሚል ተፈርጅዋል። እነሱም የሚከተሉት ናቸው።

ከ1981 ዓ.ም. ፈተና 'አጋሚዶ' 'ገነገነ' እና 'አክላላ'፤ ከ1982 ዓ.ም. ፈተና 'ደበተ'፣ 'ደለቀ' እና 'ለበጣ'፤ ከ1985 ዓ.ም. 'ፈተና' 'ዋግ'፣ 'ዲካ'፣ 'ወላንሳነት'፣ 'እዳሪ' 'ልምጭ'፣ 'ማንን' እና 'ቧንቆ'፣ ከ1987 ፈተና 'ልጩኛ'፣ 'ጣፍርዴ'፣ 'ወበራ'፣ 'ትንኩሽት'፣ 'ሙሽት'፣ 'አተረ'፣ 'ጎባን'፣ 'ቡልኮ'፣ 'ትካር' እና 'የሻጉራ'። ከእነዚህ ዘዬ ቃላት ውስጥ ሦስቱ/ወላንሳነት፣ 'ትካር' እና የሻጉራ/አውድ ሲኖራቸው ሌሎቹ ግን አውድ የላቸውም። የሚከተሉትን ምሳሌዎች ከፈተናዎቹ እንጠቅሳለን።

- ምሳሌ 1. ገነገነ (ተመሳሳይ ፍች ስጥ).
  - ሀ. ጠረጠረ ለ. በረገገ መረመረ መ. ገመገመ
- 2. ሙሽት (ተቃራኒ ፍች ስጥ)
  - ሀ. ቁርስ ለ. ምሳ ሐ.. ቀንኛ መ. ጉርሻ

በምሳሌዎቹ ለተጠቀሱት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ለመስጠት የሚችሉት ተፈታኞች ቃላቱን ከአካባቢያቸው የሚያውቁቸው ብቻ ሊሆኑ ይችላሉ። ምክንያቱም ተማሪዎቹ ቃላቱን በክፍል ውስጥ በቂ ልምምድ ያላደረጉባቸውና ከአካባቢያቸውም ለማወቅ ያላቸው ዕድል ውሱን ስለሆነ ነው። ከሁሉም በላይ የአማርኛ ዘዬ ቃላትን ማስተማር የትምህርቱ አላማ ባለመሆኑ ተማሪው የሚፈተነው ያልተማረውን ነው ማለት ይቻላል። ስለዚህ ዋናው ጉዳይ የዘዬ ቃላት በፈተናዎቹ ውስጥ መብዛት ወይም አለመብዛት ሳይሆን ጥያቄዎቹ ለትምህርት አላማ ተገቢ ናቸው ወይስ አይደሉም የሚለው ነው። በአጥጋቅ እምነት ዘዬ ቃላትን ለማስተማር ሲለበሱና መማሪያ መጽሐፍቱ በቂ ድጋፍ ስለማይሰጡ፤ እነሱን ለማስተማር በቂ የመረጃ መሣሪያዎች ስለሌሉና መምህራንም ስለማያስተምሩ ለፈተና መቅረባቸው ተገቢ አይደለም።

ባጠቃላይ ተማሪው ሲማር ሁሉንም የአማርኛ ዘዩ ቃላት ማወቅ እንደማይጠበቅበት ሁሉ ሲፈተንም ያልተማረውን ጉዳይ እንዲመልስ መጠበቅ አግባብነት የለውም። በተለይ በሀገራችን በብሔራዊ ደረጃ በሚቀርበው ፈተና ውስጥ አማርኛ አፍ መፍቻቸው የሆኑና ያልሆኑ ተማሪዎች መኖራቸው እየታወቀ በአንድ አካባቢ የሚነገሩ ዘዩ ቃላትን ለፈተና ማቅረቡ አድሎዌነትን / bias/ ሊያመለክት ይችላል። ማለትም አንደኛው ወገን ተጠቃሚ ሊሆን ይችላል። ስለዚህ የማስተማሪያ መሣሪያዎቹ በቂ ድጋፍ ሳይሰጡ ዘዩ ቃላትን በፈተናዎቹ ውስጥ ማካተት የቃላት አመራረጡ ጥንቃቄ የጎደለው መሆኑን የሚጠቁም ነው።

የቃላት አመራረጡ ጥንቃቄ የጎደለው መሆኑን የሚጠቁመው ሌላው ነጥብ በፈተናዎቹ ውስጥ በተደጋጋሚ የሚቀርቡ ቃላትና ፈሊጦች ናቸው። በርካታ ተፈታኞች በአንድ ጊዜ በሚፈተኛቸው ፈተናዎች ውስጥ አስፈላጊ ናቸው የሚባሉ ጥያቄዎችን አልፎ አልፎ መደጋገሙ የተለመደ ክስተት ነው። ለምሳሌ በእንግሊዝኛው የTOFEL ፈተና ውስጥ አንዳንድ የቃላትና የሰዋሰው ጥያቄዎች ሲደጋገሙ እንመለከታለን። ጥያቄዎቹን የመደጋገም ሂደት የሚከናወነው ግን በዘፈቀደ አይደለም። ይልቁንም ተፈታኞቹ በየጊዜው ለየጥያቄው የሚሰጧቸው መልሶች ተተንትነው /አይተም አናሊስስ ተካሂዶ/ ጥያቄው ጠቃሚ ሆኖ ሲገኝ የሚከናወን ነው።

በሀገራችን እስከአሁን የተዘጋጁ የሁ.ደ.መ.አ.ፈን የመልስ ትንተና ያደረገ ጥናት መኖር አለመኖሩን ለማረጋገጥ የሁ.ደ.መ. ጽ/ቤትንና የዩኒቨርሲቲውን ሲስተም ዲዛይን ጠይቀናል። ይሁን እንጂ ከሁለቱም የተገኘው መልስ ጥናቱ አለመካሄዱን አረጋግጧል። በዚህም የተነሳ በፈተናዎቹ ውስጥ ለሚደጋገሙት የቃላት/የፈሊጥ ጥያቄዎች መሠረታዊ ምክንያት ማግኘት ያዳግታል።

በስምንቱ አመታት ፈተናዎች ውስጥ 18 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በተደጋጋሚ ለፈተና ሲቀርቡ እናገኛለን። አንድ ቃል ወይም ፈሊጥ በከፍተኛ መጠን ሲደጋገም የተገኘው ለሦስት ጊዜ ያህል ነው። በዚህም መሠረት ሦስት ቃላት /ዘክረ፣ ገነገነ እና ገመና/ በሦስት አመታት ፈተናዎች ውስጥ በተደጋጋሚ ለፈተና ቀርበዋል። ተደጋጋሚ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎችን በብዛት የያዘ ፈተና የ1986 ዓ.ም. ፈተና ነው። በዚህ ፈተና ውስጥ 9 የቃላትና 3 የፈሊጥ ጥያቄዎች ከሌሎች አመታት ፈተናዎች በቀጥታ የተወሰዱ ይመስላሉ። የተደጋገሙት ቃላትና ፈሊጦች የሚከተሉት

ናቸው። ቀጠረ፣ እንክን፣ አንጃ፣ ገመና፣ አዛጋ፣ ገነገነ፣ ዘክረ፣ እንቶ ፈንቶ፣ ፉፉ፣ በገሃድ፣ ቆርጦ ቀጥልና ቅቤ ጠባሽ። የድግግሙ ሁኔታ ለማሳየትም የሚከተሉትን ምሳሌዎች እንጠቅሳለን።

{1981. ጥ.4.ገነገነ ሀ. ጠረጠረ ለ. በረገገ ሐ. መረመረ መ. ገመገመ
{1986. ጥ.2. ገነገነ ሀ. ሠረሠሪ ለ. በረበረ ሐ. ጠረጠረ መ. ደረደረ

{1983. ጥ.1. ዘክረ ሀ. አስታወሰ ለ. አሳሰበ ሐ. አመላክተ መ. አስጠራ
{1986. ጥ.9. ዘክረ ሀ. አስተናገደ ለ. አስታመመ ሐ. አስታወሰ መ. አክረረ

{1983. ጥ. 4 እንቶፈንቶ ሀ. የማይረባ ለ. ምናምንቴ ሐ. ከንቱ ኢ. ዝባዝንኬ
{1986. ጥ. እንቶፈንቶ ሀ. ልቅምሥራ ለ. የእጅሥራ ሐ. ውሽልሽልሥራ መ. ጥግንሰራ

ከ1986ቱ ፈተና በተጨማሪ በሌሎች አመታትም ቃላትና ፈሊጦች ሲደጋገሙ ተስተውሏል። የተደጋገሙትም የሚከተሉት ናቸው። 'ግንዛቤ' /በ1978 እና በ1982/፣ 'ዳተኛ' /በ1979 እና በ1985/፣ 'ጥርስ ገባ' /በ1979 እና በ1980/፣ 'ድቦላ' /በ1982 እና በ1984/፣ 'ጥራዝ ነጠቅ' /በ1983 እና በ1985/ እና 'ነፈረቀ' /በ1980 እና በ1987/። እንደን ቃል ወይም ፈሊጥ በየፈተናዎች ለመደጋገም የመልስ ትንተና ካልተካሄደ ተጨባጭ ምክንያት አለ ለማለት ያስቸግራል። በመሆኑም የተደጋገሙት ጥያቄዎች ውጤታማና ጠቃሚ ናቸው ለማለት አያስደፍሩም።

ለማጠቃለል የቃላት መረጣ ብርቱ ጥንቃቄን የሚጠይቅ ስራ ቢሆንም በፈተናዎቻችን ውስጥ ይህ ተግባር የተዘነጋ ይመስላል። በተለይ ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በመማሪያ መጽሐፍቱ ላይ አለመመስረታቸው የተማሪውን ችሎታ ለመመዘን ብቃት እንዲጎድላቸው አንድ ምክንያት ሆነዋል። ሂልናዱቢን /1981/ የጠቀሱት ምሳሌ በኛም ፈተናዎች ውስጥ የሚንጸባርቅ ይመስላል።

...ተማሪዎች በፈታኙ ሳይታሰብባቸው ከበርካታ የእንግሊዝኛ ቃላት ውስጥ ለአምስቱ ቃላት ፍች እንዲሰጡ ቢጠየቁ፣ ተማሪው ቃላቱን አወቃቸው አላወቃቸው የዕድል ጥያቄ ነው። ምክንያቱም ተማሪ 'ሀ' በክፍል ውስጥ የቃላት ትምህርት የተማሪ 'ለ'ን እጥፍ ቃላት ቢያውቅ እንኳ ችሎታውን ሊያሳይ አይችልም። ለምን ቢባል ቃላቱ የተመረጡት በዘረቀደነውና ለሁሉም ተማሪዎች እኩል ታዋቂነት አይኖራቸውም። ስለዚህ አድሎዊትን ሊያሳይ ይችላል።

/ሂልናዱቢን፣ 1981:135/

4.1.2.3 የተገቢ አውድ አዘገጃጀት

በምርጫ ሰጭ የቃላት ጥያቄዎች አዘገጃጀት ውስጥ ሦስተኛው መርህ ለተመረጡ ቃላት ተገቢ አውድ ማዘጋጀት መሆኑ በምዕራፍ ሁለት በዝርዝር ተገልጿል። በተለይ ማድሰን /1983/ ቃላትን ያለአውድ መፈተን ተገቢ አለመሆኑን አጠንክረው ይገልጻሉ። ብራይትና ግሪጎር /1978/፣ ላዶ /1961/ እና ሂተን /1975/ የማድሰንን ሀሳብ ይጋራሉ። ተገቢ አውድ ለቃላት ፈተናዎችን ማዘጋጀት በውጭ ምሁራን ተቀባይነት ያለው መርህ ነው።

መርሁ ለሀገራችን የቃላት ትምህርት አሰጣጥም ተስማሚ የመፈተኛ ዘዴ ይመስላል። ምክንያቱም አንደኛ አብዛኞቹ መምህራን ቃላትን የሚያስተምሩበት ዘዴ አውዳዊ ነው። ሁለተኛ በሲለበሶች ውስጥ በተደጋጋሚ የሚጠቀሙ ዘዴ አውዳዊ ነው። በሦስተኛም ደረጃ ተማሪው በመማሪያ መጽሐፍቱ መልመጃዎች ውስጥ ቃላትን የሚለማመደው በአውድ ነው። ስለዚህ ቃላትን በአውድ ውስጥ መፈተን የቃላት ትምህርቱን አላማና የማስተማሪያ ዘዴ መሠረት ያደረገ ስለሚሆን ተስማሚ ዘዴ ይመስላል። ይሁን እንጂ በስምንቱ አመታት ፈተናዎች ውስጥ ቃላት በአውድና ያለአውድ ሲቀርቡ እናገኛለን። ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ከላይ የተጠቀሱውን መርህ የሚጥሱ ናቸው። ስለሆነም ለቃላት ትምህርቱ አሰጣጥ ተስማሚ የመፈተኛ ዘዴ መሆን ወይም አለመሆናቸውን ለመመርመር ተሞክሯል።

ለመምህራን በተዘጋጀው መጠይቅ ውስጥ ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ መሆን አለመሆናቸውን ለማወቅ 6 ጥያቄዎች ቀርበው ነበር። እነሱም በመጠይቁ ተራ ቁጥር 14፣ 15፣ 16፣ 20፣ 23 እና 24 ላይ ይገኛሉ። የሚከተለው ሰንጠረዥ መምህራኑ ለየጥያቄው የሰጡትን መልስ በመቶኛ ያመለክታል።

ሰንጠረዥ 10 ያለአውድ የቀረቡ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎችን በተመለከተ መምህራኑ

የሰጧቸውን መልሶች በመቶኛ የሚያሳይ።

	ጥያቄው	የሚሰማው	የማይሰማው	ድምር
14	የቃላትን አፈታት የማስተምርበት ዘዴ የሁ.ደ. መ.አ.ፈ. የቃላት ጥያቄዎችን በትክክል ለመመለስ ከፍተኛ እገዛ ያደርጋል ብዬ አምናለሁ።	42	58	100
15	የፈሊጦችን አፈታት የማስተምርበት ዘዴ የሁ.ደ. መ.አ.ፈ. የፈሊጥ ጥያቄዎችን በትክክል ለመመለስ ከፍተኛ እገዛ ያደርጋል ብዬ አምናለሁ።	34	66	100
16	በት/ቤት በምናዘጋጃቸው ፈተናዎች ውስጥ የሚካተቱት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የጥያቄ አቀራረብ ስልት ከሁ.ደ. መ.አ.ፈ. የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የጥያቄ አቀራረብ ስልት ጋር ተመሳሳይ ነው።	72	28	100
20	የሁ.ደ. መ.አ.ፈ. የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በአብዛኛው የሚቀርቡት ያለአውድ ነው። ይህ አቀራረብ ቃላትና ፈሊጦችን ከማስተምርበት ዘዴ እና ከትምህርቱ አላማ አንፃር ተስማሚ ዘዴ ነው እላለሁ።	26	74	100
23	ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች አላማ ግልጽ አይደለም ብዬ አምናለሁ።	30	70	100
24	የቃላትን ፈተና ሙሉ ለሙሉ አውዳዊ ማድረግ ስለሚያስቸግር እንደሁኔታው በአውድና ያለአውድ ጥያቄዎችን ማቅረብ ተገቢ ነው እላለሁ።	42	58	100

ከሰንጠረዥ መረዳት እንደሚቻለው አብዛኞቹ መምህራን ቃላትና ፈሊጦችን የሚያስተምሩበት ዘዴ የሁ.ደ. መ.አ. ፈ.ን በትክክል ለመመለስ ከፍተኛ እገዛ አያደርግም ብለዋል። ይህ የመምህራኑ መልስ ፈተናዎቹ ያለአውድ ከመቅረባቸውና ከአመራረጣቸው መስፈርት የተነሳ ሊሆን እንደሚችል ይገመታል። አብዛኞቹ መምህራን /74% ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ከሚያስተምሩበት ዘዴ እና ከትምህርቱ አላማ አንፃር ተስማሚ ዘዴ አለመሆናቸውን አረጋግጠዋል። ከዚህም ጋር 70% የሚሆኑት መላሾች ያለአውድ የቀረቡት ጥያቄዎች አላማ ግልጽ አይደለም ብለዋል። በመጨረሻም ሁሉንም የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በአውድ ማቅረብ እንደሚገባ አብዛኞቹ መምህራን ተስማምተዋል።

አብዛኞቹ መምህራን ያለአውድ የቀረቡትን ጥያቄዎች ሲኮንኑ ሰንጠረዥ ያመለክታል። ሆኖም መምህራኑ ለጥያቄ 16 የሰጡት መልስ ኩነናውን የሚያፈርስ ይመስላል። ይኸውም 72% የሚሆኑት

መላሾች በክፍል ውስጥ የሚያዘጋጁቸው ጥያቄዎች ከሁ.ደ.መ.አ.ፈ.አቀራረብ ጋር ተመሳሳይ ነው ብለዋል። የሀገራችን ትምህርት ለፈተና እንደመገዛቱ መምህራኑ በሚያዘጋጁቸው ፈተናዎች ላይ የሁ.ደ. መ.አ. ፈ. የአጠያየቅ ስልት ተጽእኖ ያደረገባቸው ይመስላል። ይህም ስለሞን /1976/የሁ.ደ.መ.አ. ፈ. በክፍል በሚዘጋጁ ፈተናዎች ላይ ክፍተኛ ተጽዕኖ ያሳድራሉ ያለውን የሚያጠናክር ነው።

በአጠቃላይ አብዛኞቹ መምህራን ያለአውድ የሚቀርቡ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ አለመሆናቸውን አረጋግጠዋል። ይህ የአብዛኞቹ መምህራን አመለካከት ከአጥኚው ጋር የሚመሳሰል ነው። ቀደም ሲል የትምህርቱን አላማ? የማስተማሪያ ዘዴና የመማሪያ መጽሐፍቱን መልመጃዎች ስንመረምር እንዳንሳነው የትምህርቱ አሰጣጥ አውዳዊ በመሆኑ ፈተናዎቹም በአውድ ላይ ማተኮር ይጠበቅባቸዋል። ይህ እስካልሆነ ድረስ ግን የፈተናው አላማ በግልጽ አይታወቅም። ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያም ሊሆኑ አይችሉም።

በሌላ በኩል አብዛኞቹ መምህራን በአንድ ወገን ያለአውድ የሚቀርቡ ጥያቄዎችን እየኮነኑና እንዲለወጡ ስምምነታቸውን እየገለጹ በሌላ ወገን ራሳቸው በሚያዘጋጁቸው ፈተናዎች ውስጥ ቃላትና ፈሊጦችን ያለአውድ ማቅረብ አይጠበቅባቸውም። ፈተናው ጎጆ ጎን ካለው በተቻለ መጠን ለማስተካከል መጣር እንጂ ገና ለገና "ተማሪዎቹ?ፈተናውን እንዲያልፉልኝ " በሚል ስሜት የአጠያየቅ ስልቱን መከተላቸው ተገቢ አይመስለንም።

ከዚህ በላይ ለማመልከት እንደተሞከረው በምርጫ ሰጭ የቃላት ጥያቄዎች ውስጥ የአውድ አስፈላጊነት አጠያያቂ አይደለም። ይልቁንም የሚያጠያይቀውና ሊታሰብበት የሚገባው ጉዳይ እንደምን ተገቢ አውድ እናዘጋጅ የሚለው ነው። ተገቢ አውድ የማዘጋጀቱ ስራ ደግሞ ብርቱ ድካምና ጥንቃቄን እንደሚጠይቅ ሂደቱ/1989/እና ሃሪስን /1983/ ይመሰክራሉ። ስራው ብርቱ ድካምና ጥንቃቄን ይጠይቃል ተብሎ ግን የሚተው አይደለም። ለስራው ሰፊ ጊዜ ከሰጠውና ክፍተኛ የሀላፊነት ስሜት ከተሰማን ማዘጋጀቱ እንደማይከብድ ምሁራኑ ያሳስባሉ።

በመሆኑም ለጣቂው ተግባር በአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ተገቢ አውድ ተዘጋጅቶላቸዋል ወይ? የሚለውን መመርመር ይሆናል። በስምንቱ አመታት ፈተናዎች ውስጥ በአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች 82 ናቸው። ከእነዚህ ውስጥ 65ቱ ምንጣባዊ

አውድ ተዘጋጅቶላቸዋል። ጌቱ አ ነገራዊ አውድ ሲዘጋጅላቸው ቀሪዎቹ 15ቱ ደግሞ የተለየውን ቃል አውጣ የሚል አውድ አላቸው። በመጀመሪያ ምንባባዊ አውድ የቀረበላቸውን 65 ጥያቄዎች ለመመልከት እንሞክራለን።

የምንባብ ጥያቄዎች ዋና አላማ አንብቦ የመረዳት ክሂልን ለመመዘን መሆኑ ይታወቃል። ሆኖም የቃላት ጥያቄዎች በምንባብ ውስጥ ተዳብለው መቅረባቸው የተለመደ ነው። ምንባባዊ አውድ ያላቸውን የቃላት ጥያቄዎች ለመጠየቅ ሲፈለግም ሊታሰብበት የሚገባ ዋና ጉዳይ ምንባቡ ጥያቄውን ለመመለስ በቂ ድጋፍ ይሰጣል ወይ? የሚለው ነው። /ማድሰን፣1983 እና ላይ፣1961/በዚህም መሠረት ምንባባዊ አውድ ያላቸው 65ቱ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ተመርምረዋል። በውጤቱም አብዛኞቹን ጥያቄዎች ለመመለስ ምንባቦቹ በቂ ድጋፍ መስጠታቸው ተረጋግጧል።

የሚከተሉትን ሁለት ምሳሌዎች ብንመለከት ምንባቦቹ እንደምን በቂ ድጋፍ እንደሚሰጡ ለማረጋገጥ ይቻላል።

ምሳሌ 1. 1981.ጥ.39. በስንኝ 14 ላይ " ለኔ ብጤማ "ሲል ምን ማለቱ ነው?

ሀ. ለደሃው ማለቱ ነው። ሐ . ረሀብን ላልቀመሰው ማለቱ ነው።

ለ . ረሃብ ላጠቃው ማለቱ ነው። መ. በችግር ለተጎዳው ማለቱ ነው።

በምሳሌ 1 ለቀረበው ፈሊጥ ምንባቡን ሳናነብ ለመመለስ ብንሞክር ትክክለኛውን መልስ ለማግኘት እንቸገራለን። ምክንያቱም ለፈሊጡ የተለመደው ፍች ምርጫ ' ሀ ' ነው። ሆኖም የቀረበውን ግጥም ደጋግመን ስናነበው ገጣሚው ለማለት የፈለገው ምርጫ ' ሐ ' ነው። ስለዚህ ፈሊጡን " አውቀዋለሁ ! " በሚል ስሜት ጥያቄውን ለመመለስ ብንሞክር እንሳሳታለን። በአንፃሩ ፈሊጡን ባናውቀው እንኳ ምንባቡን በደንብ ካነበብነው የፈሊጡን ፍች በትክክል ለመመለስ እንቸገርም። ስለዚህ ጥያቄውን ለመመለስ ምንባቡ በቂ ድጋፍ ይሰጣል እንላለን።

ምሳሌ 2. 1985 ጥ.90 "የወላንሳነት " ማለት ምን ማለት ነው?

ሀ. ኮረኮንቻማነት ለ . ለስላሳነት ሐ . ነርባጣነት መ. ረዥምነት

በምሳሌ 2 ለቀረበው ጥያቄ ተፈታኙ ቃሉን ባያውቀውም ምንባቡን ደጋግሞ ካነበበው ለመመለስ አይቸገርም። የምንባቡ አውድ የሚከተለው ነው። "...ከንፋሱ የሚወነጨፈው የደስታ መዓዛ ከተማውን ሲያወደው ሰውነት በደስታ ከመርካቱ የተነሳ መጥፎ ነገር ባፍንጫ አይገባም። በዓይን አይታይም። በጆሮ አይሰማም። በአፍ አይነገርም። ከመንገዱ ወላንሳነት የተነሳ እግር ከፈቀደው ላይ ቢያርፍ አይሰናከልም። "

/ሁ. ደ . መ. አ . ፈ . 1985 : 15/

ምንባቡን ደጋግሞ በማንበብ ምርጫ 'ለ' ን ለመመለስ ስለማያዳግት ምንባቡ በቂ ድጋፍ ይሰጣል ማለት ይቻላል። ስለዚህም ለቃሉ ተገቢ አውድ ተዘጋጅቶለታል እንላለን።

በአጠቃላይ ምንባባዊ አውድ ካላቸው 65 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ ለ60 ዎቹ ጥያቄዎች ተገቢ አውድ እንደተዘጋጀላቸው ለማረጋገጥ ተችሏል። ቀሪዎቹ 5 ጥያቄዎች ግን ተገቢ አውድ የላቸውም። ለዚህም ዋናው ምክንያት ምንባቡ የተፈለገውን ያህል ጊዜ ቢነበብ ጥያቄዎቹን ለመመለስ በቂ ድጋፍ ስለማይሰጥ ነው። እነዚህም ጥያቄዎች የሚከተሉት ናቸው። 1980 . ጥ. 36፣ 1981. ጥ. 42፣ 1983.ጥ.21፣ 1986.ጥ.71ና 1987 ጥ.63 ናቸው። ዝርዝሩን ከአባሪ ሀ መመልከት ስለሚቻል አንድ ምሳሌ እንጠቅሳለን።

ምሳሌ 1987 ጥ.63."ህልውና የጨፈቀው" የሚለው ሐረግ ምን ማለት ነው።

- ሀ/ ኑሮ ያንገሸገሸው   ሐ/ ኑሮ እጅ እጅ ያለው
- ለ/ ኑሮ ያስጨነቀው   መ/ ኑሮ ያጎሳቆለው

በምሳሌው ለቀረበው ጥያቄ ምንባቡን ደጋግመን ብናነበውም የተዘጋጀው አውድ ጥያቄውን ለመመለስ በቂ ድጋፍ አይሰጥም። ስለሆነም ለቃሉ ተገቢ አውድ አልተዘጋጀለትም ማለት ይቻላል።

በአውድ ከቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ ሁለቱ በዐ.ነገራዊ አውድ የቀረቡ ናቸው። እነሱም የ1987 ጥያቄዎች ናቸው። ለሁለቱም ጥያቄዎች የቀረበው አውድ ፍቸውን ከአገባቡ ለመረዳት ስለሚያገለግል ተገቢ አውድ የተዘጋጀላቸው ሆነው ተገኝተዋል። በተለይ ያለአውድ ከቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች አንፃር ሲታዩ የቀረቡት አውዶች ፍቸን ለመገመት እንደሚረዱ አያጠራጥርም። ስለሆነም የዚህ አይነት ጥያቄዎች በርካት ብለው ቢዘጋጁ መልካም ነው።

አውድ ከቀረበላቸው የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ በመጨረሻ የምንመለከተው ልዩ የሆነውን ቃል አውጣ በሚል መመሪያ የቀረቡትን 15 ጥያቄዎች ነው። እነሱም በ1980 እና 1981 ዓ.ም. የቀረቡ ናቸው። እነዚህ ጥያቄዎች ተፈታኝ በተዛማጅና በተቀራረቢ ቃላት መካከል ያለውን የፍቺ ልዩነት መረዳት አለመረዳቱን የሚመዘኑ ናቸው።

በመሆኑም ተፈታኝ ባንድ በኩል ተቀራረቢ 3 ቃላት በሌላ በኩል ልዩ የሆነ አንድ ቃል ስለሚቀርብለት ልዩ የሆነውን ቃል ከተቀራረቢዎቹ ለመምረጥ አውድ እንዳለ ይሰማናል። በቃላት ጥያቄዎች ውስጥ ዐ.ነገራዊና ምንባባዊ አውድ መዘጋጀት የግድ ላይሆን ይችላል። ስለዚህ ይህ ዓይነት አጠያየቅ ለቃላት ትምህርቱ ተገቢ ከመሆኑም በላይ ለየቃላቱ አውድ እንደቀረበላቸው የሚቆጠር ነው።

ለማጠቃለል በምርጫ ሰጭ የቃላት ጥያቄ አዘገጃጀት ውስጥ ተገቢ አውድ የማዘጋጀት ተግባር ሊዘነጋ አይገባውም። ተገቢ አውድ ሲባል የትምህርቱን ዓላማ፣ የማስተማሪያ ዘዴና ልምምዱን መሠረት በማድረግ ዐ. ነገራዊ፣ ምንባባዊ፣ ህዳጋዊ (cloze)፣ አዛምድ፣ ልዩ የሆነውን ቃል አውጣ ወዘተ. ሊሆን ይችላል። በስምንቱ ዓመታት ፈተናዎች ውስጥ በአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ተስማሚ የመፈተኛ ዘዴዎች ስለሆኑ በተለያዩ የአጠያየቅ ስልት በመታገዝ ይበልጥ ልንገለገልባቸው ይገባል። ባንዳሩ ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ሙሁራን ከሚያቀርቧቸው መርሆዎች እና ከአማርኛ የቃላት ትምህርት አሰጣጥ አንፃር ተስማሚ የመፈተኛ ዘዴዎች ስላልሆኑ ሊወገዱ እንደሚገባቸው የጥናቱ ውጤት አመልክቷል።

4.1.2.4 የአሳሳቾች ተአማኒነት /plausibility of distractors/

በምርጫ ሰጪ የቃላት ጥያቄዎች አዘገጃጀት አራተኛው መርህ ያሳሳቾችን ተአማኒነት መጠበቅ ነው። ይህን ለማድረግ ደግሞ ፈተና አውጭው አሳሳቾችን በቅርጽ ተመሳሳይ/ ለምሳሌ ዋናውን መልስ ቅጽል ከሆነ አሳሳቾችን በሙሉ ቅጽል ማድረግ/፣ በርዝማኔና በክብደት ደረጃ ተመጣጣኝ እንዲሆኑ መጣር ይጠበቅበታል። /ማድሰን፣ 1983 እና ሂተን፣1975/ የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በምርጫ ሰጪ የጥያቄ አቀራረብ የተዘጋጁ በመሆናቸው ያሳሳቾችን ተአማኒነት መመርምር ያስፈልጋል።

የአንድን ፈተና አሳሳቾች ለመመርመር የሚደረገው ጥረት ግን ሰፊ ጊዜን የሚጠይቅ ነው። ይህም የበርካታ ተፈታኞችን ውጤት በመልስ ትንተና በመስራት የትኞቹ አሳሳቾች ይበልጥ መልስ የመምሰል ባህሪ እንዳላቸው ነቅሶ ማውጣትን ይጠይቃል። ይህ ደግሞ ራሱን የቻለ ታላቅ የጥናት ርዕስ ሊሆን ይችላል። በመሆኑም አጥኝው ይዟቸው ከተነሳቸው በርካታ ጥያቄዎችና ካለው የጊዜና የገንዘብ እጥረት አንፃር ርዕስ ጉዳዩን በጥልቀት ለመመርመር አልቻለም።

ያም ሆኖ ግን የወደፊት ተመራማሪዎች በርዕስ ጉዳዩ ጥልቅ ጥናት እስኪያደርጉበት ድረስ በውጫዊ መልኩ የአሳሳቾችን ተአማኒ መሆን ወይም አለመሆን ለመመርመር ተሞክሯል። የአሳሳቾች ውጫዊ መልክ ሲባል አሳሳቾቹ ከዋናው መልስ ጋር በቅርጽ ተመሳሳይ፣ በርዝማኔና በክብደት ደረጃ ተመጣጣኝ መሆናቸውን መመርመር ማለታችን ነው።

በምርመራው አብዛኛቹ አሳሳቾች ከዋናው መልስ ጋር በቅርጽ ተመሳሳይ፣ በርዝማኔና በክብደት ደረጃ ተመጣጣኝ ሆነው ተገኝተዋል። ስለሆነም አሳሳቾቹ ተአማኒነት ያላቸው ይመስላሉ። ለአብነት ያህል የሚከተሉትን ሁለት ጥያቄዎች እንመልከት።

ምሳሌ 1. 1981. ጥ.2. ተረበኛ

ሀ. አፈኛ ለ. ወገኛ ሐ. ቀልደኛ መ. ጉረኛ

ምሳሌ 2. 1984. ጥ. 4. ተለመዘገ

ሀ. ተቆነጠጠ ለ. ተፈተለ ሐ. ተልመዘመዘ መ. ተሳበ

በምሳሌ 1 የቀረበውን ጥያቄ ብንመለከት ትክክለኛው መልስ ምርጫ 'ሐ' ነው። የቀረቡትን አሳሳቾች ስንመለከት ደግሞ ሁሉም ከትክክለኛው መልስ ጋር በቅርጽ ይመሳሰላሉ። (ሁሉም ቅጽሎች ናቸውና/ በርዝማኔም ደረጃ ትክክለኛው መልስ በጣም ረዘም ብሎ አይታይም። ይልቁንም ተመጣጣኝነታቸው ጎልቶ ይታያል። በክብደት ደረጃም ሲታይ ትክክለኛው መልስ ከበድ ብሎ አይታይም ። ስለሆነም አሳሳቾቹ ተአማኒ ናቸው እንላለን።

ምንም እንኳ የአብዛኞቹ ጥያቄዎች አሳሳቾች ተአማኒነት ቢኖራቸውም የ2 ጥያቄዎች አሳሳቾች ግን ተአማኒነት ሲጎድላቸው ተስተውሏል። እነሱም በ1984 ፈተና ውስጥ የቀረቡት ጥ.71 እና ጥ.61 ናቸው። ለአብነት ያህል ጥያቄ 71ን እንመልከት።

ምሳሌ 1984. ጥ.71 በምንባቡ መሠረት የትውልድ 'ድልድይ' ማለት ምን ማለት ነው?

ሀ. ትውልድ የሰራው ድልድይ ሐ. ድልድይ ለትውልድ መሻጋሪያ ያገለግላል

ለ. ትውልድ የሚሻጋገርበት ድልድይ መ/ አንዱ ትውልድ ወደሚቀጥለው ትውልድ የራሱን ባህል የሚያሸጋግርበት መንገድ

በምሳሌው የቀረበው ጥያቄ ትክክለኛ መልስ ምርጫ 'መ' ነው። ትክክለኛውን መልስ ካሳሳች ጋር ስናስተያየው ረጅም ነው። ትሮንዳይ ክና ሄግን/1977/እና ማድሰን/ 1983/ እንደሚያስገነዝቡት ትክክለኛውን መልስ ካሳሳች ረዘም ባለ ሁኔታ ማቅረብ የብዙ የምርጫ ሰጭ ጥያቄ አዘጋጆች ተደጋጋሚ ስህተት ነው። ከላይ በምሳሌው የሚታየውም ጥያቄ ትክክለኛ መልስ ከአሳሳች የተለየ በመሆኑ ተፈታኝ በቀላሉ መልሱን ሊያገኘው ይችላል። ይህም የአሳሳችን ተአማኒነት ያደበዝዘዋል።

በአጠቃላይ ጥናቱ ባካተታቸው ፈተናዎቹ ውስጥ የምናገኛቸው አሳሳች በታላቅ ጥንቃቄ የተዘጋጁ ይመስላሉ። አሳሳች በአብዛኛው በቅርጽ ተመሳሳይ፣ በክብደት ደረጃና በርዝማኔ ተመጣጣኝ በመሆናቸው ትክክለኛው መልስ በቀላሉ እንዳይገኝ ይረዳሉ። ይህም የፈተና አዘጋጆች ተግባራቸውን በ'ጥንቃቄ ማክናወናቸውን የሚጠቁም ይመስለናል። ያም ሆኖ ግን በአንድንድ ጥያቄዎች ውስጥ "ሁሉም መልስ ናቸው" / ሁሉም 'መልስ አይደሉም' "፣ 'ሐ እና ለ' ወዘተ አማራጮች ከፈተናዎቹ ቢወገዱ ያሳሳች ተአማኒነት ይበልጥ የተዋጠ ስለሚሆን ቢታሰብበት መልካም ነው።

4.1.2.5 ትክክለኛው መልስ አንድ ብቻ መሆኑን ማረጋገጥ

በምርጫ ሰጭ የታላቅ ጥያቄ አዘጋጆች የመጨረሻው መርህ ለጥያቄው አንድ ትክክለኛ መልስ ብቻ መኖሩን ማረጋገጥ ነው። በመሆኑም ሁሉም የፈተናዎቹ የታላቅና የፈሊጥ ጥያቄዎች ባለሙያዎች የሚስማሙበት አንድና የማያሻማ መልስ ማያዝ ወይም አለመያዛቸውን ለመመርመር ሞክረናል።

የትንታኔው ቀዳሚ ተግባር የሁ.ደ.መ.ፈ. ጽ/ቤት የፈተናዎቹን መልስ /key/ እንዲሰጥ ትብብር መጠየቅ ነበር። ሆኖም ተደጋጋሚ ጥረት ቢደረግም ጽ/ቤቱ ከ1987 ዓ.ም. ፈተና መልስ በስተቀር የሌሎቹን ፈተናዎች መልስ ለመስጠት ፈቃደኛ አልሆነም። የመልስ ቁልፎቹን ከሁ.ደ.መ.ፈ. ጽ/ቤት ለማግኘት የተደረገው ሙከራ ባይሳካም የትንታኔውን ተግባር ግን ሙሉ ለሙሉ አላሰናከለውም።

በመሆኑም በቅድሚያ አጥኚው ለስምንቱ ዓመታት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች መልስ ለመስጠት ሞክረ። ቀጥሎም 6 ባለሙያዎች ለሁሉም ጥያቄዎች መልስ እንዲሰጡ ተደረገ። ሶስቱ ባለሙያዎች ቋንቋውን ለረጅም ጊዜ ያስተማሩ የሁለተኛ ደረጃ መምህራን ሲሆኑ ሦስቱ ደግሞ የድህረ ምረቃው ክፍል የ TEAM ተማሪዎች ናቸው። ለባለሙያዎቹም አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቷቸው ጥያቄዎች ካሉ ለቅመው እንዲያወጧቸውና ምክንያቱን እንዲገልጹ አጥኚው መመሪያ ሰጥቷቸዋል።

ባለሙያዎቹና አጥኚው አንድ ዓይነት መልስ ያልሰጡባቸው ጥያቄዎች ተለይተው ከታወቁ በኋላ ትንታኔው ተካሄደ። በሌላ አገላለጽ 6ቱ ባለሙያዎች የተለያዩ መልስ የሰጡባቸው ጥያቄዎችና አጥኚው በግሉ ያሰቸገሩት ጥያቄዎች ተለይተው ከታወቁ በኋላ አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ ጥያቄዎች በሚል ተፈርጀው ትንታኔው ተካሄዷል።

የሚከተለው ሠንጠረዥ በፈተናዎቹ ውስጥ አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ቁጥርና መቶኛ ያሳያል።

ሰንጠረዥ 11 አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎችን ቁጥርና መቶኛ የሚያሳይ።

የተዘጋጀበት ዓ.ም.	በቁጥር	መቶኛ
1980	6	25
1981	5	12.5
1982	11	5.0
1983	9	25.7
1984	6	18.1
1985	9	19.1
1986	5	14.3
1987	5	15.2
ድምር	55	204

ከሰንጠረዥ መረዳት እንደሚቻለው ከ269 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ 55ቱ ወይም 20.4 የሚሆኑት አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ ናቸው። የጥያቄዎቹን ዝርዝር በአባሪ ሀ መመልከት ስለሚቻል እዚህ ላይ የጥያቄውን ቁጥርና ጥቂት ምሳሌዎችን ብቻ ለመመልከት ይሞክራል።

ከ1980 ፈተና ውስጥ ጥያቄ 1፣ 6፣ 8፣ 11፣ 30፣ እና 38 አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ ናቸው። ከእነዚህ ውስጥ ሦስት ምሳሌዎችን እንመልከት።

ምሳሌ 1. 1980. ጥ.1. ነፈረቀ./ ተመሳሳይ ፍች ስጥ/

ሀ. አለቀሰ. ለ. ሞጬሞጬ ሐ. ተንሰቀሰቀ መ. አላዘነ

2. 1980. ጥ.8 ፈርያዘ /ተመሳሳይ ፍች ስጥ/

ሀ. ሥርዓት ያዘ ለ. አቅጣጫ ያዘ ሐ. መስመር ያዘ መ. ሕግ ያዘ

3. 1980 ጥ.30. "ታጥቦ ጭቃ" ማለት ምን ማለት ነው?/ተመሳሳይ ፍች/

ሀ. ከርሞ ጥጃ ማለት ነው። ሐ. ተመልሶ እዚያው ማለት ነው።

ለ. ታጥቦ መጨቅየት ማለት ነው። መ. ቢታጠብ የማይፀዳ ማለት ነው።

በ1980 ከቀረቡት 24 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ ለስድስቱ ጥያቄዎች አንድና የማያሻማ መልስ ለመስጠት ያዳግታል። ለዚህም ምክንያቶቹ ለየጥያቄው አጥጋቢ ተመሳሳይ ወይም ተቃራኒ ፍች በአማራጮች ውስጥ አለመቅረብና አማራጮቹ ሁለት መልስ መያዝ ናቸው። ከላይ የቀረቡትን ሦስት ምሳሌዎች እንኳ ብንመለከት ለምሳሌ 1. አጥጋቢ መልስ አናገኘም። ካሉት አማራጮች የግድ መልስ እንስጥ ብንል ደግሞ ምርጫ "ሀ" "እና" "ሐ" መልስ ሊሆኑ ይችላሉ። እንዲሁም ለምሳሌ 2 እና 3 ሁለት ትክክለኛ መልስ ሊሆኑ የሚችሉ ሁለት አማራጮችን እናገኛለን። እነሱም በቅደም ተከተል "ሀ" ና "ሐ" እና "ለ" ና "ሐ" ናቸው።

ከ1981 ፈተና ውስጥ ጥያቄ 5፣14፣15፣20 እና 41 መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ ናቸው። የሚከተሉትን ሁለት ምሳሌዎች በመመልከት ችግሩን መረዳት ይቻላል።

ምሳሌ 1. ጥ.5 ድጎማ /ተመሳሳይ ፍች ስጥ/

ሀ. ምፅዋት ለ. ድጋፍ ሐ. ዕርዳታ መ. ልግሥና

2. ጥ.14 /ልዩ የሆነውን ቃል አውጣ /

ሀ. መዘንጠል ለ. መቀርደድ ሐ. መንደል መ. መፈንቀል

በምሳሌዎቹ ለቀረቡት ጥያቄዎች አንድ አጥጋቢና ትክክለኛ መልስ ለመስጠት እንቸገራለን። ለምሳሌ 1 ሁለት መልስ ብንሰጥ / ለ ና ሐ / ተቀባይ የማይሆንበት ምክንያት ያለ አይመስለንም። በምሳሌ 2 ለቀረበው ጥያቄም አንድ መልስ መስጠቱ ያዳግታል። ምክንያቱም ምርጫ ሀ ና ለ የሚዛመዱ ቃላት ናቸው ብንል እንኳ ምርጫ ሐና መ ከእነሱ ጋር አይዛመዱም። ስለዚህ ጥያቄው ሁለት መልስ ሊሆኑ የሚችሉ አማራጮችን ስለያዘ አንድ መልስ ለመስጠት ያዳግታል እንላለን።

ከ1982 ፈተና ውስጥ ጥያቄ 1፣ 3፣ 6፣9፣ 10፣ 11፣12።13፣14፣15 እና 36 አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ ናቸው። ከስምንቱ አመታት ፈተናዎች ውስጥ አንድ መልስ ለመስጠት በማዳገት በኩል የዚህ አመት ፈተናዎች ከፍተኛውን ቁጥር ይይዛሉ። ስንጠረገዎ እንደሚመለከተው 50% ለሚሆኑት ጥያቄዎች አንድ መልስ መስጠት ያዳግታል ።የሚከተሉት ምሳሌዎች ዋቢ ይሆናሉ።

- ምሳሌ 1 . ጥ.1. አገናዘበ /ተመሳሳይ ፍች ስጥ/
  - ሀ. አስታወሰ ለ. አያያዘ ሐ/ አዛመደ መ. አቆራኘ
- 2. ጥ.3. ጎመራ /ተመሳሳይ ፍች ስጥ/
  - ሀ. ደረሰ ለ. በሰለ ሐ. አረረ መ. ደረቀ
- 3. ጥ.14 ነደለ /ተመሳሳይ ፍች ስጥ/
  - ሀ. አፈረሰ ለ. ዘነጠለ ሐ. ሸነቆረ መ. ፈለፈለ

ከላይ ለተጠቀሱት ሦስት ጥያቄዎች ከተሰጡት አማራጮች ውስጥ አጥጋቢ ተመሳሳይ ፍች ለመስጠት እንቸገራለን። ለእነዚህ ጥያቄዎች ከስድስት ባለሙያዎች ውስጥ አራቱ አጥጋቢ መልስ በአማራጮቹ ውስጥ እንደሌለ አረጋግጠዋል። አጥኚውም የሚያምንበት ነው። ስለዚህ ለጥያቄዎቹ አጥጋቢ ተመሳሳይ ፍች በአማራጮቹ ውስጥ ባለመቅረቡ አንድ መልስ ለመስጠት ያዳግታሉ እንላለን።

ከ1983 ፈተና ውስጥ ጥያቄ 2፣ 4፣ 5፣ 6፣ 7፣ 9፣11፣ 21፣ እና 32 አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ ናቸው። የሚከተሉትን ሦስት ምሳሌዎች በማጤን ችግሩን መረዳት ይቻላል።

ምሳሌ 1. ጥ.2 ጥራዝ ነጠቅ /ተመሳሳይ ፍች ስጥ/

ሀ. ደንቆሮ ለ. መሀይም ሐ. ያልተማረ መ. ባለጌ

2. ጥ.7 በዘፈቀደ /ተመሳሳይ ፍች ስጥ/

ሀ. እንዳጋጣሚ ለ. እንዳሻው ሐ. እንደተሟላ መ. እንደተሻለ

3. ጥ.6 አላዘነ /ተመሳሳይ ፍች ስጥ/

ሀ. አዘነ ለ. አመረረ ሐ. አለቀሰ መ. አነባ

በምሳሌዎቹ ከቀረቡት ጥያቄዎች ውስጥ ምሳሌ አንድን እንኳ ብንመለከት ለጥያቄው አንድ መልስ ማግኘቱ ያስቸግራል። ምክንያቱም 'ጥራዝ ነጠቅ' ለሚለው ቃል ተመሳሳይ ፍች ሰምቶ የሚያወራ ' /አምሳሉና ዳኛው 1979/ ነው። አማራጮቹ ውስጥ ይህን ፍች ካለማግኘታችንም በላይ ሁለት አማራጮችን መልስ ብናደርግ ትክክል ልንሆን እንችላለን። ይህንንም የምናደርገው የግድ መምረጥ ስላለብን ነው። እናም 'ለ ና ሐ' ቢመረጡ የሚያስኬድ ይመስላል። በርግጥ 'ማይም' 'ና' መሀይም የተለያዩ ናቸው ና ምርጫ 'ለ' አይሆንም የሚል ክርክር ማንሳት ይቻላል። እኛም የምንቀበለው ነው። ነገር ግን ምርጫ 'ሐ' ራሱ ጥራዝ ነጠቅ የሚለውን የሚፈታ አይደለም። ስለዚህ ለጥያቄው አንድ መልስ መስጠት ያዳግታል ማለት ይቻላል።

ከ1984 ፈተና ውስጥ ጥያቄ 1፣ 6፣ 16፣ 17፣ 18፣ 20፣ እና 41 አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ ናቸው። የሚከተሉትን ሁለት ምሳሌዎች በመመልከት ችግሩን መረዳት ይቻላል።

ምሳሌ 1. ጥ.18 ፎክተ /ተቃራኒ ፍች ስጥ/

ሀ. ቆፈረ ለ. ፋቀ ሐ. አክክ መ. ደባበሰ

2. ጥ. 20 አደነደነ / ተቃራኒ ፍች ስጥ/

ሀ. አጎላ ለ. አክሳ ሐ. አሰባ መ. አገዘፈ

በምሳሌዎቹ ለተጠቀሱት ጥያቄዎች አጥጋቢ ተቃራኒ ፍች ለመስጠት የሚያዳግት ይመስለናል። ለምሳሌ ጥያቄ 18ን ብንመለከት 'ፎክተ' ለሚለው ቃል ካሉት አማራጮች ምርጫ 'መ' ተቃራኒ ፍች ወይም ትክክለኛ መልስ ተብሎ የቀረበ ይመስላል። ይሁን እንጂ የፎክተ ተቃራኒ 'ደባበሰ' አለመሆኑ ደግሞ ግልጽ ነው። ስለዚህ አንድ አጥጋቢ መልስ

ለጥያቄው ባለመቅረቡ አንድ መልስ ለመስጠት አዳጋኝ ነው እንላለን። እንደ ጥያቄ 18 ሁሉ ለጥያቄ 20ም አማራጮች አጥጋቢ ተቃራኒ ፍች ስለማያቀርቡ አንድ መልስ ለመስጠት አዳጋኝ ነው።

ከ1985 ፈተና ውስጥ ጥያቄ 4፣6፣7፣10፣14፣ 22፣ 23፣ 25 እና 38 አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ ናቸው። የሚከተሉትን ምሳሌዎች በማጤን ችግሩን በቀላሉ መረዳት ይቻላል።

ምሳሌ 1. ጥ.4. እንገራገረ /ተመሳሳይ ፍች ስጥ/

ሀ. እነጋገረ ለ. አመነታ ሐ. ግርግር ፈጠረ መ. ሰው ግራ አጋባ

2. ጥ. 10 ፍጅታ /ተመሳሳይ ፍች ስጥ/

ሀ. አልቂት ለ. ተራ ሐ. ፍጅት መ. ሥሪት

3. ጥ. 25 ግልጽ /ተቃራኒ ፍች ስጥ/

ሀ. ውስብስብ ለ. ያልተደባለቀ ሐ. የማያሻማ መ. ፍንትው ያለ

በምሳሌዎቹ የተጠቀሱትን ጥያቄዎች በዝርዝር ብንመለከት ችግሩን መረዳት አያዳግትም። ለምሳሌ 'እንገራገረ' የሚለውን ቃል የአማርኛው መዝገበ ቃላት ከማስፈራራት ጋር በማዛመድ ይፈተዋል። ለጥያቄው በተሠጡት አማራጮች ውስጥ ግን ይህን ቃል በአጥጋቢ ሁኔታ የሚፈታ ምርጫ አናገኝም። ስለዚህ ለጥያቄ አንድ ትክክለኛ መልስ ለመስጠት ያዳግታል የሚለው አባባል ተቀባይነት ይኖረዋል።

በሁለተኛው ምሳሌ 'ፍጅታ' ለሚለው ቃል ከተሰጡት አማራጮች መልስ ማግኘት አዳጋኝ ነው። ምክንያቱም ሁሉም አማራጮች ቃሉን በተመሳሳይ ፍች የሚፈቱ አይደሉምና። በሦስተኛው ምሳሌ ለቀረበው ቃል የተለመደው ተቃራኒ ፍች 'ድብቅ' ሆኖ ሳለ በመልስነት ግን አልቀረበም። ካሉት አማራጮች 'ውስብስብ' የሚለው 'ግልጽ' ለተባለው ቃል ተቃራኒ ፍች ሆኖ በመልስነት የቀረበ ይመስላል። ነገር ግን 'ውስብስብ' በተቃራኒ ፍችነት ቢቆም ይበልጥ የሚስማማው 'ተራ' ለሚለው እንጅ ግልጽ ለተባለው ቃል አይመስለንም። ስለዚህ ለተጠቀሱት ቃላት አጥጋቢ ተመሳሳይ ወይም ተቃራኒ ፍች እስካልተሰጠ ድረስ ባለሙያዎች የሚስማሙበት አንድ መልስ አለመኖሩ አይቀሬ ነው።

ከ1986 ፈተና ውስጥ ጥያቄ 6፣12፣13፣17 እና 38 አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ ናቸው። የሚከተሉትን ምሳሌዎች በአስረጅነት እናቀርባለን።

ምሳሌ 1. 'ጥ.12 ገዘገዘ /ተቃራኒ ፍች ስጥ/

ሀ. ቆመጠ ለ. ቆራረጠ ሐ. ቸፈቸፈ መ. ሰነጠቀ

2. ጥ. 17 ማንገፍገፍ /ተቃራኒ ፍች ስጥ/

ሀ. ማቅለሽለሽ ለ. ማኮሳተር ሐ. ማብዛት መ. ማበራክት

በምሳሌዎቹ ለቀረቡት ጥያቄዎች አጥጋቢ መልስ ለመስጠት ያዳግተናል። ለ 'ገዘገዘ'ም ሆነ ለ'ማንገፍገፍ' ከቀረቡት አማራጮች ውስጥ በተቃራኒ ፍችነት መልስ ሊሆን የሚችል አማራጭ አናገኝም። ከሌሎች አማራጮች ጋር በማነጻጸር በቅደም ተከተል ምርጫ 'ለ' እና 'መ' መልስ ናቸው ማለት ይቻላል። ሆኖም መልሶቹ ለቃላቱ አጥጋቢ ተቃራኒ ፍች እስካልሆኑ ድረስ ባለመያዎች የሚስማሙበት አንድ ትክክለኛ መልስ ቀርቧል ለማለት አያስደፍሩም።

ከ1987 ፈተና ውስጥ ጥያቄ 11፣ 19፣ 38፣ 34፣ እና 36 አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ ናቸው። የሚከተሉት በአስረጅነት ቀርበዋል።

ምሳሌ 1. ጥ. 33 ጎመን በጤና /ተመሳሳይ ፍች ስጥ/

ሀ. ጎመን ለጤና ይበጃል ሐ. ከአደገኛ ጌትነት በሰላም ድህነት

ለ. በጎመን ጤና ይገኛል መ. ጎመን በልቶ ያድሯል ተኝቶ

2. ጥ. 34 ውርድ ክራሴ /ተመሳሳይ ፍች ስጥ/

ሀ. አልስማማም ለ. አልገባበትም ሐ. ክራሴ ይውረድ መ. ሀና ለ .

3. ጥ. 36. አንገተ ሰባራ /ተመሳሳይ ፍች ስጥ/

ሀ. ዝምተኛ ለ. አቀርቅሮ የሚሄድ ሐ. ሀይነአፋር መ. በትካዜ የተሞላ

በምሳሌ አንድ ለቀረበው ጥያቄ ትክክለኛው መልስ ምርጫ 'ሐ' ይመስላል። ይሁን እንጂ የምርጫ 'መ' መኖር ደግሞ 'አንድ እና የማያሻማ ትክክለኛ መልስ አቅርብ' የሚለው መርህ እንዲጣስ መንገድ ይከፍታል። ስለዚህ ምርጫ 'መ' አሻሚነትን ስለሚያስከትል መወገድ ይኖርበታል። በምሳሌ 2 በቀረበው ጥያቄ ከቀረቡት አማራጮች ውስጥ አጥጋቢ ተመሳሳይ ፍች ወይም ትክክለኛ መልስ ለመስጠት ያዳግታል። 'ውርድ ክራሴ' የሚለው 'ፈሊጥ' ኃላፊነትን ከማውረድ ወይም ካለማስጠየቅ ጋር የተያያዘ ፍች አለው። ይሁን እንጂ በአማራጮቹ ውስጥ ከላይ የተጠቀሰውን ፍች የሚያንፀባርቅ አናገኝም። ስለዚህ አንድ ትክክለኛ መልስ ለመስጠት ያዳግተናል።

በሦስተኛው ምሳሌ ለቀረበው ጥያቄ ደግሞ ሁለት መልስ ሊሆኑ የሚችሉ አማራጮች ቀርበዋል። እነሱም ምርጫ 'ሀ' እና ምርጫ 'ሐ' ናቸው። ስለዚህ ጥያቄው ሁለት መልስ ሊሆኑ የሚችሉ አማራጮችን በመያዙ አንድ መልስ ለመስጠት ያዳግታል እንላለን።

ለማጠቃለል ከ269 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ ለ55ቱ አንድ መልስ ለመስጠት አዳጋች መሆኑን የጥናቱ የትንተና ውጤት ጠቁሟል። ለዚህም አበይት ምክንያቶች የሚከተሉት ናቸው።

1. ለጥያቄው አጥጋቢ ተመሳሳይ ወይም ተቃራኒ ፍቺ በአማራጮች ውስጥ አለመቅረብ፤
2. ለአንድ ጥያቄ ሁለት መልስ ሊሆኑ የሚችሉ አማራጮች መቅረብ እና
3. አብዛኞቹ ጥያቄዎች ያለአገልግሎት መቅረባቸው ናቸው።

ለመምህራን በቀረበው መጠይቅ ተራ ቁጥር 21 ውስጥ የሚከተለው ጥያቄ ቀርቦ ነበር። 'አንዳንድ ሰዎች የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎችን በትክክል ለመመለስ የሚፈታተኑት ተማሪውን ብቻ ሳይሆን መምህራንንም ጭምር ነው ይላሉ እርስዎ በዚህ አስተያየት ይስማማሉ ወይም አይስማሙም።' 'አብዛኞቹ መምህራን /66% ለዚህ ጥያቄ ስምምነታቸውን ገልጸዋል። ይህም በፈተናዎቹ ውስጥ አንድ መልስ ለመስጠት የሚያዳግቱ ጥያቄዎች መኖራቸውን የሚጠቁም ነው።

4.2 ሀያውነት /Reliability /

ይህ ሌላው የጥሩ ፈተና ባህሪ እንደሆነና ከአስተማማኝነት ጋርም በእጅጉ እንደሚዛመድ በምዕራፍ ሁለት መገለጹ ይታወሳል። ከሀያውነት የተለያዩ አይነቶች ውስጥ ደግሞ ይህ ጥናት ውስጣዊ ዘላቂነትን /internal consistency/ እንደሚመለከት በዚያው ምዕራፍ ተገልጿል። በዚህም መሠረት በ1981 ዓ.ም. የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. ከወሰዱ መደበኛ ተማሪዎች ውስጥ የ200 ተፈታኞችን ውጤት በመመርመር ውስጣዊ ዘላቂ ሀያውነትን ለመተንተን ተሞክሯል።

የትንታኔው መሠረት የመልስ ትንተና /Item analysis / ነው። በዚህም በመጀመሪያ ተፈታኞቹ ለ33ቱ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የሰጧቸው መልሶች ከመልስ ወረቀታቸው /Answer Sheets/ ተወስኗል። ቀጥሎም እያንዳንዱ ተፈታኝ ለጥያቄው ትክክለኛ መልስ መስጠት አለመስጠቱ በቆጠራ ተረጋግጧል። ይህም አንዱን ጥያቄ ምን ያህል ተፈታኞች እንደመለሱት ወይም እንዳልመለሱት ለማወቅ አስችሏል። በመቀጠልም የእያንዳንዱ ጥያቄ የመለየት ሐይል /Discrimination power/ በመጨረሻም የኩደር ሪቻርድሰንን KR20 ቀመር በመጠቀም ሀያውነቱ ተሰልፏል። የሚከተለው ሰንጠረዥ 200ዎቹ ተፈታኞች ለ33ቱ ጥያቄ የሰጡትን መልስ መሠረት በማድረግ የውጤት ትንተና ያቀርባል።

ሰንጠረዥ 12 የቃላት ጥያቄዎች ውጤት ትንተና /Item Result/.

Reliability (N= 200) = 0.668

Item No	Item Diff. (p)	Disc. Power (I)	Pq	Sof Item i. (√pq)
1	0.27	0.27	0.1971	0.4440
2	0.42	0.33	0.2436	0.4935
3	0.43	0.37	0.2451	0.4951
4	0.28	0.22	0.2016	0.4489
5	0.66	0.35	0.2244	0.4737
6	0.36	0.22	0.2304	0.48
7	0.48	0.50	0.2496	0.4996
8	0.29	0.17	0.2059	0.4538
9	0.30	0.24	0.21	0.4582
10	0.36	0.28	0.2304	0.48
11	0.5	0.74	0.25	0.5
12	0.85	0.24	0.1275	0.3571
13	0.43	0.35	0.2451	0.4951
14	0.56	0.67	0.2464	0.4961
15	0.57	0.41	0.2451	0.4951
16	0.24	0.31	0.1824	0.4271
17	0.3	0.11	0.21	0.4582
18	0.56	0.55	0.2464	0.4964
19	0.41	0.39	0.2419	0.4918
20	0.43	0.37	0.2451	0.4951
21	0.63	0.37	0.2457	0.4957
22	0.51	0.42	0.2499	0.4999
31	0.49	0.26	0.2499	0.4999
32	0.42	0.42	0.2436	0.4935
33	0.63	0.57	0.2331	0.4828
34	0.57	0.33	0.2451	0.4951
35	0.55	0.20	0.2475	0.4975
36	0.42	0.05	0.2436	0.4935
37	0.42	0.31	0.2436	0.4935
38	0.35	0.48	0.2275	0.4769
55	0.51	0.39	0.2499	0.4999
63	0.26	0.3	0.1924	0.4386
68	0.49	0.20	0.2491	0.4999

Mean of P= 0.45; Mean of Disc. Power= 0.33

Where - P= proportion of correct responses

q.= Proportion of incorrect responses

I= Disc. Power

Sofitemi= The square root of pq or (√pq)

ሰንጠረዥን መሠረት በማድረግ ውስጣዊ ዘላቂነት ህያውነት በኩደር ሪፖርትስን ቀመር ሲሰላ የሚከተለው ይሆናል።

$$KR_{20} r = \frac{k}{k-1} \frac{[1 - \frac{pq}{2}]}{q^2}$$

$$= \frac{33}{32} \frac{1 - 7,5997}{215778}$$

$$\approx 1.03125 (1 - 35219946)$$

$\approx 1.03125 \times 0.647800054$

≈ 0.668

Where r = Reliability

k = no. of items

p= proportion of correct responses or Item Difficulty

q= proportion of incorrect responses

σ^2 = Variance

የሰንጠረዥ 12ን የመጀመሪያ ረድፍ /Item difficulty/ በመመልከት የትኞቹ ጥያቄዎች ከባድ፣ የትኞቹ ደግሞ ቀላል እንደሆኑ ለመረዳት ይቻላል። አብዛኞቹ ፈተሞች የመለሷቸው ጥያቄዎች እንደ ቀላል ጥያቄ ይቆጠራሉ። አብዛኞቹ ተፈተሞች ያልመለሷቸው ጥያቄዎች ደግሞ እንደ ከባድ ጥያቄ ይቆጠራሉ። እንዲሁም አማካይ ቁጥር ያላቸው መላሾች በትክክል የመለሷቸው ጥያቄዎች እንደ መካከለኛ ጥያቄ ይቆጠራሉ። በቁጥር ሲቀመጡ ከ0.5 በላይ/Item difficulty/ ያላቸው ቀላል ጥያቄዎች፣ ከ0.2 - 0.4 ያላቸው ከባድ ጥያቄዎች እንዲሁም ከ0.4 - 0.5 ያላቸው መካከለኛ ጥያቄዎች ናቸው።/ኢብል፣1979:178/

በዚህም መሰረት ከ33ቱ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ አሥራ አንዱ ቀላል ጥያቄዎች ይመስላሉ። እነሱም የሚከተሉት ናቸው። ጥያቄ 5፣11፣12፣14፣15፣18፣21፣22፣23፣35፣ እና 55። ከነዚህም ውስጥ ጥያቄ 12 እጅግ ቀላል ጥያቄ ይመስላል። ምክንያቱም የክብደት/ቅለት ደረጃው (P) 0.85 ነውና። እንዲሁም ጥያቄ 21 በጣም ቀላል ጥያቄ ይመስላል። ምክንያቱም የክብደት /ቅለት ደረጃው (P)ከ0.63 ነውና እንደ ኢብል /1979/ እምነት የክብደት/ቅለት ደረጃው (P) ከ0.6 - 0.7 የሆኑት በጣም ቀላል ጥያቄዎች ናቸው። እንዲሁም ከ0.7 በላይ የክብደት ቅለት ደረጃ (P) ያላቸው እጅግ በጣም ቀላል ጥያቄ ናቸው። እጅግ በጣም ቀላልና በጣም ቀላል ጥያቄዎች ይመስላሉ የተባሉት ጥያቄዎች የሚከተሉት ናቸው።

ጥ. 12 ብስራት /ተቃራኒ ስጥ/

ሀ. የምስራች ለ . ወሬ ሐ . መርዶ መ. መልእክት

ይህን ጥያቄ ከ200 ተፈተሞች ውስጥ 170ዎቹ በትክክል መልሰውታል። ቃሉ እጅግ ተዘውታሪ በመሆኑ ያፍ መፍቻ ቋንቋቸው አማርኛ የሆኑም ሆኑ ያልሆኑ ተፈተሞች በትክክል ለመመለስ አልተቸገሩም። የክብደት/ ቅለት ደረጃው ከፍተኛ መሆንም ጥያቄው እጅግ በጣም ቀላል መሆኑን ይጠቁማል።

ጥ.21 'አንድ ትካር ኖርኝ ላዋይህ መጣሁ።' በሚለው ዐ.ነገር ውስጥ በስሩ የተሰመረበት ቃል የያዘው ፍቺ ምንድን ነው?

ሀ. ምስጢር   ለ. ወራ   ሐ. መልዕክት   መ. ጉዳይ

ይህን ጥያቄ ከ200 ተፈታኞች ውስጥ 126ቱ በትክክል መልሰውታል። ቃሉ ተዘውታሪ ባይሆንም በቀረበው አውድ በመታገዝ ተፈታኞቹ ጥያቄዎን ለመመለስ አልተቸገሩም። የክብደት/ ቅለት ደረጃው ከፍተኛ መሆንም ጥያቄው በጣም ቀላል መሆኑን ይጠቁማል።

ከ33 ጥያቄዎች ውስጥ አስሩ ከባድ ጥያቄዎች ይመስላሉ። እነሱም የሚከተሉት ናቸው። ጥያቄ 1፣4፣ 6፣8፣9፣10፣16፣17፣38 እና 63። ከእነዚህም ውስጥ ጥያቄ 1፣4፣8፣16 እና 63 በጣም ከባድ ጥያቄዎች ይመስላሉ። ምክንያቱም የክብደት /ቅለት ደረጃው (P) ከ0.3 በታች ነው። ለአብነት ያህል ሁለት ጥያቄዎችን እንጠቅሳለን።

ጥ.1. ሳግ / ተመሳሳይ ፍቺ ስጥ/

ሀ. ቅርታ ለ. ሲቃ ሐ. ትክትክ መ. ሕቅታ

ይህን ጥያቄ ከ200 ተፈታኞች ውስጥ 54ቱ ብቻ በትክክል መልሰውታል። ተፈታኞቹ ቃሉን ባለመለማመዳቸው ወይም ቃሉ ተዘውታሪ ባለመሆኑ ወይም ደግሞ ተገቢ አውድ ስላልቀረበለት ለመመለስ ተቸግረው ይሆናል። ጥያቄውን አነስተኛ ቁጥር ያላቸው ተፈታኞች ብቻ በትክክል መመለሳቸው ግን የጥያቄውን ከባድነት እንደሚጠቁም ኢብል /1979/ እና መሀረንና ሌህማን /1973/ ይናገራሉ።

ጥ. 16 ሙሽት /ተቃራኒ ፍቺ ስጥ/

ሀ. ቁርስ ለ. ምሣ ሐ. ቀንኛ መ. ጉርሻ

ይህን ጥያቄ ከ200 ተፈታኞች ውስጥ 48 ተፈታኞች ብቻ በትክክል መልሰውታል። ከ48ቱ ተፈታኞች ውስጥ የ31ዱ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አማርኛ ነው። ቃሉ ዘዬ /dialect/ እንደመሆኑ አማርኛ የአፍ መፍቻ ቋንቋቸው የሆኑ ተፈታኞች ጥያቄውን ለመመለስ የተጠቀሙ ይመስላል። ያም ሆኖ ግን የቃሉ ተዘውታሪ አለመሆን አብዛኞቹን ተፈታኞች /አፍ መፍቻ ቋንቋቸው አማርኛም ይሁን ወይም አይሁን/ እንዳስቸገራቸው መገመት አያዳግትም።

ቀረቦቹ 12 ጥያቄዎች ደግሞ ቀላልም ከባድም ሳይሆኑ መካከለኛ ደረጃ ያላቸው ይመስላሉ። ምክንያቱም የክብደት / ቅለት ደረጃቸው ከ (P) ከ0.4 - 0.5 ነው።

ጥናቱ በመሠረታዊ ጥያቄነት ከነሳቸው ነጥቦች አንዱ አማርኛ የአፍ መፍቻ ቋንቋ መሆን ወይም አለመሆን የፈተናዎቹን የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ለመመለስ ያለው ተጽእኖ ምን ያህል ነው? የሚል ነበር። ጥያቄው ተገቢ መልስ የሚሰጠው የተፈታኞችን መልስ በመተንተን እንደመሆኑ እዚህ ላይ ለመመለስ ይሞክራል።

የ200ዎቹ ተፈታኞች አማካይ ውጤት 15.01 ነው። ውጤቱ በጥቅሉ ሲታይ ደካማ ይመስላል። ምክንያቱም አብዛኞቹ ተፈታኞች ከ33ቱ ጥያቄዎች ውስጥ ግማሽ ያህሉን (16.5) እንዳልመለሱ ይጠቁማል። አማርኛ አፍ መፍቻቸው የሆኑት ተፈታኞች አማካይ ውጤት 16.58 ነው ። ይህም ውጤት ከጠቅላላው አማካይ ውጤት (15.01) የተሻለ ሲሆን ከተፈላጊው አማካይ ውጤት (16.5) ጋር ደግሞ ተቀራራቢ ነው። ስለሆነም ተፈታኞቹ ደህና ውጤት እምጥተዋል ማለት ይቻላል።

አማርኛ አፍ መፍቻቸው ያልሆኑት ተፈታኞች አማካይ ውጤት 13.44 ነው። ይህም ውጤት ከጠቅላላው አማካይ ውጤት (15.01) እና ከተፈላጊው አማካይ ውጤት (16.5) ጋር ሲታይ አነስተኛ ነው። ስለሆነም ተፈታኞቹ ዝቅተኛ ውጤት አስመዝግበዋል ማለት ይቻላል።

ውስጣዊ ዘላቂ ህያውነትን / internal consistency reliability / ለመመርመር በተደረገው በኩደር ሪቻርድስን KR₂₀ ቀመር ውስጥ የመለያ ሐይልን እናገኛለን። የመለያ ሐይሉን ለማስላት ተፈታኞች ላይኛ (TOP) እና ታችኛ (Least) በሚል ይከፈላሉ። እከፋፈሉም ከፍተኛ ነጥብ ያመጡ 27 በመቶ ተፈታኞች ላይኛ (TOP 27%)፣ ዝቅተኛ ነጥብ ያመጡ 27% ተፈታኞች ታችኛ (Least 27%) በሚል ነው። በዚህም መሠረት 200ዎቹ ተፈታኞች ላይኛና ታችኛ በሚል ተከፍለው ነበር። ከፍተኛ ነጥብ ያስመዘገቡት 54 ተፈታኞች በላይኛ ሲመደቡ ዝቅተኛ ነጥብ ያስመዘገቡት 54 ተፈታኞች ደግሞ በታችኛ ተመድበዋል።

በላይኛ ከተመደቡት 54 ተፈታኞች ውስጥ የ36ቱ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አማርኛ ሲሆን የ12ቱ ግን አማርኛ አይደለም። በታችኛ ከተመደቡት 54 ተፈታኞች ውስጥ የ12ቱ የአፍ መፍቻ ቋንቋ የአማርኛ ሲሆን የ42ቱ ተፈታኞች የአፍ መፍቻ ቋንቋ ግን አማርኛ አይደለም።

ከላይ ከተጠቀሱት ነጥቦች በቀላሉ መረዳት እንደሚቻለው እንግራዊ /Relative/ በሆነ መልኩ የአፍ መፍቻቸው አማርኛ የሆኑ ተፈታኞች የአፍ መፍቻቸው አማርኛ ካልሆኑ ተፈታኞች የተሻለ ውጤት አስመዝግበዋል። ይሁን እንጂ አማርኛ አፍ መፍቻቸው የሆኑት ተፈታኞችም ውጤት አጥጋቢ ወይም ከፍተኛ አለመሆኑ ተረጋግጧል። ስለዚህ የፈተናው የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ለሁሉም ተፈታኞች የከበዷቸው ይመስላል።

አማርኛ የአፍ መፍቻቸው የሆኑ ተፈታኞች ዘዩ ቃላትን በመመለስ ረገድ የአፍ መፍቻቸው አማርኛ ካልሆኑት የተሻለ ዕድል ሊኖራቸው እንደሚችል ይገመታል። የተፈታኞች የመልስ ትንተና ውጤት ይህን መላምት አጠናክሯል። በተለይ የአረርቴና የላሊበላ ተፈታኞች ዘዩ ቃላትን በመመለስ በኩል ከሌሎቹ ተፈታኞች ተሸለው ተገኝተዋል። ይህም ምናልባት ቃላቱ የተጠቀሱት አካባቢ ዘዩዎች በመሆናቸው ይሆን? የሚል ጥያቄ ያስነሳል። የአማርኛ ዘዩ ቃላት በጥልቀት ባለመጠናታቸው ጥያቄውን ሙሉ ለሙሉ ለመመለስ ባይቻልም ዘዩው የሚነገርባቸው አካባቢዎች ተጠቃሚ ሊሆኑ እንደሚችሉ ግን መገመት አያዳግትም።

የፈተናው ዘዩ ቃላት የሚከተሉት ናቸው። 'ጎባን'፣ 'ልጩኛ'፣ 'ጣፍርዴ'፣ 'ወበራ'፣ 'ቡልቲ' ፣ 'ትንኩሽት'፣ 'አተረ'፣ 'ትካር'፣ 'የሻጉራ'፣ እና 'ሙሽት' ፣ ለእነዚህ ቃላት እያንዳንዱ ተፈታኝ የሰጠው መልስ ትክክል መሆኑና አለመሆኑ ከተቆጠረ በኋላ ውጤቱ ተሰልፏል። የሚከተለው ከጎባን ለየጥያቄው ትክክለኛ መልስ የሰጡ ተፈታኞችን ቁጥር በአፍ መፍቻ ቋንቋ ያመለክታል።

ሰንጠረዥ 13 ዘዩ ቃላትን በትክክል የመለሱ ተፈታኞችን ብዛት በአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚያሳይ፣

ቃሉ	የአፍ መፍቻው አማርኛ የሆኑ	የአፍ መፍቻቸው አማርኛ ያልሆኑ
1 ጎባን	54	29
2 ልጩኛ	43	14
3 ጣፍርዴ	72	60
4 ወበራ	43	16
5 ቡልቲ	38	23
6 ትንኩሽት	46	27
7 አተረ	57	43
8 ሙሽት	38	13
9 ትካር	67	61
10 የሻጉራ	52	50

በሰንጠረዥ 13 እንደተመለከተው አማርኛ አፍ መፍቻቸው የሆኑ ተፈታኞች አማርኛ አፍ መፍቻቸው ካልሆኑ ተፈታኞቹ (በአንጻራዊነት ሲታይ) የተሻለ ውጤት አስመዝግበዋል። ይህም ጥያቄዎቹ አድሎዊነት (Bias) እንዳላቸው የሚጠቁም ነው። በርግጥ ከሞላ ጎደል አፍ መፍቻቸው አማርኛ የሆኑና ያልሆኑ ተፈታኞች በተቀራራቢ ቁጥር የመለሷቸው ጥያቄዎች አሉ። እነሱም ጥያቄ 21 (ትካር) እና ጥያቄ 22 (የሻጉራ) ናቸው። ለእነዚህም ጥያቄዎች 0. ነገራዊ አውድ መቅረቡ፣ የአማርኛ ቋንቋ አፍ መፍቻ መሆን ወይም አለመሆን በጥያቄዎቹ አመለካከት ላይ ጉልህ ተጽእኖ እንዳይኖር ያደረገ ይመስላል።

ሰንጠረዥ እንደሚያመለክተው ከአስሩ ዘዬ ቃላት ውስጥ ከፍተኛ ቁጥር ያላቸው ተፈታኞች በትክክል የመለሱት ዘዬ ቃል 'ጣፍርዴ' ነው። ጥያቄውን በርካታ ተፈታኞች በትክክል ለመመለስ የቻሉበት አንድ ምክንያት የአማራጮቹ አቀራረብ ሊሆን እንደሚችል ይገመታል። እንዴት ቢባል የጥያቄው ምርጫ 'መ' ሀ ና ሐ ይላል። ይህ ደግሞ ተፈታኞችን ወደትክክልኛው መልስ ሊመራቸው ይችላል። የምርጫ ሰጭ ጥያቄዎች አንድ ደካማ ጎን ግመታን ማደፋፈር እንደመሆኑ ተፈታኞቹ ጥያቄውን በግምት የመለሱት ይመስላል።

በአጠቃላይ የፈተናውን የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በትክክል ለመመለስ አማርኛ የአፍ መፍቻ ቋንቋ መሆን ወይም አለመሆኑ ከፍተኛ ተጽእኖ እንደሌለው የትንተናው ውጤት ይጠቁማል። ያም ሆኖ ግን አማርኛ ያፍ መፍቻ ቋንቋ መሆኑ የተወሰኑ ጥያቄዎችን በትክክል ለመመለስ አስተዋጽኦ እንዳለው የትንተናው ውጤት አመልክቷል። በተለይ በፈተናው ውስጥ የሚገኙ ዘዬ ቃላትን በትክክል ለመመለስ አማርኛ የአፍ መፍቻ መሆን (ይበልጡን ደግሞ ዘዬ ቃሉ በአካባቢው መነገር) ከፍተኛ አስተዋጽኦ አለው። ይህም አድሎዊነት ያላቸው ጥያቄዎች እንደተካተቱ የሚያስገነዝብ ነው።

በሰንጠረዥ 12 ሁለተኛ ረድፍ የመለየት ሀይልን (disc. power) እናገኛለን። ይህ መለኪያ የክብደት /ቅለት ደረጃ (P) ከሚሰጠው መረጃ የበለጠ እንደሆነ ይታመናል። በተለይ አንድ ፈተና ለሙከራ / Pilot / በሚቀርብበት ጊዜ አስፈላጊ መረጃዎችን ይሰጣል። ይኸውም የመለየት ሀይላቸው በጣም ደካማና ደካማ የሆኑ ጥያቄዎችን እንድናስወግድ ወይም እንድናስተካክል ስለሚያደርግ ነው። መለኪያው በጥቅሉ የፈተናውን አስተማማኝነት /validity/ ለመመዘን

ይረዳል። ለችሎታ መለኪያ ፈተናዎች የመለያ ሐይላቸው ከ0.4 - 0.6 የሆኑ ጥያቄዎች ተመራጭነት አላቸው። ከዚህ ውጭ የሆኑ ጥያቄዎች ግን ጥሩ ጥያቄ አይደሉም/ኢብል፣1979/

በዚህም መሠረት በሠንጠረዥ 12 በቀረበው መለያ ሐይል የፈተናው የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ሲታዩ የሚከተለውን ይመስላሉ።

ከ33ቱ ጥያቄዎች የዘጠኙ ጥያቄዎች የመለያ ሐይል (Disc power) ከፍተኛ በመሆኑ ጥሩ ጥያቄዎች ይመስላሉ። እነሱም የሚከተሉት ጥያቄዎች ናቸው። ጥያቄ 7፣ 11፣ 14፣ 15፣ 18፣ 22፣ 32፣ 33፣ እና 38 ናቸው። ከእነዚህም ውስጥ ጥያቄ 11 እና ጥያቄ 14 ከፍተኛ የመለያ ሐይል ስላላቸው በጣም ጥሩ ጥያቄዎች ይመስላሉ።

ቀሪዎቹ 24 ጥያቄዎች የመለየት ሐይላቸው መካከለኛ፣ ዝቅተኛና በጣም ዝቅተኛ ናቸው። ሆኖም አብዛኞቹ ጥያቄዎች ዝቅተኛ የመለየት ሐይል ያላቸው ናቸው። ከዝቅተኞቹ ውስጥ ደግሞ ጥያቄ 63፣ 17፣1፣8፣35፣ እና 68 እንደቅደም ተከተላቸው በጣም ዝቅተኛ የመለየት ሐይል አላቸው። በጣም ዝቅተኛ የመለየት ሐይል ያላቸው ጥያቄዎች ደግሞ ሲወገዱ የሚገባቸው ጥያቄዎች ስለሆኑ ጥያቄዎቹ ወይ መታረም አለባቸው አለዚያ መወገድ ይኖርባቸዋል።

ለማጠቃለል የኩደር ሪፎርደሰንን KR_{20} ቀመር በመከተል የፈተናውን የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጣዊ ዘላቂ ህያውነት /Internal - consistency reliability/ ለመመርመር ተሞክሯል። በተገኘውም ውጤት ህያውነቱ /reliability / 0.668 ነው። ይህም ውጤት የቃላት ፈተና እንዲያስገኝ ከሚጠበቀው ህያውነት በጣም ያነሠ ነው። እንደላይ /1961/ እምነት ጥሩ የቃላት ፈተናዎች ከ0.91 በላይ ህያውነት ሊኖራቸው ይገባል። ስለዚህ የፈተናው ውስጣዊ ዘላቂ ህያውነት ደካማ ነው ማለት ይቻላል። በመልስ ትንተናው አማርኛ የአፍ መፍቻ ቋንቋ መሆን የፈተናውን የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በትክክል ለመመለስ ያለው ሚና ጉልህ አለመሆኑ ተመልክቷል። ሆኖም አንዳንድ ጥያቄዎችን በመመለስ ረገድ /በተለይ ዘዬ ቃላትን /አማርኛ የአፍ መፍቻ ቋንቋ መሆን ጠቃሚታ እንዳለው ተጠቁሟል።

4.3 ተተግባሪነት /Paracticality /

ሦስተኛው የጥሩ ፈተና ባህሪ ተተግባሪነት ነው። ይህ በአብዛኛው ከፈተና አስተዳደርና ከእርማት ጋር የተያያዘ ነው። የፈተናው ተተግባሪ አለመሆን ኢ . ህያውና ኢ . አስተማማኝ ውጤት ሊያመጣ ስለሚችል በፈተናው አገገጃጀት ለተተግባሪነትም ትኩረት መሰጠት ያሻል።

የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ተፈታኞች ቁጥር ከአመት አመት እያሻቀበ መሄድ የሚዘጋጁ ፈተናዎችን በምርጫ ሰጭ የጥያቄ አቀራረብ ብቻ እንዲገደቡ ያስገደደ ይመስላል። ለምሳሌ በ1987 ዓ.ም. የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ፈተናን የወሰዱ ጠቅላላ ተፈታኞች ቁጥር 187.177 ነበር በ1988 ግን ይህ ቁጥር ወደ 200.000 አሻቅቧል። ስለዚህ ሀገራችን ካላት የኢኮኖሚ አቅም አንፃር የእርማቱን ጣጣ በቀላሉ ለመወጣት ሲባል የሁሉም የት/ዓይነት ፈተናዎች አብጀክቲቭ ናቸው ።

የቋንቋ ትምህርት በአብዛኛው ተማሪው እየሠራ የሚለማመደው እንደመሆኑ ፈተናዎችን በምርጫ ሰጭ ጥያቄዎች ብቻ መገደቡ በመማር ማስተማሩ ሂደት ላይ አሉታዊ ተጽእኖ ሊያሳድር ይችላል። ለምሳሌ የአማርኛ ቋንቋ አጠቃላይ አላማ ጥሩ አድማጭ፣ተናጋሪ፣አንባቢና ፀሐፊ እንዲሆን ለማስቻል ነው። ይሁን እንጂ አብዛኞቹ ከሂሎቶለተማሪው ወሳኝ በሆኑ ፈተናዎች ውስጥ አለመካተታቸው ተማሪውን ከመለማመድ ሊያቅበው ይችላል። ይህ ደግሞ በመማር ማስተማሩ ሂደት ላይ ጎጅ ተጽእኖ ይኖረዋል። ስለዚህ በተለይ ለቋንቋ ፈተናዎቻችን የኢኮኖሚ አቅማችንንና የመተግባር ሐይላችንን እየገመገምን፣ ከምርጫ ሰጭ ጥያቄዎች በተጨማሪ አጫጭር መልስ የሚሹ ፣አዛምድ ፣ህዳጋዊ/cloze/ ወዘተ ጥያቄዎች የሚታከሉበት መንገድ በፈለግ መልካም ነው።

የስምንቱን አመታት የሁ.ደ .መ.አ .ፈ . የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ተተግባሪነት በተመለከተ ጉልህ ችግር የሚታይ አይመስልም። ሆኖም የጥያቄዎቹ አቀራረብ ምርጫ ሰጭ ብቻ መሆኑ ራሱ የተተግባሪነት ጥያቄ ሊያስነሳ ይችላል። ለምሳሌ ተማሪው በመማሪያ መጽሐፍቱ ቃላትን በአብዛኛው የሚለማመደው ውጤታማ / Productive/ በመሆኑ መልክ ነው። ይሁን እንጂ ፈተናዎቹ ተማሪው የተለማመደበትን ስልት እንዲተገብረው ዕድል የሚሰጡት አይደሉም።

በመማሪያ መጽሐፍቱ ከፍተኛ ቁጥር የየዘው መልመኝ 0.57C ሥራ የሚል ነው። ተማሪው ለየቃላት በምንባቡ መሠረትና ከምንባቡ ውጭ 0.57C እየሠራ በቃላት የመጠቀም ሐይቱን ያዳብራል። ይሁን እንጂ በዚህ አይነት የተለማመደው ተማሪ ችሎታውን የሚያሳይበት ፈተና አልቀረበለትም። በሌላ አገላለጽ አብዛኞቹ የሁ.ደ .መ.አ .ፈ .የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ያለአውድ ቀርበው ፍቻቸውን እንዲሰጥ ብቻ መጠየቃቸው ተማሪው ያለውን ችሎታ እንዳይተገብር እንቅፋት ይሆናሉ። ስለዚህ ተማሪው ችሎታውን እንዲተገብር የሚያስችሉ የአጠያየቅ ስልቶች መታከል ይኖርባቸዋል።

በአጠቃላይ በቋንቋ ፈተናዎቻችን ውስጥ የእርማቱን ጣጣ በቀላሉ ለመወጣት ሲባል ብቻ ሁሉንም ጥያቄዎች ምርጫ ሰጭ /multiple choice/ማድረግ ተገቢ አይመስልም። ስለዚህ ያለንን የኢኮኖሚ አቅም በወጉ በማጥናት በጥቂት ሰዎች ሊታረሙ የሚችሉ የአጠያየቅ ስልቶች ቢካተቱ ጥሩ ይመስለናል። ለምሳሌ በቃላት ፈተናዎቻችን ውስጥ አዛምድ፣ክፍቱን ቦታ በተሰማሚ ቃል ወይም ሐረግ ሙላ፣በአንቀጽ ውስጥ የጎደለውን ቃል አሟላ ወዘተ...ጥያቄዎች ቢካተቱ በጥቂት ሰዎች ለማረም አያስቸግሩም። የአጠያየቅ ስልቱ የተለያዩ መሆን ደግሞ የትምህርቱን አላማ ለመመዘን አመቺነቱ አያጠራጥርም።

ምዕራፍ አምስት

ማጠቃለያ፣ መደምደሚያና አስተያየት

በዚህ ምዕራፍ የጥናቱ ማጠቃለያ ጥናቱ የደረሰበት መደምደሚያና ከጥናቱ ጋር የተዛመደ አስተያየት በቅደም ተከተል ይቀርባል።

5.1 ማጠቃለያ /Summary/

የዚህ ጥናት ዋና አላማ የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና የቃላት /ፈሊጥ ጥያቄዎች ተገቢ ወይም ጥሩ የመመዘኛ መሣሪያ መሆን አለመሆናቸውን መመርመር ነበር። በዚህም መሠረት በጥናቱ የሚመለሱት መሠረታዊ ጥያቄዎች የሚከተሉት ነበሩ።

1. የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሶችና መማሪያ መጻሕፍት ለቃላት/ፈሊጦች ትምህርት የሚሰጡት ትኩረት ምን ያህል ነው? ፈተናዎቹስ?
2. የፈተናዎቹ የቃላት/ፈሊጥ ጥያቄዎች ከጥሩ የፈተና ባህርያትና ከቃላት አፈታትን መርሆዎች አንፃር ሲገመገሙ ጠንካራ ጎናቸው ያይላል ወይስ ደካማ ጎናቸው?
3. አማርኛን በአፍ መፍቻነት መናገር ወይም አለመናገር የፈተናዎቹን የቃላት/ፈሊጥ ጥያቄዎች በትክክል ለመመለስ ያለው ተጻእኖ ምን ያህል ነው?

እነዚህን መሠረታዊ የጥናት ጥያቄዎች ለመመለስና ከጥናቱ ግብ ለመድረስ የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎች ተተንትነዋል። በዚህም በጥናቱ የታቀፉ የስምንት አመታት ፈተናዎች ተመርጠው በአቢይ የመመዘኛ መስፈርቶች/አስተማማኝነት፣ ህያውነትና ተግባራዊነት/እና በቃላት አፈታትን መርሆዎች ተገምግመዋል። በግምገማው የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሶችና መማሪያ መጻሕፍት፣ መጠይቆች፣ ቃለ መጠይቅና የተፈታኞች ውጤት አግባብነት ባለው ቦታ ሁሉ ተተንትነዋል። ትንተናው ከተካሄደም በኋላ የሚከተሉት ውጤቶች ተገኝተዋል።

- የቀድሞዎቹም ሆኑ የአሁኖቹ የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ መማሪያ መጻሕፍትና ሲለበሶች ለቃላት ትምህርት ከፍተኛ ትኩረት ሰጥተው ተገኝተዋል። ሲለበሶቹ ለቃላት ትምህርት ከ4 የማያንሱ አላማዎችና ይዘቶች በየክፍል ደረጃው ሰጥተዋል። ይህም ለዘርፉ የተሰጠውን ትኩረት ይጠቁማል። የቀድሞዎቹ መማሪያ መጻሕፍት በመልመጃዎቻቸው አማካይነት 692 ቃላትን ለልምምድ ሲያቀርቡ የአሁኖቹ መማሪያ መጻሕፍት ደግሞ 858 ቃላትን ለልምምድ አቅርበዋል። የልምምዱ ብዛትም ለቃላት ትምህርት የተሰጠውን ከፍተኛ ትኩረት የሚጠቁም ነው። ከዚህም በተጨማሪ መጠይቁን ከሞሉት መምህራን ውስጥ አብዛኛዎቹ ቃላትን ለማስተማር መማሪያ መጽሐፍቱና ሲለበሶቹ ከፍተኛ ድጋፍ እንደሚሰጧቸው አረጋግጠዋል። ስለዚህ የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ መማሪያ መጻሕፍትና ሲለበሶች ለቃላት ትምህርት ከፍተኛ ትኩረት መስጠታቸውን የጥናቱ ውጤት አመልክቷል።

- የቀድሞዎቹም ሆኑ የአሁኖቹ የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሶች ለፈሊጦቹ ትምህርት የሰጡት ትኩረት የለም። የቀድሞዎቹ መማሪያ መጻሕፍት 5 ፈሊጦችን ለልምምድ ሲያቀርቡ የአሁኖቹ መማሪያ መጻሕፍት ደግሞ 53 ፈሊጦችን አቅርበዋል። የልምምዱ ማነስም ለዘርፉ የተሰጠውን አነስተኛ ትኩረት ይጠቁማል። ከዚህም በተጨማሪ አብዛኛቹ መምህራን /ከአንድ መላሽ በስተቀር ሁሉም ማለት ይቻላል/ የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሶችና መማሪያ መጽሐፍት ፈሊጦችን ለማስተማር ምንም አይነት ድጋፍ እንደማይሰጧቸው አረጋግጠዋል። ስለዚህ የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሶችና መማሪያ መጻሕፍት ለፈሊጦች ትምህርት አነስተኛ ትኩረት መስጠታቸውን የጥናቱ ውጤት አመልክቷል።

- ለጥናቱ የተመረጡት የስምንት አመታት ፈተናዎች 655 ጥያቄዎችን ይዘዋል። ከ655ቱ ጥያቄዎች ውስጥ 186ቱ ወይም 28.5% የሚሆኑት የቃላት ጥያቄዎች ናቸው። ስለዚህ በትኩረት ደረጃ ሲታይ ፈተናዎቹ ለቃላት ትምህርት ይዘት ከፍተኛ ትኩረት መስጠታቸውን የጥናቱ ውጤት አመልክቷል።

- ከፈተናዎቹ 655 ጥያቄዎች ውስጥ 83ቱ ወይም 12.7% የሚሆኑት የፈሊጥ ጥያቄዎች ናቸው። ይህም ለይዘቱ የተሰጠውን ከፍተኛ ትኩረት ይጠቁማል። ይሁን እንጂ መማሪያ መጻሕፍቱና ሲለበሶቹ ለይዘቱ የሰጡት ትኩረት እጅግ አነስተኛ ነው። በመሆኑም ተማሪው የሚፈተነው በወጉ ያልተለማመደውን ይዘት ነው ለማለት ይቻላል። ስለዚህ የማስተማሪያ

መሣሪያዎቹ በቂ ትኩረት ላልሰጡት የትምህርት ይዘት ፈተናዎቹ ከፍተኛ ትኩረት መስጠታቸውን የጥናቱ ውጤት ጠቁሟል።

- የፈተናዎቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ለተማሪዎች ለመምህራኑና ለባለሙያዎች ተገቢ የመምሰል ባሕሪያቸው ወይም ላህያዊ አስተማማኝነታቸው/ Face Validity/ ደካማ መሆኑን የጥናቱ ውጤት አመልክቷል።
- በፈተናዎቹ ውስጥ በአውድ ከቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ይልቅ ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በልጠው ተገኝተዋል። በቁጥር ሲታይ 187ቱ ወይም 69.5% የሚሆኑት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ያለአውድ የቀረቡ ሲሆን 82ቱ ወይም 30.5% የሚሆኑት ደግሞ በአውድ የቀረቡ ናቸው።
- ያለአውድ የቀረቡት የቃላት ጥያቄዎች የትምህርቱን አላማ፣ የማስተማሪያ መሣሪያዎቹን አቀራረብና የመምህራኑን የማስተማሪያ ዘዴ መሠረት ያላደረጉ ናቸው። በዚህም የተነሳ አላማቸው ግልጽ ካለመሆኑም በላይ ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ እንዳልሆኑ የጥናቱ ውጤት አመልክቷል።
- የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ የቃላት ትምህርት አላማ ፈሊጦችን መጨመር አለመጨመሩ በግልጽ አይታወቅም። ይሁን እንጂ ፈሊጦች የቃላት አንድ ክፍል እስከሆኑ ድረስ የቃላቱ ትምህርት አላማ ለፈሊጦችም እንደሚያገለግል ይታመናል። ስለዚህ ያለአውድ የቀረቡት የፈሊጥ ጥያቄዎችም ለትምህርቱ አላማ ተስማሚ የመመዘኛ መሣሪያ አለመሆናቸውን የጥናቱ ውጤት አመልክቷል።
- አብዛኞቹ በአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ተገቢ አውድ እንደተዘጋጀላቸው ለማረጋገጥ ተችሏል። እነዚህም ጥያቄዎች ለትምህርቱ አላማ፣ ለማስተማሪያ ዘዴው እና ለማስተማሪያ መሣሪያዎቹ አቀራረብ ተስማሚ የመፈተኛ ዘዴ ሆነው ተገኝተዋል። ስለዚህ በአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ተገቢ ወይም ጥሩ የመመዘኛ መሣሪያዎች መሆናቸውን የጥናቱ ውጤት አመልክቷል።

ተጠቃሚዎች የሚሰጡትን ትኩረት ለማረጋገጥ ለሚያስፈልጉት ሁሉም ጉዳዮች ላይ ማሳሰቢያ ይሰጣል። ለተጨማሪ መረጃ ለሚፈልጉት ሰው ለሚገኝበት ሁኔታ ላይ ማሳሰቢያ ይሰጣል። ለተጨማሪ መረጃ ለሚፈልጉት ሰው ለሚገኝበት ሁኔታ ላይ ማሳሰቢያ ይሰጣል።

የሚጠቀሙት ሰዎች ለሚያስፈልጉት ሁሉም ጉዳዮች ላይ ማሳሰቢያ ይሰጣል። ለተጨማሪ መረጃ ለሚፈልጉት ሰው ለሚገኝበት ሁኔታ ላይ ማሳሰቢያ ይሰጣል። ለተጨማሪ መረጃ ለሚፈልጉት ሰው ለሚገኝበት ሁኔታ ላይ ማሳሰቢያ ይሰጣል። ለተጨማሪ መረጃ ለሚፈልጉት ሰው ለሚገኝበት ሁኔታ ላይ ማሳሰቢያ ይሰጣል።

አመልካች።

በሁ.ደ.መ.አ.ፈ. ውስጥ ዘዴ ቃላትን ማካተት ጭንቀት ሊጠይቅ ይችላል። ለተጨማሪ መረጃ ለሚፈልጉት ሰው ለሚገኝበት ሁኔታ ላይ ማሳሰቢያ ይሰጣል። ለተጨማሪ መረጃ ለሚፈልጉት ሰው ለሚገኝበት ሁኔታ ላይ ማሳሰቢያ ይሰጣል። ለተጨማሪ መረጃ ለሚፈልጉት ሰው ለሚገኝበት ሁኔታ ላይ ማሳሰቢያ ይሰጣል። ለተጨማሪ መረጃ ለሚፈልጉት ሰው ለሚገኝበት ሁኔታ ላይ ማሳሰቢያ ይሰጣል።

መጻሕፍት ላይ አለመመስረታቸውን ይጠቁማል።

መልመኛዎች የተገኙ 18 ብቻ ናቸው። ይህም የፈተናዎች ቃላትና ፈላጎት በመግለጽ ለተጨማሪ መረጃ ለሚፈልጉት ሰው ለሚገኝበት ሁኔታ ላይ ማሳሰቢያ ይሰጣል። ለተጨማሪ መረጃ ለሚፈልጉት ሰው ለሚገኝበት ሁኔታ ላይ ማሳሰቢያ ይሰጣል።

- በምርጫ ሰጪ የቃላት ጥያቄዎች እያንዳንዱ ጥያቄ ባለሙያዎች የሚሰማሙበት አንድ ትክክለኛ መልስ ብቻ መያዝ ይኖርበታል። ይሁን እንጂ ፈተናዎቹ ካቀረቡአቸው 269 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ ለ55ቱ ጥያቄዎች ባለሙያዎች የሚሰማሙበት አንድ ትክክለኛ መልስ ለመስጠት እንዳልተቻለ የጥናቱ ውጤት አመልክቷል። ለጥያቄዎቹ አንድ ትክክለኛ መልስ ለመስጠት ያልተቻለባቸው ዋና ዋና ምክንያቶች ሁለት መሆናቸው ተጠቁሟል። እነሱም አንደኛ ለጥያቄው አጥጋቢ መልስ በአማራጮች ውስጥ አለመኖርና ሁለት መልስ ሊሆኑ የሚችሉ አማራጮች በጥያቄው ውስጥ መገኘት ናቸው።

- የፈተናዎቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የይዘት አስተማማኝነት አለመጠበቁን የጥናቱ ውጤት አመልክቷል። በተለይ ያለአውድ የቀረቡት 187 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የይዘት አስተማማኝነት ደካማ ነው። ምክንያቱም አንደኛ ዓላማቸው ግልጽ አይደለም። ሁለተኛ የፈተናዎቹ አቀራረብ ሥልት ከመማሪያ መጻሕፍቱ የተለያየ የመልመጃ አቀራረብ (ዐነገር ሥራ፣ አዛምድ፣ የጎደለውን አሟላ፣ አብራራ፣ ግለጽ፣ ወዘተ.) ስልት ጋር የሚመሳሰል አይደለም። ሦስተኛ አቀራረባቸው አብዛኞቹ መምህራን ቃላትን/ፈሊጦችን ከሚያስተምሩበት ዘዴ ጋር የሚቃረን ነው። አራተኛ አብዛኞቹ ቃላትና ፈሊጦች ከመማሪያ መጻሕፍቱ ባለመመረጣቸው የትምህርቱ ወካይ ናሙናዎች አይደሉም። ስለዚህ ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የይዘት አስተማማኝነት በጣም ደካማ መሆኑን የጥናቱ ውጤት አመልክቷል።

በሌላ በኩል በአውድ የቀረቡት 82 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የይዘት አስተማማኝነት መጠበቁን ለማረጋገጥ ተችሏል። ምክንያቱም አንደኛ የጥያቄዎቹ አቀራረብ (ምንባባዊ፣ ዐረፍተ ነገራዊና የተለየውን ቃል አውጣ የሚል አውድ አላቸው) ከመማሪያ መጻሕፍቱ አቀራረብ ጋር ተመሳሳይነት አላቸው። ሁለተኛ የጥያቄዎቹ አቀራረብ የትምህርቱን ዓላማ ለመመዘን አመቺ ናቸው። ሦስተኛ የጥያቄዎቹ አቀራረብ አብዛኞቹ መምህራን ቃላትን ከሚያስተምሩበት ዘዴ ጋር ይመሳሰላል። በነዚህ ምክንያቶች የተነሳም ጥያቄዎቹ የይዘት ተገቢነት/ content relevance/ አላቸው። ስለዚህ በአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የይዘት አስተማማኝነት ጠንካራ መሆኑን የጥናቱ ውጤት አመልክቷል።

የፈተናዎቹን የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጣዊ ዘላቂ ህያውነት /Internal Consistency Reliability/ ለመመርመር የ1987 ዓ.ም. ፈተና ተመርጦ ነበር። የዚህ ፈተና ውስጣዊ ዘላቂ ህያውነት በኩደር ሪቻርደሰን KR₂₀ ቀመር ተሰልቶ የተገኘው ውጤት 0.668 ነው። ይህ ውጤት ላይ /1961/ እና ሌሎች ምሁራን ጥሩ የቃላት ፈተና የህያውነት ኮኦፊሽንት 0.91 ወይም ከዚያ በላይ መሆን አለበት ካሉት አንፃር ሲታይ አነስተኛ ነው። ስለዚህ የፈተናዎቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄ ውስጣዊ ዘላቂ ህያውነት ደካማ መሆኑን የጥናቱ ውጤት አመልክቷል።

አማርኛን በአፍ መፍቻነት መናገር ወይም አለመናገር የፈተናዎቹን የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በትክክል ለመመለስ ያለው አዎንታዊ ወይም አሉታዊ ተጽእኖን ለመመርመር የ1987 ዓ.ም. ፈተና ተመርጦ ነበር። በዚህም አማርኛ አፍ መፍቻቸው የሆኑ 100 ተፈታኞች ውጤት አማርኛ አፍ መፍቻቸው ካልሆኑ 100 ተፈታኞች ውጤት ጋር ተነፃፅሯል። በተገኘውም ውጤት የፈተናውን 33 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በትክክል ለመመለስ አማርኛ የአፍ መፍቻ ቋንቋ መሆን ወይም አለመሆን ጉልህ ተጽእኖ እንደሌለው ጥናቱ ጠቁሟል። የፈተናውን የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በትክክል ለመመለስ ሁለቱም ተፈታኞች መቸገራቸውን ከተገኘው ዝቅተኛ ውጤት መረዳት ተችሏል።

ያም ሆኖ ግን አማርኛ አፍ መፍቻቸው የሆኑ ተፈታኞች ውጤት አንፃራዊ በሆነ መልኩ ሲታይ አማርኛ አፍ መፍቻቸው ካልሆኑ ተፈታኞች ውጤት ተሽሎ ተገኝቷል። ይኸውም በሚከተሉት ነጥቦች ተንጸባርቋል። አንደኛ አማርኛ አፍ መፍቻቸው የሆኑ ተፈታኞች አማካይ ውጤት (16.55) አማርኛ አፍ መፍቻቸው ካልሆኑ ተፈታኞች አማካይ ውጤት (13.44) ይበልጣል። ሁለተኛ በለይኛ (Top 27%) ከተመደቡት 54 ተፈታኞች ውስጥ የ36ቱ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አማርኛ ነው። ሦስተኛ በታችኛ (List 27%) ከተመደቡት 54 ተፈታኞች ውስጥ የ12ቱ ብቻ የአፍ መፍቻ ቋንቋ አማርኛ ነው።

በተለይ የፈተናውን የዘዩ ቃላት ጥያቄዎች በመመለስ ረገድ አማርኛ አፍ መፍቻቸው የሆኑት ተፈታኞች አማርኛ አፍ መፍቻቸው ካልሆኑ ተፈታኞች በእጅጉ እንደተሻሉ የመልስ ትንተናው /Item analysis/ ውጤት አሳይቷል። ይህም የዘዩ ቃላት ጥያቄዎች ወገን ጠቅመው ሌላውን እንደጎዱ ወይም አድሎአዊነት እንዳላቸው የሚጠቁም ነው። በሌላ በኩል ደግሞ አውድ ለቀረበላቸው የቃላት ጥያቄዎች አማርኛ የአፍ መፍቻቸው መሆን ወይም አለመሆን ጥያቄዎቹን በትክክል ለመመለስ ምንም ተጽእኖ እንደሌለው የመልስ ትንተናው ውጤት በግልጽ

ያመለክታል። ስለዚህ አማርኛ የአፍ መፍቻ ቋንቋ መሆን የፈተናውን የዘዬ ቃላት ጥያቄ ለመመለስ አዎንታዊ ተጽእኖ ሲኖረው ሌሎችን ጥያቄዎች ለመመለስ ግን ጉልህ የሆነ አዎንታዊ ተጽእኖ እንደሌለው ጥናቱ አመልክቷል።

ተተግባሪነት የምርጫ ሰጭ የቃላት ፈተና ጥያቄዎች ጉልህ ችግር እንዳልሆነ በርካታ ምሁራን ይናገራሉ። ተተግባሪነት የምርጫ ሰጭ ጥያቄዎች ጉልህ ችግር ባይሆንም የእርማቱን ጣጣ በቀላሉ ለመወጣት ሊባል ብቻ አንድ አይነት አጠያየቅ ላይ ማተኮሩ ግን ተገቢ አለመሆኑን ጥናቱ ጠቁሟል። ስለዚህ በጥቂት አራሚዎች ሊታረሙ የሚችሉና የተተግባሪነት ጥያቄ የማያስነሱ እንደአዛምድ፣ የጎደለውን ቃል ሙላ፣ አጫጭር መልስ የሚሹ ... ወዘተ.. ጥያቄዎች በፈተናዎች ውስጥ ቢካተቱ መልካም መሆኑን ጥናቱ አመልክቷል።

5.2 መደምደሚያ /Conclusion/

1. የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ የቃላት ትምህርት አሰጣጥ በአብዛኛው (ሙሉ ለሙሉም ማለት ይቻላል ይሆናል) አንብቦ ከመረዳት ክሂል ጋር የተያያዘ፣ አውዳዊ አቀራረብን የተከተለ እና በውጤታማ / Productive/ ልምምድ ላይ ያተኮረ ነው። አብዛኞቹ የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የአቀራረብ ስልት ግን የትምህርቱን አሰጣጥ መሠረት ያደረጉ አይደሉም። በጥናቱ ከታቀፉ 269 የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ 187ቱ (69.5%) ጥያቄዎች ያለአውድ መቅረባቸው ይህንኑ የሚያመለክት ነው።

ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ከቃላት ትምህርቱ ዓላማ፣ የማስተማሪያ ዘዴ፣ ከመማሪያ መጻሕፍቱ የመልመጃ አቀራረብና ምሁራን ስለቃላት አፈታተን ካነሷቸው መርሆዎች አንፃር ተገምግመው ጥሩ የመመዘኛ መሣሪያ አለመሆናቸው ተረጋግጧል። ለሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ የቃላት ትምህርት አሰጣጥ ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ የሆነው ቃላትን በተለያዩ አውድ ውስጥ መፈተን ነው። ስለዚህ ያለአውድ የቀረቡ ጥያቄዎች በአውድ መተካት ይኖርባቸዋል።

2. አንድ ቃል ወይም ፈሊጥ ለፈተና ሲመረጥ ብርቱ ጥንቃቄ ማድረግ እንደሚገባ ምሁራን ያስገነዝባሉ። ይሁን እንጂ የሁ.ደ.መ.አ.ፈ. የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች አመራረጥ ጥንቃቄ የጎደለው ይመስላል። በተለይ ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በምን

5.3 አስተያየት /Recommendation/

የጥናቱን ውጤት መሠረት በማድረግ ወደፊት ለሚዘጋጁ ፈተናዎች መነሻ እንዲሆኑ የሚከተሉት አስተያየቶች ወይም የመፍትሔ ሀሳቦች በአጥኝው ቀርቦዋል።

1. የፈተናውን ይዘቶች በትምህርቱ ዓላማ ወይም በማስተማሪያ መሣሪያዎች ይዘቶች ላይ መመስረት

በመርህ ደረጃ የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ፈተናዎች በሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሶችና መማሪያ መጻሕፍት ላይ እንደሚመሰረቱ የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ጽ/ቤት መመሪያ መጽሐፍ/ሀንድ ቡክ / ያረጋግጣል። ይሁን እንጂ በዚህ ጥናት እንደተረጋገጠው አብዛኞቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በማስተማሪያ መሣሪያዎች ላይ አልተመሰረቱም።

ስለዚህ ፈተና አውጪዎች የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሶችና መመሪያ መጻሕፍት የሚያቀርቧቸውን የቃላት ትምህርት ዓላማዎችና ይዘቶች በጥልቀት በመመርመር ለይዘቱ ወካይ የሆኑ ጥያቄዎችን ለማዘጋጀት መነሳሳት ይጠበቅባቸዋል።

2. የተለያዩ የአጠያያቅ ስልቶችን መጠቀም

በፈተናዎቹ ውስጥ ያለአውድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ለሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ የቃላት ትምህርት አሰጣጥ ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ ባለመሆናቸው በአውዳዊ ጥያቄዎች መተካት ይኖርባቸዋል። ቃላትና ፈሊጦችን በአውድ ለመፈተን ደግሞ የተለያዩ የአጠያያቅ ስልቶችን መጠቀም ይቻላል። የሚከተሉት የአጠያያቅ ስልቶች ለሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ የቃላት ትምህርት አሰጣጥ ተስማሚ የመመዘኛ ዘዴዎች ስለሚመስሉ ብንጠቀምባቸው መልካም ይሆናል።

2.1 የቃላት /የፈሊጥ ጥያቄዎችን ከምንባብ ጥያቄዎች ጋር አዳብሎ መጠየቅ። ይህ ጥናቱ ባቀፋቸው ፈተናዎችም ውስጥ የሚታይ የአጠያያቅ ስልት ነው። የአጠያያቅ ስልቱን

በተጠናከረ እና ምንባቦቹ ጥያቄዎቹን ለመመለስ በቂ ድጋፍ በሚሰጡበት አኳኋን መጠቀሙ መቀጠል ይኖርበታል።

2.2 ለቃላት /ፈሊጥ ጥያቄዎች ዐ.ነገራዊ አውድ ማዘጋጀት በዚህ የአጠያየቅ ስልት አማራጮችን በማቅረብ በዐ.ነገሩ ውስጥ ተፈላጊውን ቃል /ፈሊጥ ከሥሩ በማስመር ወይም ተፈላጊውን ቃል/ፈሊጥ በማጉደል ወይም አማራጮች ሳይቀርቡ በዐ.ነገሩ ውስጥ ለጎደለው ቃል/ፈሊጥ ተፈታኙ ማሟያውን እንዲያቀርብ በማድረግ የቃላትን ፍቺ መጠየቅ ይቻላል።

2.3 ህዳጋዊ ፈተናዎችን (close testing) መጠቀም-በዚህ አጠያየቅ ስልት አንድ አጭር ጽሁፍ አቅርቦ በየተወሰነ የመቁረጫ ቦታ (deletion) ቃላትን /ፈሊጦችን በመቁረጥ ከቀረቡት በርካታ አማራጮች ተፈታኙ ጽሁፉን እንዲያሟላ መጠየቅ ይቻላል።

2.4 ቃላትን/ፈሊጦችን እንዲያዛምድ በመጠየቅ።

2.5 ያልተሟላ ምልልስ (dialogue) ያላቸውን ዐ.ነገሮች አቅርቦ በምልልሱ የተወሰነ ቃላትን/ፈሊጦችን በማጉደል ተፈታኙ እንዲያሟላቸው መጠየቅ።

3. በመምህራን ሥልጠና መፈተንን በተመለከተ የተጠናከረ ትምህርት መስጠት

አብዛኞቹ መምህራን በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና ውስጥ ያለአውድ የሚቀርቡ የቃላት እና የፈሊጥ ጥያቄዎችን ቢኮንኑም በት/ቤት ደረጃ በሚያዘጋጁአቸው ፈተናዎች ውስጥ ግን ያጠያየቁን ስልት እንደሚጠቀሙበት ለማወቅ ተችሏል። በብሔራዊ ደረጃ የሚዘጋጁ ፈተናዎች የአጠያየቅ ስልታቸው ስህተት ሲሆን መምህራኑ ፈተናዎቹ የሚስተካከሉበትን መንገድ መጠቀም ወይም መሻት እንጂ ያንኑ ስህተት በሚያዘጋጁአቸው ፈተናዎች ውስጥ መድገም አይጠበቅባቸውም።

ይህ ስህተት በአንድ መልኩ መምህራኑ ተማሪዎቻቸው ፈተናውን እንዲያልፉላቸው ከመጓጓት የመነጨ ሊሆን ይችላል። በሌላ መልኩ ደግሞ መምህራን ከሚሰጣቸው የሥልጠና እውቀት ማነስ ስህተቱ ሊመነጭ ይችላል።

ስለዚህ በቋንቋ መምህራን ማሠልጠኛዎቻችን ውስጥ መፈተንን /Testing/ እራሱን በቻለ ኮርስ
 መስጠት አስፈላጊ ይመስላል። ይህም አንደኛ መምህራን የሚያዘጋጁአቸውን ፈተናዎች ጥራት
 ለመጠበቅ፣ ሁለተኛ የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ፈተናዎችን በሳይንሳዊ መንገድ እየገመገሙ
 የሚሻሻሉበትን መንገድ ለመጠቀም፣ ሦስተኛ ስህተት ያለባቸውን የአጠያየቅ ስልቶች
 ላለመድገም፣ በአጠቃላይ የመማር ማስተማር ሂደቱን ለማቃናት ጠቀሚታ ይኖረዋል።
 ወዲህም መምህራኑ የሚያዘጋጁአቸውን ፈተናዎች በመሰብሰብ ብሔራዊ የፈተና ባንክ
 ለማዘጋጀት ቢያስፈልግ ጥሩ መሠረት መጣል ይቻላል።

ብሉይ

- Aitichson, M.A. 1987. "Words in the mind: An introduction to the mental lexicon".
Quoted in parry, K.J. 1991.
- Alderson, J.C. and Hughes, A. (eds). 1981. ELT Documents 111 Issues. in Language Testing. London: The Brithish Council.
- Alemu, T. 1983. "Assessment of Grade Six and Eight English National Examination".
Unpublished M.A. Thesis. Addis Ababa University.
- Allen, J. P.B. and Davies, A (eds). 1977. The Edinburgh Course in Applised Linguistics; (Vol.4), Testing and Experimental Methods. Oxford. Oxford University press.
- Allen, V.F. 1983. Techniques in Teaching Vocabulary. Oxford: Oxford University press.
- Anastasi, A. 1982. Psychological Testing. Fifth Edition. New York: Macmillan publishing Co., Inc.
- Anderson, N., Cohen, A., perkins, K. and Bachman, L. 1991. "An investigation of the relationships among test-taking strategies, item content and item difficulty in an EFL reading test". language Testing. Vol.8.No.1:41-66.
- Anderson, R.C. and Ortony, A. 1975. "On putting apples into bottles- A problem of polysemy". Cognitive Psychology. Vol.7: 167-180.
- Asfaw, M. 1975. "The Relationship Between the ESLCE GPA's of Required subjects and first semester Freshman GPA's of Dismissed S'tudents". The Ethiopian Journal of Education. Vol.VII .No. 2 : 48-55.
- Bachman, L.F. 1990. Fundamental Consideration in Language Testing.
Oxford: Oxford University press.
- Baxter, J. 1980. "The Dictionary and Vocabulary behaviour: A single word or a handful?". TESOL Quarterly, Vo. 14. No. 3: 325 - 336.
- Bright, J. A. and Gregor, G.P.M.C. 1978. Teaching English as a second language.
London: Longman Group Ltd.
- Bormuth, J.R. 1970 On the Theory of Achievement Test Items. Chicago:
The University of Chicago press.
- Brown J.S. and perry, F.L.J.R. 1991. "A Comparison of Three Learning strategies for ESL Vocabulary Acquisition". TESOL Quarterly. Vol. 25. No.4: 655 - 669.

- Carmines, E.G. and Zeller, R.A. 1985. A SAGE University paper. No. 17. Reliability and Validity Assessment. Quoted in Dejenie, L.1990.
- Carrol, J.B.1968. "The psychology of Language Testing", Quoted in Bachaman, L.F.1990.
- Carter, R. 1987. " Is there a core vocabulary. Some implications for language teaching". Applied Linguistics. Vol. 8: 178-190.
- Carter, R. and Mc Carthy, M. 1988. Vocabulary and Language Teaching . United Kingdom: Longman.
- Cohen, A.D. 1980. Testing Language Ability in the classroom. Rowley, Massachusetts: Newbury House publishers. Inc.
- Cooper, R.L.1968. "An elaborated language testing model", In John, A.upshur and Julia, F.(eds). Problems in foreign Language Testing Language Learning. Special issue No. 3. 15-72.
- Cornu, A.M. 1978. "The first step in Vocabulary Teaching". Modern Language Journal. Montreal: August: 262:172.
- Crocker, A.C. 1981. Statistics for Teachers. Third Edition. MFER- NELSON. Pub.Co.Ltd.
- Crow, J.T. and Quigley, J.R. 1985. "A semantic Field Approach to passive Vocabulary Acquisition for Reading Comprehension". TESOL Quarterly. Vol. 19. No. 3: 497-513.
- Davies, A. 1968. (ed.).Language Testing Symposium: A psycholinguistic Approach. London: Oxford University press.
- _____. 1977. "The construction of Language Tests". in Allen and Davies (eds).
- _____. 1984. "Validating Three Tests of English Language Prof iciency". Language Testing. Vol. 1. No. 1: 50-69.
- _____.1985. "Communicative Language Testing", Journal of Applied Linguistics. (Annual publication of the Greek Applied Linguistics Associations). No.1: 22-33.
- Davis, T., Kaiser, R., Boone, J., and McGuine, J. 1990. " Caution in Testing". Journal of Developmental Education. Vol. 13. No. 3:2.-4.
- Dejenie, L. 1990. "Achievement Wash back and proficiency in School Leaving Examination: A case of Innovation in an Ethiopian Setting". un published PhD. Thesis. University of Lancaster, United Kingdom.

- Dessie, B. 1988. "An Evaluation of the Effectiveness of modern vocabulary Teaching methods and the extent to which these are implemented in Freshman English course". Unpublished M.A.Thesis. Addis Ababa University.
- Ebel, R. L. 1979. Essentials of Educational Measurement. Engle wood cliffs, N.J. prentice Hall.
- Eeds, M. and Cokrum, W.A. 1985. "Teaching word Meanings by Expanding schema versus Dictionary or Reading context work". Journal of Reading. Vol. 28:492-497.
- Ethiopian School Leaving Certificate Examination Handbook. 1985. The Ethiopian School Leaving Certificate Examination Hand book. Addis Ababa: Addis Ababa University press.
- Finnochiaro, M. and Sako, S. 1983. Foreign Language Testing: A practical Approach. Quoted in Dejenie, L. 1990.
- Foder, J. A. 1981. Representations: philosophical essays on the foundations of cognitive Science. in parry. K. J. 1991.
- Gay, L.R. 1980. Educational Evaluation and Measurement Competencies for Analysis and Application. Columbus: charles E, Merrill Publishing Company.
- Green, J.A. 1963. Teacher-made tests. New York: Harper and Row.
- Gronlund, N.E. 1988. How to Construct Achievement Tests. Fourth Edition. New Jersey: Printice Hall, Inc.
- Gronlund, N.E. and Robert. L.L.. 1990. Measurement and Evaluation in Teaching. New York: Macmilan publishing Co.
- Haliday, M.A.K; Mc Intosh, A. and Strevenis, p. 1964. The Lingustic Science and Language Teaching. London: Longman..
- Harris, D. E. 1969. Testing English as a Second Language . New York: McGrow Hill Company. Ltd.
- Harrison, A. 1983. A Language Testing Handbook. London: Macmillan press.
- Hatch, E. and Farahaday, H. 1982. Research Design and Statistics for Applied Linguistics. Rowley, Massachusetts: New bury House publishers.
- Heaton, J. B. 1975. Writing English Language Tests. London: Longman Group Ltd.

- _____. 1988. Writing English Language Tests. London: Longman.
- _____. 1990. Writing English Language Tests. London: Longman.
- Henning, G. 1987. A Guide to Language Testing Development, Evaluation, Research. Cambridge, Massachusetts. Newbury House publishers.
- Hill, L.A. and Dobbyu, M. 1981. Teachers Training Course, Lecture's Book.. London: Cast Ltd-Macmillan publishing Company.
- Hughes, A. (ed.) 1988. Testing English for University Study. ELT Document 127. Hong Kong: Modern English publication with the British Council.
- _____. 1989. Testing for Language Teachers. Cambridge. Cambridge University press.
- Jones, R.L. 1973. "principles of Evaluation and Measurement". The Ethiopian Journal of Education. Vol. VI. No. 11: 43-52.
- Kelly, R. 1978. "On the Construct Validation of Comprehension Tests: An exercise in Applied Linguistics". PhD Thesis. Quoted in weir, C.J. 1988.
- Kranowski, W.J. and Woods, A. 1984. "Statistical aspects of Reliability in Language Testing". Language Testing. Vol.1.No. 1:1-20.
- Krashen, S. 1989. "We acquire vocabulary and spelling by Reading : Additional Evidence for the input Hypothesis". Modern Language Journal. Vol.73. No. 4:440-464.
- Lado, R. 1961. Language Testing: the Construction and use of Foreign Language Tests. London: Longman.
- _____. 1964. Language Teaching: A scientific Approach. New York: McGraw- Hill, Inc.,
- Madsen, H.S. 1983. Techniques in Testing. New York: Oxford University press.
- Martin, A.V. 1976. "Teaching Academic Vocabulary to Foreign Graduate Students". TESOL Quarterly, Vol. 10. No. 1. 92-97.
- Mathew, J.C. 1985. Examinations: A commentary. London: George All and un win (publishers). Ltd.
- McCarthy, M. 1990. Vocabulary. Oxford: Oxford University press.
- Mehrens, W.A. and Lehmann, I.J. 1973. Measurement and Evaluation. New York : Holt, Rinehart and winston. Inc.

- Mehrens, W.A. and Lehmann, L.J. 1973. Measurement and Evaluation . NewYork : Holt, Rinehart and winston. Inc.
- Mekonen, H. 1984. "Evaluation of the underlined English Vocabulary Items in the English for New Ethiopia Series for Grade 9 to 12". Unpublished M.A. Thesis. Addis Ababa University.
- Mezynski, J. 1983. "Issues Concerning the Acquisition of knowledge Effects of Vocabulary Training on Reading comprehension." Review of Educational Research. Vol .53. No.2:253-279.
- Morrow, K.E. 1979. " Communicative Language Testing, revolution or evolution". In Brumfit, C.J. and Johnson, K.J. (eds). 1979.
- Nevo,N. 1989. "Test-taking strategies on a multiple-choice test of Reading comprehension". Language Testing. Vol.6. No.2: 199-215.
- Ogunniyi, M.B. 1990. Educational Measurement and Evaluation. Lagos: Longman Nigeria Limited.
- Oller, J. W. 1979. Language Test at School: A pragmatic Approach. London: Longman Group Ltd.
- Oller, J. W. (ed.)1983. Issues in Language Testing Research. Rowley, Mass Newbury House.
- Parry, K.J. 1991. "Building Vocabulary Through Academic Reading". TESOL Quarterly. Vol. 25. No. 4: 629-653.
- Rea, P.M. 1978. " Assessing Language as Communication". MALS Journal. New Series, No. 3 Department of English, University Brmingham.
- Richards, J.C. 1976. "The Role of Vocabulary Teaching". TESOL Quarterly. Vol. 10. No. 1: 77-89.
- Richards, J.C. and Rogers, T.S. 1991. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rivers, W.M. 1968. Teaching Foreign-Language Skills. Chicago:University of Chicago press.
- Samuels, S.L. 1968. " Effect of word associations on reading speed, recall and gussessing behaviour on tests". Journal of Educational psychology. Vol. 59: 12-15.
- Seid, J. 1978. English Idioms and How to Use Them. London: Oxford University Press.

Spolsky, B. 1976. "Language Testing: Art or science?" Proceedings of the Fourth International congress of Applied Linguistics. Stuttgars: Hochschulverlag.

Throndic, R. L. and Hagen. E.P. 1977. Measurement and Evaluation in Psychology and Education. Columbia University.

Wallace, M. 1982. Teaching Vocabulary. Oxford: Heinimann.

Weir, C.J. 1988. Communicative Language Testing. Exeter: A. Wheaton and Co. Ltd.

Wiersma, W. and Stephen, G.J. 1990. Educational Measurement and Testing. Second Edition-Boston: Allyn and Bacon.

Valette, R.M. 1979. Modern Language Testing. Second Edition. San Diego: Harcourt Brace Jovan voic publishers.

መንገሻ ክበደ። 1984። "የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና የምንባብ ዋናዎች ግምገማ"። የቢ.ኤ. ዲግሪ ማጋሪ ጽሑፍ። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፤ /ያልታተመ/

ሰለሞን ደስታ። 1976። "በአዲስ አበባ ከተማ በ4 2ኛ ደረጃ ት/ቤቶች በ1975 ዓ.ም. የተሰጡ የአማርኛ ፈተናዎች ግምገማ" ። የቢ.ኤ.ዲግሪ ማጋሪ ጽሑፍ። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፤ /ያልታተመ/

ተስፋዬ ሐይሌ። 1964። "የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ተፈታኞች ለምን በአማርኛ ጥሩ ውጤት አያመጡም?" ። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፤ /ያልታተመ/

ተስፋዬ ሸዋዬ ። 1981። ሥነ ልሳንና ቋንቋን ማስተማር ። አዲስ አበባ፤ /ያልታተመ/

ትምህርት ሚኒስቴር ። 1970 ። "የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ቋንቋ ሥርዓተ ትምህርት /7.12ኛ ክፍል/" ። አዲስ አበባ ፤ በሥርዓተ ትምህርትና ሱፐርቪዥን መምሪያ የአማርኛ ትምህርት ቡድን የተዘጋጀ፤ /ያልታተመ/

። 1970 ። የአማርኛ መማሪያ /9.12ኛ ክፍል/ ። አዲስ አበባ ፤ የትምህርት መሣሪያዎች ማምረቻና ማከፋፈያ ድርጅት ።

። 1984 ። የአማርኛ ቋንቋ ሲለበስ /9.12ኛ ክፍል/ ። አዲስ አበባ፤ የትምህርት መሣሪያዎች ማምረቻና ማከፋፈያ ድርጅት ።

። 1985 ። የአማርኛ መማሪያ /9 . 12ኛ ክፍል/ ። አዲስ አበባ ፤ የትምህርት መሣሪያዎች ማምረቻና ማከፋፈያ ድርጅት ።

ንጉሤ ዳኦታ ። 1978 ። "የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና አቀራረብና የመማሪያ መጻሕፍቱ ዝምድና" ። የቢ.ኤ.ዲግሪ ማጋሪ ጽሑፍ ። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፤ /ያልታተመ/

አምሳሉ አክሊሉ እናዳኛው ወርቁ። 1979 ። የአማርኛ ፈሊጦች ። አዲስ አበባ ፤ ኩራዝ አሳታሚ ድርጅት ።

አበበ ከበደ :: 1975 :: "የ6ኛ ክፍል መልቀቂያ ብሔራዊ የአግርኛ ፈተና ግምገማ" ::
የቢ.ኤ.ዲግሪ ግሚያ ጽሑፍ :: አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፤ /ያልታተመ /

ወርቁ ዓለሙ :: 1979:: "በጎልማሶች ትምህርት መምሪያ ሥር በርቀት ትምህርት ዋና ክፍል
የሚሰጠው የሁለተኛ ደረጃ የአግርኛ ፈተና ግምገማ" :: የቢ. ኤ. ዲግሪ ግሚያ ጽሑፍ::
አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፤ /ያልታተመ /

ዋጋዬ ገ/አምላክ :: 1972 :: "ከ1963 - 1971 ዓ.ም. ለስምንተኛ ክፍል የተሰጡ የአግርኛ ቋንቋ
ብሔራዊ ፈተናዎች ግምገማ" :: የቢ.ኤ.ዲግሪ ግሚያ ጽሑፍ:: አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ፤
/ያልታተመ /

አባሪ ሀ

ከ1980- 1987 ዓ.ም የተዘጋጁትን የ.ሀ.ደ.መ.አ. ፈ የቃላትን የፈሊጥ ጥያቄዎችን ዝርዝር በዓመተ ምህረትና በመምሪያ የሚያሳይ ።

1. 1980 ዓ.ም

ሀ. ለሚከተሉት ቃላትና ሐረጎች ተመሳሳይ ፍቺ ስጥ።/10/

1. ነፈረቀ ሀ. አለቀሰ ለ. ሞጨሞጨ ሐ. ተንሰቀሰቀ መ. አላዘነ
2. መደንበር ሀ. መወላከፍ ለ. መበርገግ ሐ. መወናበድ መ. ግራመጋባት
3. አዛጋ ሀ. አንጉላጀ ለ. አሸለበ ሐ. አንኮራፋ መ. አፋሽከ
4. አድመኛ/አድምተኛ/ ሀ. ጠበኛ ለ. ሴረኛ ሐ. ተከራካሪ መ. አጃቢ
5. ነዳይ ሀ. የተጉሳቆለ ለ. የሚነዳ ሐ. የደኸያ መ. ተሳዳቢ
6. እጅ መናኛ ሀ. እጅ መጥፎ ለ. እጅ ሰላላ ሐ. እጅ ክፉ መ. እጅ ሰባራ
7. ቀትረ ቀላል ሀ. ጓዘ ቀላል ለ. ጥላ ቢስ ሐ. ገደ ቢስ መ. ልበቢስ
8. ፈር ያዘ ሀ. ሥርዓት ያዘ ለ. አቅጣጫ ያዘ ሐ. መስመር ያዘ መ. ሕግ ያዘ
9. ዋስ ማሳገት ሀ. ዋስ መያዝ ለ. ዋስ መጥራት ሐ. ዋስ መክሰስ መ. ዋስመስጠት
10. ቅንድቧን ተላጩች ሀ. ዓይኗን ተኳላች ለ. ዓይኗን ተቀነደበች ሐ. ዓይን ከፈተች መ. ዓይን አወጣች

ለ. ከአራቱ አማራጭ መልሶች ውስጥ ከአንዱ በስተቀር ሶስቱ በትርጉም አለዝያም በአገባብ ይዛመዳሉ ከሌሎች የሚለየውን ቃል ለይተህ አውጣ /5/

11. ሀ. መማሰን ለ. መልፋት ሐ. መዋተት መ. መባዘን
12. ሀ. አወከ ለ. አበጣበጠ ሐ. አስቸገረ መ. አስጨነቀ
13. ሀ. እንቁራሪት ለ. እንሸላሊት ሐ. እባብ መ. እስስት

38. "ሚዛን ገምቶ ይለወጣል" ሲል ምን ማለቱ ነው ?

- ሀ. ጥቅም አይቶ ይከዳል ማለቱ ነው
- ለ. ኃይል አይቶ ይከዳል ማለቱ ነው
- ሐ. ስልጣን አይቶ ይከዳል ማለቱ ነው
- መ. ጊዜ አይቶ ይከዳል ማለቱ ነው

39. " ጥርስ ያስገባሉ" ሲል ምን ማለቱ ነው ?

- ሀ. ያስቀጣሉ ማለት ነው
- ለ. ያሳማሉ ማለት ነው
- ሐ. ያስጠላሉ ማለት ነው
- መ. ያስጠምዳሉ ማለት ነው

51. በግጥሙ 4ኛ አንን "አዝመራ" የሚለው ቃል የገባው ምን እንዲወክል ተደርጎ ነው ?

- ሀ. ጥበብ-ቃላት
- ለ. ጣዕም -ወግ
- ሐ. አርኪ ጽሑፍ
- መ. ጣፋጭ ወሬ

2. 1981 ዓ.ም

ሀ. ለሚከተሉት ቃላትና ሐረጎች ተመሳሳይ ፍች ስጥ። /10/

1. አጋሚዶ ሀ. ቀማኛ   ለ. ሸፍታ   ሐ. እልከኛ   መ. ጀብደኛ
2. ተረበኛ ሀ. አፈኛ   ለ. ወገኛ   ሐ. ቀልደኛ   መ. ጉረኛ
3. ግደይ ጣለ ሀ. ገድሎ ጣለ ለ. ጥሎ ገደለ ሐ. ገድሎ አሳየ መ. ሬሳጣለ
4. ገነገነ ሀ. ጠረጠረ ለ. በረገገ ሐ. መረመረ መ. ገመገመ
5. ድጎማ ሀ. ምፅዋት ለ. ድጋፍ ሐ. እርዳታ መ. ልግስና
6. ከእጅ ወደ አፍ ሀ. ቆርሶ መጉረስ ለ. ሠርቶ መብላት ሐ. አርሶ ማደር መ. ትርፍ ማጣት
7. አፍለኛ ሀ. ያልሻገተ ለ. ያልከመጠጠ ሐ. ያልቦካ መ. ያላረረ
8. ማዕከል ሀ. እኩል መሆን ለ. አማካይ መሆን ሐ. ድንበር መሆን መ. ዱርመሆን
9. መሬት ቁና ሆነች ሀ. መሬት ጠበበች ለ. መሬት ክብ ሆነች ሐ. መሬት መከራ በዛባት መ. መሬት ተጨነቀች
10. የእንጨት ሽቦት ሀ. የሸበተ ሰው ለ. መሬት ክብ ሆነች ሐ. መሬት መከራ በዛባት መ. መሬት ተጨነቀች

ለ. የተለየውን ቃል አውጣ

- 11. ሀ. አመነኝኮከ ለ. ሰለቀጠ ሐ. አመሰኝ መ. አኘከ
- 12. ሀ. ስልባቦት ለ. ሰፈፍ ሐ. አምቡላ መ. ገፈት
- 13. ሀ. አረንቋ ለ. ረግረግ ሐ. ማጥ መ. ድጥ
- 14. ሀ. መዘንጠል ለ. መቀርደድ ሐ. መንደል መ. መፈንቀል
- 15. ሀ. ዘገበ ለ. ሰበሰበ ሐ. ቆጠረ መ. አጠራቀመ
- 16. ሀ. አጓራ ለ. አክላላ ሐ. ተኩራራ መ. አገሳ
- 17. ሀ. ከመረ ለ. አሰለፈ ሐ. ደረደረ መ. ኩለኩለ
- 18. ሀ. ቅሬት ለ. እርጉዝ ሐ. ጥገት መ. ክበድ
- 19. ሀ. ነተረክ ለ. ነዘነዘ ሐ. ተረክ መ. ጨቀጨቀ
- 20 ሀ. አወናበደ ለ. ወላወለ ሐ. ዘላበደ መ. ቀላመደ

ሐ. በምንባቡ መሰረት ትክክለኛውን መልስ ስጥ /19/

24. "ባል ሲተዋቸው" ሲል ምን ማለቱ ነው ?

- ሀ. ባል ሲጠላቸው ማለቱ ነው ሐ. ባል ሲያጡ ማለቱ ነው
- ለ. ባል ሲፈታቸው ማለቱ ነው መ. ባል ሲሞትባቸው ማለቱ ነው

26. "የከተማ ጫካ" እና "የከተማ ዱር" በምንባቡ ውስጥ ምን ዓይነት ትርጉም አላቸው?

- ሀ. የተቀራረበ ትርጉም አላቸው ሐ. የተለያየ ትርጉም አላቸው
- ለ. አንድ አይነት ትርጉም አላቸው መ. ተቃራኒ ትርጉም አላቸው

35. "ቸነፈር" የሚለውን ቃል ለተካ የሚችል የትኛው ነው ?

- ሀ. መአት ለ. እልቂት ሐ. ወረርሽኝ መ. ቁጣ

36. ገጣሚው "መዓልት" ሲል ምን ማለቱ ነው ?

- ሀ. ዓመት ለ. ወር ሐ. ቀን መ. ሳምንት

39. በስንኝ 14 ላይ "ለኔ ብጤማ" ሲል ምን ማለቱ ነው ?

- ሀ. ለደሃው ማለቱ ነው
- ለ. ረሃብ ላጠቃው ማለቱ ነው
- ሐ. ረሃብን ላልቀመሰው ማለቱ ነው
- መ. በችግር ለተጎዳው ማለቱ ነው

40. ገጣሚው "ይዘከራል" ሲል ምን ማለቱ ነው ?

- ሀ. ይታወሳል ማለቱ ነው
- ለ. ተዝካር የወጣለታል ማለቱ ነው
- ሐ. ይዘወተራል ማለቱ ነው
- መ. ይወደሳል ማለቱ ነው

41. "ይመለከት ገባ" ምን ማለት ነው ?

- ሀ. ይቃኝ ጀመር ማለት ነው
- ለ. ይመረምር ጀመር ማለት ነው
- ሐ. ያጠና ጀመር ማለት ነው
- መ. ይቆጥር ጀመር ማለት ነው

53. በግጥሙ ውስጥ "ቀበቶ" የተባለው ምንድን ነው ?

- ሀ. ትጥቅ ነው
- ለ. ረሀብ ነው
- ሐ. ችግር ነው
- መ. ብሶት ነው

54. ገጣሚው "የተልኮህን አባዜ" ሲል ምን ለማለት ነው ?

- ሀ. የተጣለብህን ኃላፊነት ለማለት ነው
- ለ. የተፈጥሮ ድርሻህን ለማለት ነው
- ሐ. የሚጠበቅብህን አስተዋጾ አለ ማለት ነው
- መ. የሚጠበቅብህን እዳ ለማለት ነው

55. ገጣሚው "በትን ያሻራህን ዘር" ሲል ምን ለማለት ነው ?

- ሀ. የእጅህን ፍሬ ለማለት ነው
- ለ. የግንባርህ ወዝ ላማለት ነው
- ሐ. የግልህን አስተዋጾ ለማለት ነው
- መ. ያብራኩህን ልጆች ለማለት ነው

73. "የሚራመድ" በሚለው ቃል ፈንታ ሊገባ የሚችለው የትኛው ነው ?

- ሀ. የሚሮጥ
- ለ. የሚውል
- ሐ. የሚኖር
- መ. የሚመራ

74. "ከንጋቱ አሥር ሰዓት" የሚለውን ሐረግ የሚተካው የትኛው ነው ?

- ሀ. ከጠዋቱ ባስር ሰዓት
- ለ. ከቀኑ በአስር ሰዓት
- ሐ. ከሌሊቱ ባስር ሰዓት
- መ. ከዕኩለ ሌሊት በኃላ

76. "ተጥለቅልቀውና ተግበስብሰው" የሚለውን ሐረግ የሚተካው የትኛው ነው ?

- ሀ. ተቀስቅሰውና ተግበስብሰው
- ለ. ተቀስቅሰውና ተጥለቅልቀው
- ሐ. ተቀስቅሰውና ተሰባስበው
- መ. ተቀስቅሰውና ተጠራቅመው

78. "አርደው አወራርደው" የሚለው ሐረግ በምን መተካት ይገባዋል ?

- ሀ. ጥለው
- ለ. ባርከው
- ሐ. ዘርፈው
- መ. ቆራርጠው

79. "ሲመገቡና ሲዋኩ" የሚለው ሐረግ በምን መተካት አለበት ?

- ሀ. ሲበሉና ሲዋኩ
- ለ. ሲበሉና ሲያወኩ
- ሐ. ሲበሉና ሲጮኹ
- መ. ሲበሉና ሲቦርቁ

1. አገናዝህ ሀ. አሰታውህ ለ. አያያዘ ሐ. አዛመደ መ. አቆራኝ
2. ገመገመ ሀ. ገመተ ለ. መዘነ ሐ. ሰፈረ መ. ላካ
3. ነመራ ሀ. ደረሰ ለ. በህላ ሐ. አረረ መ. ደረቀ
4. አገራባቻ ሀ. ደንበርተኛ ለ. ክልላተኛ ሐ. ቀራቢ መ. ተላጣቂ
5. አጻባይ ሀ. አሰገቢ ለ. አስቀጣጭ ሐ. አሰጠጊ መ. አንቀረ
6. ደቡብ ሀ. ስለቸ ለ. ተጫነ ሐ. ፈዘዘ መ. ከሰደ
7. ደለሰ ሀ. ወፈረ ለ. ወደላ ሐ. አጣረ መ. ጠገ
8. ደላቀ ሀ. ጮኸ ለ. ጣረ ሐ. መታ መ. በላ
9. ቀጂ ሀ. ከፈለ ለ. አወጣ ሐ. መለሰ መ. ዝ
10. ተርጊያ ሀ. ገፁህ ለ. ደልደል ሐ. ልሰለሰ መ. ቀጥተኛ
11. አካባቢ ሀ. ከተተ ለ. ከመረ ሐ. ሰወረ መ. አናረ
12. ለበግ ሀ. ቀልድ ለ. ወ-ኸት ሐ. ምጸት መ. ሰገልት
13. ተናጋ ሀ. ተላቀቀ ለ. ተለያየ ሐ. ተናወጠ መ. ተንቃኝቀ

ሀ. ለግንኙነት-ላት ቃላት ተመሳሳይ ናቸው ባለ 15/

3. 1982 ዓ.ም

- ሀ. አንዳንድ ለ. ነገር ሐ. ናጥት መ. አመለካከት
- መተካት ያለበት የትኛው ነው ?
- ቃል
80. "ድምፅ ተሰማ" የሚለው ቃል ለመተካት ያለበት ለ. ሰማ ሐ. አሰማ መ. አሰመ-
  83. "በየክፍሉ" የሚለው ቃል ለመተካት ነበረበት ? ሀ. ከግራና ከቀኝ ለ. ከታችና ከላይ መ. ከኃላና ከፊት
  89. "አሰበርግነት" የሚለው ቃል ለመተካት ያለበት ለ. አሰቀጥቶት ሐ. አነሳሰቶት መ. አሰከፍቶት
  90. "ቃል በማይገኝለት ሁኔታ አመለጠ" በሚለው ውስጥ "ሁኔታ" የሚለውን ቃል ለመተካት ያለበት የትኛው ነው ? ሀ. አሰገዳ ለ. ነገር ሐ. ናጥት መ. አመለካከት

- 14. ነደለ   ሀ. አፈረሰ   ለ. ዘነጠለ   ሐ. ሸነቆረ   መ. ፈለፈለ
- 15. አናቆረ   ሀ. አናከሰ   ለ. አባባሰ   ሐ. አጋደለ   መ. አታገለ

ለ. በምንባቡ መሠረት ትክክለኛውን መልስ ስጥ። 171

23. "በሀይማኖቱ ሁሉ ላልቷል" የሚለው ሐረግ ከሚከተሉት ውስጥ የትኛው ይተካዋል።

- ሀ. እምነቱን ክፋል   ለ. ሀይማኖቱን አያጠብቅም
- ሐ. ሞራሉ ወድቋል   መ. ህሊናው ሽጧል

35. "እንድንወርሳቸው" ሲል ምን ማለቱ ነው ?

- ሀ. እንድንቀበላቸው ማለቱ ነው   ሐ. እንድንቀማቸው ማለቱ ነው
- ለ. እንድንወስድባቸው ማለቱ ነው   መ. እንድንገባቸው ማለቱ ነው

36. "ሁሉ ቀኝ" ሲል ምን ማለቱ ነው ?

- ሀ. ሁሉም በቀኝ ያለ ማለቱ ነው   ሐ. ሁሉም ቀና የሆነለት ማለት ነው
- ለ. ሁሉም ቀላል የሆነለት ማለት ነው   መ. ሁሉንም የሚያመዛዝን ማለቱ ነው

44. "ከውይይት ይልቅ" ሲል

- ሀ. በይፋ ከመናገር ይልቅ ማለቱ ነው
- ለ. ፊት ለፊት ከመጋፈጥ ይልቅ ማለቱ ነው
- ሐ. በሐሳብ ለመለዋወጥ ከመናገሩ ይልቅ ማለቱ ነው
- መ. በሃሳብ ለመስጠት ከመናገር ይልቅ ማለቱ ነው

47. "አደንቋሪ ተረብ " ማለት ምን ማለት ነው ?

- ሀ. ጆሮን የሚያደነቁር ማለት ነው   ሐ. ስድብ ማለት ነው
- ለ. ፋይዳ ቢስ ጮኸት ማለት ነው   መ. መሸርደድ ማለት ነው

48. "ሕሊና እየወጋ" ሲል ምን ማለቱ ነው ?

- ሀ. አእመሮን እያሰቃየ ማለቱ ነው
- ለ. አእመሮን በስለት እየወጋ ማለቱ ነው
- ሐ. አእምሮን በጮቤ እየወጋ ማለቱ ነው
- መ. ሕሊናን በጦር እየወጋ ማለቱ ነው

78. "ካባ" የሚለው ቃል ምንን ያመለክታል

- ሀ. አስገዳጅ ሰውን ያመለክታል   ሐ. መጎታች ነገርን ያመለክታል
- ለ. የሰው መረባረብን ያመለክታል   መ. የስጦታ ዕቃን ያመለክታል

4. 1983 ዓ.ም

ሀ. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍች ስጥ። /12/

- 1. ዘከራ ሀ. አስታወሰ ለ. አሳሰበ ሐ. አመለከተ መ. አስጠራ
- 2. ጥራዝ ነጠቅ ሀ. ደንቆሮ ለ. መሀይም ሐ. ያልተማረ መ. ባለጌ
- 3. በሞተ ከዳ ሀ. በጠፋ ምትክ ለ. በነደለ ምትክ ሐ. በሔደ ምትክ መ. በተሰኘበት ምትክ
- 4. እንቶ ፈንቶ ሀ. የማይረባ ለ. ምናምቴ ሐ. ከንቱ መ. ዝባዝንኬ
- 5. ጣምራ ሀ. ሁለት ለ. እጥፍ ሐ. እኩል መ. ብዙ
- 6. አላነዘ ሀ. አዘነ ለ. አመረረ ሐ. አለቀሰ መ. አነባ
- 7. ሰለባ ሀ. ግዳይ ለ. አደጋ ሐ. ስልብ መ. ውጤት
- 8. ሸመጠጠ ሀ. ቀላመደ ለ. አወናበደ ሐ. አንገራገረ መ. ከዳ
- 9. በዘፈቀደ ሀ. እንደአጋጣሚ ለ. እንዳሻው ሐ. እንደተሟላ መ. እንደተሻለ
- 10. በነፍስ ወከፍ ሀ. በጋራ ለ. በግል ሐ. በቡድን መ. በጥንድ
- 11. ቅንጣት ሀ. ኢምንት ለ. ጥቂት ሐ. ትንሽ መ. ሰባሪ
- 12. አይነ ቀራኛ ሀ. በአይን መቆራኘት ሐ. በአይን መከተል ለ. በአይን መጠበቅ መ. በአይን መመልከት

ለ. በምንባቡ መሰረት ትክክለኛውን መልስ ስጥ። /9/

- 13. "ከመሀከላቸው" የሚለው ቃል ከማን መሀል ለማለት ነው ? ሀ. ከወላጆች ለ. ከልጆች ሐ. ከወሳኞች መ. ከተካፋዮች
- 16. "የፈሰሰው ደም እንዲደርቅ" ሲል ምን ማለቱ ነው ? ሀ. እርቅ እንዲወርድ ሐ. ለቅሶ እንዲቀር ለ. ቂም እንዲጠፋ መ. ገዳይ እንዳይታወቅ
- 20. "እንዲያ ያለው" የሚለው ሀረግ የሚያመለክተው ምንን ነው ? ሀ. ሰራተኛና ደሃ ተሰድቦ የጌታ ዘር መከበሩን ለ. ሰራተኛና ደሃ ተሰድቦ የጌታ ዘርና የማይሰራ መከበሩን ሐ. ሰራተኛና ደሃ ተንቆ በጥፍሩ ሥራ የማይነካ መከበሩን መ. የእጅ ሥራ አዋቂና ደሃ ተንቆ የጌታ ዘር መታፈሩን

ሐ. ጥቃቅን ስህተት በመፈለግ የሚያክለው የለም ማለት ነው
መ. ትልልቅ ሹመት በመመኘት የሚያክለው የለም ማለት ነው

45. "በቀለ የግንባር ስጋ ነው" ማለት ምን ማለት ነው ?

- ሀ. ያየውን ክፉ ነገር ከማውገዝ አይመለስም ማለት ነው
- ለ. ያየውን ደግ ነገር ከማጥፋት አይመለስም ማለት ነው
- ሐ. ያየውን ሁሉ ከመተቸት አይመለስም ማለት ነው
- መ. ሳያፍር በፊት ለፊት ጉቦ ከመብላት አይመለስም ማለት ነው

46. "ነገር አማሰለ" ማለት ምን ማለት ነው ?

- ሀ. ነገር ሰበሰበ ማለት ነው
- ለ. ነገር አማታ ማለት ነው
- ሐ. ነገር አመቀ ማለት ነው
- መ. ነገር ወደደ ማለት ነው

47. በዘይቤያዊ ፍቺው "የርድ ከብት" ማለት ምን ማለት ነው ?

- ሀ. በሬ
- ለ. እንፈፍ
- ሐ. የወረገኑ ከብት
- መ. የቁርጥ ስጋ

48. "አንደበተ ርቱእ" ሰው እንዴት ያለ ነው ?

- ሀ. አንደበቱ ቀጥ ብሎ የቆመ ነው
- ለ. መናገር የሚችል ነው
- ሐ. ተናግሮ የሚረታ ነው
- መ. ንግግሩ የሚወላውል ነው

49. "አንጀተ ጥኑ" ሰው እንዴት ያለ ነው ?

- ሀ. ርህራሄ የሌለው ነው
- ለ. ደንዳና ነው
- ሐ. ቻይ ነው
- መ. የተራባ ነው

50. "የአንጀቱን ያደረሰ ሰው" ምን ሆኗል ?

- ሀ. የልቡ ደርሷል
- ለ. የተመኘውን አግኝቷል
- ሐ. አንጀቱ ቀቤ ጠጥቷል
- መ. ሁሉም ትክክል ነው

51. "አካፋ እግር" ማለት ምን ማለት ነው ?

- ሀ. ወልጋዳ እግር
- ለ. ቀጭን እግር
- ሐ. ሰፊ እግር
- መ. ሀ እና ሐ

52. ከሚከተሉት ቃላትና ሀረጎች የማይገጥመው የቱ ነው ?

- ሀ. ምሁር
- ለ. ሊቅ፣ መጣፍ አዋቂ
- ሐ. የቀለም ቀንድ
- መ. የማይገጥም ቃል የለም

53. "አገም ጠቀም ማድረግ" ምንድን ነው ?

- ሀ. መያዝ መልቀቅ
- ሐ. መውጋት መንቀል
- ለ. መስደብ ማመስገን
- መ. ሁሉም

54. "እንብርቱን የተተኮሰ ሰው" ምንድን ነው ?

- ሀ. ሆዳም
- ሐ. የሚይዘውን ያጣ
- ለ. የሰማውን የማይደብቅ
- መ. ምራቁን የዋጠ ጨዋ

5. 1984 ዓ.ም

ሀ. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍች ስጥ /10/

- 1. ጥሪት ሀ. የቁም ከብት ለ. ማንኛውም ገንዘብ
ሐ. ማንኛውም ሃብት መ. ሁሉም
- 2. ሞሽለቀ ሀ. ገዛ ለ. ሰረቀ ሐ. ሸጠ መ. አወላለቀ
- 3. "አያምሰልብህ" ሀ. አያምጣብህ ለ. አያድርሱብህ
ሐ. አያመሳስል መ. ሀ እና ለ
- 4. ነቀዘ ሀ. ቅንቅን በላው ለ. ወፍ በላው ሐ. እረኛ በላው መ. ሀ እና ሐ
- 5. አፍንጮ ሀ. አፍንጫ የለሽ ለ. አፍንጫ ሰልካካ
ሐ. አፍንጫ ስንደዶ መ. ቀጥ ያለ አፍንጫ ያለው
- 6. "ቅልጥጥ አለ" ማለት ሀ. ግልጥ አለ ማለት ነው ሐ. ላቡ ወጣ ማለት ነው
ለ. ወዛ ማለት ነው መ. ላቡ ተንጠባጠቦ ማለት ነው
- 7. ከተታም ሀ. ሆዳም ለ. ጓዛም ሐ. ባለኮቴ መ. ጨቅጫቃ
- 8. ተለመዘገ ሀ. ተቆነጠጠ ለ. ተፈተለ ሐ. ተልመዘመዘ መ. ተሳቦ
- 9. ክጀላ ሀ. ክልከላ ለ. ትረባ ሐ. ድረታ መ. ፍለጋ
- 10. ለሰሰ አለ ሀ. መሬተ ለመሬት ተሳቦ ሐ. ለዘብ አለ
ለ. ለብ አለ መ. ለሰሰ አለ

ለ. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍች ስጥ

- 11. ድበላ ሀ. ቅነሳ ለ. ጭመራ ሐ. ድረባ መ. ቅየጣ
- 12. ደልቃቃ ሀ. ሞልቃቃ ለ. ጨዋ ሐ. ቅምጥል መ. እንቅብር
- 13. ጣሰ ሀ. ረገጠ ለ. አከበረ ሐ. ናዶ መ. አፈረሰ
- 14. ጠባ ሀ. መሽ ለ. ባተ ሐ. ነጋ መ. ፈገገ
- 15. ፈተፈተ ሀ. ነገር አበዛ ለ. አስታረቀ ሐ. አዋሽከ መ. ሀ እና ለ
- 16. ማለደ ሀ. ዘገዩ ለ. ገሰገሰ ሐ. በጧት ሄደ መ. ጉቦ ሰጠ
- 17. ላሸቀ ሀ. ለፋ ለ. ላላ ሐ. ጠነከረ መ. ሚለጩ

- 18. ፎከተ ሀ. ቆፈረ ለ. ፋቀ ሐ. አከከ መ. ደባበሰ
- 19. ማደራደር ሀ. ማኮላኮል ለ. ማስማማት ሐ. መቃወስ መ. ማዋዋል
- 20. አደነደነ ሀ. አጎላ ለ. አካሳ ሐ. አስባ መ. አገዘፈ

ሐ. ለሚከተሉት ፈሊጣዊ አነጋገሮች ተመሳሳይ ፍቻቸውን ስጥ። /8/

- 36. "ባር ባር አለው" ማለት ምን ማለት ነው ?
 ሀ. መጠጥ መጠጥ አለው ሐ. ጸጉር አስተካካይ አስፈለገው
 ለ. ፍራት ፍራት አለው መ. ነገር አማረው
- 37. "ሆደ መጋዝ" የሆነ ሰው
 ሀ. ክፋ ሰው ነው ሐ. ጠጥቶ የማይጠግብ ሰው ነው
 ለ. በልቶ የማይጠግብ ነው መ. ቆራጥ ሰው ነው።
- 38. "ዘር ይውጣልህ" ማለት ምን ማለት ነው
 ሀ. የወለደካቸው ልጆች የበቁ የነቁ ይሁኑ ማለት ነው
 ለ. የዘራሽው እህል ይብቀልልህ ማለት ነው
 ሐ. የምታረባው ከብት ይብዛልህ ማለት ነው
 መ. ሀ ፣ ለእና ሐ ትክክል ናቸው
- 39. "ዓይንህን ላፈር" ማለት ምን ማለት ነው
 ሀ. ዓይንህ ውስጥ አፈር ይግባ ሐ. ዓይንህን አልየው ጥፋ
 ለ. ዓይንህ አፈር ይሁን መ. ዓይንህ አፈር ይመስላል
- 40. ገመናው የተገለጠ ሰው፣ ሀ. ነውሩ የታየበት ሰው ነው
 ለ. ጠጪነቱ የታወቀበት ነው ሐ. ሴስኛነቱ የታየበት ሰው ነው
 መ. የእጅ አመል እንዳለው የታወቀበት ሰው ነው
- 41. "ጥርስ ዘርዘራ" ሰው
 ሀ. ጥርሱ የወላለቀ ሰው ነው ሐ. ጥርሱ ያፈነገጠ ሰው ነው
 ለ. ጥርሱ የተራራቀ ሰው ነው መ. ጥርስ ፍንጭት ሰው ነው
- 42. "ዐፈር ይፈጫል" ማለት
 ሀ. ያርሳል ማለት ነው ሐ. ትጉህ ሰራተኛና አዋቂ ነው ማለት ነው
 ለ. ሕጻን ነው ማለት ነው መ. ነገረ ያኝካል ያደቃል ማለት ነው
- 43. "ዋስትናውን አስወረደ" ማለት ሀ. ተያዥነቱ ቀረ ማለት ነው
 ለ. ዋስትናውን ለሌላ ሰው አሳለፈው ማለት ነው
 ሐ. ዋሱን አሳገተ ማለት ነው መ. ዋስ ጠራ ማለት ነው

መ. በምንባቡ መሠረት ትክክለኛውን መልስ ስጥ። /5/

- 59. "ጀንበራ ስታዘቀዝቅ ገና ድንገዝገዝ" ሲል ማለት ምን ማለት ነው ?
  - ሀ. ለአይን ሲይዝ ማለት ነው
  - ለ. ጨለማ ሲሆን ማለት ነው
  - ሐ. ፀሀይ አልጠለቀችም ማለት ነው
  - መ. ሀ እና ሐ ማለት ነው

- 60. በምንባቡ መሠረት "ወፍ ሲንጫጫ" የሚለው አባባል ምን ማለት ነው ?
  - ሀ. ወፍ ሲጮህ ማለት ነው
  - ለ. ወፍች እየበረሩ ሲጮኹ ማለት ነው
  - ሐ. ሲነጋጋ ማለት ነው
  - መ. ሲጨልም ማለት ነው

- 61. "የተስፋ ቡቃያ የሚያሸትበት" የሚለው አባባል ምን ማለት ነው ?
  - ሀ. ቡቃያ በመሬት ላይ የሚታይበት ወቅት ማለት ነው
  - ለ. ተስፋ ያደረገው ነገር ትክክለኛ መልኩን የሚያሳይበት ወቅት ማለት ነው
  - ሐ. ቡቃያ እሸት የሚሆንበት ወቅት ማለት ነው
  - መ. እሸት የሚበላበተ ወቅት ማለት ነው

- 67. "ይቁላላ ጀራቴ" የሚለው ሐረግ በግጥሙ ውስጥ የያዘው ፍቺ ምንድን ነው ?
  - ሀ. ውሻው ጀራቴን ያወዛውዛል
  - ለ. ውሻው ጀራቴን ቀስሮታል
  - ሐ. ለሚያዝዝኝ ሁሉ ልሽቆጥቆጥ
  - መ. መልሱ አልተሰጠም

- 71. በምንባቡ መሠረት "የትውልድ ድልድይ" ማለት ምን ማለት ነው ?
  - ሀ. ትውልድ የሠራው ድልድይ
  - ለ. ትውልድ የሚሸጋገረበት ድልድይ
  - ሐ. ድልድይ ለትውልድ መሸጋገሪያ ያገለግላል
  - መ. አንዱን ትውልድ ወደሚቀጥለው ትውልድ የራሱን ባሕል የሚያሸጋግርበት መንገድ

6. 1985 ዓ.ም

ሀ. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍቺያቸውን ስጥ /16/

- 1. እዳሪ
  - ሀ. ያልተባረከ መሬት
  - ለ. ያልተወቃ መሬት
  - ሐ. ያልታረሰ መሬት
  - መ. ያላመረተ መሬት

- 2. አክርማ ሀ. የሳር ስም ለ. የአርማ ስም ሐ. የአረም ስም መ. የእህል ስም

- 3. ጥራዝ ነጠቅ
  - ሀ. አይቶ የሚያወራ
  - ለ. ስምቶ የሚያወራ
  - ሐ. አንብቦ የሚያወራ
  - መ. ከጥራዝ ነጥቆ የሚያወራ

- 4. አንገራገረ ሀ. አነጋገረ ለ. አመነታ ሐ. ግርግር ፈጠረ መ. ሰው ግራ አጋባ

- 5. አውሸለሸለ ሀ. አውተፈተፈ ለ. አውደለደለ

ሐ. አመሳሰለ መ. አትረፈረፈ

- 6. ዝብዘባ ሀ. ጭመራ ለ. ምዝበራ ሐ. ብዝበዛ መ. ንትረካ
- 7. ማንን ሀ. ማበድ ለ. ማሰር ሐ. ማናር መ. ማጠር
- 8. ክብድነት ሀ. እርግዝና ለ. ልእልና ሐ. ትልቅና መ. ትህትና
- 9. ዝባዝንኪያም ሀ. ኮተታም ለ. ወረታም ሐ. ንፍጣም መ. ልጋጋም
- 10. ፍጆታ ሀ. እልቂት ለ. ተራ ሐ. ፍጆት መ. ሥሪት
- 11. መግደፍ ሀ. መፈሰክ ለ. መርሳት ሐ. መጣል መ. ሀ፣ለ እና ሐ
- 12. ልምጭ ሀ. ከዘራ ለ. አለንጋ ሐ. አርጨጫ መ. ዱላ
- 13. ዋግ ሀ. የእህል በሽታ ሐ. የሰው በሽታ
ለ. የከብት በሽታ መ. መልሱ አልተሰጠም
- 14. ዳተኛ ሀ. ነገተኛ ለ. ዋዘኛ ሐ. አመለኛ መ. ልግመኛ
- 15. ዲካ ሀ. የጫማ ምልክት ለ. ወሰን ሐ. መንገድ መ. ዓላማ
- 16. ቧጋች ሀ. ተሟጋች ለ. ለማኝ ሐ. ጎታች መ. ሸማች

ለ. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቺያቸውን ስጥ። /11/

- 17. ምርቃት ሀ. ጭማሪ ለ. በረከት ሐ. እርግማን መ. ምስጋና
- 18. የምስራች ሀ. ብሥራት ለ. ዜና ሐ. መቅኖ መ. መርዶ
- 19. መናድ ሀ. ማንጴቀቅ ለ. መደርደር ሐ. መቅረጽ መ. ማፍረስ
- 20. መክሰም ሀ. ማድረቅ ለ. ማለምለም ሐ. መበተን መ. ማክሳት
- 21. አደባባይ ሀ. ማጆት ለ. መጅሊስ ሐ. ሸንጎ መ. ይፋ
- 22. መቀለስ ሀ. ማቅናት ለ. ማጉበጥ ሐ. ማቅለል መ. መሥራት
- 23. ደስተኛ ሀ. ጥጋበኛ ለ. አሳረኛ ሐ. ዱለኛ መ. እልሽኛ
- 24. ማላቅ ሀ. ማክበር ለ. ማሳነስ ሐ. ሊቅ ማድረግ መ. ማተለቅ
- 25. ግልጽ ሀ. ውስብስብ ለ. ያልተደባለቀ ሐ. የማያሻማ መ. ፍንትው ያለ

26. በዓል ሀ. የደስታ ቀን ለ. የአዘቦት ቀን
ሐ. የድል ቀን መ. የእረፍት ቀን

27. ብርቅ ሀ. አዲስ ለ. እንግዳ ሐ. ያልታየ መ. የሰለቸ

ሐ. ለሚከተሉት ፈሊጣዊ አነጋገሮች ተመሳሳይ ፍቺያቸውን ስጥ። /15/

38. ገርገብ አለ ሀ. ጠገብ አለ ለ. ፈዘዝ አለ ሐ. ሞቅ አለ መ. ሀ እና ሐ

39. ጥላ ቢስ ሀ. ጥላ የሌለው ለ. ሞገስ የሌለው ሐ. ክብደት የሌለው መ. ምስል የሌለው

40. ሙጢ አፍ ሀ. አፉ ወደፊት ያሞጠመጠ ለ. አፈ ሹል የሆነ ሐ. አፉ የሚያርፍ መ. ነገረኛ

41. ዋጋ ቆረጠ ሀ. ዋጋ ቀነሰ ለ. ዋጋ ሰበረ ሐ. ዋጋ ወሰነ መ. ሀ፣ለ እናሐ

42. ማር አላሰ ሀ. ማር ጨመረ ለ. በማር ለሰው አበላ ሐ. ማር ሸጠ መ. መርዝ አዘጋጀ

43. እግረ ደረቅ ሀ. ከሲታ ለ. ገደቢስ ሐ. ገላቢስ መ. ነገረኛ

44. ወሬው ጠፋ ሀ. የወሬው ፕሮግራም አለቀ ለ የሚወራ ወሬ አልገኝ አለ ሐ. ስለ ሰውየው ማወቅ አልተቻለም መ. ወሬው ድርግም አለ

45. ለድሮው ይወደኝ ነበር ሀ. ድሮ ይወደኝ ነበር፤ አሁን ግን አይወደኝም። ለ. ድሮ ላደግሁለት ይወደኝ ነበር፤ አሁን ግን አይወደኝም። ሐ. ድሮ ስለምንተዋወቅ ይወደኝ ነበር አሁን ግን ጠልቶኛል። መ. መጀመሪያ ይወደኝ ነበር፤ አሁን ግን አይወደኝም

46. አጣርቶ ያነባል ሀ. ፊደል በደንብ ለይቷል ለ. ሲያነብ ንጹህ አድርጎ ነው ሐ. ሲያነብ አይሳሳትም መ. ፊደል እየጠራ ያነባል

47. ገመና ከታች ሀ. ገንዘብ አበዳሪ ለ. ሚስጥር ደባቂ ሐ. ሽማግሌ ጠሪ መ. ሰው አሰሪ፣ ጠቋሚ

48. እንዝርት ቂጥ

90. "ወላንስነት" ማለት ምን ማለት ነው ?

ሀ. ኮረኮንቻማነት   ለ. ለስላሳነት   ሐ. ጎርባጣነት   መ. ረዥምነት

7. 1986 ዓ.ም

ሀ. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍቺያቸውን ስጥ። /10/

- 1. እንከን   ሀ. ስጦታ   ለ. ሰሐ   ሐ. ጥርጣሬ   መ. ንጹህ
- 2. ገነገነ   ሀ. ሰረሰረ   ለ. በረበረ   ሐ. ጠረጠረ   መ. ደረደረ
- 3. ዘላበደ   ሀ. አወራ   ለ. አወላወለ   ሐ. አሳበቀ   መ. ቀባጠረ
- 4. አድመኛ   ሀ. ሴረኛ   ለ. ሸረኛ   ሐ. ተደባዳቢ   መ. ተከራካሪ
- 5. ገመና   ሀ. ሚስጥር   ለ. ነውር   ሐ. ሽታ   መ. ግም
- 6. ቀጠፈ   ሀ. ቆረጠ   ለ. ዋሽ   ሐ. ደለዘ   መ. ሀ እና ለ
- 7. ረከሰ
- ሀ. ሀጥያት ሰራ   ለ. ዋጋው ቀነሰ   ሐ. ተወደደ   መ. ሀ እና ለ
- 8. አፋሽገ   ሀ. አጣለ   ለ. አዛጋ   ሐ. አዘናጋ   መ. አጋጨ
- 9. ዘከረ   ሀ. አስተናገደ   ለ. አስታመመ   ሐ. አስታወሰ   መ. አከረረ
- 10. አንጃ   ሀ. የተለየ   ለ. ግራንጃ   ሐ. ዘመድ   መ. መጢ

ለ. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቺያቸውን ስጥ። /10/

- 11. በገሀድ   ሀ. በቀን   ለ. በፊት ለፊት   ሐ. በሚስጥር   መ. በጠራራ ፀሀይ
- 12. ገዘገዘ   ሀ. ቆመጠ   ለ. ቆራረጠ   ሐ. ቸፈቸፈ   መ. ሰነጠቀ
- 13. ፀና   ሀ. በዛ   ለ. አየለ   ሐ. ጠነከረ   መ. አንገራገረ
- 14. ቆንቋና   ሀ. ቸር   ለ. ስግብግብ   ሐ. ነገረኛ   መ. አሳባቂ
- 15. ጥንድ   ሀ. መንታ   ለ. የጋራ   ሐ. ጣምራ   መ. ነጠላ
- 16. ጨከነ   ሀ. ቆረጠ   ለ. ላሸቀ   ሐ. ራራ   መ. አመረረ
- 17. ማንገፍገፍ
- ሀ. ማቅለሽለሽ   ለ. ማኮሳተር   ሐ. ማብዛት   መ. ማበራከት

18. አዋቀረ ሀ. ገነባ ለ. አዋደደ ሐ. አፈረሰ መ. ማገረ

19. ፋፋ ሀ. ፋንጋ ሆነ ለ. ቀጨጨ ሐ. ወፈረ መ. አማረበት

20. ፈረፈረ ሀ. ዘነጣጠለ ለ. በታተነ ሐ. ጠረጠረ መ. ጨበጠ

ሐ. ለሚከተሉት ፈሊጣዊ አነጋገሮች ተሜሳሳይ ፍቺያቸውን ስጥ።

33. እጅ በእጅ ሀ. ነገ ለ. ወዲያው ሐ. ቆይቶ መ. ዛሬ

34. ያፍገደብ ሀ. የንግግር ወሰን ለ. ያፍ ስፋት ሐ. ያፈ ጥበት መ. ለ እና ሐ

35. ዳር ዳር አለ ሀ. መሃሉን ተወ ለ. በጎን አለፈ ሐ. ፈራ መ. አመሃኘ

36. አግድም አደግ ሀ. የተቀጣ ለ. ያልተቀጣ ሐ. የተንደላቀቀ መ. ያልተንደላቀቀ

37. ቅሌን ጨረቄን አለ ሀ. ኮተት ሰበሰበ ሐ. ሰበብ አበዛ ለ. እቃውን አንደ በአንድ አነሳ መ. ተጨቃጨቀ

38. እንቶ ፈንቶ ሀ. ልቅም ሥራ ለ. የእጅ ሥራ ሐ. ውሽልሽል ሥራ መ. ጥግን ሥራ

39. ሆዱን ሰጠ ሀ. ቃል ገባ ለ. ምስጥሩን ገለጠ ሐ. ለምግብ ተገዛ መ. ተቀጠረ

40. ቅቤ ጠባሽ ሀ. ደፋር፣ጎበዝ ለ. ቀላል፣የተዋረደ ሐ. አስመሳይ፣ አቆላማጭ መ. ሙያተኛ፣ ወጥ ሰሪ

41. ቆርጦ ቀጣይ ሀ. ቀዶ ጠጋኝ ለ. ውሽታም ሐ. ልብስ ሰፊ መ. ሀ እና ለ

መ. በምንገቡ መሠረት ትክክለኛውን መልስ ስጥ።

56. " አጣማጅ " የሚለው ቃል የሚወክለው ማንን ነው ? ሀ. ለብዙ ጊዜ ያረሰን በሬ ነው ሐ. ሽማግሌን ነው ለ. ወይፈንን ነው መ. ወጣትን ነው

57. " መቀናጅ " የሚለው ቃል የሚወክለው ማንን ነው ? ሀ. ለብዙ ጊዜ ያረሰን በሬ ሐ. ሽማግሌን ነው ለ. ለብዙ ጊዜ ያላረሰን በሬ መ. ወጣትን ነው

60. "ሥራ ቤት" የሚለው ሐረግ የሚወክለው ማንን ነው ?
 ሀ. አናጢን ነው ሐ. የቤት ውስጥ ሰራተኛን ነው
 ለ. ቤት ለመሥራት ያሰበን ሰው ነው መ. ግንባኛን ነው

66. "ዘመናችን ሰነፈ" የሚለው ሐረግ ያዘለው ሐሳብ ምንድን ነው ?
 ሀ. "ዘመናችን ሰነፈ" የሚል ነው
 ለ. "ዘመኑ አዝጋሚ ሆነ" የሚል ነው
 ሐ. "ዘመናችን መጠየቅና መመራመር ተሳናቸው" የሚል ነው
 መ. "ዘመናችን አልሰለጠኑም " የሚል ነው

73. "ጭዳ" የሚለው ቃል የትኛውን ሐሳብ ያመለክታል
 ሀ. የዓመት ባዓል እርድን ያመለክታል
 ለ. ለባዕድ አምልኮ የሚደረግ እርድን ያመለክታል
 ሐ. ለመስተንግዶ የሚደረግ ዕርድን ያመለክታል
 መ. ባዕድ ሰራሽ ነገሮችና ባሕል መዋጣችንን ያመለክታል

74. " ምስ " የሚለው ቃል ያዘለው ሐሳብ ምንድን ነው ?
 ሀ. "የፀፀት ማስታገሻ " የሚል ነው
 ለ. "የራሀብ ማስታገሻ ምግብ" የሚል ነው
 ሐ. "የልምድ ማስታገሻ" የሚል ነው
 መ. "የሀዘን ማስታገሻ " የሚል ነው

8. 1987 ዓ.ም

ሀ. ለሚከተሉት ቃላት ተመሳሳይ ፍቺያቸውን ስጥ። /10/

1. ሳግ

ሀ. ትርታ	ለ. ሲቃ	ሐ. ትክትክ	መ. ሕቅታ
--------	-------	---------	--------
2. ኅባን

ሀ. አይታ	ለ. ውሸማ	ሐ. ጣውንት	መ. ምራት
--------	--------	---------	--------
3. አግቦ

ሀ. ሸር	ለ. ቧልት	ሐ. ቀልድ	መ. አሽሙር
-------	--------	--------	---------
4. ልጨኛ

ሀ. ከዳተኛ	ለ. አስማተኛ	ሐ. ቁምነገረኛ	መ. የተላጨ
---------	----------	-----------	---------
5. ጣፍርዴ

ሀ. ባለጌ	ለ. ዋልጌ	ሐ. ስድ	መ. ሀ እናሐ መልስ
--------	--------	-------	--------------

- 6. ፋና ወጊ
 ሀ. ጠበንጃ ያዥ ሐ. ዳዊት ያዥ
 ለ. መብራት ያዥ መ. ዱካ ወጊ
- 7. ማገገም
 ሀ. ማገርሽት ለ. መዳን ሐ. መሻል መ. መጋደም
- 8. ወበራ
 ሀ. ተራወጠ ለ. ቀበጠ ሐ. ተቁነጠነጠ መ. ናጠጠ
- 9. ቡልኮ
 ሀ. ጋቢ ለ. ነጠላ ሐ. ኩታ መ. ብርድ ልብስ
- 10. ትንኩሽት
 ሀ. ለኳሽ ለ. አጫሽ ሐ. ተጨዋች መ. ልብ አድርቅ

ለ. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቺያቸውን ስጥ ::/10/

- 11. አተረ ሀ. አተር ሆነ ለ. ጠጠረ ሐ. ቆሰለ መ. ሚሸሽ
- 12. ብሥራት ሀ. የምሥራች ለ. ወሬ ሐ. መርዶ መ. መልዕክት
- 13. ቁባት ሀ. ውሸማ ለ. ጭንገረድ ሐ. ቅምጥ መ. ሚስት
- 14. ሸርክት ሀ. ግርድፍ ለ. ክርትፍ ሐ. ስልቅ መ. ክክ
- 15. ነፈረቀ ሀ. ተንከተከተ ለ. አለቀሰ ሐ. ተንሰቀሰቀ መ. ተነጫነጨ
- 16. ሙሽት ሀ. ቁርስ ለ. ምሣ ሐ. ቀንኛ መ. ጉርሻ
- 17. ሥርጥ ሀ. አሳባሪ ለ. መውረጃ ሐ. መዞርያ መ. መውጫ
- 18. ወረዛ ሀ. ጨቀየ ለ. ረጠቦ ሐ. መጠጠ መ. ደረቀ
- 19. ኩርማን ሀ. ትልቅ ለ. ቅንጣት ሐ. ቅንጣቢ መ. አያሌ
- 20. ቀምጣላ ሀ. ሞልቃቃ ለ. ነስቋላ ሐ. ደልቃቃ መ. ኮስማና

ሐ. ለተሰመረበት ቃል ትክክለኛውን መልስ ስጥ:: /2/

21. " አንድ ትካር ኖሮኝ ላዋይህ መጣሁ " በሚለው ዐረፍተነገር ውስጥ ከሥፍ የተሠመረበት ቃል የያዘው ፍቺ ምንድን ነው ?

- ሀ. "ሚስጥር " የሚል ፍቺ ይዟል ሐ. "መልዕክት" የሚል ፍቺ ይዟል
- ለ. " ወሬ " የሚል ፍቺ ይዟል መ. "ጉዳይ" የሚል ፍቺ ይዟል

22. "ይህች ደንታ ቢስ ዓለም አንዱ ሌላውን የሸጉራ የሚያይበት ናት።"
በሚለው ዐረፍተነገር ከሥሩ የተሰመረበት ቃል የያዘው ፍቺ ምንድን ነው ?

ሀ. "አጮልቆ ያያል" የሚል ፍቺ ይዟል ሐ. "ዙሮ ያያል" የሚል ፍቺ ይዟል
ለ. "የጎሪጥ ያያል" የሚል ፍቺ ይዟል መ. "አሻግሮ ያያል" የሚል ፍቺ ይዟል

መ. ለሚከተሉት ፈሊጣዊ አነጋገሮች ተመሳሳይ ፍቺያቸውን ስጥ፡

31. ለይስሙላ ሀ. ለመንቧተሩ ለ. ለወጉ ሐ. ለመሸቆምቆሙ መ. ለመግደርደሩ

32. አደብ ግዛ ሀ. ጭምት ሆነ ለ. ለሕግ ተገዛ ሐ. ልብ ገዛ መ. ታዛዥ ሆነ

33. ጎመን በጤና

ሀ. ጎመን ለጤና ይበጃል ሐ. ከአደገኛ ጌትነት በሰላም ድህነት
ለ. በጎመን ጤና ይገኛል መ. ጎመን በልቶ ያድራል ተኝቶ

34. ውርድ ከራሴ

ሀ. አልስማማም ለ. አልገባበትም ሐ. ከራሴ ይውረድ መ. ሀ እና ለ

35. የወገብ ቅማል

ሀ. ጎልቶ የሚታይ ሐ. ወገብ የሚበላ ቅማል
ለ. ወገብ ላይ የሚገኝ ቅማል መ. ከያዘ የማይለቅ

36. አንገተ ሰባራ

ሀ. ዝምተኛ ለ. አቀርቅሮ የሚሄድ ሐ. ዐይን አፋር መ. በትካዜ የተሞላ

37. አካልና ጥላ

ሀ. ቆሎ ተጓራሽ ለ. እሳትና ጭድ ሐ. ሆድና ጀርባ መ. እጅናጓንት

38. የቁራ መልዕክተኛ

ሀ. በዋል ፈሰስ ለ. የልብ አድራሽ
ሐ. ሲበሉ የላኩት መ. ሳይልኩት ወዴት ሳይጠሩት አቤት

ሠ. በምንባቡ መሠረት ትክክለኛውን መልስ ስጥ :: /3/

55. " ዐይኔን ከፈትክልኝ " ማለት ምን ማለት ነው ?

ሀ. ችግራን ተረዳህልኝ ሐ. ዐይኔን አበራህልኝ
ለ. ዐይን ጥላዬን ገፈፍክልኝ መ. ማንነቴን እንድንገነዘብ አደረሽኝ

63. "ህልውና የጨፈቀው " የሚለው ሐረግ ምን ማለት ነው ?

ሀ. ኑሮ ያንገሸገሸው ሐ. ኑሮ እጅ እጅ ያለው
ለ. ኑሮ ያስጨነቀው ሐ. ኑሮ ያጓሳቆለው

68. " የተጠረመስ " የሚለው ቃል የሚገልጸው ምንን ነው ?
- ሀ. የሰውን የራስ ቅል ነው
  - ለ. የሰው ምላስ ፊት ነው
  - ሐ. የሰውን ፈጣጣና ማዕዘንም አካል ነው
  - ከ. የሰውን ግንባር ገጽታ ነው

አባሪ ለ

የቀድሞዎቹና የአሁኖቹ መማሪያ መጻሕፍት በተለያዩ መመሪያዎች ስር ያቀረቧቸው ቃላትና ፈሊጦች ዝርዝር

1. በሚከተሉት ቃላትና ሐረጎች ዐረፍተ ነገር ስርተህ አሳይ።

1.1 9ኛ ክፍል የቀድሞዎቹ /ቀ/ 69

ማገባደድ	ቅለት	ውዱ	አቡሻክር	ወዝቶ	ህልውና
አቋም	ቅርስ	ተዋጋዶ	ስል	አወሳ	ተሳነ
አቀናዘረ	መነገለ	ልዕልና	እንግልት	መነገለ	ብሶት
ረገድ	ወጣት	ደርሻለሁ	አጋዝ	መናኸርያ	ወዘፈ
ዝና	ድርደራ	ተመስጦ	አፍላ	ውጥንቅጥ	ጭንጋፍ
ሲፋጭ	አጀለ		ትንፋግ	ጥምር	መገርጣት
በገሀድ	ቅን	መገልገል	አጢኖታል	ጭብጥ	ተውረገረገ
ቋጥኝ	አከማቸ	ሞንደል ሞንደል	ብሔርተኛ	ማስረጃ	ለዛ
ድኝ	ማስደንበር	ተንቆጠቆጠ	ውርጭ	አግበሰበሰ	ማቀቀ
ሐፍር	ገቢር	አንዳገር	ፀረ ጉልተኛ	መበየፍ	ቀመረ
ሴራ	ጠንቅ	ገነነ	ደነዘዘ	ወዳጅ	ስቆቃው
ሠነድ	ቅፃር		መቅን	እርቃነ	
				ሥጋ	

1.2 9ኛ ክፍል የአሁኖቹ /አ/ -59

መደዳ	ተስፋ	ጥንብ	ተተራመሰ	ጥቢኛ	ጫረ
ጥናት	ይገባል	ኮበሌ	መምራት	ሐምሌግም	አነፈነፈ
የሚበጅ	ስንዝር	አንጎላጀ	ተንቀዋለለ	ሲል መገበር	መብሰክሰክ
ይጠቅማል	አንጋች	አማላጅ	መመልከት	ኩል መሰለ	ድል መታ
መለወጥ	ዶፍ	ተከለከለ	አምባር	ቁንን	ትቢያ
ደስታ	ባንዳ	ጨበጠ	ሸብር	ላሽ	ጠንቀኛ
አቋም	ቅርስ	ስለት	ማውጣት	በተስፋ ዐይን	ሰነፍ
ተኮፈሰ	አበጋዝ	አለፈ	ማውረድ	ደረሰ	ጭቶ
ቋጥኝ	አቆለቆለ	መሰለ	መስተንግዶ	ራስ	ቅናት
ጀሮ-ደግፍ		ደራ	ማርከፍከፍ	ሲያሰላሰል	እንግዳ
			ነዋዩ-ቅድሳት		

1.3 10ኛ ክፍል የቀድሞዎች /ቀ/ - 101-

ገነነ	ፈገመ	ይይዛል	ዘለፈ	ይስላሉ	ሂደት
መመደብ	ሰከነ	ተወጥሮ	ጋፈፈ	ዋጋ	ቀንደኛ መስራች
ከረረ	ሲያምታታ	ተዛበቱ	ይበረታል	ተውተረተ	ፍትህ
ጓጎለ	መቅበጥበጥ	አጀለ	መሪ	ረ	ቋጨ
ግብ	ፈና	አጠፍተው	አፈጀ	ተብላላ	አዝርዕት
				ደፋ	
ዕዕዋት	ደነበረ	አወደ	አስተጋባ	ገበቴ	አድማስ
መቆለል	ፈንጋይ	የውል	ቅጽበት	ሕልውና	መደንደን
ወኔ	ማጤን	የታፈረ	አንደበት	አጽናፍ	ክንድ ማንሳት
ቡቃያ	ገነፈለ	ዘቀጠ	ተጋተረ	ጣዕረ ሞት	ርዕየተ ዓለም
ጎሞራ	መሠሪ	ብልሐት	ጥላት	ተቆረቆረ	የአስተሳሰብ ነቀርሳ
አቋም	መኖ	ዕረፍት	ግልባጭ	ጠጠረ	የሰደድ እሳት
አጋለጠ	በግኖ	ጽንሰ	የሒስ	ንድፈ	አድር ባይ ተራማጅ
ጆቢራ	አቀናበረ	ግማድ	ብዕር	ሐሳብ	ምጣኔ ሐብት
አጅሬ	አርማ	በዓይነቁራኛ	አትሮንስ	ተሐድሶ	የፓርቲ ተቀናቃኞች
አውታር	ተክኖ	እፁብ	ነቁጥ	በውሕደት	ስንቅ አቀባይ
ስርጥ	ተጋተረው	መዋዕለ ዜና	ሲነሣ	መፈክር	የቀድሞ ወጉን
ዘይቤ	ፍትሕ	አጣቢቅኝ	ትርፍርፍ	አሚካላ	ወግ ማስያዝ
					አነብናቢ አወናባጅ

1.4. 10ኛ ክፍል የአሁኖቹ /አ/

ነፍስ	አያሌ	ተክኖ	አጣደፈ	ቆዳ የለበሰ	ደስታው የሸሸበት
ቆረቆረ	አቃሰተ	ዘነጋ	እሽሩሩ እያለ	አጽም	ስማቸው
ሕይወት	መጫኛ	ከተኛበት	ተጎናፀፈ	አፍን ይዞ	የመንቀሳቀሻ ሕወት
ባህር	አስተባበለ	ቀስቀሰ	ሀሳቡንጥሎ	ሲወድቅ ሲነሳ	ወርቅ
ሶፋ	ተቀጠፈ	አጣጣረ	የችግር ዘመን	መፈንጠዝ	ዓለም
ተወጥሮ	ተንከራተተ	ማዕበል	መንፈስ	እንቅልፍ	ግብ
ሲሰናዱ	ራቁት	ዕብደት	ማድረግ	ከበረ	የቀበጠ ጠባይ
ሲበላ	መቀስቀስ	መዘርጋት	ከገነኑት	ሲያምታታው	በደረቱ ላይ አድርጎ
ይበረታሉ	ጠነቆለ	ጉዞኞች			

1.5. 11ኛ ክፍል የቀድሞዎች /ቀ/

እክል	ረጋ	ንጥረ ነገር	መቀነባበር	ገለጠ	ማዋሐድ
መምራት	አደናቀፈ	ፈታ	ቅጽበት	የማይበገር	ወረት
መሰለ	መዛመት	ተገነባ	ከበረ	መዳበር	ተዘፈዘፈ
አበጠ	ድርድር	አደሰ	መዋቅር	ተቀናጣ	ወትሮ
ዕጢ	ቀሰቀሰ	ጥገኛ	ማመንጨት	መቃኘት	የጸም መፍታት
የሚጠራበት	ተከሰተ	ሕዋሳት	ፍጅት	ተናጠል	ተዛባ
የዘር አቧራ	አቶሶቶሶ	አወሳ	መውረስ	መርመጥመጥ	ሰረገ
በውል	ቅራኔ	ትንንቅ	ርካሽ	ገጽ	ቤዛ
አወደሰ	አስመለሰው	መጋጠሚያ	ትንታኔ	ኢ ሰብአዊ	መውረስ
ትልታይ	አጠነፈረ	ተንከባክቦ	አንተረከከ	ግሳንግስ	ግብአተ መሬት
ዘይቤ	ስሌት	ዕቅድ	ታዳጊ	ጨቋኝ	ባሕርይ
ተጨባጭ	አንበረከከው	መዘበረ	መክረር	ሲቃ	አብሰለሰለ
ተቀናቀነ	ጠበቀ	የሚለየው	ጉልተኛ	ቸነፈር	ቅጥ የሌለው
እትብት	መሰናክል	ሰበቀ	ኅመደ	መፈንገል	መደብ-አልባ
ተገላቢጠሽ	ማፍራት	ሂደት	መከለስ	ተጨቋኝ	አረምዋ
ጨቅላ	ተንኮተኮተ	መቁረጥ	እያደለቡ	ሰቀቀን	ቅንጣት
ተፅኖ	ነቃ	አቅርብ	ጽንሰ	ማስተዋል	መሠረት
መከትከት	ተወራጫ	ትንታግ	ሐሳብ	ማሽንቀጠር	መፍጨርጨር
ነባራዊ	ፀር	በድን	ፈለሰ	ሲል	ፍተጋ
አስተኔ	ጠቀሰ	ተፈፀመ	ፈላሻ ዘር	ወጣገብ	ውጥንቅጥ
መስመር	ተከናወነ	ለክፈ	ተላለፈ	አዘቅት	ቅራኔ
ሔደ	ማጥ	ቅይጥ	ዝቃጭ		
			ማኮማተር		

1.6 11ኛ ክፍል የአሁኖቹ /አ/

ቀጠፈ	የሚያስችል	ተዋረደ	ቦዘ	ቡትቶ	አጽመ-ርስት
ያለት	መጣላቸው	ረጅም ዘመን	ይቀምማል	ደረሰ	እጁን ዘርግቶ
ምሰሶ	ሲያስተጋባ	አጉረጠረጠ	ባል	ሣለ ህልውና	ተግ-ሲል
ተረጋገጠ	አጋተ	ያሳሳል	እንደ ሰማ	አስተዋጽኦ	ነውረኛ ልጅ
አጥግቦት	መለሰ	ተራ	አቋም	ሲያሰላስል	ቢሮክራሲ
ተፈታ	ኅድኅደ	ፊቱን አባርቶ	ማጋዝ	እንዲቀዘቅዝ	ለራሱ መናገር
ወጣ	ተባረከ	ሰነፍ ተማሪ	መረዳት	ተሸቀርቅሮ	የበቀል እርምጃ

1.7 12ኛ ክፍል የቀድሞዎች /ቀ/

አስተዋጽኦ	ሰፍኖ	ነፍስ	ትይዩ	አቆለቆለ	የሚቀናጅ
ማጋዝ	ማንፀባረቅ	መሸቀል	ሕይወት	ማውጣት ውረድ	አቋም
መረዳት	ራስ	መዋቅር	ገፈፈ	ገኖ	አኳያ
ተረጋገጠ	አወጣጥ	ጭፍን	ተፍጨረጨረ	ሥጋ	ይደርሳል
ትክኻ	እናት	ማለም	ሲያሰላስል	እንጀራ	የሚያስችል
ማዳበር	መስተንግዶ				

1. 8. 12ኛ ክፍል የአሁኖቹ /አ /

አጠና	ማማር	ፍሬ	ተረዳ	ኅረነነ	አያት
ይጠባል	ሕይወት	ተማረ	ከዳ	ሲያሰላስል	ወፍ
ከፍች	ገፋፊ	ሥጋ	አፈርሳታ	በሬ	ገባለት
ጥሬ	ሽምጥ	መሳል	አቆለቆለ	በረገደ	በተስፋ ዐይን
መመርመር	ሲለካ	መጥለፍ	ድል	ተወረሰ	ውል
ጥራት	እናት	አለመ	ገጠገጠ	ማርከፍከፍ	አወሳ
ነፍስ	አለ	ራስ	አረዳ	ክንፍ	ቀና
ግርግም	ጠራ	ዋና	ማውጣት ማውረድ	አውጫጭኝ	ወገግታ
የሚገባ	ጨበጠ	ማፍላት	ጠርዝ	መስተንግዶ	ትክኻ
			ምሥጥር አትችልም	እንጀራ	

2. ለሚከተሉት ቃላት ፍች ስጥ

2.1 9ኛ ክፍል /ቀ/

ጨቆነ	ዳበረ	መደብ	ፈጨ	መናኛ	ገነፈለ
-----	-----	-----	----	-----	------

2.2. 9ኛ ክፍል /አ/

ደዳ	ኅብረ	ቡድን	ትዕቢት	ቅናት	ጥንት
የሚበጅ	ቀለማት	ትቢያ	በኩር	ሲገለጥ	በውበት ላይ ውበት
መለወጥ	ተመኝ	የሚበላ	በለብ ወረዛ	በአንድነትሆነን	እየበዛና እየሰፋ
ተስፋ	ቁንን	ስታጌጥ	ስንፈት	ቀባጠረ	ተጓዳኝ ትምህርት
ስንዝር	ዋና	ዝንባሌ	ሲፈነጥቅ	ስውር	ምርጫና ዝንባሌ
ምርኮ	ትዝታ	ተነባበረ	ሸፈተ	ማዘናጋት	በንዴት እቃጠላለሁ
ማቅናት	ጫረ	ቅንነት	መቃቀር	አምባገነን	የዘመናት ቅምር
ፍትሕ	ለጋ	ሲጠራ	ደምቀው	ቀማሚ	ብርሃን ሲፈነጥቅ
ዶፍ	አጠናክረ	መንፈሱ	ገርገብ አለ	ደፈጣ	ውሎ አያውቅ
ኅደለ	መብሰክሰክ	ታወከ	የልጅ ነገር	ለጋስ	አሰሳ
መገበር	አለ	ፍክራ	ተከዘ	ተብረከረከ	አንጀቱ አረረ
አፈጠነ	ደግነት	ወግ	ክርክር	ኅንላኅን	መላስ
ቀረርቶ	ደብድቦ	ምሬት	አመረረ	ምስራች	ተከልለው
ይምራሽ	ኅደለ	ደለቀ	ማዕረግ	ቆፍጣና	ውሳኔ
እሽታ	ነቀፈ				

2.3 10ኛ ክፍል /ቀ/

ጉማጅ	የጡትን ጫፍ	ማብሰልሰል	መቀላቀል	ማሳጣት	አፈቀላጤው	ተግባር
መተፋፈግ	መታጨት		ጠፍ ጨረቃ	አዲስ ሕፃን	መፍጀት	መስተጋብር
ረባዳ	ጡትን በፀሐይ	ማስመታት	ግሬት	ድንግል	መመንጠር	ደሳሳ ኅጅ
ነጋ	ከጸም ነጻ	መሆን	ሂደት	መጥመቅ	እውነታ	ነባራዋ
ማርጋት	ፈሳሽ ነገር	መውሰድ	ማማሰል	የበኩር ልጅ	ደርግ	እብቅ

2.4 10ኛ ክፍል /አ/

መጋረጃ	ተጋርጦ	ትንሳኤ	ኮበለሉ	ወኔ	እጩይ አለ
ጥሻ ድባብ	የኤክስፐርት ቡድን	መላ	ቧልት	ምግባረ ሰናይ	ሰቀቀን መዓለት
ቀላ	የዕድሜ አጋማሽ	ተደፋ	ይዘከራል	አብሽ	ሲላብ
	ጉዳይም ሳትለው	ምፅዋት	ታዳጊ አገሮች	ሳለ	
ጠባሳና አሻራ ላልተው	የአእምሮ ስንኩልነት	ጠብቀው	አቅም	መደረግ	አመረቃ
ወደር የለሽ ሚና	ተደራራቢ ችግሮች	መዝረፍ	መሻሻሪጠ	ተፀፀተ	ቸነፈር
አለፈ	እጩይታ ያላጀበው ኑሮ	ተሳለ	ቅምጥል	ደለለ	ሄራ
ሁነኛ ፍሬ	የኢኮኖሚ ውድቀት	የወንዝ ቤዛ	ሰተቴ	ማገርና ዋልታ	ቀየ
አልሻም	ተምካሻ	አጣና	ሽመቀቀ	ተረዳ	አሸለበ
ያላሰለሰ ጥረት	ብካይ	መንስኤ	አቅሮ	ስንኩል	ዕልቂት
ሰሌት	አሽሙር	እንባ አነቀኝ	መጠጥ	ፀጥ አለች	ሽሙጥ
ሰው ለማድረግ	ቋም	እለተ ዕረፍት	ተበተነ	ትንተና	ጦሶ
	ወላጅ				

2.5 11ኛ ክፍል /ቀ/

ሳይንስ አባል	ሽለቆውን መትል	የመደብ ንቃት	ተግ አለ	የዕርዳታ ያለህ	ተራራ
የኑሮ መታወክ	የማይታረቅ ቅራኔ	የሀይወት ማለፍ	እሳት	አካለ ቡድን	ገደል
ግብረ አበር	እንደ እንጉሳዩ ብቅ አለ	እሳት ወለድ	ሐዲድ	ፍሳሽ ዋጋ	አፈለጠ
ሠረጎ ገብ	የነበልባል ግማጅ	ሜዳ	ባቡር	ተጻራሪ	ፈፋ
አቀበት	ለውጤ አላት	የመደብ ድል	አፈታሪክ	ምልክት	

2.6 11ኛ ክፍል /አ/

ከየሳራው	ዕደ ጥበብ	ማቅ ለብሳ ማቅ መስላ	የአስተሳሰብ አድማስ	ደመናፍስ በመራችው	ሲያውክ
ትንሳኤ	አከለፋ	ከፍተኛ የአእምሮ ተግባር	ግስንግስ	ሲንር	ልቡ ማይሳይ
ቡድን	ሲመኸርጥ	ወፍ ሳይንጫጫ	ጭፍጋግ	ቱጃር	እልፍኝ
ሙሉ	ተሲያት	ሰብአዊ ባህርይ	መአዛ	ደምግባት	ሐቅ
ሰውነት	ትቢያ	ትነጠራውተው	ሽል		ኅረሰ
ስርቻ	ውርዝና	ሙሉ አካልን	የፈላ እንባ	ተከሰተ	አጉረበረበ
እየተትጉለጎለ	አይጣል	ህልቆ መስፈርት	የሆይታ ቋት	ሽሙ	ተሻሻረበረበ
የሃዘነ በትር ቅያ	እጦተ ቢስ	የእንጀራ እናት	አካልዋ እየቀለጠ	የዘመኑ ሰው	የጥጋብ ቅርስ
ይረዳል		ያለግዜው ተቀጫ	እንካ ሰላንቲያ	ኅረፈ	የቡኮ እቃ
ሆዱን ፈትታ	ሰንካላ	የፍጥረት ሕግ			
የጦረ ባል	አምሮት	የሰሜተ ጥላዎች	ተከናከበ	ምድረ ሽፍታ	ተደላድሏልና
		ሀይወት አብቅቷል	ይባርቃል	ነባራዊ ነገር	እስቲ
		ከፍ ያለ ጀብዱ		ድል በየአመቱ	
	ተኅናጽፎ	ሃዘኑ አቆራምዲታል	ከሜጠሉ	ልብ ስብር አለ	ብጽእና

2.7 12ኛ ክፍል /ቀ/

የበኩር ልጅ   ደሳለኝ ጎጆ   አፈ ቀላጤው

2.8 12ኛ ክፍል /አ/

ግላዊ	አጥንተ ሰብሮ የከንፈሩ ማህተም	ድምጽ ሰናይ	እዝነ ህሊና	ወገግ	ባላንጣ
መታጠቅ	ደመ በራድ	ያጌጠ	አሜኬላ	ቁራኛ	አዱኛ
ሽምጥ	አንቀልባ	ማዕበል	አዝመራ	ባዘንጥጠልም	እንክርዳድ
ጥል	ልማዳዊ አባባል	ጣወንት	ትእቢት		ሰማዕታት
ማብራሪያ	መሬተ እየጫሩ መኖር		ማንቀዝ	እንኮኮ	አዋደደ
ፍንጥር	ባንድ ጣራ ስር እያሉ				

3. በጥንዱ ቃላት መካከል ያለውን የፍች ልዩነት አስረዳ።

3.1 9ኛ ክፍል /ቀ/

ጉድለት	መክደን	ቀበሌ	ሀብረተሰብ
ብልሽት	ማልበስ	አካባቢ	ማህበረሰብ
	መሸፈን	ሠፈር	
አቋም	መስማት		ፈገግታ
እምነት	ማዳመጥ		ሳቅ
ማንቀላፋት	ሚስት		ውሽማ
ማሸለብ	መቁጠር		ማንበብ

3. 2 9ኛ ክፍል / አ /

ጉድለት	መክደን	ቀበሌ	ኅብረተሰብ
ብልሽት	መልበስ	አካባቢ	ማኅበረ ሰብ
	መሸፈን	ሠፈር	
አቋም	ፈረጅ	ቀዳማይ	ስምስማ
እምነት	ተፈራጁ	ዳኅራይ	ግልቢያ
ማስረዳት	ወሬ	እልህ	ጭጋግ
መግለጽ	ዜና	ቁጭት	ጉም

3.3. 10ኛ ክፍል /ቀ/

ሚና ተግባር	መደብ ወገን	ተጽዕኖ ጭቆና
እንቅስቃሴ ትግል	መገርሰስ መደምሰስ	ነዋሪ ሕያው

3.4 10 ክፍል /ቀ/

ጭምት ዝምተኛ	ሰሰናዱ ሲነሳሱ	ተውኔት ጭውውት	ይለፍና ያፈስና	ይንገራደዳሉ ይዝናናሉ
-------------	--------------	--------------	--------------	------------------

3.5 10ኛ ክፍል /አ/

ዕድር ማኅበር	ገጠር ዱር	መተራመስ መርመስመስ
ዝቃጭ አተላ	ውጥንቅጥ ቅይጥ	ጠባይ ባህርይ

3.6 11ኛ ክፍል /አ/

በዛ አደገ	ባሕርይ ዐመል	ምንጭ መነሻ	አቋም ተቋም	ወገን ዘመድ	ፀጋ ስጦታ
ሸለብታ ፍርሃት	እየተከታተለ ፍርሃት	እያልጎመጎመ	ትዕቢት	መቅለስለስ	
ሰመመን	እየተደራረበ	እየተነጫነጨ	ትህትና	መሸኮርመም	ስጋት
ሲያስገመግም ሲያልጎመግም	ፍትሐት ምትሐት	ሲመርቅ ሲረግም	ተንጣጥቶ ተነታርኮ	አስጎልጎሎ አስወጥቶ	ተነታርኮ ተነዛዝንዝ
ጨለማ ብርሃን	ስቃይ እረፍት	ሁከት ጸጥታ	ሀዘን ደስታ	ክፍ በጎ	

7 2ኛ ክፍል /ቀ/

መገንዘብ ማስተዋል	ማመዛዘን መመራመር	ግልብ ግልጽ	አመለካከት አስተያየት	ስሜት ሐሳብ	ስድ ነፃ
ሲገመገም ሲተመን	ማኅዳኛት ማጣመር	ማዳመጥ መስማት	ተወሳሰበ ተሰበጠጠረ	ወንዛዊ ብሔራዊ	መደለቅ ግርማለት
አህጉራዊ ዓለም አቀፋዊ	ስውር ምስጢር	ግልጽ ግልበ	የበሰለ ምራቁን የዋጠ	ነባራዊ እውነት ተጨባጭ ሁኔታ	ስህተት ጉድለት
ተጨባጭነት ተአማኒነት	ማሸለብ መተኛት	ዱር ጥሻ	ማዘን መቆጣት	መጠነን ማዳን	መዘንጠል መዘልዘል
ዳዋ ሳር	ፍዳ ስቃይ	መታረዝ መራቆት	መገንዘብ መረዳት	ማተኮር ማጤን	ሒስ ትችት
			ማስተዋል	ማጣጣም	ነቀፌታ

3.8 12ኛ ክፍል /አ/

መገንዘብ ማስተዋል	ማመዛዘን መመራመር	ግልብ ግልጽ
መደነቅ ግርማለት	አመለካከት አስተያየት	ወንዛዊ ብሔራዊ
ስሜት ሐሳብ	ስድ ነጻ	ሲገመገም ሰታመን
ማዳመጥ መስማት	ተወሳሰበ ተሰበጠጠረ	ገርነት የዋህነት
ነባራዊ ሁኔታ ተጨባጭ ሁኔታ የበሰለ	ስውር ሚስጥር ስሕተት	ግልጽ ግልብ ተጨባጭነት

ምራቁን የዋጠ	ጉድለት	ተአማኒነት
ወገግታ	ያጌጠ	ተመለከተ
ንግታ	ያደመቀ	ተገነዘበ
ዘዴ	ተንጠራራ	መጎዳኘት
መላ	ተወጣጠረ	ማጣመር
መገንዘብ	ማተኮረ	ሒስ
መረዳት	ማጤን	ትችት
ማስተዋል	ማጣጣም	ነቀፊታ
ያንድ ጽሑፍ ፍሬ ሐሳብ		የጽሑፉን ምንነት መገንዘብ
ያንድ ጽሑፍ መልዕክት		ጽሑፉን በሂስ አይን
መመልከት		

4. ቃላትን አዛምድ

4.1.9ኛ ክፍል /ቀ/

አልሰመረም	አምበል	አዲስ ኅጅ	ለዘበ	እኩይ	አልገዘገዘ
ነክቶ	ይንጠረጠር	ግርግም	መካን	ኮለልበይ	ሲለፈፍ
አዛጋ	ዓለማዊ ሕይወት	የሻኸረ መዳፍ			

4.2. 9ኛ ክፍል /አ/

የኃሳብ ስመመን	መቅረዝ	አርገፈገፈ	የመንፈስ ቁስል	ተሰወረ
ሲያወጣሲ ያወርድድ	ነገፈ	ተዝለፈለፈ	አራጣ	ፍትህ
ዳገቱን ተያያዘው	መታት	ፈጥርቆ	ፍንትው ብሎ	ቃጣ
በጥንድ አይኖቼ አይቼዋለሁ	ወረዛ	ሸው አለው	እንባ ቋጠረ	እሳት
በቅጡም አልተሰማኝ			ተከልለው	ደባ
የመንፈስ ቁስል				

4.3 10ኛ ክፍል /ቀ/

ማሳወገድ ጮርቃነት	ከተበ ጭንጫ	የሰው ኃይል በሰለች	እጅ በእጅ ነጭሽቶ	አስተላለፊ ገፈራ	ነጣቂዎች
----------------	------------	-----------------	----------------	---------------	-------

4.4 10ኛ ክፍል /አ/

ዋዜማ እምቡር እምቡር አለ ወግ ማዕበል ተከሰተ ግማፍ አመናጨቀ	ልምድ ሻኩራ ደበነ ወተወተ ተኃድሶ አንቃዕዶ	ደብዛ ተራቀቀ ፀሎተ ህሊና ብትን ፀሁፍ ጎመሻር ሞወት	አፈታሪክ አትሮኑስ ተገራ ጣዕረ ሞት መዋዕል ብቃት	ስያሜ የተማረ ግዙፍ ነገር ፀብ ሙግት	መዋዕል ተከሰተ ተሐድሶ ጎመሻር ኮረዳ
---	--	--	--	-------------------------------------	-------------------------------------

4.5 11ኛ ክፍል /ቀ/

የአዛምድ ጥያቄ የለም

4. 6. 11ኛ ክፍል /አ/

ቦታ ያጣ ሽል አንገተ ሰባረ	አሜከላ ሰየ ደሙ ፈላ	ላንቃ አቁም ያስቀረ ሀሰት	ሰነዘረ ምስር ተከሰተ	የራስ ግዙተኛ ሲሻ ያለአግባብ የተቀጣ	ሰበቃ አኪላፋ
-------------------------	---------------------	------------------------	---------------------	-------------------------------	-------------

4.7 12ኛ ክፍል /ቀ/

አካባቢ	ባሪያ	ትራክተር	ዝዮ	ከበርቴ
ተሳታፊ	ማስቃዩት	ጥሬ	እንዲያገግም	ስለሚያወሳ
ያላየሌለ	ቀምበር	ዳገቱን ተያያዘል	መርሆ	የታጀለ
በጥንድ ዐይኖቼ አይቸሃለሁ	ዳተኝነት	ማወዛገብ	ማሞካሽት	መታታ
የተለመደ	ተቋም	አፈንግጠው	ለማሰባሰብ	በሕቡዕ
አግበሰበሰ	ድንበር	ሸው አለው	ብቃት	መደምደሚያ
በቅጡም አልተሰማኝም	መቃኘት	ግብረ ገብ	እንከን	መጣስ
ያልተቀናበረ	ስንካሳራዊ ይዘት	ማታለል	ጎልቶ	መታታ
የሐሳብ ሽርሽር	መደምደሚያ	ካልተብላላ	ምርኩዝ	የተበከለ

4.8 12ኛ ክፍል /አ/

ማሞካሽት	ጥንብ አንሳ	አርማ-ጉሳ	መሠረት	ጀንበረ	የእሳት ሰደድ
ማሳየት	ይክባል	ምርኩዝ	ባላንጣ	መቅሰፍት	ከራስ ባለይ ንፋስ
ፍግ	አሜካላ	ትዝብት	ጥሞና	አቀበለ	ስንኩል ፍልስፍና
					ምድረ በዳ
እንከን	ተመልካች	ስለሚያወሳ	ቀና	ተሳታፊ	ጥራጊ
አረም	በቀል	የሙጥኝ	ጊንጥ	ይንዳል	አያሻም
አዳኝ	ፍንጭት	ባንዳ			

5. ተስማሚውን ቃል ምረጥ።

5.19ኛ ክፍል /ቀ/

1. አበቦች ፍሬ ይሰጣሉ ።/ የጠወለጉ ፣ በደንብ የፈኩ ፣ የደረቁ፣ /
2. ንቦች ዝንቦችና ቢራቢሮች ___ ናቸው። /ነፍሳት ፣ እንስሳት ፣ ፍጥሮች
3. እንደንብ እንጀራ እየጋገረ እንደንብ የሚናደፍ ___ ነው።/ ቢራቢሮ ፣ ተርብ ፣ ፌንጣ/
4. ሴትዩዋ ማሩን በውሃ ___ ። /በረዘችው ፣ በጠበጠችው ፣ አማሚችው/

5. ለወተት ስልጠና ለሚያደረግበት ሁሉ ለጠድም _____ አለው :: /ገፈታ ስፈታ፤ አምባላ ስፈታ፤
6. የወጡን ስትጭልፍ ድንገት ብደርስሳት ክው ብላ ቀረቶ :: / አናታ ፤ ቀባት ስፈት/
7. ከዚያ ዛፍ ላይ _____ ቀጭ ብዙ ግር :: / የተገጠለሰው ፤ የተደረገው ፤ የተሰቀለው/ወርቷል፤ ወልጺል፤ አናርቷል/ ሁሉም ባንድ ላይ ቀጭን ጥለው _____ ፤/ ይጠፋሉ፤ ይሰራሉ ፤ ይሰደዳሉ ፤ ይገገዳሉ /
9. በታና ጊዜን በመለየት ወርቆ ይይዙቸው የነበረው ባህል ስለ የተመረሰት
1. አንቆ ማለት ነው
2. ጥርቆም አድርጎ ይዘ ማለት ነው
3. መፈናገጥ አሳጥቶ ማለት ነው
4. ሁሉም ይሰማሙታል
10. ምንጻጻ ፡-
ሀ. የቀጥር ክፍያ ለ የአጅ መንጃ ሐ. የውሎ አሰል ሙ. ገርጎ
11. ጌታ ገለፍ ፡- ሀ. የሠራ አካላት ለ. የማህብ ትሎታዎ ሐ. ቅልጥፍኖዩ ሙ. መላሰውነቱ
12. የድል ግድይ ፡- ሀ. ምርኮ ሐ. ስለባ ለ. የድል ቀን ሙ. ግዳጅ
13. አውገረገረ ፡- ሀ. አውተረተረ ለ. ማገረ ሐ. ተወላገድ ሙ. አወናባድ
14. አብረት ፡- ሀ. ትምክህት ለ. ምራት ሐ. ጥጋብ ሙ. ድግምት
- ከዚህ በታች ከተጻፉት ቃላትና ሐረጎች በመምረጥ ከታች ስለተገኙት ሁሉ ለሁሉም ቃላት ይጠቅሙ
- ሀ. አንጻር ለ. አንጻራት ሐ. አንጻራት ሙ. አንጻራት ስ. ስለሁሉም
- ሀ. የምርት ዘዴ ለ. አንጻራት ሐ. ተጋድሏቸው ሙ. ክፍሎች

ሐ. ግልጽ	ሰ. አድገርያን	ቸ. መነሻ
መ. ተገፊ	ሸ. እንቅስቃሴ	ኅ. ተቀናቃኝ

አብዮት 15 ገይሎችና በአድሐርያን መሐል የሚካሄድ ታላቅ የለውጥ _____ ነው። በአንድ ጎብረተሰብ 16 ውስጥ የሚገኙ 17 ብለው የሚታዩት በተቃራኒ 18 መሐል በሚካሄዱ የጥቅም ግጭትና ትግል መሆኑ ግልጽ ነው። ይህም ግጭትና ትግል የሚካሄደው በአድገርያንና በተራማጅ ኃይሎች መሐል ነው። 19 የምርት ግንኙነት ቢለወጥ ጥቅማቸው የሚነካባቸው 20 መደቦች ወይም በጠቅላላው አድሀርያን ሁሉ የምርት ግንኙነት 21 እንዳይኖረው 22 ያካሄዳሉ። በሌላ 23 ደግሞ አሮጌው የምርት ግንኙነት ተበዝባኝና 24 ያደረጋቸው መደቦች በጠቅላላው ተራማጅ ኃይሎች ሁሉ አሮጌው የምርት ግንኙነት በአዲስ የምርት ግንኙነት 25 ይከፋፈላሉ። ይህም ተራማጆች በአድገርያን ላይ የሚካሄዱት ታላቅ የለውጥ ትግል አብዮት ይባላል።

በአንቀጹ ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት ወይም ሐረጎች ቀጥሎ ከተሰጡት ቃላት ወይም ሐረጎች ተስማሚያቸውን እየተካህ አንቀጹም እንደገና ጻፈው።

ሀ. ሲንሳፈፍ	መ. አቀላቅሎ	ሰ. ማቅለጥ	በ. አዘገጃጀት
ለ. ተለይቶ	ሠ. የማጥለያ	ሸ. ብልሃት	ተ. ብዙዎች
ሐ. ከገለባ	ረ. እየከሰከሱ	ቀ. መዳመጥ	ቸ. እየጠፈጠፈ

ኅ. እኩልሁለትሆኖ

የአኩሪ አተር ዘይት አነጣጠር በብዙ ዓይነት መንገዶች ሊካሄድ ይችላል። ሆኖም ዋና ዋናዎቹ ፍሬውን መውቀጥ፣ ማመቅና እንዲሁም በእሳት ማሞቅ ናቸው። በመጀመሪያው ዘዴ የሚገለገሉት አብዛኛዎቹ በጥበብ ያልገፉት አገሮች ሕዝቦች ናቸው። እነሱም የአኩሪ አተሩን ፍሬ እየለጠ ለጡ ሊጡን በጨርቅ እየጠቀሰሉ በመጨመቅ ወይንም በእሳት እያሞቁ ዘይቱ ሲንጣለል ፣ በማጥለል ከአሰሩ ይለዩታል። በዚህ አኳኋን ከፍሬው ውስጥ ተከፍሎ የሚገኘው ዘይት በጣም አነስተኛ ነው። ሌላው ሁለተኛው ዘይቱን የማንጠሪያ መንገድ ደግሞ በሁለት ድብልብል ድንጋይ መካከል ልጥሊጡን በማሳለፍ እያስጨቆኑና እያመቁ በመጥመቅ ቅባቱን ከአሰሩ መለዩት ነው። አልፎ አልፎም በነፋስ በሚጨቆን ድንጋይ ወፍጮ ውስጥ እያስጨቆኑ ጨርሶ ባያልቅም ብዙውን ቅባቱ ካሰሩ ለይቶ ለማንጠር ይቻላል። ሶስተኛው ዘዴ ደግሞ እህሉን ከዳዱና ቆሻሻውን በሚያማምሩ መሣሪያዎች ከነቀሱ በኋላ ንፁህን ፍሬ በመኪና በመዳፈጥ ነው። ከዚያ በኋላ በድፍጥጡ አሠራር ውስጥ ቅባቱን እያቀለጡ ከአሠሩ ከሚለዩ ኬሚካል መግለጫዎች ጋር በጥብጠ ማንጠር ነው።

5.2 9ኛ /አ/

1. የቋንቋ ችሎታ አእምሮአዊናአካላዊዕድገትናለውጦችከፍተኛሚናአላቸው
  1. ድርሻ 2. ወገን 3. ተመሳሳይነት 4. ተልዕኮ
2. ቋንቋ ግለሰብን ከህብረተሰብ ሕይወት ጋር ያወሳስባል ::
  1. ያቆራኛል 2. ያገናኛል 3. ያያዛል 4. ያደነጋግራል
3. የአንድ ሰው የቋንቋ ክህሎት መለኪያ ዘዴዎች አሉ ::
  1. ብቃት 2. ችሎታ 3. ጥራት 4. ክብደት
4. በጥራት አዳምጦ የተነገረውን መጨበጥ በቋንቋ ትምህርት ይዳብራል::
  1. ማስቀረት 2. መረዳት 3. መያዝ 4. መንካት
5. የሰው ልጅ ሃሳቢን በቀለጠፈ በጠራና በቀላል መንገድ መግለጽ የሚቻለው በቋንቋ ብቻ ነው ::

1. በፍጥነት/ በግልጽ	2. ባጭሩ / በግልጽ
3. በችኮላ / በንፁህ	4. በግልጽ / ባጭር
6. ግለሰቡ የራሱን ውስጣዊ ስሜት አስተሳሰብ ወዘተ የሚነልጸው በቃላት ምርጫውና በዐረፍተ ነገር አሳካኩ ነው::
  1. አደራደሩ 2. አያያዙ 3. አገባቡ 4. 1ና 3
7. ቋንቋ የግለሰቡን የአስተሳሰብ ሂደት መቃኛና መተንተኛ መሣርያ ነው
  1. ማስተካከያ 2. መምሪያ 3. ማያ 4. መማሪያ
8. ቋንቋ የሰው ልጅ ያካበተውን ልምድ ፣ዕውቀት ወዘተ ከትውልድ ትውልድ የሚያስተላልፍበት መሣርያ ነው::
  1. የሰበሰበውን 2. ያከማቸውን 3. ያጠራቀመውን 4. ሁሉም
9. ቋንቋ አዳዲስ የሳይንስ ግኝቶችንና የፈጠራ ስራዎች መቅሰም የሚያስችል ነው::
  1. መገብየት 2. ማዳበር 3. መፍጠር 4. መሰራጨት
10. የከብት ጀርባ የለመደ መሆኑን ያወቀው በሚለውውስጥ የተሠመረበት ሐረግ የሚያመለክተው
  1. በጋማ ከብት መንዝ የለመደ መሆኑን
  2. የእግር ጉዞ ለማድረግ የተሳነው መሆኑን
  3. የማንኛውም ከብት ጀርባ ለማንገዝ ማገልገሉን
  4. 1ና 2 መልስ ናቸው

11. አብዛኛውን ጊዜ የሚጓዙት መንገድ እያሳበሩ ነበር :: የተሰመረበት የሚያመለክተው

- 1. ቴዎድሮስና ገብርዩን
- 2. ጋረድና አክሊሉን
- 3. ታንጉትና ገብርዩን
- 4. አባራሪና ተባራሪን

12. ለሁለት የተፈናጠጡት በቅሎ ከስር መብረክረክ ስትጀምርና ወርዶ በእግሩ ማኮብኮብ ግድ ሰለሆነበት አካላቱ እንደድሮ እንደማያስመክው ተረዳ::

- 1. እንደማይሆነው
- 2. እንደማይረዳው
- 3. እንደማያስኬደው
- 4. እንደማያስተማምነው

13. በዚህ ላይ ሰውነታቸውን ትንሽ የሚያበረቱበት ስንቅ አልነበራቸውም

- 1. የሚያጠናክሩበት
- 2. የሚያደራጁበት
- 3. የሚገነቡበት
- 4. መልስ አልተሰጠም

14. ወሬውን የሰማ "አረመኔ " ተሸቀዳድሞ መሾሚያ መሸለሚያ እንዲያደርጋቸው ሠጋ ::

- 1. መወዳጃ
- 2. መከበርያ
- 3. ጥቅም ማግኛ
- 4. ምስጋና መቀበያ

15. አብዛኛውን ጊዜ የሚጓዙት መንገድ እያሰበሩ ነበር ::

- 1. መንገድ እያመጡ
- 2. እያቆራረጡ
- 3. እየደበቁ
- 4. መንገድ እየፈለጉ

16. በስቀቀን ተወጥሮ ሲል

- 1. በሐሳብ ተወጥሮ
- 2. በፍርሐት ተይዞ
- 3. ንዴት መጠበት
- 4. በጭንቅ ተይዞ

17. ንዴት ብልጭ አለበት

- 1. ንዴቱ ቱግ አለበት
- 2. ንዴት ያዘው
- 3. ንዴት መጣበት
- 4. 1 እና 2 መልስ ናቸው

18. ገብርዩ የወታደሩን ትክሻ በኃይል አንገጫገጨው ሲል

- 1. በኃይል አነቀው
- 2. በኃይል መታው
- 3. በኃይል ወዘወዘው
- 4. 1 እና 3 መልስ ናቸው

19. ወታደሩ በመገረም አኋላን ዓይኑን ብልጥጥ አደረገ የተሠመረበት ቃልፍቺ

- 1. ትኩር ብሎ አየ
- 2. በኃይል ገረመመ
- 3. አፍጥጦ ተመለከተ
- 4. መልስ የለም

20. " _____ ሲሆን አንድ " የሚለውን ሐረግ የሚተካው ቃል ወይም ሐረግ የትኛው ነው ?

- 1. ሲተባበር   2. ኅብረት ሲፈጥር   3. ሲያብር   4. ሁሉም

21. በሰባተኛው ስንኝ ውስጥ " እነሱ " የሚለው ቃል ምንና ምን ያመለክታል ?

- 1. ቸርነትንና ቅንነትን   2. ቅናትና ትዕቢትን
- 3. ተንኮል መካሪውንና ጠላትን   4. መቃቃርንና ስንፍናን

22. ከሚከተሉት መካከል ለሕብረት / ትብብር / በተለዋጭ ያልቀረበው የትኛው ነው ?

- 1. ሜዳ   2. ዳመና   3. ብርሃን   4. ኅዳና

23. በምንባቡ ውስጥ አስረሽ ምችው የተባለው ምንድን ነው ?

- 1. ሥርዓቱን ፣ ወጉን ፣ ጊዜውን ያልተከተለ
- 2. በተለይ ጅብ ወይም ሌላ አውሬ ሲያስደነግጥ የሚባል ፋከራ ወይም ቀረርቶ
- 3. ታስሮ የሚመታ ነገር   4. ታላቅ ፍንጢዝያ

24. " _____ " እንደመሳል እያለ " በሚለው ውስጥ መሳል የሚለው ቃል የምንባቡን ሐሳብ ለመጠበቅ እንዴት መነበብ አለበት ?

- 1. ሶስቱም ፊደሎች ጠብቀው   3. የመካከለኛው ፊደል ጠብቆ
- 2. ሶስቱም ፊደሎች ላልተው
- 4. የመጀመሪያው እና ሁለተኛው ፊደል ጠብቆ

25. " _____ አብራ ወርዳ " በሚለው ውስጥ አብራ የሚለው ቃል የምንባቡን ሐሳብ ለመለወጥ እንዴት መነበብ አለበት ?

- 1. ሶስቱም ፊደሎች ጠብቀው   3. የመካከለኛው ፊደል ጠብቆ
- 2. ሶስቱም ፊደሎች ላልተው   4. የመጀመሪያ ፊደል ላልቶ

" _____ አስረሽ ምችው " በሚለው ውስጥ የምንባቡን ትርጉም ወይም ሐሳብ ለመጠበቅ አስረሽ የሚለው ቃል እንዴት ይነበብ ?

- 1. የመጨረሻዎቹ ሁለት ፊደሎች ጠብቀው
- 2. የመካከለኛው ሁለት ፊደሎች ጠብቀው
- 3. የመጨረሻዎች ሶስት ፊደሎች ጠብቀው
- 4. የመጨረሻዎቹ ሶስት ፊደሎች ላልተው

5. 3 10ኛ ክፍል /ቀ/

1. ከቆርቆርም ሆነ ከብረታ ብረት የተሠሩ ነገሮች ከእንጨትና ከላስቲክ ከተሰሩት ነገሮች በቀላሉ ሙቀትም ሆነ ቅዝቃዜን _____ :: /ይስባሉ፣ ይወስዳሉ፣ ይቀበላሉ፣ ይመጣሉ /

2. የሙቀትም መጠን ከፍና ዝቅ እንዳይል ከውጭ በኩል በጠቅላላው የጎተራውን እህል ሙቀት ሊከላከል የሚችል ነገር _____ ይኖርበታል :: /መልበስ ፣ መሸፈን፣ መጀቦን ፣ መከላከል ፣ መጋረድ ፣ መለበድ /

3. የጎተራው ወለል ደሀና ተደርጎ ባለመሠራቱ የተነሳ ይኸው የመሬት ርጥበት በወለሉ አማካኝነት ወደ እህሉ _____ ይሟላል :: /መተላለፍ ፣ መስረግ፣ መቀላላ ፣ መሙላት /

4. በዝናብ ወራት እህሉ በዝናብ _____ ገበሬ ቶሎ ብሎ ከውድማው ላይ መስብስብ ይኖርበታል:: / እንዳይርስ ፣ እንዳይሸት ፣ እንዳይታጠብ ፣ እንዳይሻግት/

5. ጎተራው ምንም እንኳን ንጽህ ሆኖ በደንብ ቢያዝም ቅሉ አይጠች አንዳንዴ ጎተራው እህል ያበላሻሉ :: /በመቦርቦር ፣ በመንደል ፣ በማፍረስ ፣ በመፋቅ/

6. እህል ጎተራ ከመግባቱ በፊት ጎተራው በሚጨስ መድኃኒት _____ ይኖራል :: / መታጠን ፣ መጨስ ፣ መታፈን ፣ መታፈግ ፣ መነፋት/

7. ወፎች እንደነቀዞች ማሸላ ባያበላሹም በሸት ወራት በቁሙ ጭንቅላቱን _____ ስለሚበሉ ገበሬውን ጎዳት ላይ ሊጥሉ ይችላሉ :: /እየፈለፈሉ ፣ እየጠረጠሩ ፣ እየጠቀጠቁ ፣ እየቆረጡ

8. የእህል ጉድጓድ _____ ፣ ተባይ ብቻ ሳይሆን ውሃም እንደሚያስገባ ሆኖ መሠራት አለበት:: /አፍ ፣ መዝጊያ ፣ ግድግዳ ፣ ቦታ/

9. የእህል ጎተራን በጥንቃቄና በንጽህና መያዝ ተባዪች በጎተራው ውስጥ በቀላሉ _____ ይረዳሉ :: /እንዳይፈለፈሉ ፣ እንዳይራቡ ፣ እንዳይወለዱ ፣ እንዳይባዙ /

10. ጎተራዎችን እጅግ አለመጠን እያቀራረቡ መሥራት ተባዪችን ከአንዱ ጎተራ ወደ ሌላ በቀላሉ _____ ሊያደርጋቸው ይችላል :: /እንዲሸጋገሩ ፣ እንዲተላለፉ ፣ እንዲዛመቱ ፣ እንዲረማመዱ/

11. ገና የበቀለ ሰብል _____ ይባላል።
/አዘርእት፣ዝሪት ፣ቡቃያ፣እሸት፣ገሞራ/

12. እንደሸንኮራ አገዳ የመሳሰሉት ተክሎች አንጓቸው በመሬት ላይ በተጋደመ ጊዜ _____ ላይ በዓይኑ ቁጥር ቀምበው ያቆጠቁጣሉ።
/በዋሚራው ፣በጉጡ ፣በላንፋው ፣በሥፋ/

13. ይህ ዘርዘራ የእንጨት ግድግዳ ጥቅጥቅ እንዲል _____ ያስፈልጋል።
/በላች፣ሳጋ፣ዐምድ፣ጉልላት፣ዋልታ፣ማገር /

14. በጎች ደግሞ በጥሩ ሁኔታ በተሠራ _____ ይታገራሉ።
/ባጥ ፣ፍግ፣ስለሰች፣ጉሮኖ፣ጋጥ /

5.4. 10ኛ ክፍል /አ/

1." እንበላ ሱታፊ"ለሚለው ሐረግ ተመሳሳይ የሚሆነው

- 1. ተሳታፊ አባለት
- 2. ያለተሳትፎ
- 3. ተሳትፎ እንበል
- 4. መልስ አልተሰጠም

2. "ሥውር ለሚለው ቃል ተቃራኒ የሚሆነው _____ ነው

- 1. በተዘዋዋሪ
- 2. ድብቅ
- 3. ግልጽ
- 4. ውስብስብ

3. " .....ለነፍስ ያለው ጠባይ እብደት ስለሆነ ..... "ሲል ነፍስ _____ መሆኑን ያመለክታል።

- 1. ጠባይ የለሽ
- 2. ትዕግስት
- 3. ርጋታየሌለው
- 4. ይሉኝታ ቢስ

4. " .....ባህሩ .....ዚ ብሎ ይዘረጋል " ያለው _____ ለማለት ነው።

- 1. ይስተካከላል
- 2. ይረጋል
- 3. ይተኛል
- 4. ይዘላል

5. " .....ባሕሩ ሲያኮርፍ ..... " ማለት _____

- 1. ፀጥ ሲል ማለት ነው
- 2. ሲቀል ማለት ነው
- 3. ጠባይ ሲከፋ ማለት ነው።
- 4. ነፋስ ሲያስነሳው ማለት ነው።

6. መንፈሳዊ ቤት _____

- 1. የቤተክህነት ት/ቤት
- 2. ዘመናዊ ቤት
- 3. የአስኳላ ት/ቤት
- 4. 1ኛ ደረጃ ት/ቤት

7. የእልፍኝ አስከልካይ

- 1. አጋፋሪ
- 2. አስተናጋጅ
- 3. ተላላኪ
- 4. ዘበኛ
- 5. 1ኛ 2

8. በግጥሙ ውስጥ ወንድነቱ ሲል _____ ማለቱ ነው
 1. ጾታውን 2. ጀግንነቱን 3. የበላይነቱን 4. ወንድላጤነቱን
9. ጥሩር ሲል _____ ማለት ነው።
 1. ንዝ 2. ፈረስ 3. የብረት ልብስ 4. ጀሌ
10. ነዲድ ሲል _____ ማለቱ ነው።
 1. ስንቅ 2. ጥይት 3. ጠመንጃ 4. ነራዴ
11. ይቀላል ሲል _____ ማለቱ ነው። 1. ይደማል 2. ያረዳል
 3. ይተባል 4. ቀይ ይሆናል
12. ሰቆቃ ሲል _____ ማለቱ ነው ።
 1. ረሀብ 2. ቸነፈር 3. ሽብር 4. ሁሉም
13. ሐደረግ መምዘዝ ሲል _____
 1. ሐረግ መነተት 2. ዘር መቁጠር 3. ማሰርያ መፈለግ 4. መልስ የለም
14. አልጋ ሲል _____
 1. መኝታ 2. ዙፋን 3. ዘውድ 4. ኮከብ
15. "ባንዳፍታ በፀጥታ ይዋጣል " ሲል _____ ማለቱ ነው ።
 1. ሥነሥርዓት ይሰፍናል 3. ፍርሐት ይነግሃል
 2. ውይይት ይቀጥላል 4. ወሬው ይጣጣጃል
16. " ሥራቸው ሁሉ ከፊቱ ይደቀናል " ሲል _____ ማለቱ ነው ።
 1. ደግነታቸው ይታወስኛል 3. ድርጊታቸው ትዝ ይለኛል
 2. ጉብዝናአው አደንቃለሁ 4. ሁሉም ትክክል ነው
17. " ግንባራቸውን ኮስተር አድርገው" ሲል _____ ማለቱ ነው
 1. ላባቸውን ጠርገው ለማለት ነው
 2. ዓይናቸው አፍጥጠው ለማለት ነው
 3. ተቆጥተው ለማለት ነው
 4. ጥያቄ ለመጠየቅ ይዘጋጃሉ ለማለት ነው
18. ድጋፍ 1. ምርኩዝ 2. ተጨማሪ 3. ትብብር 4. ውሻል
19. ተመጣጣኝ 1. እኩል 2. ተመሳሳይ 3. ተደጋጋፊ 4. ተጨማሪ

20. እንቅስቃሴ 1. ሂደት 2. ድርጊት 3. ውዝዋዜ 4. ንቅናቄ
21. ማበልፀጊያ 1. ማሳደጊያ 2. ተጨማሪ 3. ማከማቻ 4. ፀጋ
22. በተቀናጀ. 1. በተበጀጀ 2. በተሰናዳ 3. በተቀናበረ
4. በተስተካከለ
23. እንዲጣጣም 1. እንዲሰናኝ 2. እንዲመሳሰል
3. እንዲዋሐድ 4. እንዲቀራረብ
24. ማስተባበሪያ 1. ማካሄጃ 2. ማዋሐጃ 3. ማቀናጀ 4. ማዘጋጀ
25. ተገናዝቦ 1. ተስተውሎ 2. ታውቆ 3. ተረድቶ 4. ተስማምቶ
26. ሂደት 1. እርምጃ 2. እንቅስቃሴ 3. ተግባር 4. ጉዞ
27. አካል 1. ገላ 2. ክፍል 3. ሰውነት 4. ደረጃ
28. አፍላ 1. ትኩስ 2. ያልባካ 3. የጎመራ 4. የሞቀ
29. በቅጽበት 1. በቅርቡ 2. አሁኑኑ 3. ወዲያውኑ 4. ባስቸኳይ
30. ለቀ 1. ተሻለ 2. በለጠ 3. አደጋ 4. ወፈረ
31. ተግተለተለ 1. ተሳሳበ 2. ተጓተተ 3. ተዛዘለ 4. ተያያዘ
32. አባራ 1. አብራራ 2. አበራ 3. አቆመ
4. ደመደመ
33. ረጋ 1. ሰከነ 2. ወፈረ 3. ለደለደ 4. ጠጠረ
34. ሰነዘረ 1. ሸረከተ 2. ሰጠ 3. አሳየ 4. ለካ
35. ተጨፈረ 1. ዘፈነ 2. ተሳከረ 3. ተዛዘለ 4.
ተነባበረ
36. ብሩህ 1. ንፁሕ 2. ደማቅ 3. ግልጽ 4. የጠራ
37. መገመት 1. መመዘን 2. መሸከም 3. ማስተዋል 4. ማጤን
- 38 1. ቅኔ ይሰርቃል 2. ቅኔ ይነግራል 3. ቅኔ ይማራል 4. ቅኔ ይዳምጣል

39. ደብተራ" ኮቾሮ ለቃሚ" የተባለው በምን ምክንያት ነው ?

- 1. የቤተክህነት ሰው በመሆኑ
- 2. እየለመነ የተማረ በመሆኑ
- 3. መሀራ ስለሚወድ
- 4. አስማተኛ ስለሆነ

ከዚህ በታች በተሰጡት ቃላትና ሐረጎች መካከል ተስማሚ የሆኑትን በመምረጥ ከታች በተሰጡት ዐረፍተ ነገሮችውስጥ አስገባ ::

ተለውሶ	መርበድበድ	ሲቀባጥር	ጆሮ ያሳምማል
መንደዲደር	እሩምታ	ውካታው	በፀጥታ ተዋጦ

40. ዳዊት ደረጃውን ለመውረድ _____ ሲጀምር አዳልጦት ወደቀ

41. ስብሰባው መናገር ሲጀምር አዳራሽ _____ ::

42. ያልተቀናጀ የሙዚቃ መሣርያ ጨኸት _____ ::

43. ንደኛዬ ስለእኔ የሆነ ያልሆነውን _____ ::

44. ሕፃኑ አዳልጦት ስለወደቀ ልብሱን በጭቃ _____ ነበር::

5.5 11ኛ ክፍል /ቀ/

1. "የምጡ ግሬት ተግ ባለ ቁጥር " ሲል በምንባቡ መሠረት የተሰመረበት ቃል

- 1. ቦግ ባለ ቁጥር ማለት ነው
- 2. ዝግ ባለቁጥር ማለቱ ነው
- 3. ፋታ በሰጠቁጥር ማለት ነው
- 4. 2 እና 3 ሊሆን ይችላል

5.6 11ኛ ክፍል /አ/

1. ገጣሚው " ያባቱ ልጅ " የሚለው _____ ያመለክታል::

- 1. ከአባቱ በትክክል መወለዱን
- 2. በእናት ብቻ አለማደጉን
- 3. የጀግንነት ባሕርይን
- 4. እንክብካቤ ማግኘቱን

የሚከተሉት ክፍት ቦታዎች በተስማሚ ሐረግ ወይም ቃል ሙላ

2. ብሩሕ ሕሊና ያለው ሰው ይመጥነው ከነበረው የሥራ መስክ ጋር ይገናኝ ዘንድ ማሕበራዊ አካባቢ ወሳኝ ሚና ቢኖረውም _____ የበኩሉን ድርሻ ማበርከት መቻሉን መገንዘብ ተገቢ ነው ::

3. አንድ ሰው ተፈጥሮአዊ ብቃት ያለው መሆኑን ጥያቄ ከተወሰኑ የሥራ መስኮች ጋር ሲጣመር ስሕተት ላይ የሚጥለው _____ ነው።

4. በዚህ ጽሁፍ ውስጥ ውህደት _____ ን ያመለክታል።

5. ችሎታ ትምህርትን ገጠመኝን የሥራ ልምድን .....መሠረት እንደሚያደርግ ከ _____ ጋር የተያያዘ ነው።

6. ለስራ መስክ ተግባራዊነት ወሳኝ _____ ነው።

7. ከፕሮጀክት ስለመሬት የሰጠው አስተያየት ተቀባይነት ያገኘው በ _____ ሕብረተሰብ ነው

5.7 12ኛ ክፍል /ቀ/

5.7 12ኛ ክፍል /ቀ/

ጥያቄ የለውም

5.8. 12ኛ ክፍል /አ/

1. በግጥሙ ምንባብ ውስጥ የሚገኘው " ሕዋስሽ " የሚለውን ቃል ሊተካ የሚችለው

- 1. አካላትሽ
- 2. ተፈጭሮሽ
- 3. ሀብትሽ
- 4. ሕዝብሽ
- 5. እስትንፋስሽ

2. "ምሥጥር እያቀዱ " .....

- 1. እየመለሱ
- 2. እያንቆረቆሩ
- 3. እየወሰዱ
- 4. እየገለበጡ

3. "የተጎሳቆሉ ስላዮች..... "

- 1. በገንዘብ የደኸዩ
- 2. አባራ የለበሱ
- 3. በአእምሮ የደኸዩ
- 4. ዝቅተኛ ኑሮ የሚኖሩ

4. "በወገኖቻቸው ደም የሚነግዱ ሆድ አምላኮች ....."

- 1. በገንዘብ የተገዙ
- 2. በጣኦት የሚያመልኩ
- 3. ብዙ የሚበሉ
- 4. በወንድማቸው የሚኖሩ

5. "ያን የደም ዋጋ....."

- 1. የአገልግሎት ድርሻ
- 2. ለጣላተ የተከፈለ
- 3. ግዳይ ለመጣል የተከፈለ
- 4. ለሕሙማን የተከፈለ

6. "ንፁህን ኢትዮጵያን ...."

- 1. የጠሩ
- 2. የፀዳዱ
- 3. የተፀዳዱ
- 4. ከደሙ ንፁህን የሆኑ

7. "በተለያዩ መንገዶች ተበታተኑ "

- 1. ተተራመሱ
- 2. ተለያዩ
- 3. ተዘበራረቁ
- 4. ተሸለከሉ

8. "ከታዛው ጥላ ስር "

- 1. ስብሰባ
- 2. ጓሮ
- 3. ደጅ
- 4. ማጀት

9. " በግንባሩ ከነቸረው"

- 1. ደፋው
- 2. ገለበጠው
- 3. ገፈተረው
- 4. ደቆሰው

10. "ደጅን ሆነው"

- 1. የቦታ ስም
- 2. ወዶ ገባ
- 3. አለኝታ
- 4. ጋሻ ጃግሬ

11. " ዙርያ ገባውን ተመልክቶ "

- 1. አካባቢውን
- 2. ሠፈሩን
- 3. አራባና ቆቦ
- 4. 1እና2 መልስ ናቸው

12. " በጣታቸውጫፍ እያጠቀሱ "

- 1. እየቆነጠሩ
- 2. እየተፈናጠሩ
- 3. እየተምዘገዙ
- 4. እየረገጡ

6. ለሚከተሉት ፈሊጣዊ አነጋገሮች ፍች ስጥ።

6.1. 9ኛ ክፍል /ቀ/

የለም

6.2. 9ኛ ክፍል /አ /

የለም

6.3 10ኛ ክፍል /ቀ/

ልቤ ይደማል

6.4. 10ኛ ክፍል /አ/

ልቦናው ታወረ፣አግቦ

6.5. 11ኛ ክፍል /ቀ /

የውሃ ሽታ፣ ያረጀ ያፈጀ

6.6. 11ኛ ክፍል /አ /

ቅቤ አንጓች	የሻገተ ሕይወት	እመጣ እቀር
ሆዱን ፈትታ	የሞት የሽረት	ሆድና ጀርባ
የበዛ ዓይን	ደፋርና ጭስ መውጫ አያጣም	ቤት ያፈራው
በሰው ቁስል እንጨት ስደድበት	የሃሳብ ማግ	ጥቁር እንግዳ
የዞረ ድምር	የጥዋት ድምፅ	እግረ ነጭ
አስረሽ ምችው	ልቤ ስብር አለ	

6.7 12ኛ ክፍል /ቀ/

ልቤ ይደማል፣ጠፍ ጨረቃ

6.8. 12ኛ ክፍል /አ /

ልቡ ፈሸተ	እጅ መናኛ	የዕፍረት ፈገግታ	አንገቱን ደፋ
ሰርግና ምላሽ	የሚንቀለቀልጥይት	እህል ውሃ	ውልማሰርያ
የሴራው ገመድ	ሆደ ባሻ	አዱኛ ብላሽ	የሕወት ማብቂያ
ጡት አስጣይ	የሞቀው ፈረስ	ክንድ አንተርሶ	የጅብ እንግዳ
የድመት ዕውር	ፊቱን አነበበች	ልብ ገዝቶ	ኅጅ ወጣ
ቅሌን ጨርቄን	ውሃ ቢወግጡትተመልሶ	የጫጉላ ቤት	ሆደ ባሻ
ቅቤ ጠጣ	እንቦጭ	የጡት አባት	የውሃ ውሃ
ስንቅ ነፋስ	ውሃ ውሃ አለ	ዘረ መልካም	ምን አለኝ ቅሀ
የገመድ ቋጠሮ	ውሃ ወሰደው	ሽክላ ሰሪ	አጥንት ሰብሮ

7. ሌሎች ልዩ ልዩ መመሪያዎች

7.1 9ኛ ክፍል /ቀ/

ሀ. ስሞች ሊገልጹ የሚችሉ ገላጮችን ስጥ ::

1. ሸክላ	3. ዓለም	5. ግድግዳ	7. ፎቶግራፍ	9.ቤት
2. ውሃ	4. ልብስ	6. ሕዝብ	8. ጥርስ	

ለ.ገላጮች ሊገልጹ የሚችሉ ስሞችን ስጥ ::

- 10. ረጅም ፣ ቀጭን ፣ ነጭ፣ሚበስል፣የሚዘለገለግ፣ የሚባለው _____ ::
- 11. ጣፋጭ፣ጠፍጠፋ፣ወይም አራት ማዓዘን፣ ሚሚ፣የሚቆረጠም _____ ::
- 12. አረንጓዴ፣ጠፍጣፋ፣ስስ፣ ጠርዛም፣ የአትክልት ክፍል ፣ተቀቅሎ የሚበላ _____ ::
- 13. የሚበላ፣ቀይ፣ደቀቃ፣የሚፋጅ ወይም የሚለበልብ _____ ::
- 14. ጥርስ ያለው ፣ቆልማማ፣ባለእጅታ፣ንካራ ፣ቅረጫ _____ ::
- 15. ጥቁር ፣መራራ ፣ወይም ኅምዛዛ ፣ትኩስ የሚጠጣ _____ ::
- 16. ክንፋም ፣አኮብኳቢ ፣ በራራ፣ድምፃም፣ፈጣን፣ሰው ተሸካሚ _____ ::
- 17. ቢጫ፣ፈሳሽ ፣በማንቆርቆርያ፣የሚንቆረቆር ፣ በብርሌ ፣የሚጠጣ _____ ::
- 18. በልቡ የሚሳብ ፣ የሚጥመለመል፣መርዛም ፣ናዳፊ የሚርመስመስ _____ ::
- 19. የሚዘረጋ ፣የሚታጠፍ፣ክብ ፣ዝናብ የሚያስጥል _____ ::

ሐ. በምሳሌው መሠረት ሥራ

ምሳሌ

ሀ.	ለ.	ሐ.	መ.	ሠ.
ወዘፈ	ተወዘፈ	ወዛፈ	ተወዘፈ	ውዝፍ

20. ወሰነ _____ ወሳኝ _____

- 21. _____ ተሰንካይ _____ ስንኩል
- 22. ስነጠቀ _____ ተስነጠቀ _____
- 23. ወጠነ _____ ተወጠነ _____
- 24. _____ ተነጻ _____ ጉዳት
- 25. _____ ሰዋሪ _____ ሥውር
- 26. _____ ጫኝ _____ ጭነት
- 27. _____ ተገንጣይ _____ ተገነጠለ _____
- 28. ለበለበ _____ ተለበለበ _____

መ. ቃላት መሥርት

- 29. አቅጠጠጠው
- 30. ተደነባበረ
- 31. አጉረመረመ

7.2. 9ኛ ክፍል / አ /

ሀ. ልዩ የሆነውን ቃል አውጣ

1. ሀ. ሸፈተ	ለ. አንገጨገጨ	ሐ. አርገፈገፈ	መ. አነባበረ
2. ሀ. ተዝለፈለፈ	ለ. ተነቃነቀ	ሐ. አምባጓሮ	መ. ተወጠረ
3. ሀ. ተገረመ	ለ. ተገነዘበ	ሐ. አረገፈ	መ. ቀባጠረ
4. ሀ. ተነሣ	ለ. ነቀነቀ	ሐ. ነቃ	መ. ቀባጠረ
5. ሀ. ወራት	ለ. ቃላት	ሐ. ሥልቶች	መ. አርእስት
6. ሀ. ልብሶች	ለ. ጠጠሮች	ሐ. ፈረሶች	መ. በሬዎች
7. ሀ. ነጋሪት	ለ. ከበሮ	ሐ. ክራር	መ. ድቤ
8. ሀ. ተራራ	ለ. ሰወረ	ሐ. ቤት	መ. ቀንድ

6. ሰጠ 7. አገኘ 8.ገሰጠ 9. አስተማረ 10. ፈለገ
ለ. በሚከተለው ምሳሌ መሠረት ለቀረቡት ቃላት ነጠላ ቁጥራቸውን ስጥ ::

ምሳሌ ከፍፍር - ከንፈር

- 11. አልባሳት   12. አናብስት   13. አብያተ   14. ቃላት
- 15. አድባራት   16. ተደራሲያን   17. ከያንያን   18. ሐያሲያን

ሐ. የስም ገላጮችን ስጥ::

- 19. ጠይም   21. ወፍራም   23. ጀግና
- 20. ጠንካራ   22. ረጅም   24. ጦረኛ

መ. የስም ገላጮችን በዐ.ነገር አሳይ::

- 25. ረጅም ዘመን   27. ሰነፍ ተማሪ   29. የበልግ ወራት
- 26. ነውረኛ ልጅ   28. የበቀል እርምጃ

7.7 12 ክፍል / ቀ /

ሀ. ፍካሬያዊ ትርጉም እንዲኖረው ያደረገውን ቃል በመለየት ምክንያት አቅርብ ::

- 1. አለንጋው ጣትሽ   4. ፍሬማ ጉብኝት   7.ዕድሜ መስተዋት ነው
- 2. ሳንቃው ደረትሽ   5. ኮሶ ፊት   8. ጽዋችንን እናነሳለን
- 3. አብዩት ግብኝ አይደለም   6. በረደው ጥርስሽ

ለ. ለሚከተሉት ዐ. ነገሮች ውስጥ ፈሊጣዊ አነጋገሮችን ለይተህ አውጣ

- 1. ከድሮው ትንሽ ቀጠን ፣ዳሌዋ ኮራ ብሎ ቅርጿ ተውቧል ::
- 2. የፍቅሩ ስሜት እየበዛ በሄደ መጠን የልቡ መሸበር ፊቱን አጋመው::

7.8. 12 ክፍል / አ /

ሀ. ከዚህ በታች አራት አራት ቃላት ተሰጥተዋል:: አራቱ ወስጥ በትርጉም ተቀራራቢነት የሌለውን መርጠህ አውጣ ::

ሀ. ጋለበ	ፈረጠጠ	ሮጠ	አለመለመ
ለ. መግት	ነገር	ጭቅጭቅ	ንዝንዝ
ሐ. አጭር	ኩራዝ	ድንክ	ጉቶ
መ. ሰቀለ	አስፈራ	ጫነ	አንጠለጠለ
ሠ. ሸብር	ረብሻ	ግርግር	ዋይታ

አባሪ ሐ

ሲላቦሶች ስለ ቃላት ትምህርት የሚያገለግሉ ነገሮች

1. አጠቃላይ አላግ

1.1 የተደገሙት ሲላቦሶች አጠቃላይ አላግ:- በአራቱም የክፍል ደረጃዎች የተነደገው አጠቃላይ አላግ ተመሳሳይ ነው። ይኸውም በደረጃው ግዳጫ፣ ሙናገር፣ ግንብብና ሙጻፍ ግስቻል የሚል ነው።

1.2 የአሁኑ ሲላቦሶች አጠቃላይ አላግ :- በአራቱም የክፍል ደረጃዎች የተነደገው አጠቃላይ አላግ ተመሳሳይ ነው። ይኸውም የግዳጫና የሙናገር ክፍሎችን ያዳብራል፤ የግንብብ ክፍሉን ያዳብራል፤ የሙጻፍ ክፍሉን ያዳብራል፤ የስነ ልቦና ዕውቀትን ያዳብራል፤ እና የሥነ ጽሑፍ እውቀትን ያዳብራል የሚል ነው።

2. ዝርዝር አላግና ይዘቶች

2.1 9ኛ ክፍል (+)

ዝርዝር አላግ	ይዘት	ገጽ
1. የሥነጽሑፍ ችሎታን ማዳበር	1.1. ቃላትን አገጣጥሞ ሙጻፍ	1-2
2. ሥነ ልቦናና ሌሎች ቋንቋ ነክ ሐሳቦችን ለማዳበር	2.1. የቃላት ተጥታ ትርጉም መለየት	3
	2.2. ተመሳሳይና ተቃራኒ ቃላትን ግስለየት	4
3. የቃላት ችሎታን ለማዳበር	3.1. በቃል ውስጥ የድምፅ መጥበትና መላላት	6
	3.2. የቃላት አመሠራረት	8
4. ሥነ ልቦናና ሌሎች ቋንቋ ነክ ሐሳቦችን ለማዳበር	4.1. የህጊያትና የቃላት በሥርዓት መደርደር የትርጉም ለውጥ ግምገማት	14
	4.2. የቃላትን ትርጉም ይለገግቡ መረዳት	16
	4.3. በውስጠ ታዋቂነት የተሩ ሐሳቦችን የሚገልጹ ቃላት የነደሏቸውን ዕናገሮች መለየት	17

2.2. 9ኛ ክፍል (አ)

ዝርዝር አላማ	ይዘት	ገጽ
1. ድርሰት መጻፍ ይችላሉ	1.1. ቃላትን አገጣጥሞ ዐ.ነገር መጻፍ	2
2. የቃላት ችሎታቸውን ለማዳበር	2.1. የቃላት ቀጥታ ትርጉም	4
	2.3 . በቃል ውስጥ የድምፅ መጠንና መላላት	7
3. ምዕላዶችን ያውቃሉ	3.1 . የቃላት አመሠራረት	8
4. የጽንዖትን አስካክ ያውቃሉ	4.1. የሆኔያትና የቃላት በሥርዓት መደርደር የትርጉም ለውጥ ግምገማት	11
	4.2. የቃላትን ትርጉም ከአገጣጠ ማረዳት	12
	4.3. በውስጠ ታዋቂነት የተሩ ሐሳቦችን የሚገልጹ ቃላት የጓደኝቸውን ዐ.ነገሮች መለየት	

13

2.3 10ኛ ክፍል (+)

1. የሥነ ጽሑፍ ችሎታን ማዳበር	1.1. ቃላትን አገጣጥሞ ዓ.ነገር መጻፍ	1
2. ሥነ ልሳንና ሌሎች ጽንዖት ሐሳቦችን ለማዳበር	2.1. የቃላት ቀጥታ ትርጉም	2
	3.1. በቃል ውስጥ የድምፅ መጠንና መላላት	6
3. የቃላት ችሎታን ማዳበር	3.2. የቃላት አመሠራረት	
	4.1. የሆኔያትና የቃላት በሥርዓት መደርደር የትርጉም ለውጥ ግምገማት	13
	4.2. የቃላትን ትርጉም ከአገጣጠ ማረዳት	17
4. ሥነ ልሳንና ሌሎች ጽንዖት ሐሳቦችን ለማዳበር	4.3. በውስጠ ታዋቂነት የተሩ ሐሳቦችን የሚገልጹ ቃላት የጓደኝቸውን ዐ.ነገሮች መለየት	18

2.4. 10ኛ ክፍል (አ)

ዝርዝር አላማ	ይዘት	ገጽ
1. ኗርስት መጻፍ ይችላሉ	1.1. ቃላት አገጣጥም ዓ.ነገር መጻፍ	2
2. የቃላት ችሎታን ያዳበራል	2.1. የቃል ተጥታ ጎርጎም	3
	2.2. ተመሳሳይና ተቃራኒ ቃላት	4
	2.3. በቃል ውስጥ የድምፅ መጥበትና መላላት	6
3. ምዕላዶችን ያውቃሉ	3.1. የቃላት አመሠራረት	7
4. የቋንቋውን አሰካክ ያውቃሉ	4.1. የህረትና የቃላት በሥርዓት መደርደር የጎርጎም ለውጥ ግምገማት	9
	4.2. የቃላትን ጎርጎም ክላሳብ መረዳት	10
	4.3. በውስጠ ታዋቂነት የተሩ ሐሳቦችን የሚገልጹ ቃላት የጓደኝነትን ፀ.ነገሮች	11

2.5. 11ኛ ክፍል (ተ)

1. የቃላት ችሎታን ለማግኘት	1.1. የድምፅ ልሳናት አመሰራረት ቦታና ሁኔታ	1
	1.2. የቃላት አመሠራረት	5
	1.3. የቃል፣የሐረግና የፀ.ነገር ልዩነት	10
2. ሥነ ልሳንና ሌሎች ቋንቋ ነክ ሐሳቦችን ለማግኘት	2.1. የህረትና የቃላት በሥርዓት መደርደር የጎርጎም ለውጥ ግምገማት	14
	2.2. የቃላትን ጎርጎም ክላሳብ መረዳት	15
	2.3. በውስጠ ታዋቂነት የተሩ ሐሳቦችን የሚገልጹ ቃላት የጓደኝነትን ፀ.ነገሮች	16

2.6. 11ኛ ክፍል (አ)

ዝርዝር አላማ	ይዘት	ገጽ
1. የቃላት ችሎታውን ያዳብራል	1.1. ገላጮች	4
2. ምዕላዶችን ያውቃል	2.1. የቃላት አመሠራረት	6
3. የቋንቋውን አሰባካክ ያውቃል	3.1. የቃል፣የሐረግና ዐ.ነገር ልዩነት	12
	3.2. የሆኔያትና የቃላት በሥርዓት መደርደር የትርጉም ለውጥ ግምገማት	16
	3.3. የቃላት ትርጉም ከአገጣጠ ማረዳት	17
	3.4. በውስጠ ታዋቂነት የተሩ ሐሳቦችን የሚገልጹ ቃላት የጎደሏቸውን ዓ.ነገሮች መለየት	19

2.7. 12ኛ ክፍል (ተ)

1. የቃላት ችሎታን ለማዳበር	1.1. የድምፀልሳና የአመሠራረት ቦታና ሁኔታ	1
2. ሥነልሰብና ሌሎች ቋንቋ ነክ ሐሳቦችን ለማዳበር		3
3. የቃላት ችሎታን ለማዳበር	3.1. የቃላት አመሠራረት	7
	3.2. የቃል፣የሐረግና የዐ.ነገርን ልዩነት ግወጥ	10
4. ሥነ ልሰብና ሌሎች ቋንቋ ነክ ሐሳቦች ለማዳበር	4.1. የሆኔያትና የቃላት በሥርዓት መደርደር የትርጉም ለውጥ ግምገማት	12
	4.2. የቃላት ትርጉም ከአገጣጠ ማረዳት	13
	4.3. በውስጠ ታዋቂነት የተሩ ሐሳቦችን የሚገልጹ ቃላት የጎደሏቸው ዐ.ነገሮች	13

2.8. 12ኛ ክፍል (አ)

1. የቃላት ችሎታውን ያዳብራል		1
2. ምዕላዶችን ያውቃል	2.1. የቃላት አመሠራረት	13
3. የቋንቋውን አሰባካክ ያውቃል	3.1. የቃል፣የሐረግና የዐ.ነገር ልዩነት	17
	3.2. የሆኔያትና የቃላት በሥርዓት መደርደር የትርጉም ለማምጣት	18
	3.3. የቃላትን ትርጉም ከአገጣጠ ማረዳት	19
	3.4. በውስጠ ታዋቂነት የተሩ ሐሳቦችን	20

አባሪ ጾ

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ
የድኅረ ምረቃ ትምህርት ጥናት
አግርኛን የግስተግር ዘዴ /TEAM/

በከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች /ከ9-12ኛ/ የአግርኛ
ጳጳሩን ለሚያስተምሩ መምህራን የተረበ የጽሑፍ መጠይቅ

መግቢያ:-

የተከበራችሁ መምህራን የዚህ መጠይቅ ዋና ዓላማ በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአግርኛ ፈተና ውስጥ የሚቀርቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ መሆን አለመሆናቸውን ለመመርመር ለሚደረገው ጥናትና ምርምር አጋዥ የሚሆኑ መረጃዎችን መሰብሰብ ነው።

ስለዚህ ጥናቱ ውጤታማና ተጨባጭ የሚሆነው የእርስዎ ቀና ትብብር ሲታክልበት በመሆኑ የተረቡትን ጥያቄዎች በጥምና ተመልክተው በሚያውቁትና በሚገነዘቡት ሁኔታ ትክክለኛ ምላሽ እንዲሰጡኝ ስጠይቅ የሚገኘው መረጃ ለታቀደው ጥናትና ምርምር ጉዳይ ብቻ የሚውል መሆኑን በትህትና አረጋግጥልዎታለሁ ።

መጠይቁን በመሙላት ሊተባበሩኝ በመፍቀድዎ በትድሚያ አመሰግናለሁ ።

ክፍል አንድ - የግል ሁኔታን በተመለከተ

መመሪያ አኘድ:- አባክዎን በተዘጋጀው ቦታ ውስጥ በሚመለከተዎ ላይ ምልክት ያድርጉ፤ በክፍት ቦታዎች ደግሞ መልስዎን ይጻፉ።

1. የሚያስተምሩበት ት/ቤት ስም _____ ።
2. የትምህርት ደረጃ አም.ኢ.ዲግሪ ዲፕሎማ
3. የሰለጠኑበት የትምህርት አይነት
በአቢይ _____ በንዑስ _____
4. አግርኛን በከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት ያስተማሩባቸው አመታት ብዛት
5. አግርኛን ያስተማሩባቸው የክፍል ደረጃዎች
9ኛ ፣ 10ኛ ፣ 11ኛ ፣ 12ኛ
6. በያዝነው የትምህርት ዘመን አግርኛን የሚያስተምሩበት የክፍል ደረጃ
9ኛ ፣ 10ኛ ፣ 11ኛ ፣ 12ኛ

ክፍል ሁለት - የቃላት/የፈሊጥ ትምህርት አሰጣጥና አፈታተንን በተመለከተ

መመሪያ ሁለት:- ከዚህ በታች ለሚቀርቡት ጥያቄዎች ከቀረቡት የመልስ ቁልፎች ትክክለኛ መልስ ነው የሚሉትን ይምረጡና በመክበብ ያመልክቱ።

ማሳሰቢያ:- በመጠይቁ ከየጥያቄዎቹ ፊት ለፊት የተሰጡት አራት ቁጥሮች ቀጥሎ ያሉትን የውሳኔ ሀሳብ የያዙ ናቸው።

- 4 = በጣም አስማማለሁ፣
- 3 = አስማማለሁ፣
- 2 = አልአስማማም፣
- 1 = በጣም አልአስማማም፣

1. ቃላትን በየክፍል ደረጃው ለማስተማር መማሪያ መጽሐፍቱ ከፍተኛ ድጋፍ ይሰጡኛል ብዬ አምናለሁ። 4 3 2 1
2. ፈሊጦችን በየክፍል ደረጃው ለማስተማር መመሪያ መጽሐፍቱ ከፍተኛ ድጋፍ ይሰጡኛል ብዬ አምናለሁ። 4 3 2 1
3. በት/በቲ የአግርኛ በአግርኛ መዝገበ ቃላት ይገኛል። 4 3 2 1
4. በቃላት ትምህርት የአግርኛ ዘዮ /dialect/ ቃላትን ማስተማር ጠቃሚ ነው ብዬ ስለማምን አስተምራለሁ። 4 3 2 1
5. የቃላትን ፍቺ የማስተምርበት አይነተኛ ዘዴዬ አውዳዊ /contextiual/ ነው። 4 3 2 1
6. የፈሊጦችን ፍቺ የማስተምርበት አይነተኛ ዘዴዬ አውዳዊ አይደለም። 4 3 2 1
7. መማሪያ መጽሐፉም ሆነ ሲለበሱ ምንም ድጋፍ ስለማይሰጡኝ ፈሊጦችን የማስተምረው በግል ጥረቴ ነው። 4 3 2 1
8. የአግርኛ ዘዩ ቃላትን ለማስተማር ቢያስፈልግ በት/ቤትም ሆነ በአካባቢዬ የማስተማሪያ መሣሪያዎችን ማግኘት አይቸግረኝም። 4 3 2 1
9. በማስተምርበት ት/ቤት በሚዘጋጁት የአግርኛ ፈተናዎች ውስጥ ቃላትን የመፍታት ጥያቄዎች አብዛኛውን ጊዜ ይጠየቃሉ። 4 3 2 1
10. በማስተምርበት ት/ቤት በሚዘጋጁት የአግርኛ ፈተናዎች ውስጥ ፈሊጦችን የመፍታት ጥያቄዎች አብዛኛውን ጊዜ ይጠየቃሉ። 4 3 2 1
11. የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአግርኛ ፈተና ጥሩ የመመዘኛ መሣሪያ ነው ብዬ አምናለሁ። 4 3 2 1
12. የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአግርኛ ፈተና የቃላት ጥያቄዎች በክፍል ውስጥ ከማስተምራቸው ቃላት ጋር በአብዛኛው ይመሳሰላሉ። 4 3 2 1
13. የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአግርኛ ፈተና የፈሊጥ ጥያቄዎች በክፍል ውስጥ ከማስተምራቸው ፈሊጦች ጋር በአብዛኛው ይመሳሰላሉ። 4 3 2 1
14. የቃላትን አፈታት የማስተምርበት ዘዴ የ2ኛ ደረጃ መልቀቂያ የአግርኛ የቃላት ጥያቄዎችን በትክክል ለመመለስ ከፍተኛ እገዛ ያደርጋል ብዬ አምናለሁ። 4 3 2 1

- 15. የፈሊጦችን አፈታት የማስተምርበት ዘዴ የ2ኛ ደረጃ መልቀቂያ 4 3 2 1
የአማርኛ የፈሊጥ ጥያቄዎችን በትክክል ለመለስ ከፍተኛ እገዛ
ያደርጋል ብዬ አምናለሁ።
- 16. በት/ቤት በምናዘጋጀው ፈተናዎች ውስጥ የሚካተቱት 4 3 2 1
የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የጥያቄ አቀራረብ ስልት ከሁለተኛ
ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች የጥያቄ
አቀራረብ ስልት ጋር ተመሳሳይ ነው።
- 17. በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና ውስጥ ዘዴ 4 3 2 1
ቃላት ለጥያቄ መቅረባቸው ተገቢ ነው ብዬ አምናለሁ።
- 18. የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና የቃላት 4 3 2 1
ጥያቄዎች የሚመረጡት በአብዛኛው ከመማሪያ መጽሐፍቱ
መልመጃዎች ነው።
- 19. የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና የፈሊጥ ጥያቄዎች 4 3 2 1
የሚመረጡት በአብዛኛው ከመማሪያ መጽሐፍቱ
መልመጃዎች ነው።
- 20. የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና የቃላትና የፈሊጥ 4 3 2 1
ጥያቄዎች በአብዛኛው የሚቀርቡት ያለአወድ /Without context /
ነው። ይህ አቀራረብ ቃላትና ፈሊጦችን ከማስተምርበት ዘዴ እና
ከትምህርቱ አላማ አንጻር ተስማሚ ዘዴ ነው እላለሁ።
- 21. አንዳንድ ሰዎች "የ2ኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና 4 3 2 1
የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎችን በትክክል ለመለስ
የሚፈታተኑት ተማሪውን ብቻ ሳይሆን መምህራንንም
ጭምር ነው።" ይላሉ። እርስዎ በዚህ አስተያየት
- 22. የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና የቃላትና የፈሊጥ 4 3 2 1
ጥያቄዎች በአብዛኛው ከመማሪያ መጽሐፍቱ መልመጃዎች
ከትምህርቱ አላማና ከማስተማሪያ ዘዴው አንጻር ሲታዩ ጥሩ
የመመዘኛ መሣሪያ ሆነው አስገኝቼያቸዋለሁ።
- 23. ያለ አወድ የቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች 4 3 2 1
አላማ ግልጽ አይደለም ብዬ አምናለሁ።
- 24. የቃላትን ፈተና ሙሉ ለሙሉ አውዳዊ ማድረግ 4 3 2 1
ስለሚያስችግር እንደ ሁኔታው በአወድና ያለአወድ
ጥያቄዎችን ማቅረብ ተገቢ ነው እላለሁ።
- 25. በአጠቃላይ የ2ኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና የቃላትና 4 3 2 1
የፈሊጥ ጥያቄዎች የማስተምራቸውን ተማሪዎች የቃላት ችሎታ
ለመለካት ጥሩ የመመዘኛ መሣሪያ ናቸው ብዬ አምናለሁ።

በድጋሚ አመሰግናለሁ።
ትንሣኤ ብርሃኔ

አባሪ - ሠ

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ
የድኅረ ምረቃ ጥናት
አግርኛን የግስተግር ዘዴ /TEAM/

በከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ት/ቤቶች /ከ9-12ኛ/የአግርኛ
ቋንቋን ለሚ. ሣግ. ሰሩ ተገባሪዎች የቀረበ የጽሑፍ-መጠይቅ

መግቢያ:- ውድ ተማሪዎች የዚህ መጠይቅ ዋና አላማ ፣ "የአግርኛ የቃላት አፈታተን በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ ፈተና መነሻነት ።" በሚል ርዕስ ለሚደረገው ጥናትና ምርምር አጋዥ የሚሆኑ መረጃዎችን መሰብሰብ ነው። ስለዚህ ጥናቱ ውጤታማና ተጨባጭ የሚሆነው የእናንተ ቀና ትብብር ሲታከልበት በመሆኑ ለቀረቡት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ እንድትሰጡን እጠይቃለሁ። በመጠይቁ ላይ ስም፣ ክፍል ወይም ተራ ቁጥር መጻፍ አያስፈልግም።

መጠይቁን በመሙላት ልትተባበሩን በመፍቀዳችሁ በጅድሚያ አመስግናለሁ።

መምሪያ :- የመጠይቁ አሞላል ከየጥያቄዎች ፊት ለፊት ከተሰጡት ከ1-3 ካሉት ቁጥሮች አንዱን ብቻ መርጦ በመክበብ ነው።

ማሳሰቢያ:- በመጠይቁ ከየጥያቄዎች ፊት ለፊት የተሰጡት ሦስት ቁጥሮች ቀጥሎ ያሉትን የውሳኔ ሀሳቦች የያዙ ናቸው።

- 3 = እስማማለሁ፣
- 2 = አልስማማም፣
- 1 = መልስ የለኝም፣

በዚህ መጠይቅ ፈተና የሚለው ቃል የ1987 ዓ.ም. የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአግርኛን ፈተና ይመለከታል።

1.	ፈተናው በክፍል ውስጥ የምግረውን የአግርኛ ትምህርት በማንፀባረቅ ችሎታዬን ለመመዘን ብቁ ሆኖ አግኝቼዋለሁ።	3	2	1
2.	ፈተናው በኔ ግምት ቀላል ነው።	3	2	1
3.	በፈተናው ከቀረቡት የቃላት ጥያቄዎች ውስጥ አብዛኛዎቹ ለእካባቢዬ እንግዳ በመሆናቸው በትክክል ለመመለስ ተቸግሬ ነበር።	3	2	1
4.	በፈተናው ከቀረቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ውስጥ አብዛኛዎቹን በክፍል ውስጥ ስላልተማርኳቸው በትክክል ለመመለስ ተቸግሬ ነበር።	3	2	1

- 5. በፈተናው የቀረቡት አብዛኛቹ የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በዐ.ነገር ውይም በምንባብ ውስጥ ገብተው ፍቺያቸውን ስለማይጠይቁ በትክክል ለመመለስ ተቸግሬ ነበር። 3 2 1
- 6. በፈተናው ለቀረቡት አብዛኛቹ የቃላት፣ የፈሊጥ ጥያቄዎች የተሰጡት አማራጭ መልሶች ተቀራራቢ በመሆናቸው ትክክለኛውን መልስ ለመምረጥ ተቸግሬ ነበር። 3 2 1
- 7. የአማርኛን የቃላትና የፈሊጥ ትምህርት በሚገባ ያለመማሬና በግልም ያለማጥናቴ ጥያቄዎቹን በትክክል ለመመለስ ብርቱ ችግር ነው ብዬ አምናለሁ። 3 2 1
- 8. ስለፈተናው በተለይም ደግሞ ስለቃላትና ፈሊጥ ጥያቄዎች ያለህን አስተያየት ባጭሩ ብትገልጹልኝ። 3 2 1

ቢድጋሚ አመሰግናለሁ።
ትንሣኤ ብርሃኔ

አባሪ ረ

በስርዓተ ትምህርት ምርምርና ጥናት ተቋም ለአማርኛው
ቋንቋ ፓናል ኃላፊ የቀረበ ቃለ መጠይቅ

መግቢያ:-

የዚህ ቃለ መጠይቅ ዋና አላማ በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና ውስጥ የሚቀርቡት የቃላትና የፈተና የፈሊጥ ጥያቄዎች ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ መሆን አለመሆናቸው ለመመርመር ለሚደረገው ጥናትና ምርምር አጋዥ የሚሆኑ መረጃዎችን መሰብሰብ ነው። ስለዚህ ጥናቱ ውጤታማ የሚሆነው የአርስታ ተና ትብብር ሲታክልበት በመሆኑ የቀረቡትን ጥያቄዎች በጥሞና ተመልክተው ትክክለኛ ምላሽ እንዲሰጡና ስጦታ የሚገኘው መረጃ ለታቀደው ጥናትና ምርምር ጉዳይ ብቻ የሚውል መሆኑን በትህትና አረጋግጥላለሁ።

የማቀርባቸውን ጥያቄዎች ለመመለስ በመፍቀድዎ በቅድሚያ አመሰግናለሁ።

1. የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና ይዘቶች መሠረት የሚያደርጉት የሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ ሲለበሰችንና መማሪያ መጻሕፍትን ይዘቶች ነው ብለው ያምናሉ? ምክንያቱምን ቢገልጹልኝ።
2. በ1987 ዓ.ም. የተዘጋጀው የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና ተገቢ የመመዘኛ መሣሪያ ይመስልዎታል? ለምን?
3. በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተናዎች ውስጥ ቃላትና ፈሊጦችን የመፍታት ጥያቄዎች ይጠየቃሉ። አብዛኛቹ ለፈተና የሚቀርቡት ቃላትና ፈሊጦች ከሁለተኛ ደረጃ የአማርኛ መማሪያ መጻሕፍት የሚመረጡ ይመስልዎታል?
4. ከቅርብ አመታት ወዲህ (ከ1980 . 87ዓ.ም.) የሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች በአብዛኛው የሚቀርቡት ያለአውድ /Without context/ ነው። ይህ አይነቱ የጥያቄ አቀራረብ ስልት የማስተማሪያ መሣሪያዎች ከሚያቀርቧቸው የቃላት/ ፈሊጥ ትምህርቶች አንፃር ተስማሚ የመመዘኛ ዘዴ ነው ብለው ያምናሉ? ምክንያቱምን ሰፊ አድረገው ቢገልጹልኝ።
5. በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተናዎች ውስጥ ዘዩ ቃላት ለፈተና ይቀርባሉ። /ለምሳሌ ያህል በ1987 ዓ.ም. ፈተናው ውስጥ ከ10 የማያንሱ ዘዩ ቃላት አሉ/ ከምታዘጋጁቸው የትምህርት መሣሪያዎች አንፃር ዘዩ ቃላት ለፈተና መቅረባቸው ተገቢ ነው ይላሉ? ለምን?
6. በሁለተኛ ደረጃ መልቀቂያ የአማርኛ ፈተና ውስጥ ስለሚቀርቡት የቃላትና የፈሊጥ ጥያቄዎች ተጨማሪ አስተያየት ካለዎት ቢገልጹልኝ። አስተያየቱ በጥያቄዎቹ ደካማና ጠንካራ ጎን ላይ ቢያተኩር ይመረጣል።

በድጋሚ አመሰግናለሁ።
ትንሣኤ ብርሃኔ

አባሪ ላ
የተፈታኞች ዝርዝርና ጠቅላይ

ቦታ	የጠቅላይ ቁጥር	ክለሳ	የአገር ጠቅላይ ቁጥር	ጠቅላይ /ከ33/	የደብዳቤ	አጠቃላይ ጠቅላይ
1	000414	1	ተገርኛ	19	ለይኛ	B
2	000416	"	"	8	ታችኛ	C
3	000421	"	"	17	—	C
4	000424	"	"	6	ታችኛ	C
5	000427	"	"	20	ለይኛ	C
6	000430	"	"	8	ታችኛ	F
7	000435	"	"	18	—	C
8	000437	"	"	14	—	C
9	000439	"	"	14	—	C
10	000419	"	"	13	—	C
11	002999	2	አፋርኛ	9	ታችኛ	C
12	003002	"	"	7	ታችኛ	B
13	003005	"	"	12	"	B
14	003008	"	"	14	—	C
15	003011	"	"	12	ታችኛ	B
16	003014	"	"	9	"	B
17	003018	"	"	9	"	C
18	003021	"	"	14	—	C
19	003027	"	"	10	ታችኛ	B
20	003032	"	"	12	"	C
21	019641	4	አርባኛ	19	ለይኛ	D
22	019647	"	"	15	—	C
23	019653	"	"	14	—	C
24	019656	"	"	8	ታችኛ	C
25	019660	"	"	15	—	B
26	019667	"	"	13	—	C
27	019671	"	"	11	ታችኛ	C
28	019678	"	"	15	—	C
29	019683	"	"	13	—	B
30	019691	"	"	16	—	D
31	027806	"	"	22	ለይኛ	D
32	027812	"	"	15	—	C
33	027818	"	"	9	ታችኛ	C
34	027824	"	"	9	"	C
35	027831	"	"	17	—	C
36	027839	"	"	10	ታችኛ	D
37	027844	"	"	22	ለይኛ	C
38	027851	"	"	14	—	C
39	027860	"	"	14	—	C
40	027869	"	"	20	ለይኛ	C
41	028611	"	"	19	"	C
42	028615	"	"	13	—	C
43	028620	"	"	8	ታችኛ	C
44	028627	"	"	16	—	C
45	028632	"	"	12	ታችኛ	C
46	028640	"	"	11	"	C
47	028649	"	"	23	ለይኛ	D
48	028658	"	"	20	"	C
49	028666	"	"	10	ታችኛ	B
50	028674	"	"	13	—	C

51	039144	5	ሰግላኛ	56	ታችኛ	F
52	039148	"	"	25	ለይኛ	B
53	039152	"	"	12	ታችኛ	F
54	039156	"	"	8	"	B
55	039160	"	"	17	—	C
56	039164	"	"	8	ታችኛ	C
57	039168	"	"	25	ለይኛ	B
58	039172	"	"	9	ታችኛ	B
59	039176	"	"	9	"	E
60	039180	"	"	19	ለይኛ	C
61	039640	12	አኅዋክኛ	19	ለይኛ	C
62	039645	"	"	19	ታችኛ	F
63	039654	"	"	11	ታችኛ	C
64	039658	"	"	15	—	C
65	039664	"	ኑዓር	16	—	D
66	039672	"	"	9	ታችኛ	C
67	039680	"	አኅዋክኛ	12	"	C
68	039682	"	ጠዘገገር	14	—	B
69	039690	"	"	14	—	C
70	039700	"	ኑዓር	12	ታችኛ	D
71	055176	ደቡብ	ጠዘገገኛ ጉራጊኛ	17	—	C
72	055185	"	"	4	—	C
73	055189	"	"	14	—	D
74	055198	"	"	12	ታችኛ	C
75	055203	"	"	15	"	C
76	055219	"	"	11	—	D
77	055228	"	"	8	—	D
78	055235	"	"	15	ታችኛ	C
79	055240	"	"	9	ለይኛ	F
80	055262	"	"	23	ታችኛ	C
81	058412	"	ሰጠ	10	—	C
82	058427	"	ጉራጊኛ	14	—	C
83	058429	"	ጠዘገገኛ	17	ለይኛ	C
84	058431	"	ጉራጊኛ	19	—	B
85	058436	"	ጠዘገገኛ	14	ታችኛ	A
86	058437	"	ጉራጊኛ	9	ለይኛ	C
87	058445	"	ጋዎኛ	19	ታችኛ	D
88	058451	"	ጉራጊኛ	8	—	C
89	058459	"	"	18	—	D
90	058485	"	"	14	—	C
91	059337	"	ቡላኛ	15	ታችኛ	B
92	059343	"	"	8	"	C
93	059349	"	ገለቢኛ	12	"	C
94	059354	"	ጠዐርኛ	13	ለይኛ	C
95	059360	"	"	24	—	C
96	059365	"	"	15	ታችኛ	B
97	059370	"	ቡላኛ	8	ለይኛ	C
98	059380	"	ገለቢኛ	21	ታችኛ	D
99	059385	"	ጠዐርኛ	12	—	B
100	059387	"	"	15	—	D
101	005630	3	አግርኛ	17	—	B
102	005637	"	"	13	—	C
103	005645	"	"	23	ለይኛ	B
104	005651	"	"	17	ታችኛ	C
105	005662	"	"	19	ለይኛ	C

105	005662	3	ΛηCε	19	Λεε	C
106	005666	"	"	11	εεε	C
107	005674	"	"	18	—	C
108	005682	"	"	21	Λεε	C
109	005688	"	"	21	"	C
110	005693	"	"	20	"	C
111	007642	"	"	14	—	C
112	007660	"	"	14	—	C
113	007665	"	"	19	Λεε	B
114	007671	"	"	15	—	C
115	007684	"	"	15	—	B
116	007699	"	"	13	—	C
117	007720	"	"	20	Λεε	B
118	007730	"	"	16	—	B
119	007736	"	"	22	Λεε	B
120	007741	"	"	20	"	C
121	008726	"	"	13	—	C
122	008737	"	"	17	—	C
123	008743	"	"	7	εεε	C
124	008755	"	"	14	—	D
125	008761	"	"	13	—	C
126	008763	"	"	16	—	D
127	008767	"	"	17	—	C
128	008770	"	"	13	—	C
129	008773	"	"	16	Λεε	C
130	008777	"	"	17	—	C
131	012067	"	"	13	—	B
132	012076	"	"	19	Λεε	A
133	012080	"	"	15	—	B
134	012087	"	"	20	Λεε	C
135	012091	"	"	14	—	C
136	012097	"	"	16	—	C
137	012103	"	"	19	Λεε	C
138	012110	"	"	17	—	C
139	012118	"	"	15	—	C
140	0121299	"	"	20	Λεε	C
141	013306	"	"	19	"	C
142	013310	"	"	15	—	C
143	013314	"	"	13	—	B
144	013318	"	"	13	—	B
145	013326	"	"	17	—	C
146	013330	"	"	19	Λεε	B
147	013339	"	"	16	εεε	C
148	013345	"	"	20	"	A
149	013349	"	"	20	"	A
150	013357	"	"	19	—	C
151	016677	"	"	16	—	B
152	016680	"	"	15	—	C
153	016683	"	"	19	Λεε	A
154	016687	"	"	20	"	B
155	016691	"	"	8	εεε	C
156	016694	"	"	28	Λεε	A
157	016697	"	"	25	"	A

158	016700	3	አግርኛ	8	ታችኛ	C
159	016703	"	"	26	ለይኛ	A
160	016710	"	"	9	ታችኛ	C
161	017791	"	"	22	ለይኛ	A
162	017795	"	"	13	-	C
163	017800	"	"	16	ፀ	B
164	017803	"	"	17	ፀ	C
165	017806	"	"	19	ለይኛ	B
166	017810	"	"	15	-	C
167	017812	"	"	19	ለይኛ	B
168	017815	"	"	11	ታችኛ	C
169	017820	አዲስ አበባ	"	16	-	C
170	017822	"	"	21	ለይኛ	B
171	045442	"	"	13	ታችኛ	C
172	045453	"	"	15	-	A
173	045462	"	"	19	ለይኛ	C
174	045472	"	"	15	-	C
175	045482	"	"	26	ለይኛ	C
176	045492	"	"	15	-	C
177	045502	"	"	16	-	D
178	045512	"	"	17	-	C
179	045522	"	"	17	-	C
180	045532	"	"	25	ለይኛ	C
181	051067	"	"	20	"	C
182	051082	"	"	12	ታችኛ	C
183	051097	"	"	13	"	C
184	051110	"	"	13	"	C
185	051115	"	"	17	-	A
186	051130	"	"	12	ታችኛ	F
187	051145	"	"	11	"	D
188	051160	"	"	14	-	C
189	051175	"	"	13	-	C
190	051190	"	"	13	-	A
191	052555	"	"	22	ለይኛ	C
192	052575	"	"	9	ታችኛ	C
193	052595	"	"	19	ለይኛ	C
194	052615	"	"	14	-	C
195	052640	"	"	21	ለይኛ	C
196	052665	"	"	21	"	D
197	052690	"	"	8	ታችኛ	C
198	052710	"	"	14	-	A
199	052730	"	"	17	-	C
200	052750	"	"	14	-	C

አባሪ ሸ

መረጃ ቅጽ 01

መግቢያ:- የዚህ መረጃ መሰብሰቢያ ቅጽ አላማ የተፈታኞችን የአፍ መፍቻ ቋንቋ ማወቅ ነው። ስለዚህ ተፈታኙ/ተፈታኝዎ የአማርኛን ቋንቋ ፈተና ከተፈተነ (ች) በኋላ ባለዎት አመቺ ጊዜ ቅጹን እንዲሞሉልኝ እየጠየቅሁ የሚገኘው መረጃ ለታቀደው ምርምርና ጥናት ብቻ የሚውል መሆኑ አረጋግጣለሁ።

ለሚያደርጉልኝም ትብብር በቅድሚያ አመሰግናለሁ።

የመፈተኛ ቦታው ወይም የት/ቤቱ ስም _____

ኮድ ቁጥር _____

ተራ ቁጥር	አፍ መፍቻ ቋንቋ ወይም የመጀመሪያ ቋንቋው	ያለአስተርጓሚ የሚግባባቸው ቋንቋዎች ካሉ ቢገልጹ

ማረጋገጫ

ይህ ጥናታዊ ጽሑፍ የእኔ የግል ሥራ መሆኑንና በጽሑፍ ውስጥ የተጠቀሙትን ተዛማጅ ጽሑፎችና መረጃዎች በሙሉ በትክክል የጠቀስኩ መሆኔን በፈርማዬ አረጋግጣለሁ።

ስም ትንሣኤ ብርሃኔ

ፊርማ _____

የቋንቋዎች ጥናት ተቋም፣ አዲስ አበባ

ግንቦት 26፣ 1988 ዓ.ም.